

स्वर्गवासी साधुचरित श्रीमान् डालचन्दजी सिंघी

बाबू श्री बहादुर सिंहजी सिंघीके पुण्यश्लोक पिता

जन्म-वि. सं. १९२१, मार्ग. वदि ६ 卐 स्वर्गवास-वि. सं. १९८४, पोष सुदि ६

दानशील-साहित्यरसिक-संस्कृतिप्रिय
स्व० बाबू श्री बहादुर सिंहजी सिंघी

अजीमगज-शिल्पज्ञा

जन्म ता. २८-६-१८८५]

[मृत्यु ता. ७-३-१९४४

सिंघी जैन ग्रन्थ माला

*****[ग्रन्थांक ४२]*****

श्री जिनपालोपाध्याय-सङ्कलित

खरतरगच्छ बृहद्गुर्वावलि

SINGHI JAIN SERIES

*****[NUMBER 42]*****

KHARATARA GACCHA BRIHAD GURVAVALI

(A COLLECTION OF WORKS OF JINAPALA UPADHYAYA AND OTHERS
RELATING TO THE SPIRITUAL LINEAGE OF THE EMINENT
ACARYAS OF THE KHARATARA GACCHA)

SINGHI JAIN SERIES

A COLLECTION OF CRITICAL EDITIONS OF IMPORTANT JAIN CANONICAL,
PHILOSOPHICAL, HISTORICAL, LITERARY, NARRATIVE AND OTHER WORKS
IN PRAKRIT, SANSKRIT, APABHRAMSA AND OLD RAJASTHANI-
GUJARATI LANGUAGES, AND OF NEW STUDIES BY COMPETENT
RESEARCH SCHOLARS

ESTABLISHED

IN THE SACRED MEMORY OF THE SAINT LIKE LATE SETH

ŚRĪ DĀLCHANDJĪ SINGHĪ
OF CALCUTTA

BY

HIS LATE DEVOTED SON

DANASILA - SAHITYARASIKA - SANSKRITIPRIYA
SRI BAHADUR SINGH SINGHI

DIRECTOR AND GENERAL EDITOR

ACHĀRYA JINA VIJAYA MUNI

PUBLISHED

UNDER THE EXCLUSIVE PATRONAGE OF

SRI RAJENDRA SINGH SINGHI

AND

SRI NARENDRA SINGH SINGHI

BY THE DIRECTOR OF

SINGHI JAIN SHASTRA SHIKSHAPITH

BHARATIYA VIDYA BHAVAN

BOMBAY

KHARATARA GACCHA BRIHAD GURVĀVALI

(A COLLECTION OF WORKS OF JINAPALA UPADHYAYA AND OTHERS
RELATING TO THE SPIRITUAL LINEAGE OF THE EMINENT
ACARYAS OF THE KHARATARA GACCHA)

COLLECTED AND EDITED FROM VARIOUS OLD MANUSCRIPTS

BY

ACHARYA, JINA VIJAYA MUNI

(Honorary Member of the German Oriental Society, Germany, Bhāndarkar
Oriental Research Institute, Poona, Vishveshvaranand Vaidic Research
Institute, Hoshiarpur, and Gujarat Sabhya Sabhā, Ahmedabad)
Honorary Director, Rajasthan Oriental Research Institute, Jaipur
General Editor, Rajasthan Puratan Granthamala, etc.

PUBLISHED BY THE ADHISTHĀTĀ
Singhi Jain Shashtra Shikshapith
BHARATIYA VIDYA BHAVAN
BOMBAY

V E. 2012]

(First Edition)

[1956 A. D

Vol 42]

* *

[Price Rs 7-0-0

क ल क त्ता नि वा सी
साधुचरित-श्रेष्ठिवर्य श्रीमद् डालचन्दजी सिंघी पुण्यस्मृतिनिमित्त
प्रतिष्ठापित एवं प्रकाशित

सिंघी जैन ग्रन्थ माला

[जैन आगमिक, दार्शनिक, साहित्यिक, ऐतिहासिक, वैज्ञानिक, कथात्मक—इत्यादि विविधविषयगुम्फित
प्राकृत, संस्कृत, अपभ्रंश, प्राचीनगूर्जर-राजस्थानी आदि नानाभाषानिवद्ध सार्वजनीन पुरातन
वाङ्मय तथा नूतन संशोधनात्मक साहित्य प्रकाशिनी सर्वश्रेष्ठ जैन ग्रन्थावलि]

प्रतिष्ठाता

श्रीमद्-डालचन्दजी-सिंघीसत्पुत्र

स्व० दानशील-साहित्यरसिक-संस्कृतिप्रिय

श्रीमद् बहादुर सिंहजी सिंघी

प्रधान सम्पादक तथा संचालक

आचार्य, जिनविजय मुनि

अधिष्ठाता-सिंघी जैन शास्त्र शिक्षापीठ

*

संरक्षक

श्री राजेन्द्र सिंह सिंघी तथा श्री नरेन्द्र सिंह सिंघी

प्रकाशनकर्ता-अधिष्ठाता

सिंघी जैन शास्त्र शिक्षा पीठ

भारतीय विद्या भवन, बम्बई

श्री जिनपालोपाध्यायादि-विद्वत्कर्तृक

खरतरगच्छबृहद्गुर्वावलि

सङ्ग्राहक एवं संपादक
आचार्य, जिनविजय मुनि

ऑनररी मेंबर

जर्मन ओरिएण्टल सोसाइटी, जर्मनी, माण्डारकर ओरिएण्टल रिसर्च इन्स्टीट्यूट यूना, (दक्षिण),
गुजरात साहित्यसभा, अहमदाबाद (गुजरात), विश्वेश्वरानन्द वैदिक
शोध प्रतिष्ठान, होंसियारपुर (पंजाब)

ऑनररी डायरेक्टर

राजस्थान ओरिएण्टल रिसर्च इन्स्टीट्यूट, जयपुर (राजस्थान)

निवृत्त सम्मान्य नियामक भारतीय निद्या भवन, बम्बई

प्रकाशनकर्ता-अविष्ठाता

सिंघी जैन शास्त्र शिक्षा पीठ

भारतीय विद्या भवन, बम्बई

विक्रमानन्द २०१२]

प्रथमावृत्ति

[सिंघानन्द १९५६

ग्रन्थांक ४२]

सर्वाधिकार सुरक्षित

[मूल्य रु. ७-०-०

॥ सिंघीजैनग्रन्थमालासंस्थापकप्रशस्तिः ॥

अस्ति वद्वाभिधे देशे सुप्रसिद्धा मनोरमा । मुर्शिदाबाद इत्याख्या पुरी वैभवशालिनी ॥	१
बहवो निवसन्त्यत्र जैना ऊकेशवंशजाः । धनाढ्या नृपसम्मन्या धर्मकर्मपरायणाः ॥	२
श्रीडालचन्द्र इत्यासीत् तेज्येको बहुभाग्यवान् । साधुवत् सचरित्रो यः सिंघीकुलप्रभाकरः ॥	३
बाल्य एव गतो यश्च कर्तुं व्यापारविस्तृतिम् । कलिकातामहापुर्यां धृतधर्मार्थनिश्चयः ॥	४
कुशाग्रीयया सद्बुद्ध्या सद्बुद्ध्या च सन्निष्ठया । उपार्ज्य विपुलां लक्ष्मीं कोट्यधिपोऽजनिष्ट सः ॥	५
तस्य मन्त्रकुमारीति सन्नारीकुलमण्डना । जाता पतिव्रता पत्नी शीलसौभाग्यभूषणा ॥	६
श्रीबहादुरसिंहाख्यो गुणवोस्तनयस्तयोः । सञ्जातः सुकृती दानी धर्मप्रियश्च धीनिधिः ॥	७
प्राप्ता पुण्यवता तेन पत्नी तिलकसुन्दरी । यस्याः सौभाग्यचन्द्रेण भासितं तत्कुलाम्बरम् ॥	८
श्रीमान् राजेन्द्रसिंहोऽस्य ज्येष्ठपुत्रः सुशिक्षितः । यः सर्वकार्यदक्षत्वान् दक्षिणबाहुवत् पितुः ॥	९
नरेन्द्रसिंह इत्याख्यस्तेजस्वी मध्यमः सुतः । सूनूर्वीरिन्द्रसिंहश्च कनिष्ठः सौम्यदर्शनः ॥	१०
सन्ति त्रयोऽपि सत्पुत्रा आसभक्तिपरायणाः । विनीताः सरला भव्याः पितुर्मार्गानुगामिनः ॥	११
अन्येऽपि बहवस्तस्याभवन् स्वस्त्रादिवान्धवाः । धनैर्जनैः समृद्धः सन् स राजेव व्यराजत ॥	१२

अन्यच्च -

सरस्वत्यां सदासक्तो भूत्वा लक्ष्मीप्रियोऽप्ययम् । तत्राप्यासीत् सदाचारी तच्चित्रं विदुषां खलु ॥	१३
नाहंकारो न दुर्भावो न विलासो न दुर्व्ययः । दृष्टः कदापि यद्गोहे सतां तद् विस्मयास्पदम् ॥	१४
भक्तो गुरुजनानां स विनीतः सज्जनान् प्रति । बन्धुजनेऽनुरक्तोऽभूत् प्रीतः पोष्यगणेष्वपि ॥	१५
देश-कालस्थितिज्ञोऽसौ विद्या-विज्ञानपूजकः । इतिहासादि-साहित्य-संस्कृति-सत्कलाप्रियः ॥	१६
समुन्नत्यै समाजस्य धर्मस्योत्कर्षहेतवे । प्रचाराय च शिक्षाया दत्तं तेन धनं धनम् ॥	१७
गत्वा सभा-समित्यादौ भूत्वाऽध्यक्षपदान्वितः । दत्त्वा दानं यथायोग्यं प्रोत्साहिताश्च कर्मठाः ॥	१८
एवं धनेन देहेन ज्ञानेन शुभनिष्ठया । अकरोत् स यथाशक्ति सत्कर्माणि सदाशयः ॥	१९
अथान्यदा प्रसङ्गेन स्वपितुः स्मृतिहेतवे । कर्तुं किञ्चिद् विशिष्टं स कार्यं मनस्यचिन्तयत् ॥	२०
पूज्यः पिता सदैवासीत् सम्यग्-ज्ञानरुचिः स्वयम् । तस्मात् तज्ज्ञानवृद्धयर्थं यतनीयं मयाऽप्ययम् ॥	२१
विचार्यैवं स्वयं चित्ते पुनः प्राप्य सुसम्मतिम् । श्रद्धेयानां स्वमित्राणां विदुषां चापि तादृशाम् ॥	२२
जैनज्ञानप्रसारार्थं स्थाने शान्ति निकेतने । सिंघीपदाङ्कितं जैनज्ञानपीठं मतीष्टिपत् ॥	२३
श्रीजिनविजयः प्राज्ञो मुनिनाम्ना च विश्रुतः । स्वीकर्तुं प्रार्थितस्तेन तस्याधिष्ठायकं पदम् ॥	२४
तस्य सौजन्य-सौहार्द-स्थैर्यौदार्यादिसद्गुणैः । वशीभूय मुदा येन स्वीकृतं तत्पदं वरम् ॥	२५
कवीन्द्रेण रवीन्द्रेण स्वीयपावनपाणिना । रत्न-नीगाङ्क-चन्द्राब्दे तत्प्रतिष्ठा व्यधीयत ॥	२६
प्रारब्धं मुनिना चापि कार्यं तदुपयोगिकम् । पाठनं ज्ञानलिप्सूनां ग्रन्थानां ग्रथनं तथा ॥	२७
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंघीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे चैषा प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥	२८
उदारचेतसा तेन धर्मशीलेन दानिना । व्ययितं पुष्कलं द्रव्यं तत्तत्कार्यसुसिद्धये ॥	२९
छात्राणां वृत्तिदानेन नैकेषां विदुषां तथा । ज्ञानाभ्यासाय निष्कामसाहाय्यं स प्रदत्तवान् ॥	३०
जलवायवादिकानां तु प्रातिकूल्यादसौ मुनिः । कार्यं त्रिवार्षिकं तत्र समाप्यान्यत्रावासितः ॥	३१
तत्रापि सततं सर्वं साहाय्यं तेन यच्छता । ग्रन्थमालाप्रकाशाय महोत्साहः प्रदर्शितः ॥	३२
नन्द-निर्धर्ङ्क-चन्द्राब्दे कृता पुनः सुयोजना । ग्रन्थावल्याः स्थिरत्वाय विस्तराय च नूतना ॥	३३
ततो मुनेः परामर्शात् सिंघीवंशनभस्वता । भाविद्याभवना येयं ग्रन्थमाला समर्पिता ॥	३४
आसीत्तस्य मनोवाञ्छाऽपूर्वग्रन्थप्रकाशने । तदर्थं व्ययितं तेन लक्षावधि हि रूप्यकम् ॥	३५
दुर्विलासाद् विधेर्हन्त ! दौर्भाग्याच्चात्मबन्धूनाम् । स्वल्पेनैवाथ कालेन स्वर्गं स सुकृती ययौ ॥	३६
इन्दु-खं-शून्य-नेत्राब्दे मासे आषाढसञ्ज्ञके । कलिकाताख्यपुर्यां स प्राप्तवान् परमां गतिम् ॥	३७
पितृभक्तैश्च तत्पुत्रैः प्रेयसे पितुरात्मनः । तथैव प्रपितुः स्मृत्यै प्रकाश्यतेऽधुना तथा ॥	३८
इयं ग्रन्थावलिः श्रेष्ठा प्रेष्ठा प्रज्ञावतां प्रथा । भूयाद् भूत्यै सतां सिंघीकुलकीर्तिप्रकाशिका ॥	३९
विद्वज्जनकृताह्लादा सच्चिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दत्वयि लोके श्रीसैघी ग्रन्थपद्धतिः ॥	४०

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासम्पादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीमेदपादाख्यो देशो भारतविभुष । रूपाहेलीनि सञ्जामी पुरिका तत्र सुस्थिता ॥	१
सदाचार विचाराम्या प्राचीननृपते सम । श्रीमच्चतुरर्मिहोऽत्र रागेदान्वयभूमिष ॥	२
तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूद् रानपुत्र प्रमिद्विभाक् । क्षात्रधर्मधनो यश्च परमारकुलाग्रणी ॥	३
मुञ्ज-भोजमुखा भूषा जाता यस्मिन् महाकुले । किं वर्णते कुलीनस्य तत्कुलजतजन्मन ॥	४
पत्नी राजकुमारीति तस्याभूद् गुणमहिता । चानुष रूप-लावण्य सुवाक् सोनन्यभूषिता ॥	५
क्षत्रियाणीं प्रभापूर्णां शौर्योद्दीप्तमुत्पाकृतिम् । या दृष्ट्वैव जनो मेने रानन्यकुलजा वियम् ॥	६
पुत्र- किमनसिद्वाप्यो जातस्तथोरतिप्रिय । रणमह इति चान्यद् यद्यम जननीकृतम् ॥	७
श्रीदेवीहसनमाऽत्र राजपुत्र्यो यतीश्वर । ज्योतिर्मैषजयविद्याना पारगामी जनप्रिय ॥	८
भाग्यो मरुदेशाद् यो भ्रमन् जनपदान् यहन् । जात श्रीवृद्धिसिंहस्य प्रीति-श्रद्धास्पदं परम् ॥	९
तेनायाप्रतिभेप्रणा स तस्मै स्वसन्निधौ । रक्षित शिक्षित सम्पक्, कृतो जैनमतानुग ॥	१०
दीर्घायत् तच्छिरोधार्ये गुरुतातौ निवर्तौ । विमूढ स्वगृहात् सोऽथ यच्छ्रया विनिर्गत ॥	११

तथा च-

भ्रान्त्वा नैकेषु देशेषु मसेष्य च यहन् नरान् । दीक्षितो मुण्डितो भूय जातो जैनमुनिस्त ॥	१२
जातान्येकदाश्राणि नानाधर्ममतानि च । मध्यस्थवृत्तिना तेन तत्प्रातरगवेणिषा ॥	१३
अपीता विविधा भाषा भारतीया युरोपया । अनेका लिपयोऽप्येव प्रस-नूतनकालिका ॥	१४
येन प्रकाशिता नैके ग्रन्था विद्वत्प्रामिता । डिप्रिना बहवो लेखा पेटिहृतप्यगुम्फिता ॥	१५
यदुभि सुविद्वद्भिस्त मण्डलैश्च स सत्कृत । विनविषयनाम्नाऽप्य विख्यात सर्वप्रामवद् ॥	१६
तस्य तां विभृतिं ज्ञात्वा श्रीमद्गा-धीमहात्मना । आहूत सादर पुण्यपचनात् स्वयम-पदा ॥	१७
पुरे चाहुम्मदाभादे राष्ट्रीय शिक्षणालय । विद्यापीठ इति ख्यात्या प्रतिष्ठितो यदाऽभूत् ॥	१८
आचार्यत्वेन तत्रोच्चैर्नियुक्त स महात्मना । रम्यं मुनि निधीन्द्रन्दे पुरातत्त्वाद्यमन्दिरे ॥	१९
वर्षाणामष्टकं यावत् सम्भूष्य तत् पदं तत । गारा जर्मनराष्ट्रे स तत्संस्कृतिमधीतवान् ॥	२०
तत आगत्य सैलमो राष्ट्रकार्ये च सक्रियम् । कारागारोऽपि सम्प्राप्तो येन स्वातन्त्र्यसङ्गरे ॥	२१
क्रमात् ततो विनिमुक्त स्थित क्षान्ति निकेतने । निश्चय-चक्री-द्वधीरमिन्द्रनाथमूर्धिते ॥	२२
सिंधीपदयुक्तं जैनज्ञानपीठं तदात्रितम् । स्थापितं तत्र सिंधीधौदाण्यचन्दस्य सुनुता ॥	२३
श्रीवहादुरसिंहेन दानरीरेण धीमता । स्मृत्यर्थं नितातस्य जैनचानप्रसारकम् ॥	२४
प्रतिष्ठितश्च तस्यामौ पदोऽभिष्टावृत्तम् । अघ्यापयन् वरान् शिष्यान् ग्रन्थयन् जैनवाक्यम् ॥	२५
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य धीसिंधीकुलैस्तुला । स्वपितृभ्रैयसे क्षेपा शारङ्गा ग्रन्थमालिका ॥	२६
अथैव निगतं तस्य वर्षाणामष्टकं पुन । ग्रन्थमालाविकासाधिप्रवृत्तिषु प्रयस्यत ॥	२७
बाणैरसंजयेन्द्रन्दे मुषाइनगरीस्थित । मुशीति विरदराया कन्देयालालधीमय ॥	२८
प्रवृत्ते भारतीयानां विद्यानां पीठनिर्मितौ । कर्मनिष्ठस्य तस्याभूत् प्रयत्नः सफलोऽचिरात् ॥	२९
विदुषां धीमतां योगात् पीठे जात प्रतिष्ठित । भारतीय पदोपेन विद्याभयमसम्भवा ॥	३०
आहूय सहकार्यां स मुनिछेन मुहदा । तत प्रवृत्तिं यत्रापि तत्कार्ये सुप्रवृत्तान् ॥	३१
तद्वयनेऽन्यदा तस्य सेवाऽधिका ह्यपेक्षिता । स्वीकृता च सन्मावेन माऽप्याचार्यपनाधिता ॥	३२
नन्द निर्यत्रै-चन्द्रन्दे वैक्रमे विहिता पुन । ण्ठ-प्रयावलीम्यैयहन् तेन मध्ययोजना ॥	३३
परामर्शान् ततस्तस्य धीसिंधीकुलमास्तता । भाविष्यामवनायेयं ग्रन्थमाला समर्पिता ॥	३४
प्रदत्ता दशमाह्वी पुनस्तस्योपदेशान् । स्वपितृमूर्तिमन्त्रिभरणाय मुकीर्तिना ॥	३५
दैवादक्षे गते काले सिंधीर्यो दिवगत । यस्या ज्ञानमेवायां माहात्म्यमकरोत् महन् ॥	३६
पितृकायप्राप्त्यर्थं यत्नशीलं न दाम्भै । राजेन्द्रसिंहस्यैव सन्तुष्टं तद्वचनम् ॥	३७
पुण्यसोकपितुर्नाम्ना ग्रन्थागारहृते पुन । य-पुण्येष्टो गुणश्रेष्ठो हार्दलक्षं धनं ददौ ॥	३८
ग्रन्थमालाप्रतिष्ठार्थं पितृवत् तस्य कोक्षिणम् । धीसिंधीमन्त्रिभै सर्वं तद्गिराजुत्पिपियते ॥	३९
विद्वज्जननृताह्लादा सविदानन्ददा सदा । चिरमन्दिरिष्यं लोकं वि-विजयमावर्त्तौ ॥	४०

खरतरगच्छ-बृहद्गुर्वावलि-विषयानुक्रम

प्रास्ताविकवक्तव्य	१- ३
खरतरगच्छपट्टावलिसंग्रह - किञ्चिद्वक्तव्य	३- ५
खरतरगच्छगुर्वावलिका ऐतिहासिक महत्त्व	६-१२
१ वर्द्धमानाचार्यवर्णन	- १
२ जिनेश्वरसूरिवर्णन	१- ६
३ जिनचन्द्रसूरि - अभयदेवसूरिवर्णन	६- ८
४ जिनवल्लभसूरिवर्णन	८-१४
५ जिनदत्तसूरिवर्णन	१४-२०
६ जिनचन्द्रसूरिवर्णन	२०-२३
७ जिनपतिसूरिवर्णन	२३-४८
८ जिनेश्वरसूरिवर्णन	४८-५४
जिनपालोपाध्यायग्रथितग्रन्थभागपूर्ण	(५०)
९ जिनप्रबोधसूरिवर्णन	५४-५८
१० जिनचन्द्रसूरिवर्णन	५९-६९
११ जिनकुशलसूरिवर्णन	६९-८५
१२ जिनपद्मसूरिवर्णन	८५-८८

वृद्धाचार्यप्रबन्धावलि

१ वर्द्धमानसूरिप्रबन्ध	८९
२ जिनेश्वरसूरिप्रबन्ध	९०
३ अभयदेवसूरिप्रबन्ध	९०
४ जिनवल्लभसूरिप्रबन्ध	९०
५ जिनदत्तसूरिप्रबन्ध	९१
६ जिनचन्द्रसूरिप्रबन्ध	९२
७ जिनपतिसूरिप्रबन्ध	९३
८ जिनेश्वरसूरिप्रबन्ध	९३
९ जिनसिंघसूरिप्रबन्ध	९३
१० जिनप्रभसूरिप्रबन्ध	९३- ९६
खरतरगच्छ-गुर्वावलिगतविशेषनाम्नां सूचि :	९७-११२

五

मन्त्र

[illegible]

तायनाम्माकमपिसमाधोद्यासवचनकटनिष्ठासिततताःस्वर्गीपिराजयसुदिससकधननननताःवनारयतीश्रीपुज्यराजश्रीम
 डपधस्यमिसिआड्यावसनेपरायाज्ञाततःश्रीपुण्ड्यश्रीराममहाराजवर्णनेताःकालिकाय्याविदक्षितभादि।विदिनमुवर्ष
 भारगलानिनापिड्या।कुनरामायल्ललकाडुभषिणानदादश्रीवराहता।शस्ततःसर्वापिसमाचमकृत्ता।नतःश्रीरामे
 णाश्रीसिद्धसनधनुर्बोनायीन्मभाकार्यतस्यत्यक्तश्रीपुण्ड्यपार्ष्णीकायञ्जोकाभितेविकटकरंकायामलख्यतानवश्रीः
 पुण्ड्यद्वितनदृष्टराजसनायामपिधाष्टत्रालिनिवीरिसकवाचयित्वाःनवसुखत्वनामभालाप्रभवविनवाणपाउरायइ
 र्वकसमलिख्यतालाकभसर्वापिश्रीपुण्ड्यानामसुखाव
 यन्नरआवायद्यासकायघ्णपश्रीह्वर्ययिज्ञाआता।
 वतुआकात्रयसपुर्णमज्ञनिष्टाततःश्रीपुण्ड्यभिः
 त्रयपहाकलपखितनचसुकर्मणविभत्रयपिष्टका
 साऽद्याऽपिविषमरुलिकालविल्लेष्टकलकलधपिला
 कलिताःश्रीधरिवराइतिश्रीपुण्ड्यगणगवर्णनपराजज्ञाश्रीपुण्ड्याश्वरामराजगजसना।वतश्चमआरसमुत्पाद्यश्रीसाधपादा
 वक्षरयावक्तःततश्चज्ञावत्यादिमागणिश्रीवडुविधसमाधनुविधसमाधनाःश्रीपुण्ड्याज्ञाज्ञास्वानपादावधारयमाछाःतत्र
 चनिर्बुद्धश्रीसधधाआराणा।निर्दिदानस्वराष्ट्रप्यवस्वाश्वसुखवस्वविनाममहादानवदानपात्रजाकृतामयस्वकाया।
 स्नायतयमाराणमधुप्रधमाडामाघादवसुआवकसाःपराश्रीत्रदयसिद्धमदाराजप्रसुखवराजलोकनागरिकाला
 कसमुखागमानः॥
 ॥३॥

प्रास्ताविक वक्तव्य ।

सिंधी जैन ग्रन्थमालाके ४२ वें गुच्छरुके रूपमें, प्रस्तुत होने वाले इस 'सरतर गच्छीय युगप्रधानाचार्य गुर्गारजी' (सक्षेपमें—सरतर वृहद् गुर्गारजी) की प्राचीन हस्तलिखित प्रति, मूलतः वीकानेर निवासी श्रीयुग अगरचन्दजी नाहटाको, रहकि सुप्रसिद्ध क्षमाकल्याणजीके ग्रन्थमठारमें उपलब्ध हुई थी। कोई १९-२० वर्ष पहले, इनने उस प्रतिको हमें देखनेके लिए मेजा। ग्रन्थको देखनेसे, हमें ऐतिहासिक दृष्टिसे यह बहुत महत्त्वका माझम दिया, अतः प्रस्तुत ग्रन्थमालामें इसे प्रकाशित करनेका हमने निश्चय किया। तदनुसार प्रेसमें देने योग्य ग्रन्थकी प्रतिलिपि (प्रेसकॉपी) करवाई गई। प्रतिलिपिके पढ़ने पर ज्ञात हुआ कि मूल प्रति बहुत ही अशुद्ध रूपमें लिखी गई है। प्रत्येक पक्ति अशुद्धप्रायः ज्ञात हुई। अतः इसका कोई प्रत्यन्तर बर्रासे उपलब्ध हो तो उसे प्राप्त करनेका प्रयत्न किया गया पर उसमें हमें सफलता नहीं मिली। तब उसी प्रतिको बारम्बार आधोपान्त पढ़ पढ़ कर, उसकी अशुद्धियोंका तारण किया गया, तो ज्ञात हुआ कि, जिम लहिया (लिपिकारक) ने यह प्रति लिखी है, उसने अपने सम्मुखवाली मूलाधार प्रतिके कुछ अक्षरोंको, भ्रममें कुछ अन्य ही अक्षर समझ समझ कर, उनके स्थान पर, अपने अक्षर ज्ञानके मुताबिक, अन्य अक्षर ठिग डाले हैं, और इससे, ग्रन्थ बहुत ही अशुद्ध हो गया है। ग्रन्थगत विषय हमारे लिये सुपरिचित था और इस प्रकारकी अन्याय्य अनेक छोटी-बड़ी गुर्गारजिया—पट्टारजिया भी हमारे समक्षमें उपलब्ध थीं, अतः तदनुसार हमने सारे ग्रन्थके पाठको शुद्ध करनेका यथाशक्य प्रयत्न किया। कई महिनोके परिश्रमके बाद हम इस ग्रन्थकी शुद्ध प्रतिलिपि करनेमें सफल हुए। बादमें हमें इस गुर्गारजिकी एक अन्य मुद्रित और अपूर्ण प्रति प्राप्त हुई, जिसके साथ मिलान करने पर हमें ज्ञात हुआ कि हमने जो पाठकी शुद्धि की है वह ठीक उस प्रतिके उसी तरह मिल रहा है। उस अपूर्ण प्रतिके कुछ पाठभेद भी दृष्टिगोचर हुए, जिनको हमने इस मुद्रित पाठके नीचे, पाद-टिप्पणीमें दे दिये हैं। वह अपूर्ण प्रति केवल ५ पन्नेकी थी, जो प्रस्तुत ग्रन्थके २३ वें पृष्ठ पर छपी हुई १२ वीं पक्तिके 'श्री जिनपतिपुरिरिति नाम छनम्।' इस वाक्यके साथ खण्डित हो जाती है।

इस गुर्गारजिकी उक्त मूल प्रतिके दो पृष्ठोंका च्छात्र बनना कर, उनका प्रतिचित्र साथ दिया जा रहा है, जिससे मूल प्रतिके आकार प्रकारका एवं लिपिके स्वरूपका तादृश ज्ञान हो सकेगा।

इस ग्रन्थका मुद्रण कार्य बहुत समयसे समाप्त हुआ पड़ा है पर अधिके किमी अज्ञान मकेतानुसार हम अभी तक इसको प्रसिद्धिमें रख नहीं सके। हमारी इच्छा रही कि इस विशिष्ट प्रकारकी ऐतिहासिक गुर्गारजिके सन्दर्भ, तत्कालीन जैन भेताग्र संप्रदायों और गच्छोंके बारेमें भी, विस्तृत ऊहापोहात्मक निरूपण किया जाय और यथाज्ञात सब प्रकारकी ऐतिहासिक सामग्री सङ्गठन कर दिया जाय। इस निरूपकी बहुत सी सामग्री हमने संचित कर रखी है, और इसी लिये कई वर्षों तक इसकी प्रसिद्धि रुकी रही। पर हमारे लिये पैसा करना अब समय नहीं रहा, अतः इसको इसी मूल रूपमें ही प्रसिद्धिमें रख देना उचित समझा है।

प्रस्तुत 'गुर्गारजिकी ऐतिहासिक महत्त्व' बनाने वाला श्री अगरचन्दजी नाहटाका एक लेख, हमारी सहायता 'भारतीय विद्या' नामक त्रैमासिकी शोधपत्रिकाके, प्रथम वर्षके ४ वें अंकमें प्रकाशित हुआ है। इस लेखके प्रारम्भमें, गुर्गारजिकी परिचापक एक छोटी-सी नोट (नोट) हमने लिखी थी जिसको यहाँ उद्धृत करते हैं। मायमें आगेके पृष्ठोंमें नाहटाजीका यह लेख भी मुद्रित किया जाता है, जिसमें पाठकोंको प्रस्तुत ग्रन्थके ऐतिहासिक तथ्योंके बारेमें योग्य जानकारी प्राप्त हो सकेगी।

[“सिंधी जैन ग्रन्थमालामें सरतरगच्छ-युगप्रधानाचार्य-गुर्गारजी नामक एक महत्त्वपूर्ण ग्रन्थ छपा है जो जैन धर्म की प्रशंसा होगा। इस ग्रन्थमें विज्ञानकी ११ वीं शताब्दीके प्रारम्भमें होने वाले आचार्य यद्वेमान मूर्तिसे ले कर १४ वीं शताब्दीके अन्तमें होने वाले विनय मूर्ति तकके सरतर गच्छके मुख्य आचार्योंका विस्तृत चरितवर्णन है। गुर्गारजी

अर्थात् गुरुपरम्पराका इतना विस्तृत और विश्वस्त चरितवर्णन करने वाला ऐसा कोई और ग्रन्थ अभी तक ज्ञात नहीं हुआ। प्रायः ४००० श्लोक परिमाण यह ग्रन्थ है और इसमें प्रत्येक आचार्यका जीवनचरित्र इतने विस्तारके साथ दिया गया है, कि जैसा अन्यत्र किसी ग्रन्थमें, किसी भी आचार्यका नहीं मिलता। पिछले कई आचार्योंका चरित्र तो प्रायः वर्षवारके क्रमसे दिया गया है और उनके विहार-क्रमका तथा वर्षा-निवासका क्रमबद्ध वर्णन किया गया है। किस आचार्यने कब दीक्षा ली, कब आचार्य पदवी प्राप्त की, किस किस प्रदेशमें विहार किया, कहां कहां चातुर्मास किये, किस जगह कैसा धर्मप्रचार किया, कितने शिष्य-शिष्याएं आदि दीक्षित किये, कहां पर किस विद्वानके साथ शास्त्रार्थ या वादविवाद किया, किस राजाकी सभामें कैसा सम्मान आदि प्राप्त किया—इत्यादि बहुत ही ज्ञातव्य और तथ्य-पूर्ण बातोंका इस ग्रन्थमें बड़ी विशद रीतिसे वर्णन किया गया है। गुजरात, मेवाड, मारवाड, सिन्ध, वागड, पंजाब, और बिहार आदि अनेक देशोंके, अनेक गांवोंमें रहने वाले सैंकड़ों ही धर्मिष्ठ और धनिक श्रावक-श्राविकाओंके कुटुंबोंका और व्यक्तियोंका नामोल्लेख इसमें मिलता है और उन्होंने कहां पर, कैसे पूजा-प्रतिष्ठा एवं संघोत्सव आदि धर्मकार्य किये, इसका निश्चित विधान मिलता है। ऐतिहासिक दृष्टिसे यह ग्रन्थ, अपने ढंगकी एक अनोखी कृति जैसा है। हम इसका हिन्दी अनुवादके साथ संपादन कर रहे हैं। इस ग्रन्थके आविष्कारक बीकानेर निवासी साहित्योपासक श्रीयुत अगर-चन्दजी नाहटा हैं और इन्होंने ही हमें इस ग्रन्थके संपादनकी सादर प्रेरणा की है। साथमें दिये गये लेखमें नाहटाजीने इस ग्रन्थका ऐतिहासिक महत्त्व क्या है और सार्वजनिक दृष्टिसे भी किन किन ऐतिहासिक बातोंका ज्ञातव्य इसमें प्राप्त होता है, यह संक्षेपमें बतानेका प्रयत्न किया है।” — भारतीय विद्या, पुस्तक १, अंक ४, पृष्ठ २९९]

*

इस ‘गुर्वावलि’ के पीछे हमने एक और ऐसी ही गुर्वावलिरूप ‘बद्धाचार्य प्रबन्धावलि’ नामक कृति मुद्रित की है। यह कृति प्राकृत भाषामें ग्रथित है। इसमें वर्द्धमान सूरिसे ले कर जिनप्रभ सूरि तकके १० आचार्योंका वर्णन दिया गया है। ज्ञात होता है कि ‘विविध तीर्थकल्प’ आदि अनेक ग्रन्थोंके प्रणेता जिनप्रभ सूरिकी शिष्यपरंपराके किसी शिष्यने इस प्रबन्धावलिका प्रणयन किया है। पाटणके भण्डारमें उपलब्ध प्राचीन प्रति परसे इसका संपादन किया गया है। जिनप्रभ सूरिने दिल्लीके बाहशाह महम्मूशाहकी समामें विशेष सम्मान प्राप्त किया था जिसका उल्लेख, इनसे संबद्ध कई पद्यावलियों एवं प्रबन्धत्मक कृतियोंमें उपलब्ध होता है। हमारी संपादित ‘विधिप्रपा’ तथा ‘विविधतीर्थ कल्प’ नामक कृतिकी प्रस्तावना आदिमें इन जिनप्रभ सूरिके बारेमें यथायोग्य वर्णन लिखा गया है। जिनप्रभ सूरि अपने समयमें एक बहुत प्रभावशाली और प्रतिभासंपन्न आचार्य हुए। पर उनके बारे में, प्रस्तुत बृहद् गुर्वावलिमें नामोल्लेख तक भी नहीं किया गया है। यद्यपि वे खरतर गच्छान्तर्गत एक शाखाके ही प्रसिद्ध आचार्य थे। इससे सूचित होता है कि बृहद्गुर्वावलिके संकलनकर्ताका मुख्य लक्ष्य अपनी गुरुपरंपराका महत्त्व मात्र आलेखित करना रहा है और इससे उसने अन्य गच्छीय एवं अन्य शाखीय आचार्योंके बारेमें विशेष रूपसे उपेक्षात्मक और कहीं कहीं तो आक्षेपात्मक वाक्यों एवं विचारोंका उल्लेख करनेमें अपना अधिक गौरव समझा है। उपदेशगच्छीय आचार्य पद्मप्रभ तथा बृहद्गच्छीय आचार्य प्रद्युम्नसूरिके साथ जिनपति सूरिके वाद-विवादके प्रसंग अतिरंजित और अतिवालिश शैलीमें लिखे गये हैं। तथापि उस समयके जैन समाजके प्रभाव और संघटनके बारेमें इस ग्रन्थमें ऐसी बहुत सी महत्त्वकी बातें लिखीं मिलती हैं, जो इतिहास और संस्कृतिके ज्ञानमें वृद्धिकारक हो कर मनोरंजक एवं प्रेरणादायक भी हैं।

इस सिंधी जैन ग्रन्थमाला द्वारा, जैन इतिहास एवं संस्कृतिके आलेखनमें आधारभूत समझी जाने वाली विविध प्रकारकी साहित्यिक सामग्रीका प्रकाशन करनेका हमरा मुख्य लक्ष्य रहा है, और तदनुसार हमने अब तक अनेकानेक ऐतिहासिक प्रबन्धात्मक ग्रन्थ, एवं प्रशस्तिसंग्रहात्मक संकलन प्रकाशित करनेका प्रयत्न किया है। प्रबन्धचिन्तामणि, पुरातन प्रबन्धसंग्रह, प्रबन्धकोश, प्रभावकचरित्र, भानुचन्द्रगणी चरित्र, देवानन्द महाकाव्य, दिग्विजय महाकाव्य, जैनपुस्तक प्रशस्तिसंग्रह, विविधतीर्थकल्प आदि नाना ग्रन्थ इतःपूर्व प्रकाशित किये गये हैं; तथा कुमारपालचरित्र-

सम्रट, वस्तुपाठप्रशस्त्यादिकृतिमग्नह, हमीरमहाकाव्य, विज्ञप्तिलेखसम्रह-आदि कई ग्रन्थ प्रायः छप कर तैयार पड़े हैं जो यथाशक्य शीघ्र ही प्रसिद्ध होने वाले हैं ।

इसी प्रकारके ऐतिहासिक ग्रन्थोंमें प्रस्तुत गुर्वावलिके समानविषय वाली विविध गच्छीय पद्यावलियों-गुर्वावलि-योंके २-३ सम्रह भी प्रकट करनेका आयोजन किया गया है, जिनमेंसे यह एक प्रस्तुत गुर्वावलि, इस प्रकार विद्वानोंके सम्मुख उपस्थित हो रही है ।

बृहद्रथ, उपकेय गच्छ, पूर्णिमा गच्छ, आचलिक गच्छ, कटुकमति गच्छ आदि अन्य कई गच्छोंका इतिहास बताने वाली अनेक पद्यावलियोंका एक ऐसा ही अन्य सम्रह प्रेसमें छप रहा है । तमगच्छसे सबद पद्यावलियोंका एक विशाल सम्रह भी तैयार हुआ पड़ा है ।

खरतर गच्छीय पद्यावलियोंका एक छोटा सा सम्रह, सबसे पहले हमने, सन् १९२०-२१ में धूममें रहते हुए जब 'जैनसाहित्य संशोधक' नामक त्रैमासिक पत्रका प्रकाशन शुरू किया तब, सञ्चलन करनेका प्रयास किया था । बादमें हमारा कार्यकेन्द्र धूमसे हट कर, अहमदाबादका गुजरात-पुरातत्त्व-मन्दिर बना, तब वह सम्रह उपेक्षित दशामें पड़ा रहा । बादमें कलकत्तेके प्रसिद्ध जैन धनिक और विद्वान् श्रीमन् स्व० बाबू पूरण चन्दजी नाहारके सोहार्दपूर्ण प्रयत्नके फलरूप सन् १९३२ में, कलकत्तेसे वह सम्रह प्रकाशित हो पाया । हम उस समय शान्तिनिकेतनमें 'सिंधी जैन ज्ञानपीठ' के अधिष्ठाता हो कर पहुँचे थे और 'सिंधी जैन ग्रन्थमाला' के प्रकाशनका कार्य बड़े उत्साह पूर्वक प्रारम्भ करना चाहते थे । उस समय बाबू पूरणचन्दजी नाहारको उक्त 'खरतरगच्छ पद्यावलि सम्रह' के बारेमें ज्ञात हुआ तो उनने उस सम्रहको, अपनी श्रद्धालु धर्मपत्नी श्रीमती इन्द्रकुमारीके ज्ञानपत्रमी तप उद्यापन निमित्त प्रकाशित करनेका अपना मनोभान प्रकट किया । हमने उनकी इच्छानुसार वह सम्रह उन्हें प्रकाशित करनेको दे दिया और उस पर एक प्रास्ताविक 'किञ्चिद् वक्तव्य' भी लिख दिया । पद्यावलियोंके सम्रह आदिके बारेमें ३०-३५ वर्ष पूर्व, हमने कैसे प्रयत्न आरम्भ किया और ऐसे सम्रहोंका इतिहास की दृष्टिसे क्या उपयोग है, इस बारेमें जो हमारा अभिमत रहा उस का कुछ उल्लेख उक्त वक्तव्यमें किया गया है । प्रस्तुत ग्रन्थके संपादन के साथ उसका कुछ ऐतिहासिक सन्ध सा जुड़ा हुआ है, अतः उस वक्तव्यको आगेके पृष्ठों में उद्धृत कर देना उचित समझा है ।

*

आज जुलाई मासकी ७ तारीख है । हमारे लिये एक प्रकारसे यह शोकसूचक दिन है । ग्रन्थमालाके सस्थापक और हमारी साहित्योपासनाके प्रमुख सहायक बाबू श्री बहादुर सिंहजी सिंधीकी आज १२ वीं स्मरण-धर्मग्रन्थि है । प्रतिवर्ष हम आजके दिन, स्वर्गस्थ सिंधीजीकी कल्याण-कामना चाहते हुए अपनी हार्दिक श्राद्धक्रिया करते रहते हैं । तदनुसार, आज हम उनके दिवगत भव्य आत्माकी पुण्यस्मृतिको, इस ग्रन्थरूपमें संपादित हमारी यह कृति समर्पण करते हैं ।

अनेकान्तमिहार
अहमदाबाद
७, जुलाई, सन १९५६

मुनि जिनविजय

खरतरगच्छ-पट्टावलि संग्रह

संग्राहक एवं संपादक मुनि जिनविजय, अधिष्ठाता-सिंघी जैन ज्ञानपीठ, शान्तिनिकेतन ।
(प्रकाशक-वावूपूरण चन्दजी नाहार, इण्डियन मिरर स्ट्रीट, कलकत्ता ।)

*

संपादकीय किञ्चित् वक्तव्य ।

लगभग ६७ वर्षोंसे खरतरगच्छीय पट्टावलियोंका यह छोटा सा संग्रह छप कर तैयार हुआ था, लेकिन विधिके किसी अहोय संकेतानुसार आज तक यह यों ही पड़ा रहा और यदि विद्वद्गर वावू पूरणचंदजी नाहारकी उपालंभ भरी हुई मीठी चुटकियोंकी लगातार भरमार न होती तो शायद कुछ समय बाद यह संग्रह साराका सारा ही बीमकके पेटमें जा कर विलीन हो जाता ।

पूनामें रह कर जब हम 'जैनसाहित्य-संगोधक' का प्रकाशन करते थे उस समय अहमदाबाद-निवासी साहित्य-रसिक विद्वान् श्रावक श्री केशवलाल प्रे० मोदी B. A. LL. B. ने खरतरगच्छ की एक पुरानी पट्टावलीकी लिपिंत प्रति हमें ला कर दी—जिसमें इस संग्रहमें की प्रथम ही छपी 'खरतरगच्छ-सूरिपरंपरा-प्रशस्ति' लिखी हुई थी । उस समय तक खरतरगच्छ की जिननी पट्टावलियां हमारे देखने अथवा संग्रह करनेमें आईं उन सबमें यह प्रशस्ति हमें प्राचीन दिखाई पड़ी इसलिये हमने इसकी तुरंत नकल कर, 'जैन सा० सं०' के परिशिष्ट रूपमें छपवा देनेके विचारसे प्रेसमें दे दी । कुछ समय बाद मोदीजीने एक और पट्टावली मेजी जो गद्यमें थी और साथमें उन्होंने यह भी इच्छा प्रदर्शित की कि इसे भी यदि उसी प्रशस्तिके साथ छपवा दिया जाय तो अच्छा होगा । हमने उसकी भी नकल कर प्रेसमें छपनेके दे दी । जब ये प्रेससे कंपोज हो कर आईं तो पूरे फार्म होनेमें कुछ पृष्ठ खाली रहते दिखाई दिये, तब हमने सोचा कि यदि इसके साथ ही साथ उपाध्याय श्री क्षमाकल्याणजी की वनाई हुई बृहत्पट्टावलि भी दे दी जाय तो खरतरगच्छके आचार्योंकी परंपराका १९ वीं शताब्दि पर्यंतका वृत्तान्त, प्रकट हो जायगा और इतिहास प्रेमियोंको उससे अधिक लाभ होगा । इस पट्टावलीकी प्रेस कापी की हुई हमारे संग्रहमें बहुत प. ले ही से पड़ी हुई थी; अतः हमने उसे भी प्रेसमें दे दिया । इसी तरह की, लेकिन इससे प्राचीन एक और पट्टावली हमारे पास थी उसे भी, प्रत्यंतर होनेसे विशेष उपयोगी समझ कर, इसी संग्रहमें प्रकट करनेका हमें लोभ हो आया और उसे भी छपने दे दिया । इस प्रकार चार पट्टावलियोंका यह छोटा सा संग्रह जब तैयार हो गया, तब हमने इसे 'जैन सा० सं०' के परिशिष्ट रूपमें न दे कर स्वतंत्र पुस्तकाकार प्रकट करनेका विचार किया और यह स्वतंत्र पुस्तकाकार विचार मनमें घुसते ही हमारे दिलमें एक नया भूत आ घूसा । हम सोचने लगे कि जब पुस्तक ही बनाना है तब फिर क्यों नहीं विशेष रूपसे एक संकलित ऐतिहासिक ग्रंथके आकारमें इसे तैयार कर दिया जाय और खरतर गच्छके इतिहासके जितने मुख्य मुख्य और महत्वके साधन हों उन्हें एकत्र रूपमें संगृहीत कर दिया जाय । क्यों कि हमारे संग्रहमें इस विषयकी कितनी ही सामग्री—इन पट्टावलियोंके अतिरिक्त कई अन्य भाषाकी पट्टावलियां, ग्रंथप्रशस्तियां तथा ख्यात आदि विविध प्रकारकी ऐतिहासिक सामग्री—इकट्ठी हुई पड़ी थी । उस सब सामग्रीको संकलित कर ऐतिहासिक ऊहापोह करनेवाली विस्तृत भूमिका और टीका टिप्पणी आदि साथमें लगा कर इस संग्रहको परिपूर्ण बना दिया जाय तो श्वेताम्बर जैन संघके एक बड़े भारी शाखा-समुदायका अच्छा और प्रामाणिक इतिहास तैयार हो जाय । इस भूतके आवेशानुसार हमने उस सब सामग्रीका संकलन करना शुरू किया । ऐसा करनेमें हमें कुछ अधिक समय लग गया और अहमदाबादके पुरातत्त्व मंदिरके आचार्यपदके भारने हमारी पूनाकी विशेष स्थितिको अस्थिर बना दिया । इसलिये इस संग्रहके विस्तृत-संकलनका जो विचार हुआ था वह शिथिल होने लगा और चिरकाल तक कुछ कार्य न हो सका । इधर जिस प्रेसमें यह संग्रह छपा उसके मालिकने छपाईके खर्च आदिका तकाजा करना शुरू किया । जिस विस्तृत रूपमें इसे प्रकाशित करनेका सोचा था उसमें बहुत कुछ समय और अर्थव्ययकी आवश्यकता अनुभूत हुई और शीघ्र ही इस कार्यको परिपूर्ण करने जैसे संयोग दिखाई न दिये, अतः हमने उस विचारको स्थगित किया और यह संग्रह जो इस रूपमें छप गया था, इसे ही प्रकाशित कर देना उचित समझा ।

इसी बीचमें वावूवर्य श्री पूरणचंदजी नाहारके अवलोकनमें यह छपा हुआ संग्रह आया और आपने इसे अपने खर्चसे प्रकाशित कर अपनी धर्मपत्नी श्रीमती इंद्रकुमारीजीके ज्ञान पंचमी तपके उद्यापन निमित्त वितीर्ण कर देनेका अभिप्राय प्रकट किया । तदनुसार पूनासे यह छपा हुआ ग्रंथ-भाग कलकत्ते मंगवा लिया गया और प्रेसका बिल इत्यादि चुकता किया गया । इस संग्रहके साथमें हम कुछ दो शब्द लिख दें तो इसे प्रकाशित कर दिया जाय ऐसी वावूजीकी इच्छाको हमने सादर स्वीकार कर, हम इस विषयमें कुछ सोचते ही थे कि कुछ ऐसे प्रसंग, एकके बाद एक, उपस्थित होते गये जिससे वर्षों तक हम उनकी उस आज्ञाका पालन नहीं कर सके और २१४ घंटेके कामको २१४ वर्ष तक ठेलते रहना पड़ा ।

*

सन् १९२८ के प्रारम्भमें महात्माजीने गुजरात-विद्यापीठकी पुनर्घटना की, और विद्यापीठका ध्येय 'विद्या' नहीं 'सेवा' निश्चित किया और साथमें कई प्रतिज्ञाओंका बन्धन भी लगाया । हमारा उसमें कुछ विशेष मतभेद रहा और हमने अपने विचारोंको स्थिर करनेके लिए कुछ समय तक, विद्यापीठके वातावरणसे दूर रहना चाहा । इसीके बाद तुरंत हमारा इरादा युरोप जानेका हुआ । युरोपमें सामाजिक और औद्योगिक तंत्रोंका विशेषावलोकन करनेका हमें अधिक मौका मिला और उसमें हमें अत्यधिक रुचि उत्पन्न हुई । हमारा जो आजीवन अभ्यस्त-विषय संशोधनका है, उसमें तो हमें वहां कोई नवीन सीखनेकी बात नहीं दिखाई दी, क्यों कि जिस पद्धति और दृष्टिसे युरोपियन पण्डितगण संशोधन कार्य करते हैं, वह हमें यथेष्ट ज्ञात थी और उसी पद्धति तथा दृष्टिसे हम बहुत समयसे अपना संशोधन-कार्य करते भी आते थे ।

केवल बहाके विद्वानोंका उत्साह और एकाग्रभाव विशेष अनुकरणीय मालूम हुआ। हमें जो खास अध्ययन करनेके विशेष विचार मालूम दिये, वे बहाके समाजवाद विषयक थे। इन विचारोंका अध्ययन करते हुए हमारी नीतिबान्धवता जो संशोधन-रुचि है, वह स्थिर हो चली। समाज-जीवनके साथ सम्बन्ध रखने वाला बातोंने मलिकम्में अद्भुत जमाना शुरू किया। उन बातोंका विविष्ट अध्ययन करनेके लिये हमारी इच्छा बहा पर कुछ अधिक काल तक ठहरलेकी थी, लेकिन समयोपगत हमसे जल्दी ही भारत छोड़ आना पड़ा। इधर आने पर नाहारजीने इस समझकी सर्वप्रथम ही याद दिलाई, लेकिन सलाहप्रदके नूतन युद्धमें जुड़ जानेके कारण और फिर जेलरुचने जैसे एकान्तवासके विप्लव अनुभवानन्दमें आन्दोलन घुड़शौध कर रहा था, और उसमें फिर भारतीय इस नूतन ग्राहकान्तिके आदोलनने सहचार किया। ऐसी स्थितिमें हमारे जैसे निष्पक्ष परिवर्तनशील प्रकृति वाले और भ्रान्तिमें ही जीवनका विकास अनुभव करने वाले मनुष्यके मनमें, वगैरें तक पुराने विचारोंका समग्र कर रचना, और फिर जब चाहें तब उन्हें अपने सम्मुख एकत्र उपस्थित हो जानेकी आदत बनाने रखना दुःसाध्य-सा है।

जेलमुक्ति होने पर विजाता हमें शान्तिनिकेतन खींच लाया। विश्वभारतीके ज्ञानमय वातावरणने हमारे मनको फिर ज्ञानोपासनाकी तरफ खींचना शुरू किया और हमारी जो सामाजिक संशोधन-रुचि थी, उसको फिर सचेत बनाया। वगैरें हमने २४ ऐतिहासिक ग्रन्थोंके सम्पादन और संशोधनका सफल कर रखा था और उसका कुछ काम हो भी चुका था, इसलिये रह रह कर यह तो मनमें आया ही करता था कि यदि इस सफलके पूरा करनेका कोई मन पूत साधन सम्पन्न हो जाय, तो एक बार इनको पूरा कर लेना अच्छा है। बाध थी बहादुरसिंहजी सिंधीके उत्साह, औदार्य, मौन्य और सौहार्दने हमारे इस सफलको एकदम मूर्तिमन्त बना दिया और हम जो सोचते थे, उससे भी कहीं अधिक मन पूत साधनकी सहायता देख कर, परिणाममें हमने सिंधी जैन ज्ञानपीठ और सिंधी जैन ग्रन्थमाला का कार्यभार उठाना स्वीकार कर लिया।

जैसे हम यहां आये, तभीसे इस समझके लिये श्री नाहारजीका बरानर स्मरण दिखाना चालू रहा। हम भी आज लिखते हैं, फल लिखते हैं, ऐसा जबवा दे कर उन्हें आशा दिलाते रहते थे। बहुत समय धीत जानेके कारण इस विषयमें जो कुछ हमारे पुराने विचार थे और जो कुछ हमने लिखना सोचा था, वह स्मृति-पट परसे अस्पष्ट सा हो गया। जिन प्रतियों परसे यह समझ मुद्रित हुआ था, वे भी पासमें नहीं रहनेसे, इस विषयमें क्या लिखें, कुछ स्पष्ट नहीं पसती थी। 'विज्ञप्ति ज्ञप्ति', 'हजारस कोष', 'द्युजय तीर्थोद्धार प्रश्न' इत्यादि पुस्तकोंके संपादनके बाद हमारा हिन्दी-लेखन प्रायः बन्द-सा ही है। पिछले कई वर्षोंसे निरन्तर गुजराती भाषा ही में चिन्तन, मनन, लेखन, और धारम्यवहार चल्ते रहनेसे हिन्दी-भाषाका एक तरहसे परिचय ही छूट गया। इस कारणसे कुछ हिन्दी लिखनेका ठीक ठीक चिंतकाम्य न हो पाता था। लेकिन पिछले कुछ दिनोंमें हमारा साहित्य-सम्राट हमारे पास पहुंच गया और वगैरेंसे सदृशमें बंद रहे हुए पुराने कागजों और टिप्पणोंसे ढकल पुनः करते समय, इस विषयके कुछ साधन भी हाथमें आ गये, जिनसे ये पक्षियां लिखनेका मनमें कुछ विचार हो आया। वस यही इस समझके बारेमें हमारा किञ्चित् वक्तव्य है।

शेताम्बर जैन सद्यः जिय स्वरूपमें आज विद्यमान है, उस स्वरूपके निर्माणमें, खरतर गच्छके आचार्य, यति और धावक-समुहका बहुत बड़ा हिस्सा है। एक सपागच्छको छोड़ कर दूसरा और कोई गच्छ इसके गौरवकी बराबरी नहीं कर सकता। कई बातोंमें सपागच्छसे भी इस गच्छका प्रभाव विशेष गौरवान्वित है। भारतके प्राचीन गौरवको अपुण्य रखने वाली राष्ट्रपूतानेकी वीर भूमिका, पिछले एक हजार वर्षका इतिहास, ओसवाल नातिके शौर्य, औदार्य, बुद्धि-नातुर्य और वाणिज्य-व्यवसाय-कौशल आदि महद् गुणोंसे प्रवीण है और उन गुणोंका जो विकास इस जातिमें, इस प्रकार हुआ है, वह मुख्यतया खरतरगच्छके प्रभावान्वित मूल पुराणोंके सदुपदेश तथा शुभाशीर्वादका फल है। इसलिये खरतरगच्छका उम्बल इतिहास यह केवल जैन सफेके इतिहासका ही एक महत्त्वपूर्ण प्रकरण नहीं है, बल्कि समग्र राष्ट्रपूतानेके इतिहासका एक विविष्ट प्रकरण है। इस इतिहासके सफलमें मद्रासभूत होने वाली विपुल साधन-भाग्यभी इधर-उधर नष्ट हो रही है। जिस तरहकी पड़ावक्रिया इस समझमें सद्योत्पन्न हुई है, वैसी कई पड़ावक्रिया और प्रकटिया सद्योत्पन्न की जा सकती है और उनसे विस्तृत और शुक्लवायव्य इतिहास तैयार किया जा सकता है। यदि समय अनुकूल रहा, तो 'सिंधी जैन प्रथमाव' में एक-आध ऐसा बड़ा समग्र जिज्ञासुओंको अभिषेकमें देगनेको मिलेगा।

बाध थी पूर्णचंदनी नाहारने वहा परिश्रम और बहुत द्रव्य व्यय करके जैनलेखने जैन शिलालेखोंका एक अपूर्व समग्र प्रकाशित कर इस विषयमें विद्वानों और जिज्ञासुओंके सम्मुख एक सुन्दर आदर्श उपस्थित कर दिया है। इनके अग्लेखने, राष्ट्रपूतानेके जूते पुराने स्थानोंमें जैनोंके गौरवके किनार स्मारक-रुम बने हुए हैं तथा उनसे हमारे देशके ज्वलन्त इतिहासकी किन्तनी विशाल-समृद्धि प्राप्त हो सकती है उसकी कुछ कल्पना जा सकती है। इस प्रश्नमें प्रायः खरतरगच्छके ही इतिहासकी बहुत सामग्री सद्योत्पन्न है जो इस पड़ावक्रियाके समझकी बातोंको पुष्टि करती है तथा कई बातोंकी पूर्ति करती है। इन सब बातोंके विवेचनकी यह जगह नहीं है। ऐसे प्रश्नोंके सफल करनेमें किन्तना परिश्रम आवश्यक है वह हम विषयका विद्वान् ही जान सकता है 'विद्वाने ज्ञानाति विद्वज्जनपरिधम'।

जैललेखके लेखोंका ऐसा सुन्दर समग्र प्रकाशित कर तथा इस पड़ावका समझकी भी प्रकट करवा कर श्रीमान् नाहारजीने खरतरगच्छकी अनमोल सेवा की है। एतदर्थ आप अनेक धन्यवादके पात्र हैं। आपका इस प्रकार जो सेहपा अनुगोष हमसे न होता तो यह समझ यों ही नष्ट हो जाता और इसके तैयार करनेमें जो कुछ हमने परिश्रम किया था वह अकारण ही निरपल जाता। अब हम भी विशेष रूपसे आपके कृतज्ञ हैं।

सिंधी जैन ज्ञान पीठ
शान्तिनिकेतन
पदुपणा प्रथम दिन, सं. १९८०

मु नि जि न वि ज य

खरतरगच्छ - गुर्वावलिका ऐतिहासिक महत्त्व

[लेखक:-श्रीयुत अगरचन्दजी नाहटा - संपादक राजस्थानी]

ऐतिहासिक साहित्यकी दृष्टिसे खरतरगच्छ गुर्वावली एक अत्यन्त महत्त्वका और अपने ढंगका अद्वितीय ग्रन्थ है। कुछ वर्ष पूर्व, बीकानेरके प्राचीन जैन ज्ञान भंडारोंका अन्वेषण करते हुए हमें यह निधि उपलब्ध हुई थी। इसमें विक्रमकी ग्याहरवीं शताब्दीके उत्तरार्द्धसे ले कर वि० सं० १३९३ तकके खरतरगच्छीय जैनाचार्योंका विस्तृत और विश्वसनीय इतिवृत्त लिखा हुआ है। इस वृत्तान्तसे तत्कालीन भारतीय इतिहासकी और और बातों पर भी अच्छा प्रकाश पड़ता है। जो लोग कहते हैं कि भारतमें संवतानुक्रमसे शृंखलाबद्ध इतिहास लिखनेकी प्रणाली सर्वथा नहीं थी उन्हें निरुत्तर करनेके लिये यह ग्रन्थ एक पर्याप्त उदाहरणरूप है।

[—प्रस्तुत गुर्वावलीमें सं० १३०५ आषाढ सु० १० तकका वृत्तान्त तो श्रीजिनपति सूरिजीके विद्वान शिष्य श्रीजिनपालोपाध्यायने दिल्ली निवासी सेठ साहुलीके पुत्र हेमचंद्रकी अभ्यर्थनासे संकलित किया है। इसके पश्चात्का वर्णन भी पट्टघर आचार्योंके साथमें रहने वाले व दफ्तर रखनेवाले विद्वान् मुनियों द्वारा लिखा गया प्रतीत होता है। यह प्रति पत्र ८६ की है और प्रायः पन्द्रहवीं या सोलहवीं शताब्दीमें लिखी होकर बीकानेरस्थ श्रीक्षमाकल्याण ज्ञानभंडारमें विद्यमान है। इसमें सं० १३९३ तकका इतिवृत्त है। इसके पीछेका इतिहास जाननेके लिये हमें कोई भी इस कोटिकी गुर्वावली उपलब्ध नहीं है, परन्तु शृंखलाबद्ध इतिहास लिखनेकी प्रणाली तो पीछे भी बराबर रही है। सं० १८६० की एक सूचीके अनुसार, जेसलमेरके सुप्रसिद्ध ज्ञानभंडारमें, उस समय ३१२ पत्र जितनी विस्तृत एक गुर्वावली वहा विद्यमान थी। यदि यह गुर्वावली प्राप्त हो जाय तो अनेकों नवीन ज्ञातव्य मिले। खेद है कि अभीतक तो वर्तमान श्रीपूज्योके पास प्राचीन दफ्तर भी नहीं मिलते। पाठकोको यह जान कर प्रसन्नता होगी कि इसका सम्पादन पुरातत्त्वचार्य श्री जिनविजयजी जैसे विद्वान् द्वारा हो रहा है।]

यह ग्रन्थ दो तरहकी शैलीमें संकलित किया हुआ है। श्री जिनेश्वर सूरिजीसे श्री जिनदत्त सूरिजीके स्वर्गवास सं० १२११ तकका वृत्तान्त तो, सं० १२९५ में सुमतिगणि द्वारा रचित 'गणधरसार्द्धशतक-बृहद्बृत्ति' के अनुसार ही प्राचीन शैलीका है। पर इसके पश्चात्की प्रत्येक घटना संवतानुक्रम और शृंखलाबद्ध रूपसे लिखी गई है, जो घटनाओंके साथ साथ लिखी हुई डायरी-सी प्रतीत होती है। जैनाचार्योंका विहारानुक्रम, मार्गवर्ती ग्राम-नगर, दीक्षाएं, प्रतिष्ठाएं तत्तत् ग्रामवासी श्रावकोंके नाम, राजसभाओंमें किये गये शास्त्रार्थ, तीर्थयात्रा वर्णन—इत्यादि सभी बातें इतनी विशदताके साथ लिखी गई हैं कि तत्कालीन परिस्थिति आंखोंके सामने आ जाती है। भ्रमणशील जैनाचार्योंके प्रवास मार्गका वर्णन तो भारतीय साहित्यमें एक नवीन वस्तु है। क्यों कि भारतके साहित्यमें प्रायः इसका अभाव ही है। हमारे पास, जो कुछ विदेशी विद्वानोंने भ्रमणवृत्तान्त लिखे, वे ही उपलब्ध हैं; पर उनमें स्थानोंके नामादिमें कई भूलें हुई हैं; किन्तु इसमें विशुद्ध भौगोलिक वर्णन मिलता है।

प्रस्तुत निबन्धमें हम, इस गुर्वावलीमें उपलब्ध राजकीय इतिहास सामग्री और भौगोलिक बातोंका संक्षिप्त परिचय देना चाहते हैं। आशा है, विद्वानोंको इससे कुछ नवीन ज्ञातव्य मिलेगा।

राजकीय इतिहास-सामग्री

पाटणके दुर्लभराज चौलुक्यका उल्लेख।

श्री वर्द्धमान सूरिके शिष्य श्री जिनेश्वर सूरिने अणहिल पत्तनमें गूर्जरेश्वर दुर्लभराजकी सभामें चैत्यवासियोंके साथ शास्त्रार्थ कर उनको पराजित किया जिसका विस्तृत वर्णन इस पट्टावलिमें दिया गया है।

धारानरेश नरवर्मका निर्देश।

श्रीजिनवल्लभ सूरि [स्वर्ग सं० ११६७] जब चित्तौड़में थे तब, धाराधीश नरवर्मकी सभामें दो दक्षिणी पण्डितोंने "कण्ठे कुठारः कमठे ठकारः" यह समस्यापद रखा। स्थानीय विद्वानों व राजपण्डितोंने अपनी अपनी

† गुर्वावलीके आधार पर, प० दशरथजी शर्मा एम्. ए. ने, इंडियन हिस्टोरिकल क्वार्टर्ली, वॉ० ११, नं० ४, और पूना ऑरिएण्टलिस्ट, वॉ० २, पृ० ७५ में, संक्षिप्त नोट लिखे थे जिनमें इसके ऐतिहासिक महत्त्वका अतिसंक्षेपसे दिग्दर्शन कराया था। यहां पर हम यथावश्यक पूर्ण ज्ञातव्य प्रकाशित करते हैं।

सूदिके अनुमार समस्यापूर्ति की, पर उससे उन दक्षिणी विद्वानोंको मन्तोष नहीं हुआ। तब किसीसे श्रीजिनवल्लभ सूरिजीकी प्रतिभाका परिचय पा कर राजाने यह समस्यापद उनके पास भेजा। सूरिजीने तत्काल ही सुन्दरताके साथ उसकी पूर्ति कर दी, जिसमें समग्र विद्वान सन्तुष्ट हुए। फिर जब सूरिजी चित्तौड़से विहार कर धारा पधारे, तब नृपतिने उन्हें अपने प्रामाण्योंमें बुला कर उनसे धर्मोपदेश श्रवण किया। राजा सूरिजीका भक्त हो गया और उसने ३ लाख रुपये और ३ ग्राम उन्हें भेंट किये। परन्तु सूरिजी निगीह थे। उन्होंने उस दानका ग्रहण करना अस्वीकार किया, तब उनके उपदेशानुसार उसने चित्तौड़के दो जैन मन्दिरोंमें २ लाख रूपयोंसे पूजाके लिये मण्डपिकाएँ बनवा दीं।

अजमेरके अणोराराजका उद्देश्य।

श्री जिनदत्त सूरिजी जब अजमेरमें पधारे तो वहाका राजा अणोराराज स्वयं दर्शनार्थ आया और उनके उपदेशसे अतीव प्रसन्न हो कर उन्हें सदा अजमेरमें ही रहनेकी विवृति की। परन्तु सूरिजीने साध्याचारका स्वरूप उतलाया और समय समय पर वहा आते रहनेका कह कर राजाको सन्तुष्ट किया। इस नृपतिने अजमेरके दक्षिणी भागमें पहाडीके नीचे श्रावकोंको मन्दिर व गिरासगृह बनानेके लिये यथेच्छ भूमि दी।

त्रिभुवनगिरिका राजा कुमारपाल।

श्री जिनदत्त सूरिजीने त्रिभुवनगिरि पधार कर वहाके महाराजा कुमारपालको प्रतिजोष दिया। श्रीशान्तिनाथ मन्दिरकी प्रतिष्ठा की और उधरके प्रदेशमें प्रचुरताके साथ अपने शिष्योंको विहार कराया।

दिह्लीके महाराजा मदनपाल।

स० १२२३ में श्री जिनदत्त सूरिजीके शिष्य श्री जिनचन्द्र सूरिजी दिह्लीके निरुद्धती ग्राममें पधारे। उनको गन्दनार्थ जाते हुए श्रावक-समुदायको राजप्रासादस्थित महाराजा मदनपालने देखा और मन्त्रियोंसे सूरिजीके पधारनेकी खबर पा कर महाराजाने समस्त मुमाहिजों और सेनाको एकत्र किया और बड़े समारोह पूर्वक सूरिजीके पास गया। उनसे धर्मोपदेश श्रवण कर महाराजा अत्यन्त प्रमुदित हुआ और उनको अपने नगरमें पधारनेकी अत्यन्त आम्रहर्षपूर्वक विनति की। सूरिजी अनिष्टाके होते हुए भी राजाके आम्रहसे दिह्ली पधारे। बड़े भारी समारोहसे उनका प्रवेशोत्सव हुआ। महाराजा मदनपाल स्वयं सूरिजीका हाथ पकड़े हुए उनकी पेशवादीमें चढ़ रहा था। राजाकी प्रार्थनासे उन्होंने उर्ध्व चातुर्मास किया पर दुर्भाग्यवश उनका उर्ध्व स्वर्गवास हो गया।

आशिका नरेश भीमसिंह।

श्री विनपति सूरिजी स० १२२८ में उज्जैन नगरको पधारे। मराठ पा कर आशिकाके श्रावक लोग राजा भीमसिंहके साथ सूरिजीके दर्शनार्थ आए। सूरिजीके उपदेशसे प्रसन्न हो कर उहे आशिका पधारनेकी विनति की। राजाके विशेष अनुरोधसे श्री पूज्य आशिका आए। भूपति भीमसिंहके साथ पूजाके दिह्लीके प्रवेशकी भांति आशिकानामें प्रवेशोत्सव हुआ। सूरिजीने स्थानीय दिगम्बराचार्यके साथ शास्त्रार्थ किया और उसमें सूरिजीका विजय हुआ। इसमें आशिका (हासी) नरेश बहुत प्रसन्न हो कर सूरिजीके प्रति श्रद्धालु बना।

स० १२३२ में मन्दिरकी प्रतिष्ठा करनेके हेतु सूरिजी फिर आशिका पधारे। उस समय आशिकाका भीम दर्शनीय था। नगरके बाहर राजा भीमसिंहके आज्ञावर्ती राजाओंके नष्ट-हते लगे हुए थे, राजकीय फौज-गण्टनका जफट लगा हुआ था। राजप्रासादों और गण-वर्गीयोंके ज्वाहर दृश्यमें आशिका नगरी चक्रवर्तीकी राजधानी सी प्रतीत होती थी।

अजमेरका महाराजा पृथ्वीराज चौहान।

श्री जिनपति सूरिजी स० १२३० में अजमेर पधारे। राजप्रासादमें फैलावर्ती उपकेतगच्छीय प० पद्मप्रभे साथ उनका शास्त्रार्थ हुआ, जिसमें सूरिजीकी विजय हुई। महाराजा पृथ्वीराजने स्वयं नरानयनके राजप्रासादोंमें अजमेर आ

कर सूरिजीको “जयपत्र” समर्पण किया। इस वर्णनमें यह भी बताया गया है कि उसी वर्षमें महाराजाने भादानक देशको जीता था। इस शास्त्रार्थका वृत्तान्त बड़े विस्तारके साथ इस गुर्वावलीमें दिया गया है जिसमें बहुत सी अन्य ऐतिहासिक बातें भी हैं। विशेष जाननेके लिये ‘हिन्दुस्तानी’ नामक त्रैमासिक पत्रिकामें प्रकाशित “पृथ्वीराजकी सभामें जैनाचार्योंका शास्त्रार्थ” नामक हमारा विस्तृत निबन्ध पढ़ना चाहिये।

अणहिल्लपुर (पाटण) का राजा भीमदेव।

सं० १२४४ में, अणहिल्लपुरका कोट्याधिपति श्रावक अभयकुमार तीर्थयात्राके हेतु संघ निकालनेकी इच्छासे महाराजाधिराज भीमदेव और प्रधान मंत्री जगदेव पड़िहारके पास गया और उनसे अरज करके स्वयं राजाके हाथसे अजमेर निवासी खरतर संघके नामका आज्ञापत्र लिखवा लाया। फिर एक विनंतिपत्र अपनी ओरसे श्री जिनपति सूरिजीको लिख कर अजमेर भेजा। सूरिजीने निमन्त्रण पा कर अजमेरी संघके साथ विहार कर दिया। तीर्थयात्राके अनन्तर वापस लौटते हुए सूरिजी आशापल्ली पधारे। वहां चैत्यवासी प्रद्युम्नाचार्यसे उनका शास्त्रार्थ हुआ जिसमें विजयलक्ष्मी सूरिजीको मिली। इससे प्रतिपक्षीके भक्त अभयड़ दण्डनायकने कुटिलतासे संघको यह कह कर अटका लिया कि—‘महाराजाधिराज भीमदेवकी आज्ञा है कि आप लोग हमारी आज्ञा बिना यहाँसे नहीं जा सकेंगे।’ इतना ही नहीं उसने संघकी चौकीके लिये १०० सैनिकोंकी गारद डाल दी। इस प्रकार १४ दिन संघ अटके रहा।

इधर अपने बचावके लिये अभयड़ दण्डनायकने प्रतिहार जगदेवके पास, (जो उस समय गूर्जर कटकके साथ मालव देशमें गया हुआ था) पत्रके साथ, अपना सेवक भेज कर कहलाया—‘यहां सपादलक्ष—अजमेरका एक विशाल और वैभवशाली संघ आया हुआ है; यदि आपकी आज्ञा हो तो सरकारी घोड़ोंके लिये दाल-दानेका प्रबन्ध करदें—अर्थात् लूट कर या तंग कर द्रव्य एकत्र करूं।’ जगदेव अपने कर्मचारीसे पत्र सुन कर आगववूला हो गया, और उसी क्षण अपने आज्ञाकारी व्यक्तिके हाथसे एक आज्ञापत्र लिखा भेजा कि—‘मैंने बड़े कष्टसे अजमेर नरेश पृथ्वीराजके साथ सन्धि की है; यह संघ भी वहीं का है; अतः इस संघकी तनिक भी छेड़छाड़ मत करना। यदि करोगे तो तुम्हें गधेकी खालमें सिला दिया जायगा।’ जब अभयड़को यह आज्ञा मिली तो उसने फौरन संघसे क्षमा मांग कर उसे खाने किया।

लवणखेडाका राणा केलहण।

सं० १२४९ में श्रीजिनपति सूरिजी लवणखेडासे विहार करके पुष्करिणी, विक्रमपुर आदिमें विचरते हुए सं० १२५१ में अजमेर गये। दो मास वहां पर मुसलमानोंके उपद्रवके कारण बड़े कष्टसे बीते। फिर पाटण, भीमपल्ली, कुहियप हो कर पुनः राणा केलहणके आग्रहसे लवणखेटक पधारे। वहां ‘दक्षिणावर्त्तआरात्रिकावतारणोत्सव’ बड़ी धूमधामसे मनाया।

नगरकोटका राजा पृथ्वीचन्द्र।

सं० १२७३ में (वृहद्धार) में गंगादशहरे पर गंगास्नानके लिये बहुतसे राणाओंके साथ महाराजाधिराज श्रीपृथ्वीचन्द्र नगरकोटसे आया। उसके साथ पं० मनोनानन्द नामक एक काश्मीरी पण्डित भी था। उसने श्री जिनपति सूरिके उपाश्रय पर शास्त्रार्थके चैलैङ्गका नोटिश लगा दिया। तब सूरिजीके शिष्य जिनपालोपाध्याय आदि शास्त्रार्थके लिये महाराजा पृथ्वीचन्द्रकी सभामें आये, और वाद-विवादमें उक्त पण्डितको परास्त कर दिया। महाराजाने पण्डितके चैलैङ्गको फाड़ कर उपाध्यायजीको जयपत्र दिया।

पालनपुरका राजकुमार जगसिंह।

सं० १२८८ में पालनपुरके सेठ भुवनपालने, राजकुमार जगसिंहकी उपस्थितिमें ध्वजारोपणका उत्सव बड़े समारोहसे मनाया।

जामालिपुरका राजा उदयसिंह ।

स० १३१० वैशाख सुदि १३ शनिवार स्वाति नक्षत्रके दिन, श्रीमहावीर विधिचैलमें, राजा व प्रधान पुरुषोंकी उपस्थितिमें राजमान्य महामंत्री जैत्रसिंहके तत्त्वधानमें, पालनपुर, बागडदेश आदिके श्रावकोंके एकत्र होने पर श्रीचौवीस जिनालय आदिकी प्रतिष्ठा, दीक्षादि महामहोत्सपूर्वक हुई ।

स० १३१४ में माघ शु० १३ को राजा उदयसिंहके प्रमोदपूर्ण शान्तिधर्मसे कनकगिरिके मुख्य मन्दिर पर धजारोप हुआ ।

खर्णगिरिका चाचिगदेव ।

स० १३१६ के माघ सुदि ६ को, राजा चाचिगदेवके राजत्वकालमें खर्णगिरिके शान्तिनाथ मन्दिर पर खर्णमय ध्वजदंड व कलश स्थापित किये गये ।

मीमपल्लीका राजा माण्डलिक ।

स० १३१७ वैशाख सुदि १० सोमवारको, मीमपल्लीमें राजा माण्डलिकके राजत्वकालमें दण्डनायक श्रीमीलगण (१) के शान्तिधर्मसे महावीर जिनालय पर खर्णदण्ड-कलशादि चढ़ाये गये ।

चित्तौड़का महाराजा ममरसिंह ।

स० १३३५ फा० क० ५ को, महाराजा ममरसिंहके रामराज्यमें, चित्तौड़के चौरासी मुहल्लेमें जलपानापूर्वक स्थानीय ११ मन्दिरोंके ११ छत्र व मुनिस्तम्भ, आदिनाथ, अजितनाथ, वासुदेव प्रभुकी प्रतिमाएँ स्थापित की गईं ।

चित्तौड़के युवराज अरिसिंह ।

स० १३३५ फाल्गुन शुक्ल ५ को, समस्त राज्यधुराको धारण करने वाले राजकुमार अरिसिंहके शान्तिधर्मसे आदिनाथ मन्दिर पर धजारोप हुआ ।

बीजापुर नरेश सारगदेव ।

स० १३३७ ज्येष्ठ कृष्ण ४ शुक्रवारको, महाराजाधिराज सारगदेवके रामराज्यमें, महामाल्य मण्डप व उपमन्त्री विन्ध्यादित्यके कार्यकालमें, बीजापुरमें श्रीजिनप्रबोध सूरिजीका नगरप्रवेश बड़े समारोहसे हुआ । स० विन्ध्यादित्य सूरिजीकी स्तुति करता था ।

शम्भानयन (सिमाना) का राजा श्रीसोम ।

श्रीजिनप्रबोध सूरिजीने (स० १३४० में) सन्मुख आये हुए श्रीसोम महाराजाकी वीनति स्वीकार कर शम्भानयनमें चातुर्मास किया ।

जेसलमेर नरेश कर्णदेव ।

स० १३४० के फाल्गुनमें श्रीजिनप्रबोध सूरिजी जेसलमेर पधारे । नगर प्रवेश बड़े समारोहसे हुआ । राजा कर्ण सत्संग दर्शनार्थ सामने आया । महाराजाके आग्रहसे चातुर्मास भी उन्होंने वहीं किया ।

जामालिपुरका राजा सामन्तसिंह ।

स० १३४२ ज्येष्ठ कृष्ण ९ को, जालौरमें सुप्रसन्न महाराजा सामन्तसिंहके शान्तिधर्मसे अनेक जिन प्रतिमाओंकी प्रतिष्ठा और इन्द्रमहोत्सव सम्पन्न हुआ ।

शम्भानयनका महाराजा सोमेश्वर चौहान ।

स० १३४६ फाल्गुन शुक्ल ८ को, महाराजा सोमेश्वरकाचित विस्तृत प्रवेशोत्सवसे श्रीजिनचन्द्र सूरिजी शम्भानयन पधारे । सा० बाहद, मा० गीमा, जगसिंह, खेतसिंह सुश्रावकोंके वननाएँ हुए प्रासादमें उन्होंने शान्तिनाथ प्रभुकी स्थापना की ।

‘भगवन्! देखिये न इस ओर आकाश धूलिसे आच्छादित हो गया है—मालूम देता है समीप ही में कोई म्लेच्छ कटक है।’ पूज्यश्रीने कहा—‘महानुभावो! धैर्य रखो, अपने बैल आदि चतुष्पदोंको एकत्र कर लो; प्रभु श्रीजिनदत्त सूरिजी सबका भला करेंगे।’ पूज्यश्रीने मन्त्र-ध्यान पूर्वक अपने दण्डसे संघके पड़ावके चारों तरफ कोटके आकार वाली रेखा खींच दी। सब लोग उसमें छिप गये। संघके लोगोंने आस-पाससे जाते हुए हजारों म्लेच्छोंको देखा पर सूरिजीके प्रभावसे वे लोग संघको न देख सके; केवल कोटको देखते दूर चले गये, जिससे सब लोग निर्भय हुए।

सं० १२५१ में माण्डव्यपुरसे अजमेरके लिये श्रीजिनपति सूरिजीने विहार किया। वहां म्लेच्छोंका उपद्रव होनेसे २ मास बड़े कष्टसे बीते।

सं० १२५३ में मुसलमानोंने पाटणका भंग कर दिया। गुर्वावलीमें “पत्तनभंगानन्तरं धाटीग्रामे चतुर्मासी कृता” लिखा है।

सं० १३७१ ज्येष्ठ वदि १० को, जावालिपुरमें कलिकाल-केवली श्रीजिनचन्द्र सूरिजीकी विद्यमानतामें दीक्षा, मालारोपणादि उत्सव हुए। फिर म्लेच्छोंने उस नगरका भंग कर दिया—“ततो म्लेच्छकृतो भंगः श्रीजावालपुरे जातः।”

सं० १३७७ में, पाटणको “म्लेच्छबहुलेऽपि समग्रजनपदे” लिखा है और सं० १३८० के वर्णनमें “प्रभूतम्लेच्छव्यवहारीसमूहसंकुले श्रीपत्तने श्रीमहाराजाधिराजसैन्यलीलायमान आवासितः” लिखा है।

सं० १३८४ में श्रीजिनकुशलसूरिजीने सिन्ध प्रांतमें विहार किया। उस समय सिन्ध देशको “महाम्लेच्छकुलाकुलगुरुतरश्रीसिन्धुमण्डलोपरि” लिखा है। उच्च नगरके प्रवेशोत्सवके समयमें “हिन्दूराज्यकालमें श्रीजिनपति सूरिजी पधारे थे” लिखा है, इससे निश्चित है कि उस समय वहां मुसलमानोंका शासन हो चुका था।

पाटणमें भीषण दुष्काल।

सं० १३७७ में श्रीजिनकुशल सूरिजीके महोत्सवके समय पाटणमें महादुर्भिक्ष था। लिखा है कि—“श्रीपत्तने समागताः, तत्र च विषमकाले महादुर्भिक्षप्रवर्त्तमानेऽपि”।

इस प्रकार इस पट्टावलिमें ऐतिहासिक दृष्टिसे अनेक महत्त्वकी बातोंका उल्लेख मिलता है जो अन्यत्र अज्ञात हैं। पट्टावलि-साहित्यमें यह एक बहुत ही विशिष्ट प्रकारकी रचना है।

खरतरगच्छालंकार

युगप्रधानाचार्यगुर्वावली ।

नमो युगप्रधानमुनीन्द्रेभ्यः ।

वर्धमानं जिनं नत्वा, वर्धमानजिनेश्वराः । मुनीन्द्रजिनचन्द्रारयाऽभयदेवमुनीश्वराः ॥१॥
श्रीजिनबल्लभसूरिः, श्रीजिनदत्तसूरयः । यतीन्द्रजिनचन्द्राख्यः, श्रीजिनपतिसूरयः ॥२॥
एतेषां चरित किञ्चिन्मन्दमत्या यदुच्यते । वृद्धेभ्यः श्रुत[वित्तृभ्यः]स्तन्मे कथयतः शृणु ॥३॥

१ अ मो ह र दे शे' जिनचन्द्राचार्या देवगृहनिवासिनश्चतुरशीतिस्थायलरुनायका आसन् । तेषां वर्धमाननामा शिष्यः । तस्य च सिद्धान्तवाचना गृह्यतश्चतुरशीतिराश्रयतनाः समायाताः । तांश्च परिभाषयत इयं भाषना मनसि समजनि—'यद्येता रक्ष्यन्ते तदा भद्र भवति' । त्रैतगुरोश्च निवेदितम् । गुरुणा चिन्तितम्—'अस्य मनो न मनोहरम्' इति ज्ञात्वा स्वरिपदे स्थापितः । तथापि तस्य मनो न रमते 'चैत्यगृहवासो स्थातुम् । ततो गुरोः सम्मत्या निर्गत्य कतिचिन्मुनिममेतो ढि छी वा द ली प्रभृतिदेशेषु समायातः । तस्मिन् प्रस्तावे, तत्रैवोद्घोतनाचार्यस्वरिष्वर आसीत् । तस्य पार्श्वे सम्यगागतत्वं बुद्ध्वा, उपमम्पद गृहीतवान् । तदनन्तरं श्रीवर्धमानस्वरिणं चिन्ता जाता—'अस्य स्वरिमन्त्रस्य कोऽधिष्ठाता' । तस्य ज्ञानायोपनासत्रयमकारि । तृतीयोपनासे धरणेन्द्रः समागतः । तेनोक्त स्वरिमन्त्रस्याहमधिष्ठाता । ततश्च सर्वेषां स्वरिमन्त्रप्रदाना प्रत्येकं फलं निवेदितम् । ततश्च सस्फुग आचार्यमन्यो जातः । तेन च सस्फुगः सपरिवारा वर्धमानस्वरियो जज्ञिरे ।

२. अस्मिन् प्रस्तावे विज्ञप्तं पण्डितजिनेश्वरगणिना—'भगवन् ! ज्ञातस्य जिनमतस्य किं फलम्, यदि कुत्रापि गत्वा न प्रकाश्यते । गृज्जरादेशः प्रभृतो देवगृहवासाचार्यव्याप्तः श्रूयते । अतस्तत्र गम्यते' । 'युक्तमुक्त पर शकुननिमित्तादि परिभाष्यते, ततः सर्वं शुभम्' । ततो भामहश्चहत्सवातमहिता आत्माष्टादशश्रुलिताः । *रुमेण प ह्तिं प्राप्ताः । बहिर्भूमिगतस्य पण्डितजिनेश्वरगणिसहितवर्धमानस्वरिः सोमध्वजो नाम जटाधरो मिलितः । तेन सहैष्टगोष्ठी जज्ञे । तन्मध्ये गुणं दृष्ट्वा प्रश्नोत्तरं कृतः—

का दौर्गत्यचिनाशिनी हरिविरज्युग्रप्रवाची च को,

वर्णः को व्यपनीयते च पथिकैरत्पादरेण श्रमः ।

चन्द्रः पृच्छति मन्दिरेषु मरुतां शोभाविधायी च को,

दाक्षिण्येन नयेन विन्वविदितः को वा भुवि भ्राजते ॥

[१]

१ प्रत्यन्तरे—आमोहर० । २ अन । ३ आयात । ४ सस्फुर । ५ वर्द्धमानाचार्या । * एतद्विचारकान्तर्गत पाठो नोपरम्यते प्रत्यन्तरे ।

“सो म ध्व जः” । स जटाधरस्तुष्टः । भक्तिर्वह्नी कृता । ततस्तेनैव संघातेन चलिताः* क्रमेणा न हि ल प त्ते प्राप्ताः । उत्तरिता मण्डपिकायाम् । तस्मिन् प्रस्तावे तत्र प्राकारो नास्ति, सुसाधुभक्तः श्रावकोऽपि नास्ति यः स्थानादि याच्यते । तत्रोपविष्टानां घर्मो निकटीभूतः । ततः पण्डितजिनेश्वरेणोक्तम्—‘भगवन्नुपविष्टानां किमपि कार्यं न भविष्यति’ । ‘तर्हि सुशिष्य, किं क्रियते ?’ । ‘यदि यूयं वदथ तदोच्चैर्गृहं दृश्यते तत्र व्रजामि’ । व्रज । ततो वन्दित्वा सुगुरुपादपद्मान् गतस्तत्र । तच्च गृहं श्रीदुर्लभराज्ञैः पुरोहितस्य । तस्मिन् प्रस्तावे स उपरोहितः शरीराभ्यङ्गं कारयंस्तिष्ठति, तस्याग्रे स्थित्वा

श्रिये कृतनतानन्दा विशेषवृषसङ्गताः । भवन्तु त्वं विप्रेन्द्र ! ब्रह्म-श्रीधर-शङ्कराः ॥ [२]

इत्याशिर्वादं पठितवान् । ततस्तेन तुष्टो वर्त्ति । विचक्षणो व्रती कश्चित् । तस्यैव गृहमध्यप्रदेशे छात्रान् वेदपाठपरिचिन्तनं कुर्वतः श्रुत्वा ‘इत्थं मा भणत वेदपाठान्’ । ‘किं तर्हि ?’ ‘इत्थम्’ । ततः पुरोहितेनोक्तम्—‘अहो ! शूद्राणां वेदेऽधिकारो नास्ति’ । ततः पण्डितेनोक्तम्—‘वयं चतुर्वेदिनो ब्राह्मणाः, सूत्रतोऽर्थतश्च’ । ततस्तुष्टः पुरोहितः । ‘कस्माद् देशादागताः ?’ ‘दि ह्यी दे शा त्’ । ‘कुत्र स्थिताः स्य ?’ [= शुङ्गशालायाम् । अन्यत्र स्थानं न लभ्यते, विरोधिरुद्धत्वात् । मदीया गुरवः सन्ति सर्वे] अष्टादश यतिनः । ‘चतुःशालमदृहे परिच्छदां वद्धा, एकस्मिन् द्वारे प्रविश्यैकस्यां शालायां तिष्ठतः(थ) सर्वे सुखेन । भिक्षावेलायां मदीये मानुषेऽग्रे कृते ब्राह्मणगृहेषु सुखेन भिक्षा भविष्यति’ । ततः प त्ते^१ लोके उच्छलिता वार्ता ‘वसतिपाला यतयः समायाताः’ । ततो देवगृहनिवासिव्रतिभिः श्रुतम् । तैर्विदितं नैषामागमनं श्रेयस्करम् । कोमलो व्याधिर्यदि छिद्यते तदा कुशलम् । ते चाधिकारिपुत्रान् पाठयन्ति । तैश्च वर्षोपलादिदानेन ते चट्टाः सुखिनः कृत्वा भणिताः—‘युष्माभिलोकमध्ये भणनीयम्—‘एते केचन परदेशान्मुनिरूपेण श्रीदुर्लभराजराज्यहेरिका आगताः सन्ति’ । सा च वार्ता सर्वजने प्रवृत्ता । सा च प्रसरन्ती राजसभायामपि प्रवृत्ता । राज्ञाऽभाणि—‘यद्यत्रैवंविधाः क्षुद्रा आयाताः, तर्हि तेषामाश्रयः केन दत्तः ?’ केनाऽप्युक्तम्—‘देव ! तवैव गुरुणा स्वगृहे धारिताः । ततो राज्ञोक्तमाकारय तम् । आकारित उपरोहितः, भणितश्च—‘यद्येवंविधा एते किमिति स्थानं दत्तम् ?’ । तेन भणितम्—‘केनेदं दूषणमुद्भावितम् ?, यद्येषां दूषणमस्ति तदा लक्षपारुष्यैः कर्पटिकाः प्रक्षिप्ताः । यद्येषां मध्ये दूषणमस्ति तदा लुपन्तु तां भणितारः’ । परं न सन्ति केचन । ततो भणितं राज्ञः पुर उपरोहितेन—‘देव ! ये मदृहे सन्ति ते दृष्टा मूर्तिमन्त एव धर्मपुञ्जा लक्ष्यन्ते न तेषां दूषणमस्ति’ । तत इमां वार्तामाकर्ण्य सर्वैरपि सूराचार्यप्रभृतिभिः परिभाषितम्—‘वादे निर्जित्य निस्सारयिष्यामः परदेशागतान् मुनीन्’^२ । ततस्तैरुपरोहित उक्तः—‘स्वगृहघृतयतिभिः सह विचारं कर्तुकामा आस्महे । तेषां पुरस्तेनोक्तम्—‘तान् पृष्ट्वा यत्स्वरूपं तद्गणिष्यामि’ । तेनापि स्वसदने गत्वा भणितास्ते—‘भगवन्तो ! विपक्षाः श्रीपूज्यैः सह विचारं कर्तुं समीहन्ते’ । तैरुक्तम्—‘युक्तमेव, परं त्वया न भेतव्यम्’ । इदं भणितव्यास्ते—‘यदि यूयं तैः सह विवदितुकामास्तदा ते श्रीदुर्लभराजप्रत्यक्षं यत्र भणिष्यथ तत्र विचारं करिष्यन्ति’ । तैश्चिन्तितं सर्वेऽधिकारिणोऽस्माकं वशंगता न तेभ्यो भयम्, भवतु राजसमक्षं विचारः । ततोऽस्मिन् दिने पञ्चाशरीयवृहदेवगृहे विचारो भविष्यतीति निवेदितं सर्वेषां पुरः । उपरोहितेनाप्येकान्ते नृपो भणितः—‘देव !

१ ‘अनघिल’ इति आदर्शः । २ श्राद्धोऽपि । ३ ‘पण्डित’ शब्दो नास्ति प्र० । ४ नास्ति पदमेतत् प्र० । ५ प्र० ‘राजपुरोहितस्य । ६ मूलादर्शः ‘उपरोहित’ इति सर्वत्र । ७ वो भवन्तु च । ८ तुष्टश्चित्ते । ९ ‘पादपरावर्तनं । १० पदान् । ११ किं नहीत्यम् । १२ पदमिदं नास्ति प्र० । १३ प्र० ‘स तुष्टः’ इत्येव पदम् । ÷ कोष्ठकान्तर्गता पङ्क्तिः पतिता मूलादर्शः, प्रत्यन्तरादत्रानुसन्धिता । १४ ‘पत्तने’ नास्ति प्र० । १५ सुखकरम् । १६ मूलादर्शः ‘वर्षोपलादि’ । १७ ‘राजकुले प्रसृता’ इत्येव प्र० । १८ तत उक्तं राज्ञोऽग्रे । १९ ‘मुनीन्’ नास्ति प्र० ।

आमन्तुक्रमुनिभिः सह स्थानस्थिता मुनयो निचार विधातुकामास्तिष्ठन्ति । स च निचारे न्यायवादि राजप्रत्यक्षं क्रियमाणः शोभते । ततः पूज्यैः प्रत्यक्षैर्भणितव्य विचारप्रस्तावे प्रमादं कृत्वा । ततो राज्ञोऽभाणि—‘युक्तमेव कर्तव्यमस्माभिः’ ।

ततश्चिन्तिते दिने तस्मिन्नेव देवगृहे श्रीसूराचार्यं प्रभृतिचतुरशीतिराचार्याः स्वभिभूत्यनुसारेणोपविष्टाः । राज्ञोऽपि प्रधानपुरुषैराकारितः । सोऽप्युपविष्टः । राज्ञोक्तम्—‘उपरोहित । आत्मसम्मतानाकारय’ । ततः स तत्र गत्वा ‘निश्चययति श्रीपुष्पमानस्यरीच’—‘सर्वे मुनीन्द्रा उपविष्टाः सपरिवागः । श्रीदुर्लभराजश्च पञ्चाशरीयदेवगृहे’ । युष्माकमगमनमालोभ्यते । तेऽप्याचार्याः पूजितास्ताम्बूलदानेन राज्ञा । तच्छ्रुत्वापरोहितमुखात् पञ्चाशरीवर्द्धमानस्यः श्रीसुधर्मस्वामिजम्बूस्वामिप्रभृतिचतुः... न युगप्रधानान् धरीन् हृदये धृत्वा पण्डितश्रीजिनेश्वरप्रभृतिरुतिचिद्वीतार्थसुसाधुभिः सह चलिताः सुशकुनेन । तत्र प्राप्ताः, नृपतिना दक्षिते स्थान उपविष्टाः, पण्डितजिनेश्वरैर्दत्तनिपद्यायाम् । आत्मना च गुरुभणितोचितासने गुरुपादान्त उपविष्टः । राजा च ताम्बूलदानं दातुं प्रवृत्तः । ततः सर्वलोकसमक्षं भणितवन्तो गुरवः—‘साधूना ताम्बूलग्रहणं न युज्यते राजन् !’ । यत उक्तम्—

ब्रह्मचारियतीनां च विधवाणां च योपिताम् । ताम्बूलभक्षणं विप्रा ! गोमांसाद्यं विशिष्यते ॥[३]
ततो विवेकिलोकस्य समाधिर्जाता गुरुषु निषेधः । गुरुभिर्भणितम्—‘एष पण्डितजिनेश्वर उत्तरप्रत्युत्तर यद्गणिप्यति तदस्माकं सम्मतमेव ।’ सर्वैरपि भणितं ‘भयतु’ । ततो मुरयसूराचार्येणोक्तम्—‘ये वसतौ वसन्ति मुनयस्ते पददर्शननाम्ना’ प्रायेण । पददर्शनादीह क्षपणकजटिप्रभृतीनि—इत्यर्थनिर्णयाय नूतनरादस्थलपुस्तिकां वाचनार्थं गृहीता करे । तस्मिन् प्रस्तावे “भाविनि भूतवदुपचार” इति न्यायचञ्च्रीजिनेश्वरसूरिणा भणितम्—‘श्रीदुर्लभमहाराज ! युष्माकं लोके किं पूर्वपुरुषविहिता नीतिः प्रवर्तते, अथवा आधुनिकपुरुषदक्षिता नूतना नीतिः ?’ । ततो राजा भणितम्—‘अस्माकं देशे पूर्वजगणिता राजनीतिः प्रवर्तते नाऽन्या’ । ततो जिनेश्वरसूरिभिर्भक्तम्—‘महाराज ! अस्माकं मतेऽपि यद् गणधैर्यतुर्दशपूर्वधैर्यं यो दर्शितो मार्गः स एव प्रमाणीकर्तुं युज्यते, नाऽन्यः’ । ततो राज्ञोक्तं युक्तमेव । ततो जिनेश्वरसूरिभिर्भक्तम्—‘महाराज ! नय दूरदेशादगताः, पूर्वपुरुषविरचितसिद्धान्तपुस्तकवृन्दं नानीतम् । एतेषां मतेभ्यो महाराज ! यूयमानयत पूर्वपुरुषविरचितसिद्धान्तपुस्तकगण्डलकं येन मार्गमार्गनिश्चयं दुर्म’ । ततो राज्ञोक्तस्ते—‘युक्तं वदन्त्येते, स्वपुरुषान् प्रेषयामि, यूयं पुस्तकसमर्पणे निरोप ददध्वम्’ । ते च जानन्त्येषामेव पक्षो भविष्यतीति, तूष्णीं विधाय स्थितास्ते । ततो राजा स्वपुरुषां प्रेषिताः—‘श्रीधर सिद्धान्तपुस्तकगण्डलकमानयत । श्रीधरमानीतम् । आनीतमाग्रमेव छोटितवम्’ । तत्र देवगुरुप्रमादाद् दर्शनकालिकं चतुर्दशपूर्वधैर्यविरचितं निर्गतम् । तस्मिन् ग्रंथममेवैव गाथा निर्गता—

अन्नद पगड लेण, भड्डज सयणासण । उच्चारभूमिसपन्न, इत्थीपसुविचज्जियं ॥

[४]

एवंविधाया वसतौ वसन्ति साधवो न देवगृहे । राजा भावित युक्तमुक्तम् । सर्वेऽधिकारिणो विदन्ति निरुचरी-

१ ‘विचार करिष्यन्ति’ इत्येव प्र० । २ ‘पूज्या प्रत्यक्षा भवितव्या’ इति मूला० । † दण्डान्तर्गतपाठस्थाने प्र० ‘विजिता वर्द्धमानाचार्या सर्वे उपविष्टा सन्ति’ इत्येव वाचयविन्यासः । ३ ‘पश्चात्’ नास्ति प्र० । + प्र० ‘सुधर्मस्वाम्यादियुगप्रधानान्’ इत्येव । ४ जिनेश्वरगणि प्रभृति । ५ जिनेश्वरगणिदत्त । ६ ‘पुस्तिकां करे धृत्वा’ इत्येव प्र० । ७ ‘प्रस्तावे जिनेश्वरसूरिणा भणितो राजन्’ इत्येव प्र० । ८ ‘पूर्वराजनीतिः’ प्र० । ९ ‘जिनेश्वरेणोक्तं राजन्’ । १० ‘विरचितानि पुष्पकादीनि नानीतानि । ११ ‘सिद्धान्तपुस्तकं येन मार्गनिश्चयं दुर्म’ । १२ ‘ततो’ नास्ति । १३ तूष्णीं स्थिता । १४ ‘राजा स्वपुरुषां प्रेषिता । श्रीधर पुस्तकान्यानीतानि । छोटितानि’ इत्येव पाठः प्रत्यन्तरे । १५ तत्रैव गाथा । + एतच्चिदाह्वितपाठस्थाने प्र०—‘सर्वेऽधिकारिपुरुषैर्विदित निरुचरीभूता अम्मदुरव । तत सर्वे राजप्रत्यक्षं गुरुत्वेन वर्द्धमानमुरयोऽस्मीहिता । येनास्मान् बहुमन्यते राजा’ । इत्येषा पक्तिः ।

भूता अस्माकं गुरवः । ततः सर्वेऽधिकारिणः श्रीकरणप्रभृतयः पटवपर्यन्ता वदन्ति प्रत्येकमस्माकमेते गुरव-इति गुरु-निवेदनं राजप्रत्यक्षं कुर्वन्ति । येन राजाऽस्मान् बहु मन्यते, अस्माकं कारणेन गुरुनपि । राजा च न्यायवादी । तस्मिन् प्रस्तावे श्रीजिनेश्वरसूरिभिरुक्तम्-‘महाराज ! कश्चिद्गुरुः श्रीकरणाधिकारिणः, कश्चिन्मन्त्रिणः, *किं बहुना कश्चित्पटवानाम् । या नाठिः (?) सा कस्य सम्बन्धिनी भवति ?’ राज्ञोक्तं मदीया । ‘तर्हि महाराज ! कः कस्याऽपि सम्बन्धी जातो* वयं न कस्याऽपि’ । ततो राज्ञाऽऽत्मसम्बन्धिनो गुरवः कृताः । ततो राजा भणति-‘सर्वेषां गुरुणां सप्त सप्त गव्दिका रत्नपटीनिर्मिताः, किमित्यस्मद्गुरुणां नीचैरासने उपवेशनं, किमस्माकं गव्दिका न सन्ति ?’ । ततो जिनेश्वरसूरिणा भणितम्-‘महाराज ! साधूनां गव्दिकोपवेशनं न युज्यते । यत उक्तम्-

भवति नियतमेवासंयमः स्याद्विभूषा, नृपतिककुद ! एतल्लोकहासश्च भिक्षोः ।

स्फुटतर इह सङ्गः सातशीलत्वमुच्चैरिति न खलु सुमुक्षोः सङ्गतं गव्दिकादि ॥

[५]

इति वृत्तार्थः कथितः । राज्ञोक्तम्-‘कुत्र यूयं निवसत ?’ तैरुक्तम्-‘महाराज ! कथं स्थानं विपक्षेषु सत्सु । अहो ऽपुत्रगृहं क र डि ह डी मध्ये वृहत्तरमस्ति, तत्र वसितव्यम् ।’ तत्क्षणादेव लब्धम् । ‘युष्माकं भोजनं कथम् ?’ तदपि पूर्ववद्बुलभम् । ‘यूयं कति साधवः सन्ति ?’-‘महाराज ! अष्टादश’ । ‘एकहस्तिपिण्डेन सर्वे तृप्ता भविष्यन्ति’ । ततो भणितं जिनेश्वरसूरिणा-‘महाराज ! राजपिण्डो न कल्पते, साधूनां निषेधः कृतो राजपिण्डस्य’ । ‘तर्हि मम मानुषेऽग्रे भूते भिक्षाऽपि सुलभा भविष्यति’ । ततो वादं कृत्वा विपक्षान् निजित्य राज्ञा राजलोकैश्च सह वसतौ प्रविष्टाः । वस-तिस्थापना कृता प्रथमं गूर्जरत्रादेशे ।

३. द्वितीयदिनेऽचिन्ति विपक्षरूपायद्वयं निरर्थकं जातम्, अन्योऽपि निस्सारणोपायो मन्यते^५ । पट्टराज्ञीभक्तो राजा विद्यते, सा च यद्गणति तत् करोति । सर्वेऽप्यधिकारिणः स्वगुरु-स्वगुरुवचनेनाप्रकदलीफलद्राक्षादिफलभृतभाजनान्याभरणयुक्तप्रधानवसनादीनि च ढौकनानि गृहीत्वा गता राज्ञीसमीपे । तस्या अग्रे वीतरागस्येव बलिविरचनं च-क्रिरे । राज्ञी च तुष्टा प्रयोजनविधानेऽभिमुखीभूता । तस्मिन्नेव प्रस्तावे राज्ञः प्रयोजनमुपस्थितम् । राज्ञीसमीपे ततो ढि ल्ली दे श सम्बन्धी पुरुष आदेशकारी राज्ञा तत्र प्रेषितः-इदं प्रयोजनं राज्ञ्या निवेदय । देव ! निवेदयामीति भणित्वा शीघ्रं गतः । राजप्रयोजनं निवेदितं राज्ञ्याः । अनेकेऽधिकारिणो नानाढौकनिकाश्च विलोक्य तेन चिन्तितम्-‘ये मम देशादागता आचार्यास्तेषां निस्सारणोपायः संभाव्यते, परं मयाऽपि किञ्चित्तेषां पक्षपोषकं राज्ञः पुरो भणनीयम्’ । गतस्तत्र । ‘देव ! प्रयोजनं निवेदितं भवताम्, परं देव ! बृहत् कौतुकं तत्र गतेन दृष्टम्’ । ‘कीदृशं भद्र ?’ । ‘राज्ञी अर्हद्द्रुपा जाता, यथाऽर्हतामग्रे बलिविरचनं क्रियत एवं राज्ञ्या अप्यग्रे’ । राज्ञा चिन्तितम्-‘ये मया न्यायवादिनो गुरुत्वेनाऽङ्गीकृताः, अद्यापि तेषां पृष्टिं न मुञ्चन्ति’ । राज्ञा भणितः सोऽपि पुरुषः-‘शीघ्रं गच्छ राज्ञीपार्श्वे’, गत्वा भणनीयम्-राजा भाणयति राज्ञीं ‘यद्वत् भवत्या अग्रे तन्मध्यादेकमपि पूगीफलं यदि लास्यसि तदा न त्वं मम नाऽहं तव’ इति श्रुत्वा भीता राज्ञी, भणितं च ‘भो ! यद् येनाऽऽनीतं तत्तेन स्वगृहे नेतव्यम् ; मम नास्ति प्रयोजनम्’ । सोऽप्युपायो निरर्थको जज्ञे ।

४. चतुर्थ उपायश्चिन्तितः-यदि राजा देशान्तरीयमुनीन्द्रान् बहु मंस्यते तदा सर्वाणि देवसदनानि शून्यानि मुक्त्वा देशान्तरेषु गमिष्यामो वयम् । केनापि^८ राज्ञो निवेदितम् । राज्ञाऽभाणि ‘यदि तेभ्यो न रोचते तदा गच्छन्तु’ । देव-

* एतच्चिह्नान्तर्गतो वाक्यविन्यासो नास्ति प्र० । १ प्र० परं वयं न कस्यापि सम्बन्धिनः । २ ‘आचार्याणां’ । ३ ‘तद्देयम्’ ।

४ जिनेश्वरेणोक्तं राजपिण्डो न कल्पते । ५ ‘चिन्तितः’ । ६ ‘लत्वा’ । ७ तारकान्तर्गतः पाठो नास्ति प्र० । ७-७ ‘बलि-ढौकनेनेति’ इत्येव पदम् । ८ ‘समीपे’ । ९ ‘पूगीफलं न ग्राह्यं यदि’ । १० देशान्तरादागतान् मुनीन् मंस्यते । ११ नास्ति प्र० ‘केनापि’ । १२ ‘राज्ञोक्तं गच्छन्तु’ इत्येव प्र० ।

गृहपूजका वृत्त्या बहुका धारिताः । सर्वे देवाः पूजनीयाः । पर देवगृहमन्तरेण [तैः] वहिःस्थातुं न शक्यते, ततः कोऽपि केनाऽपि व्याजेनागतः । किं बहुना, सर्वेऽप्यागता देवगृहेषु स्थिताः ।

५. श्रीपर्द्धमानस्वरिपि सपरिवारो राजसन्मानेन सर्वत्र देशे विहरति, कोऽपि किमपि कथयितुं न शक्नोति । ततः श्रीजिनेश्वरस्वरिः शुभलभे स्वपट्टे निवेशितः । द्वितीयोऽपि तच्छात्रा बुद्धिमागर आचार्यः कृतः । तयोर्मगिनी कल्याणमतिनाम्नी महत्तरा कृता । पश्चाच्छ्रीजिनेश्वरस्वरिणा विहारकर्मं कुर्वता जिनचन्द्र-जमपदेन-धनेश्वर-हरि-भद्र-प्रसन्नचन्द्र-धर्मदेव-महदेव-सुमतिप्रभृतयोऽनेके शिष्याः कृताः । ततो रद्धमानस्वरिः मिद्वान्तविधिना श्री अर्जुन द शिखर तीर्थं देवत्व गतः ।

६. पश्चाच्छ्रीजिनेश्वरस्वरिभिः श्रीजिनचन्द्राभयदेवौ गुणपात्र ज्ञात्वा स्वरिपटे निवेशितौ, क्रमेण युगप्रधानौ जाता । *अन्यौ च द्वौ श्री धनेश्वरो जिनमद्रनामा, द्वितीयश्च हरिमद्राचार्यः, तथोपाध्यायत्रयं कृतं धर्मदेव-सुमति-निमलनामानः । धर्मदेवोपाध्यायः सहदेवगणी च द्वावपि भ्रातरौ । धर्मदेवोपाध्यायेन हरिमिह-मर्देवगणिभ्रातरौ सोमचन्द्रपण्डितश्च शिष्या विहिताः । सहदेवगणिनाऽशोकचन्द्रः शिष्यः कृतः । म चातीवप्रसन्न आसीत् । स च श्रीजिनचन्द्रस्वरिणा निशेषेण पाठयित्वाऽऽचार्यपटे निवेशितः । तेन च स्वपटे हरिमहाचार्यो निहितः । अन्यौ च द्वौ स्त्री प्रसन्नचन्द्र-देवमद्राचार्यौ । देवमद्रः सुमत्पुपाध्यायशिष्यः । प्रसन्नचन्द्राचार्यप्रभृतयश्चत्वारोऽभयदेवस्वरिणा पाठितास्तर्कादिशास्त्राणि । यत उक्तम्-

सत्कर्त्तव्यायचर्चाचितचतुरगिरः श्रीप्रसन्नेन्दुसूरिः,
सूरि श्रीवर्द्धमानो यतिपतिहरिभद्रो मुनिर्देवचन्द्रः ।
इत्याद्याः सर्वविगारणवसकलमुखः सस्वरिष्णुकीर्त्तिः
स्तम्भायन्तेऽधुनाऽपि श्रुतचरणरमाराजिनो यस्य शिष्याः ॥* [६]

७ श्रीजिनेश्वरस्वरि जा शा प ल्या निहृताः । तत्र व्याख्याने निचमणा उपविशन्ति । तत्र लीलावतीकथा कृता अनेकार्थवर्णनसमेता । तथा डि णिड या णा ग्रा मे कथानकक्रोधः कृतो व्याख्यानाय । प्रथम स्थानस्थितदेवगृह-निनास्याचार्याणां समीपे व्याख्यानाय पुस्तकपात्रेन कृतम् । तर्न दत्तम् । पश्चात्, पश्चिमप्रहरद्वये निगम्यते, प्रभाते व्याख्यायते । इत्य कथानकक्रोधस्तुर्भासा कृतः । तथा मरुदेनिगणिन्याऽनघन गृहीत, चत्वारिंशदिनानि स्थित्वा । श्रीजिनेश्वरस्वरिणा ममाधानमुत्पादित भणित च-‘यत्रोत्पत्त्यसे तत्स्थान निवेदनीयम्’ । भणित ‘निवेदयिष्यामि’ । श्रावक एको युगप्रधाननिश्चयाभावे उज्जयन्ते गत्वा तस्य निश्चयार्थमुपगमान् कर्तुमाराब्धः । तस्मिन् प्रस्तावे ब्रह्मशान्तिस्तीर्थङ्करचन्दनार्थं म हा वि दे हे’ गतः । तस्याऽयं मरुदेनिदेवेन मन्देशो भणितः-

मरुदेविनामअज्जा गणिणी जा आसि तुम्ह गच्छमि । सग्गमि गया पढमे, देवो जाओ महिद्धीओ ॥
टक्कलयंमि विमाणे दुसागराज सुरो समुप्पन्नो । समणेससिरिजिणेसरसूरिस्स इम कहिज्जासु ॥
टक्कउरे जिणवदणनिमित्तमिहागण्णं सदिट्ठ । चरणंमि उज्जमो मे, कायव्वो किं व सेसेसु ॥ [९]
तेनाऽपि स्वयं गत्वा न कथित गाथात्रयम् । म श्रावक उपनास प्रवृत्त उत्थाप्य कथितम्, अञ्जलेऽक्षराणि लिखितानि

१ ‘सूर्योऽपि सपरिवारः’ । २ ‘विहरन्ति’ । ३ ‘न कथयति’ । ४ ‘ततो पश्चात्’ । ५ ‘विहारः’ । ६ ‘वर्द्धमानमुरिर्विधिना-
र्जुने देवत्वे गतः’ । * एतच्चिह्नान्तर्गता पक्तयो नोपलभ्यन्ते प्रत्यन्तरे । ७ प्र० ‘डिण्डियाणमग्राये’ । ८ ‘कथ्य’ । ९ ‘तथा-
प्यक्रीडत’ । १० नान्ति पदमेतत् प्र० । ११ ‘तम्याग्रे’ ।

भविष्यति; तदर्धेन सिद्धान्तलेखनं कारयिष्यामः' । गुरुणाऽभाषि—'भवतां मुक्तिकारणम्, वृक्तः परिणामः, कर्तव्य एव । ततः पुनरपि प च ने समायाताः श्रीमदभयदेवगुह्यः । सर्वदिक्षु प्रगिष्टि प्राप्तेन एव सिद्धान्तपान्नाः ।

१३. तत आ शी दु मे श्रीमन्कूर्चपुरीयदेवगृहनिवासिजिनेश्वरगिरिगीत । तत्र ये श्रावकगुह्यमन्त्रे सर्वेऽपि नम्य मटे पठन्ति । तत्राऽपि जिनवल्लभनामा श्रावकगुह्योऽपि । तस्य पिना गृहो । मात्रा पान्तिः । पाठयोग्यः मन्त्र मटे पठितुं क्षिप्तः । सर्वभ्यश्चक्षुः सकाशात्तस्याधिकः पाठ आजगाम । अन्यदा, कदाचित् तेन जिनकदम्बचन्द्रेण चर्चित्वा टिप्पणकमेकं प्राप्तम् । तत्र विनाशयं लिखितमस्ति, सर्पाकर्षणी मोक्षणी च । प्रथमं प्रथमा वाचिता । तस्याः प्रभावेन सर्वाभ्यो दिग्भ्यः सर्पानागच्छन्तो दृष्ट्वा निर्भीकतापचन्ति—विधाप्रभावोऽयम् । पुनस्तले द्वितीया वाचिता, तन्प्रभावेण पश्चान्मुखाधलिताः । एतत्स्वरूपं गुरुणा श्रुतम् । तेन विदितं—कदम्ब एवः स्वीकृतुं वृक्तः । तन्मन्त्रे कर्माकृत्य तन्मातरं प्रियवचनैः सम्बोध्य द्रुममण्डपधके नम्य दापयित्वा जिनकदम्बो विनैयः कृतः । लक्षणादियथा विद्याः पाठिताः । कदाचित्तस्याऽऽचार्यस्य ग्रामार्तो प्रयोजनमुपस्थितम् । तेन गच्छता पण्डितजिनकदम्बायाऽऽष्टनिदिने—'गता चिन्ता कार्या यावन् प्रयोजनं विधायाऽऽगच्छामि' । 'भरद्वाजः शीघ्रं न्यप्रयोजनं निगताऽऽगच्छन्त्यम्' । ततो द्वितीये दिने चिन्तितं जिनवल्लभेन—'भाण्डागारग'ये मञ्जुषा पुस्तकगृह्णा दृश्यते, एतेषु पुस्तकेषु किमस्ति ?' । तद्वेत्ते सर्वं ज्ञानमस्तीत्येकं पुस्तकमुल्लोटितं सिद्धान्तस्य । तत्रोक्तं पठयति—'यतिना जिनवर्गिणोऽपि विज्ञितः पित्रो गृह्य-गृहेभ्यो मधुकरवृक्षा गृहीत्वा गन्धमहेतुर्द्वेभ्यो कर्तव्या'—इत्यादि विज्ञातं दृष्ट्वा मनसा विमिश्रितः—'अतो व्रतान्तरा न्यायेन मुक्तो गम्यते । नाऽन्माकमाचारो मुक्तिगमनयोग्यः'—इत्यादि परिभाष्य गम्भीरगृह्या यथार्थमिति कृत्वा भाषि-तरीत्या स्थितः । आचार्योऽपि समागतः । तेन चिन्तितम्—'किमपि न्यायं न तानं नमज्जनि, सर्वं जिनवल्लभेन भव्य-रीत्या धारितम् । तस्माद् यथा योग्यश्चिन्तितस्तथा भविष्यति । परं सर्वा विद्या अनेन सिद्धान्तं विनाऽभ्यन्ताः । सा च सिद्धान्तविद्या सम्प्रति श्रीमदभयदेवगुह्यनिर्माणे' श्रूयते । तस्य पार्श्वे जिनवल्लभं प्रेषयित्वा सिद्धान्तवाचनां प्रादपित्वा स्वपदे निवेशयामः—इति परिभाष्य वाचनान्तरं कृत्वा पश्चान्तगुह्यं निर्व्याकुलमोजनार्थयुक्तिं च जिनशेखराभिधान-द्वितीयशिष्यवैयावृक्षकृतसहितं च जिनवल्लभं श्रीमदभयदेवगुह्यनिर्माणे मुक्तमिदं म न को दृ गम्ये । अ न हि ह्ये प च ने गच्छता म रु को दृ रात्रौ माणूश्रावकदेवगृहे' प्रतिष्ठा कृता । ततः प च ने प्राप्तः । श्रीमदभयदेवगुह्यनिर्माणे पृष्ठा गतस्तत्र । दृष्टो गुरुर्भक्त्या वन्दितः । गुरुणा च दर्शनमात्रेण चूडामणितानाथ ज्ञानः—योग्यो जीवो दृश्यते । पृष्ठथ 'किमागमनप्रयोजनम् ?' । 'गुरुणा श्रीपूज्यपादपंजे सिद्धान्तवाचनान्याम्वादलम्पटो मधुकरगृह्यः प्रेषितोऽहं युष्माकं पार्श्वे' । पश्चादचिन्ति सुगुरुणा—देवगृहनिवासिगुरुशिष्य एवः, परं योग्यः । सिद्धान्तवचनं च चिन्तितम्—

सरिज्जा सह विज्जाण कालंमि आगण विज्ज । अपत्तं च न चाइज्जा, पत्तं च न विमाणण ॥[१२]

इति परिभाव्योक्तम्—'युक्तं विहितं भवता यत्सिद्धान्तवाचनाभिप्रायेणात्र समागतः । ततः प्रधानदिने वाचनां दातु-मारब्धा । यथा यथा सुगुरुजिनवचनवाचनां ददाति तथा तथा मन्तुष्टः मन् शिष्यः सुधारसमिव तामान्वादयति । तं तादृशं शिष्यमवलोक्य गुरुरप्यानन्दभाक् संपनिपद्यते' । पश्चात् सुगुरुहनिशं तथा तथा आपनाशुद्ध्या वाचनां दातुं प्रवृत्तो यथा स्तोकेनैव कालेन सिद्धान्तवाचना परिपूर्णा भूता

१४. तथा गुरोर्ज्योतिष्कि एकः प्रतिपन्न आसीत्—'यदि भगवतां कश्चिच्छिष्यो योग्यो भवति तदा मया समर्प-णीयो येन तस्मै ज्योतिष्कं समर्पयामि यथापरिज्ञातम्' । ततो जिनवल्लभगणिः समर्पितः । तेनाऽपि तस्मै यथापरिज्ञानं

१ नास्ति पदमेतत् प्र० । २ नास्ति 'कदाचित्' । ३ 'तेनाचिन्ति जिनवल्लभेन' इत्येव प्र० । ४ 'पार्श्वे' । ५ 'अनविह' आदर्शे । ६ 'माणदेवश्रावकगृहे' । ७ नास्ति पदमेतत् प्र० । ८ 'दृष्ट्वा' । ९ 'जातः' । १० 'ततः' । ११ 'पूर्णा जाताः' ।

ममपितम् । गुरुभ्यः सकाशात् स्वगुरुसमीपगमने मुक्तलज्जचन प्रतीच्छति । ततो गुरुणाऽभाणि—‘पुत्र ! मयं मिद्वान्तं यथाज्ञानं निवेदितम् । तदनुमारेण यथा तस्मै तथा विधेयम्’ । जिनरुद्धभगणिनां भणितम्—‘तथैव यथाशक्ति प्रतीयिष्यामि’ । ततः प्रधानदिने चलिता यथागतमार्गेण । पुनर्भूको द्वे प्राप्ता । आगच्छता मिद्वान्तानुमारेण देवगृहे विभिलसितः, येनाभिर्विचिन्त्यमपि विधिचैत्यं मुक्तिहेतुर्भवति । स चायम्—

अत्रोत्सृज्यजनकमो न च न च स्नात्र रज्ज्या सदा,
साधूनां ममताश्रयो न च न च स्त्रीणां प्रवेशो निजि ।

जाति-ज्ञातिकदाग्रहो न च न च आद्रेषु ताम्बूलमि-

त्याज्ञात्रेयमनिश्चिते विधिकृते श्रीजैनचैत्यालये ॥

[१३]

इत्यादिविधिविधेयो येन धर्मो मुक्तिमार्गो भवति । ततोऽनन्तरं स्वगुरुमभीषे गन्तुं प्रवृत्तः । प्राप्तौ माइयडग्रामे आमीदुर्गाद्वर्गस्त्रोद्यग्रे । तत्रैव स्थितः । गुरुमीलनाय पुरुषः प्रेषितः । तस्य हस्ते लेखोऽलेखि—‘युष्माकं प्रमादेन सुगुरुमभीषे प्रोचना गृहीत्वा माइयडग्रामे समाजगाम । प्रमादं कृत्वाऽत्रैव श्रीपूज्यमलितव्यम्’ । ततो गुरुभिरज्ञायि—‘किमिति जिनरुद्धभनेत्य’ निर्दिष्टम्, नात्राऽऽगतः ?’ । ततो द्वितीयदिने सैकललोकेन समेतः समयात् आचार्यः । अभिमुखगतो जिनरुद्धभः । वन्दितो गुरुः । क्षेमगतात् पृष्टा गुरुभिः । मर्गा यथोक्ता कथिता । तथा ब्राह्मणममाधान-निमित्तम्, मेधादिस्वरूपाणि ज्योतिष्कालेन भणितानि कानिचित्था जातानि यथा गुरोर्गोप्याश्चर्यकारीणि । पश्चाद्गुरुणा पृष्टो जिनरुद्धभगणि—‘किमिति मध्ये त्वं नाऽऽगतः ?’ । भणितम्—‘भगवन् ! सुगुरुमुखाजिनप्रचनान्मृत पीता कथं देव-गृहनिवासं निषमदृष्टं सेवितुमिच्छामि ?’ । ततो गुरुभिर्मणितम्—‘मो जिनरुद्धभ ! मयेदं चिन्तितमामीत्, तुभ्यं स्वपदं दत्त्वा त्वयि स्वगच्छ-देवगृह-थावकादिचिन्ता निवेदय, पश्चात् स्वयं गुरुपार्श्वे वसतिमार्गमङ्गीकरिष्यामः’ । जिनरुद्धभो भवति—‘तर्हि किमिति नाङ्गीक्रियते ? विवेकस्फेदं फलमयुक्तं परिश्रियते युक्तमङ्गीक्रियते’ । ततोऽभाणि गुरुभिः—‘एवमिहा निस्पृहता नाऽस्त्यस्माकम्, येन चिन्तारणममर्थे पुरुषं विना स्वगच्छे देवगृहादिचिन्ता मृत्तना सुगुरुपार्श्वे’ उन्मत्तिम्यतिमङ्गीकृतं, भवता तु निधातव्यं वसतिरयमयम्’ । ततो गुरु वन्दित्वा तत्सम्मतं पुनः पत्तने निजहार । श्रीमदमयदेवप्रतिपादान् भावेन वन्दितवान् । सुगुरोर्गोप समाधानं मेमजनि । चिन्तितं यथा परीक्षितस्तथा जज्ञे । ततो मनसि विदन्ति न कस्यापि निवेदयन्ति—स्वपदयोग्य एष एव, परं देवगृहनिवाससिधियं इति हेतोर्दिनानि गच्छस्य सम्मतं न भविष्यतीति—गच्छाधारको वर्द्धमानाचार्यो गुरुपदे निवेष्टितं । जिनरुद्धभगणः स्वस्वीयपमम्यदं दत्तान्त—‘अस्माकमाज्ञाया सर्वत्रैव विदितव्यः’ । एकांते प्रमन्नचन्द्राचार्यो भणति—‘मदीयपदं भव्यलभे जिनरुद्धभगणी स्थापनीय’ । तस्यापि सुगुरुपदनिवेशनप्रस्तावो न जज्ञे । तेनापि स्वायुःपरिममाप्तिममये कर्षटकराणिज्ये देवभट्टाचार्याणां मित्रसम्—‘सुगुरुपदेऽर्थः पूजोक्तो युष्माभिः मफलीकृतव्योऽऽश्यमेव, मया न कर्तुं शक्तः’ । तैरपि प्रतिपन्नम्—‘वर्तमानयोगेन करिष्यामः । समाधानं विधेयं किं बहुना ?’ पूजोक्तं रूपेण । नृपाद्भूतत्वा भव्यजीवान् सुखिनः कृत्वा कालक्रमेण मिद्वान्तविधिना समाधानेन चतुर्यदेवलोके प्राप्ता श्रीमदमयदेवव्रतयः ॥

१ नाम्नि पदमेतत् प्र० । २ निजगुरु । ३ वाचनां लात्वाऽत्रागतं इत्येव प्र० । ४ मिलनीय । ५ शिष्येणेयमादिष्टम् । ६ लोकस्मनेतोऽभिमुखमाचार्य । ७ वन्दितो गुरुर्जिनवलभेन । ८ तेनोक्त । ९ चैत्यनिवास विपश्यन् । १० गुरुलोके । ११ नाम्नि स्वगच्छ । १२ तत् । १३ जिनरुद्धभेनोक्त । १४ सेवने । १५ ततो गुरुणाऽभाणि । १६ नर । १७ चैत्यानि । १८ वसतिमङ्गीकृतम् । १९ पत्तनं गतम् । २० नाम्नि भवेन । २१ ज्ञातम् । २२ चैत्यवासिधियः । २३ भ्यापिनः । २४ सर्वत्र विदितव्यं । २५ उक्तम् । २६ देशो युष्माभिः सेवनीकार्यं मया कर्तुं न शक्तिः । २७ एतद्विद्वत्पाठस्थाने—‘तेन प्रति-पन्नं करिष्यामः समाधानं कार्यं’ इत्येव प्र० । २८ नाम्नि पदमेतत् प्र० ।

१५. ततो वाचनाचार्यो जिनवल्लभगणिः कतिचिद्दिनानि पत्तनभूमौ विहृत्य न तादृशो विशेषेण बोधो विधातुं कस्यापि शक्यते येन सुखमुत्पद्यते मनसि । ततश्चाऽऽत्मतृतीयं आगमविधिना सुशकुनेन भव्यजनमनसि भगवद्भाषितविधिधर्मोत्पादनाय चित्रकूटदेशादिषु विहृतः । ते च देशाः सर्वेऽपि प्रायेण देवगृहनिवासिमुनीन्द्रैर्व्याप्ताः । सर्वोऽपि तद्वासितो लोकः, किं बहुना । नानाग्रामेषु विहारं विदधंश्चित्रकूटे प्राप्तः । † यद्यपि तत्राऽशुभैर्भाविता लोकास्तथाऽप्ययुक्तं कर्तुं न शक्नुवन्ति, पत्तने गुरुणां प्रसिद्धिश्रवणात् † । स्थानं याचितास्तत्रत्यश्राद्धाः । तैश्च भणितम्—‘चण्डिकामठोऽस्ति यदि तत्र तिष्ठथ’ । ततो जिनवल्लभगणिना ज्ञातमशुभबुद्ध्या भणन्त्येते, तथापि तत्रापि स्थितस्य देवगुरुप्रसादाद् भद्रं भविष्यतीति चिन्तयित्वा भणितास्ते—‘तत्रैव बहु मन्यध्वं यूयं येन तिष्ठामः’ । तैरभाणि तिष्ठत । ततो देवगुरुन् स्मृत्वा देवतां चानुज्ञाप्य स्थितास्तत्र । देवता च तेषां ज्ञानेन ध्यानेन सदनुष्ठानेन तुष्टा सती तान् प्रत्ययुक्तं रक्षति । ते च जिनवल्लभगणयः सर्वविद्यानिधानभूताः । † कथम्, तथाहि—वेदितारो जिनेन्द्रमतस्थापकतर्काभयदेवानेकान्तजयपताकादि परदर्शनकन्दली—किरणावली—न्यायतर्कादि पाणिन्याद्यष्टव्याकरणं सूत्रतोऽर्थतश्च, चतुरशीतिनाटक-सर्वज्योतिष्क-शास्त्र-पञ्चमहाकाव्यादिसर्वकाव्य-जयदेवप्रभृतिसर्वच्छन्दोज्ञातारः † इति प्रसिद्धिश्चित्रकूटे जाता । सर्वे परदर्शनीयविप्राल्लोका आगन्तुं प्रवृत्ताः । यस्य यस्य यस्मिन् यस्मिन् शास्त्रविषये संशय उत्पद्यते स सर्वोऽपि जनः पृच्छति, यथा सन्देहस्तुल्यति तथोत्तरं ददाति । श्रावका अपि केचन केचन समाजर्गुः । सिद्धान्तवचनानि श्रुत्वा तदनुसारेण क्रियामपि दृष्ट्वा साधारण-सङ्कप्रभृतिश्रावकैः समाधिना श्रीवाचनाचार्यजिनवल्लभगणयो गुरुत्वेन प्रतिपन्नाः । गुरुपदेशेन परिज्ञानं, ज्योतिष्कपरिज्ञानमप्यतीवाऽऽसीत् । साधारणेन परिग्रहपरिमाणयार्चनं कृतम् । गुरुणा भणितम्—‘गृहार्ण कियन्मात्रं ग्रहीष्यसि ?’ । ‘भगवन् ! विंशतिसहस्रमात्रं सर्वसंग्रहे करिष्यामि’ । पश्चाद् गुरुभिर्मुक्तम्—‘बहुतरं कुरु, किं बहुना, लक्षं द्रम्माणां परिमाणं कारितः । पश्चाद् यथा यथा सर्वसम्पदा प्रवर्धमानः साधारणो जज्ञे तथा तथा संघस्य सर्वसामर्थ्येन गुर्वाज्ञया साधारणो भवितुं प्रवृत्तः । अन्ये तु श्राद्धास्तथा प्रवर्तितुमारब्धाः ।

१६. तथाऽश्वयुजि मासे कृष्णपक्षे त्रयोदश्यां श्रीमहावीरगर्भापहारकल्याणकदिने भणितं † श्रीजिनवल्लभगणिना श्राद्धानां पुरः—‘यदि देवा वन्द्यन्ते देवगृहे महावीरस्य तदा सुभद्रं भविष्यति । पष्ठमपि कल्याणकं गर्भापहारलक्षणम्, * यतः “पंच हत्थुत्तरे होत्था साङ्गा परिनिव्वुडे” इति सिद्धान्ते भणनात्*’ । तस्मिन् प्रस्तावे विधिचैत्यं नास्ति । चैत्यनिवासिगुरुदेवगृहेषु गम्यते । पश्चाच्छ्रावकैर्भणितम्—‘भयवन् ! यदि युष्माकं सम्मतं तत् क्रियते’ । ततः सर्वे श्रावका निर्मलशरीरा निर्मलवस्त्रा गृहीतनिर्मलपूजोपकरणा गुरुणा सह देवगृहे गन्तुं प्रवृत्ताः । ततो देवगृहस्थितयाऽऽर्यिकया गुरुन् श्राद्धसमुदायेनाऽऽगच्छतो दृष्ट्वा पृष्ठम्—‘को विशेषोऽद्य ?’ केनापि कैथितम्—वीरगर्भापहारपञ्चकल्याणकपूजाकरणार्थं समागच्छन्ति । तयाऽचिन्ति †—पूर्वं केनापि न कृतमेते करिष्यन्तीति न युक्तम् । पश्चात् संयती देवगृहद्वारे पतित्वा स्थिता, द्वारे समागतान् दृष्ट्वा तयाऽशुभयाऽभाणि—‘मया मृतया यदि प्रविशैते’ । ततोऽप्रीतिकं ज्ञात्वा निवर्त्य स्वस्थाने गत्वा श्राद्धैरुक्तम्—‘बृहत्तरसदनानि सन्त्येकस्य गृहस्योपरि चतुर्विंशतिजिनपट्टकं धृत्वा देववन्दनादिसर्वधर्मप्रयोजनं क्रियते’ । गुरुणा भणितं युक्तमेव । तत आराधितं विस्तरेण कल्याणकम् । समाधानं समजनि । ततो

१ कोऽपि बोधः । २ नास्ति । ३ येन चित्ते । ४ तत आत्मना तृतीयः । ५ नास्ति । ६ चैत्यनिवासि० । ७ कुर्वं । ८ गतः । † एतदन्तर्गता पंक्तिर्नास्ति प्र० । ९ लोकाः । १० जिनवल्लभेनाऽचिन्ति—एतेऽशुभबुद्ध्या भणन्ति । ११ वा० जिन० । †—† एतद्वृण्डान्तर्गतः पाठो नास्ति प्र० । १२ श्राद्धाः । १३ समाययुः । १—१ नास्ति प्र० । १४ याचितं । १५ गुरुणोक्तं । १६ ‘लक्षं परिमाणं’ इत्येव प्र० । १७ ततो । १८ उक्तं । १९ भद्रं भवति । २० श्रीवीरस्य षष्ठं कल्याणकं । * नास्ति प्र० । २१ श्राद्धैः सहा० । २२ केनोक्तं । २३ वीरषष्ठं । २४ चिन्तितं । २५ चैत्यद्वारे पतिता मया मृतया मध्ये गमिष्यन्ति—इत्येव । २६ गुरुणोक्तं ।

गीतार्थैः श्रानकैर्मन्त्रितम्—‘निषधैरविधिप्रवृत्तैर्विधिजिनोक्तो निषातु न लप्स्यते, ततो यदि गुरोः सम्मतं भवति तदा तले उपरि च देनगृहद्वय कार्यते । स्वसमाधानं गुरोर्निवेदितम् । ततो गुरुणा कथितम्—

जिनभवन जिनचिन्म्व जिनपूजा जिनमत च यः कुर्यात् ।

तस्य नरामरशिवसुखफलानि करपल्लवस्थानि ॥

[१४]

इति देशनया ज्ञात गुरोर्[प्य]भिप्रेतमेव । लोके च प्रवृत्ता वार्ता—एते देनगृहे कारयिष्यन्ति’ । प्रह्लादनवृहत्तरेण बहुदाकेनाऽपि कथितम्—एते कापालिका देवगृहे कारयिष्यन्ति, राजमान्या भविष्यन्ति । इदं च श्रुत गुरुणा । ततो बहिर्भूमौ गच्छतः श्रीजिनउल्लभगणैः सोऽपि मिलितस्तथा भणितः—‘भद्र ! गरां न विधेयः । एतेषां मध्यात् कश्चिद्ब्राजमान्योऽपि भविष्यति, यस्त्वा चन्द्रमुज्जोदयिष्यति’ । ततः श्रानकैः सोत्साहैर्मिलित्वा देवगृहे कारयितुमारब्धे । देवगुरुप्रसादेन प्रमाणीभूते । उपरि श्रीपार्श्वनाथचिन्म्व तले च महावीरचिन्म्व कारितम् । विस्तरेण प्रतिष्ठा जाता । निधिना श्रीजिनउल्लभगणिभिः कृता । सर्वत्र प्रसिद्धिर्जातेत एव गुरवः’ ।

१७ अन्यदा ब्राह्मणः कश्चिज्ज्योतिष्किकः पण्डितमानी ‘श्रीजिनवल्लभगणिसमीपे समागतो लोकमध्वे श्लाघा कृ (श्रु ?) त्वैरविधा धर्मशास्त्रनिद्रः, श्वेतपदाः समाजगुः । श्रानकैः पट्ट आसनं दत्तम् । गुरुणा वृष्टः—‘कुत्र भनतो वासः’ ‘अत्रैव’ । पश्चाद्गुरुमिर्भाषितः—‘कस्मिन् शास्त्रे विशेषेणाम्यासोऽस्ति ?’ ‘ज्योतिष्के’ । ‘चन्द्रादित्यलभे सम्यग्वेत्ति ?’ ‘सम्यगेन, किमत्रैरागणित एक द्वे त्रीणि च लग्नानि भणामि ।’ जिनवल्लभगणिना ज्ञातम्—‘गवेषणाऽऽगतः ।’ गुरुणोक्तम्—‘भद्र परिज्ञानम् ।’ स ब्राह्मणः पृच्छति—‘युष्माकमपि परिज्ञानं विद्यते, लग्नविषये भविष्यति किञ्चित्किं कथयन्तु भगवन्तः’ । ‘कति कथयामि दश विंशतिर्या लग्नानि ?’ तस्यातीवार्थमभूत् । पश्चाच्छ्रीजिनउल्लभगणिना भणितम्—‘भो निप्र ! गगने हस्तद्वयमाना डम्बरिका दृश्यते सा क्रियन्मात्रं पौनीयं करिष्यति ?’ । [विप्रोऽज्ञानानः शून्यदृष्टिर्दिशोऽनलोकयति । ततो भणित गुरुणा—‘भो निप्र ! भाजनद्वयं यावत्’] पश्चादत्रैवोपविष्टस्य क्षणमात्रेणैव तया डम्बरिकया सकल गगनमाच्छाद्य ‘वृष्टिः कर्तुमारब्धा, तावद्दृष्टिर्जज्ञे यावद्भाजनद्वयमपि परिपूर्णीभूतम् । ततो विप्रो भक्तके हस्तौ योजयित्वा सुगुरोः पादयोः पतित्वा भणितवान्—‘यान्चिष्टाम्यत्र तावद्भगवन्तां पादान् वन्दित्वा निश्चयेनैर्भोजनं विधास्यामि । न मयाऽज्ञायि भगवन्त एवैरविधाः’ । यैश्चात् सर्वत्रैव प्रसिद्धिर्जाता ज्ञानिन एव श्वेतपदा भवन्तीति ।

१८. अन्यदा कदाचिन्मुनिचन्द्राचार्येण शिष्यद्वयं सिद्धान्तवाचनानिमित्तं श्रीजिनवल्लभगणिपार्श्वे प्रेषितम् । गणिरपि तपोरार्चना दातुं प्रवृत्तः । तावत्पशुमौ चिन्तयतो जिनउल्लभगणैः श्राद्धान् निप्रतारयाव इति बुद्ध्या रञ्जयन्तः श्रानकार्त्तु । कदाचित् स्वगुरुपार्श्वे प्रेषितुं लेखोऽलेखि । तं च वाचनार्थपलिकायां प्रक्षिप्य वाचनां ग्रहीतुं गतौ तौ वसतौ । गणिसमीपे वन्दनं दत्तोपविष्टौ तत्र । उच्छ्रोतित्वा कपालिका । ततो भूतनो लेखो दृष्ट्वा गृहीतः, उच्छ्रोतितश्च । तावपि हस्ताद् गृहीतुं न शक्नुतः । अवधारितो लेखः । तत्रालेखि—‘जिनउल्लभगणैः केचिच्छ्राद्धाः स्वयं नीताः सन्ति, क्रमेण सर्वे (सर्वान् ?) वशीकरिष्याव इति मनोवृत्तिरस्ति’ । ततः श्रीजिनउल्लभगणिना द्विधा विधायाऽऽर्याऽमाणि—

१—१ पतद्वद्वयमध्यगत पाठो नास्ति प्र० । २ चैत्ये । ३ चैत्ये । ४ जिनवल्लभेन कृता इत्येव प्र० । ५—५ गुरुपार्श्वे आगत । आसनं दत्तं श्राद्धे—इत्येव प्र० । ६—६ ‘गुरुणा भाषित’ इत्येव प्र० । ७—७ युष्माकं परिज्ञानमस्ति । किञ्चित् । कथयन्तु भवन्त—इति प्र० । ८ ततो गुरुणोक्तम् । ९ जलं । १० प्र०—वृष्टि कृता भाजन । ११ नियोज्य । १२ भवतां । १३ नास्ति । १४ करिष्ये । १५ ‘ज्ञानिन श्वेतपदा इति लोके प्रसिद्धिर्जातेति ।’ इत्येव । १६ श्राद्धान् । १७ अन्यदा । १८ ‘कपालिका’ मूलदर्शे । १९ ‘नूतन लेख’ प्र० ।

आसीजनः कृतघ्नः क्रियमाणघ्नस्तु साम्प्रतं जातः ।

इति मे मनसि चित्तको भविता लोकः कथं भविता ॥

[१५]

अहो ! सृतं वाचनया भवतोरेवंविधाशुभभावेन । पश्चाद्विमुखौ गतौ स्वस्थानं पुनर्न दृष्टौ तदैव गतौ ।

१९. कदाचिज्जिनवल्लभगणेष्वहिभूमौ गच्छतो विचक्षणः कथित् प्रसिद्धिं ज्ञात्वा पाण्डित्यस्य मिलितः । मम-
स्यापदं प्रक्षिप्तं कस्यापि राज्ञो वर्णनामाश्रित्य

‘कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः’

पश्चान्मनाक् परिभाव्य पूरिता समस्या, तदैव कथिता तस्य पुरः-

चिरं चित्तोद्याने वससि च सुखाब्जं पियसि च,
क्षणादेणाक्षीणां विषयविषयोहं हरसि च ।

नृप ! त्वं मानाद्रिं दलयसि च क्षिणौ कौतुककरः,

कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः ? ॥

[१६]

इति श्रुत्वास्तीव तुष्टः । कथितवान्-सत्या लोके प्रसिद्धिः, अस्मिन्विषये, गुणस्तुतिं कृत्वा पादयोः पतित्वा गतः ।

पश्चात् सुगुरुर्वसतौ समागतः । ततः श्रावकैः पृष्टः सुगुरुः-‘ब्रह्मी वेला लया सुगुरोः, किं कारणम् ?’ पश्चात् सहगतेन शिष्येण सर्वा वार्ता कथिता । प्रमोदो जज्ञेस्तीव श्रावकाणाम् ।

२०. तथा गणदेवश्रावकैः स्वर्णार्थी जिनवल्लभगणिपाश्वे सुवर्णसिद्धिरस्तीति श्रुत्वा तस्य समीपे चित्रकूटे गत्वा पर्यु-
पासनां कर्तुमारब्धा । लक्षितो भावो गणिना । ततो योग्यं ज्ञात्वा तथा तथा तस्य देशना कृता यथा संविद्यभावो
जातः । पश्चाद् भणति गणिः-‘भद्र ! सुवर्णसिद्धिं कथयामि ?’ । ‘भगवन् ! सृतम्, विंशतिद्रुमनीव्या व्यवहारं
कुर्वन् श्राद्धधर्मं करिष्यामि’ । भव्यानां धर्मकथने लब्धिरस्ति तस्य । ततः शिक्षयित्वा धर्मं प्रेषितो वागडदेशे । ततो
लिखितकुलकलेखैः सर्वोऽपि लोको जिनवल्लभगणिधर्मेऽभिमुखीकृतस्तेन ।

२१. श्रीजिनवल्लभगणेष्वार्याख्याने सर्वे विचक्षणजना उपविशन्ति; विशेषतो ब्राह्मणाः स्वस्वविद्यानिःसन्देहार्थम् ।
कदाचिदियं गाथा व्याख्याने समागता-‘धिज्जाईण गिहीणं’ इत्यादि-धिग्जातीया ब्राह्मणाः-इति व्याख्यानं श्रुत्वा
रुष्टा विप्रा बहिर्निर्गताः, कुपिता एकत्र मिलिताः, विपक्षाश्च निकटीभूताः । ‘एतैः सह विवादं विधाय निष्प्रभीकरि-
ष्यामः’ । किं तेषां स्वरूपं ज्ञात्वा श्रीजिनवल्लभगणेर्हृदि तेभ्यो भयं समजनि ? न मनागपि । तस्य तीर्थकरसदृश-
त्वात् । ततश्च

मर्यादाभङ्गभीतेरमृतमयतया धैर्यगाम्भीर्ययोगान्

न क्षुभ्यन्त्येव तावन्नियमितसलिलाः सर्वदैते समुद्राः ।

आहो क्षोभं व्रजेयुः क्वचिदपि समये देवयोगात्तदानीं

न क्षोणी नाद्रिचक्रं न च रवि-शशिनौ सर्वमेकार्णवं स्यात् ॥

[१७]

इदं वृत्तं भूर्जखण्डे लिखित्वा विवेकिजनहस्ते दत्त्वा प्रेषितम्, भणितश्च संमिलितानां मध्ये बृहद्ब्राह्मणहस्ते दातव्यम् ।
तेन तथैव कृतम् । तेनाचिन्ति विवेकबुद्ध्या-वयमेकैकविद्याधारिणस्ते च सर्वविद्यानिधानम्, कथं तैः सह विवादं कर्तुं
शक्यते । तेन सर्वे विप्राः सम्बोध्योपशमं नीताः ।

१ ‘वाचनया सृतं’ इत्येव प्र० । १ एतत् समग्रं प्रकरणं नोपलभ्यते प्र० । २ श्राद्धः । ३ हेमसिद्धिं श्रुत्वा । ४ नास्ति प्र० ।

५ गुरुसेवा प्रारब्धा । ६ गणिभिरुक्तम् । ७ हेमसिद्धिः । ८ कथनेन । ९ जनो ।

२२ अन्यदा धारानगर्या श्रीनरर्मराजो राजमान्या पण्डितसभा श्रुत्वा दक्षिणदिग्भिर्भागात् पण्डितद्वयं कौतुकेन प्राण्डित्यस्य दर्शनार्थमाजगाम । अगत्स्य पण्डितमभामध्ये 'कण्ठे कुठारः कमठे ठकारः' इत्येकपदानुसारिणाऽन्य-
पदत्रयेण पूरयन्तु ममस्या भ्रूतम् । प्रत्येकं पूरिता, पर न तयोस्ता दृष्ट्वा मनो मुमुदे । केनापि राज्ञः पुरो भणितम्-
'देव ! न पण्डितपूरिताः समस्याः प्रतिभान्त्यनयोः ।' देवेनाभाणि—'अस्ति कश्चिदुपायो येनानयोर्मनो रज्यते ?'
केनापि निवेदिता पुरुषेणोक्तम्—'देव ! चित्रकूटे श्वेतपटो जिनरत्नभगणिः मर्मविद्यानिधानमारुण्यते ।' राज्ञा तदेवो-
पद्रव्यं शीघ्रगतिं सपुरुषं सलेखं प्रेषितम्—'इयं समस्या पूरिता मनोहारिणी मती स्वगुरोः पायात् ममागच्छन्ती शीघ्रं
भोः साधारण ! तथा कार्यम् ।' प्रतिक्रमणवेलायां सन्ध्याममये प्राप्त स्वरूपं साधारणेन । गुरोर्दण्डित स्वरूपम् । प्रति-
क्रमण कृत्वा पूरिता, लेखिता च—

रे रे नृपाः ! श्रीनरवर्मभूषप्रसादनाय क्रियतां नताङ्गैः ।

कण्ठे कुठारः कमठे ठकारश्चक्रे यदश्वोऽग्रखुराग्रघातैः ॥

[१८]

आगन्तुः पुरुषद्वयं गत्रापि मुत्कलितं शीघ्रं प्राप्तम् । तथा ममस्येया रजितं तयोर्मनः, भणितं ताम्याम्—'अस्या
ममाया नास्तीदृशो निदान्, येनेयं पूरिता, किं तर्ह्यन्यः कश्चित् ।' वस्त्रादिदानेन पूजयित्वा मुत्कलितौ ।

२३ श्रीजिनरत्नभगणिरपि कतिचिद्दिनैर्विहृतो धारायाम् । केनाप्युक्तं राज्ञः पुरो—'देव ! मोऽपि श्वेतपटो सम-
स्यापूरक आगतोऽस्ति ।' राज्ञोक्तम्—'शीघ्रमाकारय तम् ।' तमाकारितः । राज्ञा तुष्टेनोक्तम्—'भो जिनरत्नभगणे ! पारु-
त्थलक्षत्रयं ग्रामत्रयं वा गृह्णाम् । भणितं गणिभिः—'भोः महाराज ! वयं व्रतितोऽर्थ्यादिमद्ब्रह्म न कुर्म ।' चित्रकूटे देवगृ-
हद्वयं श्रावकैः कारितमस्ति, तत्र पूजार्थं स्वमण्डपिकादानात् पारुत्थद्वयं प्रतिदिनं दापय । ततो राजा तुष्ट—'अहो निर्लो-
भता एतस्य महारत्नम् ।' श्रीजिनरत्नभगणे गतिं चिन्तितवान् । चित्रकूटमण्डपिकातस्तत् शाश्वतदानं भविष्यतीति
कृतम् । श्रीजिनरत्नभगणेष्वर्धामिकृत्वेन मर्मत्रं प्रमिद्विर्जितम्* ।

२४. श्रीनागपुरे श्रावकैर्नेमिनाथदेवगृहे नेमिनाथविम्बं च कारितमस्ति नूतनम् । तेषामेयोऽभिप्रायो जज्ञे—'य श्री-
जिनरत्नभगणि गुरुत्वेनाङ्गीकृत्य तस्य हस्तेनोभयो' प्रतिष्ठा कारयिष्यामः—इति चिन्तयित्वा सर्वसम्मतेन प्रतिपत्त्या
श्रावकैराकारितः श्रीजिनरत्नभगणि । ततः शुभलयेन देवगृहं नेमिनाथविम्बं च प्रतिष्ठितम् । तत्प्रभावाद्भगवतः
श्रावकैर्जज्ञिरे । नेमिनाथविम्बे रत्नमयान्याभरणानि कारितवन्तः । [एतन्नेके श्राद्धाः प्रतिरोधितास्तत्र, प्र०] तेषां
नरनरश्रावकाणां तथाऽभिप्रायो जज्ञे—'यमपि जिनरत्नभगणि कक्षीकृत्य गुरुत्वेन प्रतिष्ठा देवगृहे च विम्बे च कार-
यामः—इति पर्यालोच्य कृतं तथैव । उभयोःपि देवगृहयोः राज्ञोऽवलक्षण-स्त्रीप्रवेश-लकुटादिदानं निषेधादिको निधि-
लिसितो मुक्तिसाधकः । ततो मरुकोटिश्रावकैः श्रीजिनरत्नभगणयो विहारक्रमेण समाहूतास्ततो विक्रमपुरमध्येन
मरुकोटिं विहृताः । तत्र श्राद्धं श्रद्धावद्धिर्वयसिर्गुप्तिस्थानयुक्ता दत्ता । स्वितास्तत्र । श्रावकैरभाणि—'भगवन् ! युष्मद्-
दनारविन्दजिनरत्नचरणसमास्त्रादितुमिच्छामः ।' 'युक्तमेतच्छ्रावकाणाम्, तर्ह्युपदेशमाला कथयितुमार्हस्यते ।' तैरभाणि
—'पूर्वमेव श्रुता । तथाऽपि पुनरपि भणितव्या—'जमयदिने भणितुमारब्धा ।' 'सन्च्छ्रमुमभजिणो—इत्यादिगाथाया एक-
स्या मणने पण्णामागधिः कालो लग्नस्तथाऽपि श्रावकाणां नानामिद्वान्तोदाहरणामृतेन वृत्तिर्न जाता । उदन्ति—'भगवन् !
तीर्थंकरा एतत्सुखमुत्पादयितुं समर्था, उचनामृतेन भगवन्तोऽप्येवमिधातुं समर्था—इत्याश्चर्यतुष्टा श्रावकाः देशनया ।

२५ अन्यदा कदाचिद् व्याख्यानं कृत्वा श्राद्धैः सह उत्तरो समाजगामे । तस्मिन्नेव प्रस्ताव एकः पुरुषोऽध्वारूढः

* एतत् प्रकरणं नास्ति प्र० । १. गृहं विम्बं । २. जाता श्राद्धा । ३. नेमिनिम्बे । ४-४ एतदङ्गाङ्कितं पक्किनास्ति प्र० ।

५-५ एतत् समस्तप्रकरणस्थाने प्र० 'ततो मरुकोटिं विहृतास्तत्र श्राद्धैः सह उत्तरो जगाम'—इत्येव पाठः ।

स्त्रीभिर्गीयमानो बहुपरिवारो गच्छन् परिणेतुं दृष्टः । श्रीजिनवल्लभगणिना भणितम्—‘एता एव स्त्रियो रोदनं कुर्वन्त्यो व्या-
घ्रुटिष्यन्ति’—इति परिभाष्यम् । पश्चाद्गतास्तत्र । तेषां मध्यात् परिणेता निःश्रेण्यामारुह्य चटितुमारब्धः । आरोहतः
पादश्चलितः, पतितस्तथा यथाऽसौ पतन् घट्टोपरि पतितः, उदरं द्विधा जातम्, मृतश्च । ता अपि तथाभूता आगच्छ-
न्त्यो दृष्टाः सर्वैरपि । अहो ! परिज्ञानं गुरुणाम् । पश्चाच्छ्रावकाणां धर्मपरिणाममुत्पाद्य पुनर्नागपुरे विहृताः श्रीजिन-
वल्लभगणयः ।

२६. तस्मिन् प्रस्तावे देवभद्राचार्या विहारक्रमं विदधाना अणहिल्लेपत्तने समायाताः । तत्रागतैश्चिन्तितम्—‘प्रसन्नच-
न्द्राचार्येण पर्यन्तसमये भणितं ममाग्रे “भवता श्रीजिनवल्लभगणिः श्रीमदभयदेवसूरिपट्टे निवेशनीयः” । स च प्रस्ता-
वोऽद्य’ । ततः श्रीनागपुरे श्रीजिनवल्लभगणेर्विस्तरेण लेखः प्रेषितः—‘त्वया शीघ्रं समुदायेन सह चित्रकूटे समागन्त-
व्यम्, येन वयमागत्य चिन्तितप्रयोजनं कुर्मः’ । ततः समागताः श्रीजिनवल्लभगणयः सपरिवाराः । तेऽपि तथैव
समागता देवभद्रसूरयः । पण्डितसोमचन्द्रोऽप्याकारितः परं नागन्तुं शक्तः । ईदानीं श्रीदेवभद्रसूरिभिः श्रीमदभ-
यदेवसूरिपट्टे श्रीजिनवल्लभगणिर्निवेशितः, सं० ११६७ आपाठ सुदि ६, चित्रकूटे वीरविधिचैत्ये । अनेके भव्यजनाः
श्रीजिनवल्लभसूरीन् युगप्रधानान् युगप्रधानश्रीमदभयदेवसूरिपादभक्तान् समालोक्य मोक्षमार्गे प्रवृत्ताः । देवभद्रा-
चार्यादयोऽपि स्वस्थाने प्राप्ताः^{१३} । क्रमेण ११६७ एकादशशतपट्टिसप्ताधिकसंवत्सरे कार्तिककृष्णद्वादश्यां रजन्याश्वरम-
यामे दिनत्रयमनशनं विधाय मिथ्यादुष्कृतपूर्वकं नमस्कारपरावर्तनं कुर्वन्तः श्रीजिनवल्लभसूरयश्चतुर्थदेवलोकं प्राप्ताः॥

२७. पूर्वं श्रीजिनेश्वरसूरीणां श्रीधर्मदेवोपाध्यायस्य व्रतिनीभिर्गीतार्थाभिश्चतुर्मासी धवलके कृता । क्षपनकभक्तवा-
ल्लिगपत्नी बाहडपुत्रसहिता व्रतिनीपार्श्वे धर्मकथां श्रोतुं समागच्छति । व्रतिन्यर्थं विशेषेण धर्मं कथयन्ति । ताश्च पुरुष-
लक्षणं शुभाशुभं विदन्ति । तस्याः पुत्रस्य प्रधानलक्षणानि पश्यन्ति । तल्लभनिमित्तं ब्रह्माक्षिपन्ति तन्मातरम् । किं-
बहुना तथा भक्ता कृता यथा शिष्यत्वेन पुत्रं दास्यतीति । चतुर्मास्यनन्तरं धर्मदेवोपाध्यायस्य स्वरूपं दत्तम्—‘पात्र-
मेकं प्राप्तमस्ति यदि युष्माकं प्रतिभास्यति’ । ततः शीघ्रं सुशकुनेन समागताः । दृष्ट्वा यथोक्त एव । ततः शुभलग्ने
एकादशशतैकचत्वारिंशत्संवत्सरे (सं० ११४१) सोमचन्द्रनामा विनेयो विहितः—‘सर्वदेवगणे ! त्वया प्रतिपाल्यः,
सर्वं बहिर्भूमिनयनादिकार्यमस्य कार्यम्’ । एकादशशतद्वात्रिंशत्संवत्सरे (सं० ११३२) जन्माऽस्य । स्वयमेव मातृका-
दिपाठोऽपाठि । अशोकचन्द्राचार्येणोत्थार्पणा कृता । प्रथमव्रतदिवसे बहिर्भूमौ नीतः सर्वदेवगणिना सोमचन्द्रमुनिः ।
शिशुत्वादज्ञानत्वादुद्धतचणकक्षेत्राण्यामूलात् त्रोटितानि । शिक्षानिमित्तं रजोहरणं मुखवस्त्रिका च गृहीता—‘स्वगृहे
गच्छ ! व्रते गृहीते न त्रोटयन्ते क्षेत्राणि’—‘युक्तं गणिना कृतं, परं सा मम मस्तके चोटिकाऽऽसीत् तां तु दापय, येन
गच्छामी’ति भणिते गणेश्वर्यमभूत्—‘अहो ! अस्योत्तरं नास्ति’ । एषा वार्त्ता धर्मदेवोपाध्यायस्याग्रे जज्ञे । गुरुभिश्चि-
न्तितम्—भविष्यति योग्य एषः ।

२८. सर्वत्र पत्तने परिभ्राम्य परिभ्राम्य लक्षणपञ्जिकादिशास्त्राणि भणितुमारेभे सोमचन्द्रः । एकदा पञ्जिका-
भणनार्थं भावडायरियसमीपे गच्छन्तं दृष्ट्वा केनाप्युद्धतेन भणितम्—‘अहो सितपट ! कपलिकाग्रहणं किमर्थम्?’—‘त्व-

१ श्रीजिनवल्लभेनोक्तम् । २ लभः । ३—३ पादश्चलितः, पतितः, पतन् । ४ तथैवा० । ५ एवं श्राद्धानां । ६ नागपुरे गताः ।
७ प्र० ‘अनघिल्लपत्तनं प्राप्ताः’ । ८ ममाग्रे उक्तमासीत् । जिनवल्लभोऽभयदेवपदे स्थाप्यः । ९ नास्ति प्र० । १० चिन्तितं कार्यं ।
११ ‘तेऽप्यागताः’ इत्येव । १२ शक्तिः । १३—१३ एतदङ्कान्तर्गतपाठस्थाने प्र० ‘जिनवल्लभोऽभयदेवपदे स्थापितः । युगप्रधानान्
श्रीअभयदेवसूरिपादभक्तान् जिनवल्लभसूरीन् दृष्ट्वा सर्वे हृष्टाः । आचार्याः सर्वे स्वस्थानं प्राप्ताः’ । १४ नास्ति पदमिदं प्र० । १५
ततो । १६ सर्वदेवगणेः पालनाय दत्तः । १७ नास्ति वाक्यमेतत् प्र० । १८ ‘गच्छेत्सुक्ते शिष्येणोक्तम्’ इत्येव प्र० । १९
गुरुणा । २० प्र० ‘वीरायरिय०’ । २१ उक्तं ।

दीयमुखचूरणार्थमात्ममुखमण्डनार्थं च' । पश्चाद्भूतः स न किमपि वक्तुं शक्तः । भणनस्थाने गतः । तत्रानेकेऽधिकारिपुत्रा भणन्ति पञ्जिकां । सा च धर्मशाला । तत्र सोमचन्द्रोऽपि भणति । अन्यदा कदाचित्चेनाचार्येण परीक्षार्थं पृष्टः—'भो सोमचन्द्र ! नवकारी यथार्थं नाम ?' पश्चादभाणि सोमचन्द्रेण—'मैवमाचार्या भणन्तु, किं तर्हि ? नवकरणं नवकार एव व्युत्पत्तिः कार्या' । आचार्येण ज्ञातं वक्तुं न शक्यतेऽनेन सह । सदुत्तर एषः ।

अन्यदा लोचदिने न गन्तुं शक्तितो व्याख्याने । व्याख्यानव्यवस्थेदृशी-यथेकोऽपि छात्रो नागच्छति तदा व्याख्यानं न भाणयत्याचार्यः । ते अधिकारिपुत्रा गर्विष्ठा भणन्ति—'तस्य स्थाने पापाणो घृतः' भाणयन्त्वाचार्या व्याख्यानम् । तदनुरोधेन भाणितार्थं । द्वितीयेदिने त्वागतः सोमचन्द्रो भणितवान्—'युक्तं कृतं यन्मम स्थाने पापाणो घृतः । परं यावती पञ्जिका भाणिता तावती मा पृच्छन्तु, एतानपि, यथातथ्या यो भणिष्यति, स न पापाणोऽन्यः पाषाण एव' । 'भोः सोमचन्द्र ! तौ कस्तूरिका जानाम्येव परमेतैर्मूयेः प्रेरितो व्याख्याने, क्षन्तव्य भवता ।'

२९. हरिसिंहाचार्येण सर्वा सिद्धान्तवाचना दत्ता पण्डितसोमचन्द्राय । तथा मन्त्रपुस्तिका कपलिका च दत्ता यया सिद्धान्तवाचना गृहीता, भगवता तुष्टेन । तथा देवभद्राचार्येण कटाक्षरणं दत्तं येन महावीरचरितादि चत्वारि कथाशास्त्राणि पङ्क्तिरूपा लिखितानि तुष्टेन । पण्डितसोमचन्द्रगणिग्रामानुग्राम ज्ञानी ध्यानी मनोहारी सन् विहरति यतिक्रमेण श्रारकाणामतीवाह्लादकारी^१ ।

३०. एव सोमचन्द्रे पण्डिते विहारं कुर्वति सति श्रीदेवभद्रसूरिभिः^२ श्रीजिनवल्लभसूरीणां देवलोक्तगमनमश्रुति । अतीर्थं सन्ताप उत्पन्नः । अहो सुगुरुणा पदमुद्योतितमासीत् परं विघटितम् । पश्चाद् देवभद्राचार्याणामीदृशं चित्तमुदपादि—यदि श्रीजिनवल्लभसूर्यगुप्रधानपदं योग्यस्थानेन नोद्ब्रियते तदा का भक्तिः कृता भवति । पश्चाच्चिन्तयत्याचार्योऽस्मिन् गच्छेत् कस्तत्पदयोग्यः । चिन्तयतश्चित्ते पण्डितसोमचन्द्रो लभः—एष एव योग्यः, श्रारकाणामानन्दकारी ज्ञानध्यानक्रियापरत्वात् । पश्चात् सर्वसम्भतेन^३ पण्डितसोमचन्द्रस्य लेखो दत्तः—तस्या चित्रकूटे समागन्तव्यम्, येन श्रीजिनवल्लभसूरीणां पदे निवेशयामि त्वाम् । तेषामपि सम्मतमेतत् श्रीजिनवल्लभसूरीणां पदः । यतः पूर्वमेवाकारित आसीत् । अनेके तत्पदे स्थातुमभ्युद्यता आसन् । किं बहुना सोमचन्द्रपण्डितो देवभद्राचार्या अपि समाजगम्यः । सर्वोऽपि लोको वेत्ति सामान्येन श्रीजिनवल्लभसूरिपदे सूरिस्थापनं भविष्यतीति । 'श्रीचित्रकूटे श्रीजिनवल्लभसूरिप्रतिष्ठिते श्रीमहावीरचैत्ये श्रीसाधारणसाधुना श्राद्धेन पूजिते श्रीमहावीरसत्त्वे-त्सामहं श्रीजिनवल्लभसूरिपदे स्थापयिष्यामि'^४—अर्वांगेव दिने पण्डितसोमचन्द्र भणितवान् श्रीदेवभद्रसूरिरिकान्ते—'अस्मिन् दिने परिभाषितमस्ति लग्नम्' । 'युक्तमेतत्, परं यद्यस्मिन् लग्ने स्थापयिष्यथ तदा न चिराय जीवितं भविष्यति । यदां तु पण्णा दिनानामुपरि शनैर्शनैरेव यल्लभं भविष्यति तत्रोपविष्टानामस्माकं चतुर्दिक्षु विहरता चैतुर्विधश्रीश्रमणसद्यः श्रीजिनवल्लभसूरिचरिते प्रभूतो भविष्यति । श्रीदेवभद्रसूरिभिरभाणि—'तल्लभ न दूरे, तत्रैव भवतु' । ततस्तस्मिन्नेव दिने^५—११६९ वैशाख सुदि १—चित्रकूटे श्रीजिनवल्लभसूरिपदे विस्तरेण सस्थापिताः श्रीजिनदत्तसूरिनामानः । सन्ध्यासमयं यावल्लग्नवेला, ततो बादित्रैर्नाधमानैः समागता वसता । प्रतिक्रमणानन्तरं वन्दनकं दत्त्वा श्रीदेवभद्रसूरिभिर्मणिर्निर्दिष्टं—'देशना कुरुत' । तथा देशना सिद्धान्तोदाहरणैः सुधा-

१ नास्ति प्र० । २ शक्ति । ३ शृष्ट सोमचन्द्र । ४ इति । ५ नायाति । ६ भणत्या० । ७ व्याख्यान । ८ द्वितीयेऽह्नि । ९-९ किं करोम्याचार्येणोक्तमेतैर्मूर्तेः प्रेरित । १० हरिचन्द्राचा० । ११-११ एतदङ्गाङ्गिता पवित्रांस्ति प्र० । १२ ज्ञानी ध्यानी श्राद्धानामतीवाह्लादकारी विहरति । १३ एव विहरति । १४ सूरिणा । १५ सूरि । १६ 'अतीव' नास्ति । १७-१७ 'ततो गच्छेत् आचार्येणोपयोगो दत्तः । सोमचन्द्रो लभः, जनानन्दकारी' । १८ लेख प्रेषित सोमचन्द्राय । १-१ एतदङ्गाङ्गिता पवित्रांस्ति प्र० । १९-१९ श्रीजिनवल्लभसूरिप्रतिष्ठिते श्रीवैरचैत्ये सूरिपदे स्थापयामि । २० यदि । २१ शनिवारे । २२-२२ 'चतुर्विधं संप्रभूतो' । २३ आचार्येणोक्तं तत्र भवतु । २४ दिने सूरिपदे । २५ श्रीआचार्येणोक्तं ।

सदृशैः कृता यथा सर्वाऽभयाप्रजा रञ्जिता सती भणति—‘धन्या देवभद्राचार्या यैरिदं सुपात्रं पात्राणां पदे निवेशितम् ।’ यच्छ्रीजिनवल्लभसूरिभिरुक्तमस्मत्पदे सोमचन्द्रगणिर्भवद्भिः स्थापनीय इति तत्सफलीकृतम् । विज्ञप्तं च देवभद्राचार्यैः—‘कतिचिद्दिनानि पत्तनादन्यत्र विहर्तव्यम् ।’ ‘एवं करिष्यामः’ ।

३१. अन्यदा जिनशेखरेण व्रतविषयेऽयुक्तं कृतं किञ्चित्, ततो देवभद्राचार्येण निस्सारितः । ततो यत्र भूमौ वह्निर्गम्यते तत्र गत्वा स्थितः । यदा श्रीजिनदत्तसूरयो वह्निर्भूमौ गतास्तदा पादयोः पतितो भणितवान्—‘मदीयोऽन्यायः क्षन्तव्यो वारमेकं न पुनः करिष्यामि’ । कृपोदधयः श्रीजिनदत्तसूरयः । प्रवेशितः । पश्चादाचार्यैर्भणितम्—‘न सुखावहो भवतां भविष्यति’ । सूरिभिरभाणि—‘श्रीजिनवल्लभसूरिपृष्ठे लग्नो यावदनुवर्तयितुं शक्यते तावदनुवर्त्यते । पश्चादाचार्यादयः स्वस्थाने गताः ।

३२. ततः श्रीजिनदत्तसूरीणां विहारक्रमः । क्व क्रियते?—देवगुरुस्मरणार्थमुपवासत्रयमकारि । ततो देवल्लोकाच्छ्रीहरिसिंहाचार्य आगतः । ‘किमिति स्मरणा कृता?’ ‘कुत्र विहरामीति’ मरुत्थलीप्रभृतिषु देशेषु विहरेत्युपदेशो जातः । तत्रैव स्थितवतां मेहर-भोखर-वासल-भरतादयः श्रावकास्तत्र व्यवहारे समागताः । तत्र श्रीजिनदत्तसूरिगुरुदृष्ट्वा वचनं च श्रुत्वाऽतीव मुमुदिरे । ते गुरुत्वेन प्रतिपन्नाः । भरतस्तत्रैव स्थितो वाचकत्वेन । अन्ये स्वस्थाने गत्वा कुटुम्बेषु गुरुवर्णनं कुर्वन्ति । तत्रापि किञ्चित् प्रवेशो जातः । ततो नागपुरे विहृताः । तत्र धनदेवः श्रावकः प्रतिपत्तिं करोति, भणति च—‘यदि मदीयवचनं करोषि तदा सर्वेषां पूज्यो भवसि ।’ पश्चाद् भणितं श्रीजिनदत्तसूरिभिः—‘भो धनदेव ! सिद्धान्ते श्राद्धेन गुरुवचनं विधेयं न तु श्राद्धवचनं गुरुणेति भणितम् । न च वक्तव्यं परिवाराभावात् पूजा न भविष्यति । यत उक्तम्—

मैवं संस्था बहुपरिकरो जनो जगति पूज्यतां याति ।

येन घनतनययुक्ताऽपि शूकरी गूथमश्नाति ॥

[१९]

पश्चान्न भावितं धनदेवस्य । यद्यपि न भावितं तस्य तथापि गुरुणा युक्तमेव वक्तव्यं (उक्तमिति) केषांचिद्विवेकिनां भावितम् । ततोऽजयमेरौ विहृताः । तत्र ठ० आसधर सा० रासलप्रभृतिश्रावकाः सन्ति । बाहडदेवगृहे गच्छन्ति देववन्दनार्थं श्रीजिनदत्तसूरयः । अन्यदा तत्रान्य आचार्य आगतः । स च पर्यायेण लघुः, तत्र चैत्ये गच्छतां गुरुणा व्यवहारं न करोति । ततः पृक्कुराऽऽसधरप्रभृतिश्रावकैर्भणितम्—‘किमिति गच्छतां फलं यदि युक्तं न प्रवर्तते?’ ततो वन्दनादिव्यवहारो निवृत्तः । ततः श्रावकैर्विज्ञप्तोऽर्णोराजा—‘देवास्माकं श्रीजिनदत्तसूरयः स्वगुरवः समागताः सन्ति’ । राज्ञाऽभाणि—‘यद्यागतास्तदा भद्रम् । कार्यं कथयत’ । ‘देव ! भूमिखण्डमवलोक्यते, यत्र देवगृह-धर्मस्थानानि श्रावकाणां स्वकुटुम्बसदनानि सम्पाद्यन्ते’ । पश्चाद्भाणि—‘दक्षिणदिग्भागे यः पर्वतस्तस्मिंस्तत्तले च यद्रोचते तत्कुरुत’ । आत्मीयगुरुं च दर्शनीयाः—इदं स्वरूपं सुगुरोरग्रे भणितवन्तः श्रावकाः । ततो गुरुणाऽभाणि—‘आर्कुरयितव्यो राजा य एवं स्वयमेव भणति, गुण एवं तस्याऽऽगतस्य’ । आकारितो भव्यदिने । आर्गतस्तेन नमस्कारः कृतः सुगुरुषु तेषु । आशीर्वादः पठितो राज्ञः पुरः—

१ ‘तथा सिद्धान्तोदाहरणैर्देशना कृता यथा सर्वे भव्या रञ्जिताः, भणन्ति च’ । २ स्थापितं । ३ जिनवल्लभसूरिवचनं च सफलीकृतम् । ४—४ श्रीसूरिणा कृपया प्रवेशितः । ५ सूरिभिर्भणितमस्मत्पृष्ठे । ६ ततः आचार्याः । ७ जिनदत्तसूरिणा विहारकृते । ८ श्रुत्वा गुरुत्वेन प्र० । ९—९ नास्तीयं पक्तिः प्र० । १० मम वचनं । ११ न चिन्तनीयं । १२ गताः । १३ ‘देवगृहे देववन्दनार्थं गच्छन्ति गुरवः तत्राद्याचार्यः’ । १४ राज्ञोक्तम् । १५ गुरुश्च दर्शनीयः । १६ सर्व स्वरूपं भणितं गुरोरग्रे । १७ आर्कुरयत सो राजा यत एवं स्वयमेव भणति । १८ कृतो नमस्कारस्तैश्चाशीर्वादः पठितः ।

श्रिये कृतनतानन्दा विशेषवृषसंगताः । भवन्तु भवतां रूप । ब्रह्म-श्रीधर-गङ्गाराः ॥ [२०]
तं श्रुत्वा तुष्टो राजा । भणति 'सदैवात्र तिष्ठन्तु गुरुः' । 'युक्तमुक्तम्, पर राजन्! असदीया स्थितिरेषा यत्
सर्वत्रैव निहारक्रमः क्रियते लोकोपकाराय । अपि सदाऽऽगमिष्यामि यथा युष्माकं समाधानं भविष्यति तथा निधा-
स्यामः ।' ततः समाधानेनोत्थितो राजा । पश्चाद्वक्त्रुं आसधरो भणितः [गुरुणा]-

इदमन्तरमुपकृतये प्रकृतिचला यावदस्ति सम्पदियम् ।

विपदि नियतोदयायां पुनरुपकर्तुं कुतोऽवसरः ॥

[२१]

इत्यादि [ततः] लम्पनक-शुश्रूष-उज्जयन्त-रूपनया पार्थनाथ-श्रुपमनाथ-नेमिनाथनिम्नस्थानानि परिभा-
वनीयानि । उपरि अग्निरा देउली, तैले च गणधरादिस्थान चिन्तनीयम् ।

३३. पश्चाद् गाढे निहारक्रम कर्तुमारब्धः । मुगकुनेन निहृतास्तत्र । पूर्वमेव तत्रत्यलोकाः श्रीजिनबहुभक्ष-
रिपिये समाधानवन्तः सन्तस्त्वदेवलोकामनमाकर्ष्य तेषां पदे ये संस्थापिता ज्ञानध्यानगुणोपेता श्रीमहाजीरदना-
रविन्दनिर्गतस्यार्थः स्रवतश्च सुधर्मस्यामिगणधरचितमिद्वान्तवेदिनः क्रियापराः श्रीजिनदत्तनामानः सुगुरवो युग-
प्रधानास्तीर्थस्तकल्यास्तेऽत्र निहृताः श्रूयन्ते, तान् दृष्ट्वा सर्वेषां समाधानं ममजनिं । ततश्च ते श्रान्ता यद्यत् पृच्छ-
न्ति तत्कथयन्तः केरलिन इव श्रीजिनदत्तक्षरयस्तेषां समाधानमुत्पादयन्ति । ततश्च लोकाः केचन सम्यक्च, केचन
देशनिरतिं, केचन मर्गविरतिं गृह्णन्ति तुष्टाः मन्तैः । व्रतिनो बहवः कृताः । व्रतिन्यश्च तस्मिन् प्रस्तावे द्विपञ्चाशद्
कृताः श्रूयन्ते ।

३४. तस्मिन्नेव प्रस्तावे जिनशेखरमुपाध्यायं कृत्वा कविचित्ताधुसहितो रुद्रपल्लवा निहारक्रमे मुक्तकलितः । स च
तपः करोति । स्वजनास्तत्र वसन्तीति तेषां समाधानहेतोः । तथेदं स्वरूपं श्रीजयदेवाचार्यः मपरिवारैः स्वस्थानस्थितैः
श्रुतम्-श्रीजिनबहुभक्षरिपदे निवेदिताः श्रीजिनदत्तक्षरयः मर्गगुणोपेता अत्र देवे निहृताः । भद्रं जातम् । पूर्वमेव तेषां
श्रीजिनबहुभगणेर्मतिनिर्गासप्रतिपत्तिं श्रीमदभयदेवक्षरिपार्थं कृता श्रुत्वा वसतिनिर्गासप्रियाय उत्पन्न आसीद्विदानी-
[मन्त्रागताः] दृश्यन्ते सुगुणस्ततः मपरिरारा वन्दनार्थं ममाजगृम् । वन्दिताः सतिनयं श्रीजिनदत्तक्षरयः । तैश्च तथा
सम्भाषिताः मिद्वान्तमधुरवचनैर्यथैव परिणामोऽभूद्-भवे भव एत एव गुरोऽस्माकं भूयासुः । पश्चाद् भव्यदिन उप-
सम्पद् गृहीतवन्तः । पश्चाच्च निरीक्षित मनलुमारचक्रगतिमुनिवत् । श्रीजिनप्रभाचार्या अपि केरलीपरिजानेन मर्वज-
नप्रसिद्धाः, ते च तुरल्लभूष्या गता आसन् । एकेन तुरुर्येण ज्ञानिनो ज्ञात्वा पृष्टाः- 'मदीयहस्ते किमस्ति ?' तेनापि
गणयित्वा कथितम्- 'वदामः, राटिकारण्डं च वालश्च । स च वाल न जानाति । तेन दर्शित. कगे । वालोऽपि
राटिकाया लघोऽस्ति । तवस्तुष्टो हस्त गृहीत्वा बुम्बितवान्, चद्रा चङ्गेति कथितवान् । आचार्येण ज्ञातं दृष्ट्वा एतै
भ्रान्ति कटाचिन्मारापिप्यन्तीति राज्ञौ प्रपलाय्य स्वदेवे ममागता । तत्राऽऽगतो जयदेवाचार्य वसतिमार्गप्रतिपत्तार
श्रीजिनदत्तक्षरिपार्थं श्रुत्वा तस्याप्यभिप्राय उत्पन्नः । पर गाढो मार्ग एतेषाम् । केरलीपरिजानेन चिन्तयति । श्रीजिन-
दत्तक्षरिरागच्छति युगप्रधानत्वेन । पुनश्चिन्तिते तदेवाऽऽगच्छति । तृतीयवेलाचिन्तनेऽग्निपुत्रो ग[ग]नात्पतितः, वा-
गुत्थिता-यदि धर्मं प्रयोजेन तत्र तदाऽपि सुगुरु प्रतिपद्य धर्मं कुरु । ततोऽङ्गीकृतवान् समाधानं जज्ञे । तत्रैव स्थि-

१ भगिन च सदैवात्र स्थातव्यम् । २-२ कल्पनया स्थानानि कारितानि । ३-३ नास्ति प्र० । ४-४ एतद्वान्तमंतपाठ-
स्थाने- 'ततो बागडे निहृतास्ते । जिनबहुभक्षरिपिये समाधानवन्तो लोका ये ज्ञानध्यानगुणोपेतास्तेषां पदे ये स्थापितास्तेषामागमन-
माकर्ष्य दृष्ट्वा च देशना च श्रुत्वा सर्वेषां समाधानमजनिं' इत्येव प्र० । ५-५ नास्तीयं पंक्ति प्र० । ६ तेषां सम्बन्धिनां । ७-७
एतद्विद्वत्पाठस्थाने प्र० 'तथा जयदेवाचार्य सपरिवारैः जिनदत्तक्षरिगमनं श्रुत्वा वसतिनिर्गासप्रियाय हत' इत्येव पाठ ।
८ भवन्तु । ९ नाम्नि वाच्यमिदं प्र० । १० मम करे । ११ कार्यं । १२ ततो गन्धोपसम्पद् गृहीता ।

तानां श्रीजिनदत्तसूरीणामतिशयज्ञानिनां पार्श्वे विमलचन्द्रगणिर्देवगृहनिवासी सोऽप्याचार्ययोर्वसति निवासप्रतिपत्तिं श्रुत्वा वसतिमार्गमङ्गीकृतवान् । तस्मिन्नेव प्रस्तावे जिनरक्षित-शीलभद्रौ मात्रा सह प्रव्रजितौ । तथा धिरचन्द्र-वरद-त्तनामानौ भ्रातरौ प्रव्रजितौ । जयदत्तनामा मुनिर्मन्त्रवादी । तस्य पूर्वजा मन्त्रशक्तियुक्ता आसन् । ते सर्वेऽपि रुष्टया देवतया विनाशिताः । एष पुनर्नष्टः श्रीजिनदत्तसूरीणां शरणागतो व्रतं गृहीतवान् । श्रीपूज्यैस्ततो रक्षितो देवतातो^१ । गुणचन्द्रगणिः सोऽपि श्रीजिनदत्तसूरिभिर्दीक्षितः । पूर्व स श्रावकः सन् तुरुष्कैर्नीत आसीत् । हस्तदर्शनेन चङ्गे भाण्डारिको भविष्यतीति । नाशनभयात् संकलानिवद्धः । तेन च नमस्कारलक्षं गुणितम् । तत्प्रभावात् संकला स्वयमेव त्रुटिता । ततो निर्गत्य रात्रिपश्चिमप्रहरार्धे कस्याश्चिद्बुद्ध्या गृहेऽवातिष्ठत् । तया च कृपया कोष्ठिकामध्ये प्रक्षिप्तस्तुरुष्कैः प्रेक्षितो न लब्धः । रात्रौ निर्गत्य स्वदेशे गतः । तेन च संवेगेन व्रतं गृहीतम् । रामचन्द्रगणिर्जीवानन्दपुत्र-सहितोऽन्यगच्छाद्भव्यं धर्मं ज्ञात्वा श्रीजिनदत्तसूरेराज्ञां प्रतिपन्नः । तथा ब्रह्मचन्द्रगणिर्व्रतं गृहीतवान् । एतेषां मध्या-जिनरक्षित-धिरचन्द्रप्रभृतिसाधवः, श्रीमति-जिनमति-पूर्णश्रीप्रभृतिव्रतिन्यश्च धारायां प्रेषिता वृत्तिपञ्जिकादिलक्षण-भणनार्थम् । तैश्च भणितं श्रावकसाहाय्येन । आत्मना श्रीजिनदत्तसूरयो रुद्रपल्ल्यां विहृताः । तत्र पथि गच्छतामेकस्मिन् ग्रामे श्रावक एकः प्रतिदिनं व्यन्तरेण प्रचण्डेन पीड्यते, तस्य पुण्येन श्रीजिनदत्तसूरिस्तत्रैवोत्तरितः । तेन विज्ञप्तं शरीरस्वरूपम् । परिभाषितं सूरिभिर्मन्त्रतन्त्रैः साध्यः पीडाकर्तृव्यन्तरः । ततो गणधरसप्ततिकां कृत्वा, टिप्पणके लेखयित्वा, हस्ते टिप्पनकं दत्तम्, हृदयं दृष्टिश्चात्र निवेशनीया श्राद्धसाग्रे कथितम् । तेन च तथा कृतम् । स च व्यन्तरो विस्तरेण पीडायै समागतः खट्वासीमाम्, न शरीरे संक्रान्तो गणधरसप्ततिकाप्रभावात् । द्वितीयदिने द्वारसीमां समागतस्तृतीयदिने नाऽऽगतः, श्रावकः स्वस्थो जातः, किं बहुना । रुद्रपल्ल्यां प्राप्ताः । जिनशेखरोपाध्यायाः श्रावकैः संहिताः सम्मुखाः समाजमुर्विस्तरेण मध्ये प्रविष्टाः । विंशत्युत्तरं शतं कुटुम्बानां तत्र श्रीजिनवचने कारितम् । पार्श्वनाथ-ऋषभचैत्यद्वयं प्रतिष्ठितम् । श्रावकैः सम्यक्तवमङ्गीकृतं देशविरतिरङ्गीकृता । सर्वविरतिश्च देपालगणिप्रभृतिभिः श्रावकैः सद्भिः परिगृहीता । तेषां समाधानमुत्पाद्यात्र जयदेवाचार्यं प्रेषयिष्याम इति भणित्वा पुनः पश्चिमदेशे विहृताः^२ ।

३५. वागडदेशे समायाताः तत्रापि व्याघ्रपुरे । श्रीजयदेवाचार्याः शिक्षां दत्त्वा श्रीरुद्रपल्ल्यां मुत्कलिताः । तत्र स्थितैश्च च च री श्रीजिनवल्लभसूरिप्ररूपितश्रीचैत्यगृहविधिस्वरूपा कृता । सा च टिप्पनके लेखयित्वा प्रेषिता.....वास-लप्रभृतिश्रावकाणां ज्ञानार्थम् । विक्रमपुरे देवधरपितृसंहियागृहसमीपे पौषधशालाऽस्ति । तत्र श्रीजिन.....श्रावकैरुप-विश्योच्छोटितं चच्चरीटिप्पनकम् । 'चच्चरीटिप्पनकं कच्चरीटिप्पनकं' भणित्वा मदोन्मत्तेन देवधरेण हस्तादुद्वाह्य द्विधा कृतम् । तस्य किमपि कर्तुं न शक्नुवन्ति । पितुरग्रे वार्ता कथिता । तेनोक्तम्-गाढ एषः, तथापि वारयिष्यामः । पुनरपि पूज्येभ्यो लेखो दत्तस्तत्र चच्चरीटिप्पनकस्वरूपं लिखितम् । श्रीपूज्यैर्लेखस्वरूपं परिभाव्य द्वितीयटिप्पनकं प्रेषितम्, लेखश्च प्रेषितः । इदं च लिखितम्-देवधरस्योपरि विरूपकं न भगनीयम्, देवगुरुप्रसादाद्भव्यो भविष्यति । द्वितीय-टिप्पनकं प्राप्तं तेषाम् । प्रतिपत्त्योच्छोटितं वाचितं समाधानं जज्ञे । देवधरेण चिन्तितम्-यद्यपि मया स्फाटितं टिप्पनकं तथापि पुनरपि प्रेषितम्, कारणेन भवितव्यम् । किं तत्राऽलेखि प्रच्छन्नं परिभावयाम्येकान्ते । यदा श्राद्धाटिप्पनकं स्थापनाचार्यालके मुक्त्वा द्वारं स्थगयित्वा गतास्तदोपरि पाटके खगृहात् प्रविश्य वहिर्द्वारे स्थगितेऽपि टिप्पनकं गृहीतम् । वाचयितुं प्रवृत्तः । यथा यथाऽर्थानवधारयति तथा तथा मनस आह्लाद उत्पद्यते । अनायतनं विम्वम्, स्त्री पूजा न

१ 'गुरुणां' इत्येव प्र० । २ विमलचन्द्राचार्यैः चैत्यवासिभिर्वसतिवासोऽङ्गीकृतः । ३-३ एतदङ्काङ्किता पंक्तिर्नास्ति प्र० । ४-४ एतदङ्कितपाठस्थाने प्र० 'गुणचन्द्रः सोऽपि दीक्षितः । पूर्व श्राद्धः सन् तुरुष्कैर्नीतो हस्तदर्शनात् भव्यो भाण्डारि भविष्यति । नाशनभयात्संकलया बद्धः । नमस्कारलक्षं गुणितं । संकला स्वयमेव त्रुटिता । रात्रौ निर्गत्य स्वदेशे गतौ गुरुं दृष्ट्वा संवेगेन व्रतं गृहीतम् ।' इत्येष पाठो लभ्यते । ५-५ नास्ति पंक्तिरियं प्र० । ६-६ ततो विहृताः । ७-७ एतदङ्काङ्कितं प्रकरणं नास्ति प्र० ।

करोतीति सन्देहद्वय प्रच्छनीयमन्यत्सर्पं भव्यम् । पश्चाद् यत् कथयिष्यति तत् करिष्यामि । अग्रे श्रीपूज्यैर्नागडदेशे स्थितैर्धाराया प्रेषिता आम्नन् ते सर्वेऽस्थानाधिताः, सिद्धान्त श्रान्तिताः । ततः खदीक्षितो जीवदेवाचार्यो मुनीन्द्र-पदे निवेशितः । तथा दश वाचनाचार्याः कृता । वा० जिनचक्रित (चन्द्र ?) गणि, वा० शीलभद्रगणिः, वा० स्थिर-चन्द्रगणिः, वा० ब्रह्मचन्द्रगणिः, वा० निमलचन्द्रगणिः, वा० उरदत्तगणिः, वा० भुवनचन्द्रगणिः, वा० वरणागगणिः, वा० रामचन्द्रगणिः, वा० माणिभद्रगणिरेते दश । श्रीमति-जिनमति-पूर्णश्री-जिनश्री-ज्ञानश्रियः पञ्च महत्तराः । हरिसिंहाचार्याणां शिष्यो मुनिचन्द्राभिध उपाध्याय आसीत्, तेन जिनदत्तद्वरिः प्रार्थित आसीद्-यदि कश्चिन्मदीयः शिष्यो भवता समीपे समागच्छति योग्यस्तदाऽऽचार्यपदं दातव्यमेव प्रतिपन्नम् । तस्य शिष्यो जयसिंहनामा चित्र-कूटे मुनीन्द्रपदे निवेशितः । तस्यापि शिष्यो जयचन्द्रनामा पचने समग्रमरणे मुनीन्द्रपदे स्थापितः । भणितं द्वयोर-प्यग्रे-रीत्या प्रवर्तितव्यम् । तथा जीगानन्द उपाध्यायपदे निवेशितः । यद्वाचायोपाध्यायवाचनाचार्यपदानां प्रत्येकं स्थानादिनिशेषो भण्यते तदा विस्तरो भवति तेनैकत्रैव भणितम् । सर्वेषु पदस्थेषु त्रिधा दत्ता निहारादिस्थानानि भणित्वा स्वयमजयमेरौ निहृता । निस्तरेण प्रवेशो जातः ।

३६. ततः-श्रावकैश्चैत्यगृहत्रयाम्बिकास्थानानि पर्वते प्रगुणीकारितानि । ततः श्रीजिनदत्तद्वरिः शोभने लभे देव-गृहेषु मूलनिवेशे वासान् प्रक्षिप्तवान् । ततः श्रिसरादिनिवेशं कारितवन्तः श्रावकाः । ततो निक्रमपुरे सण्डियापुत्र-देवधरेण खड्गदुम्बाना पञ्चदश श्रावकममुदायं कृत्वा स्वपितृत्रेयोर्यथम्, आसदेवादयः श्रावका भणिताः-मयाऽत्र श्रीजिनदत्तद्वरयो निहारकम कारयितव्याः । तस्याग्रे कोऽपि किमपि भणितुं न शक्नोति । श्राद्धसमुदायेन निर्गतो नागपुरे प्राप्नः ।

३७. तस्मिन् प्रस्तावे तत्र देवाचार्यो विशेषेण प्रसिद्धो वर्तते । देवधरोऽपि प्रसिद्धो निक्रमपुरादागतः श्रुतः । पश्चा-देवगृहे व्याख्यानप्रस्तावे देवाचार्य उपनिष्ट आस्ते । देवधरोऽपि पादप्रक्षालनादिशौचं कृत्वा देवगृहे गतः । आचार्यो वन्दितस्तेनापि क्षेममार्तां पृष्टा । ततः प्रथमत एव देवधरेण पृष्टः-‘भगवन् ! यत्र रात्रौ देवगृहे स्त्रीप्रवेशादि प्रवर्तते तत्कीदृशं चैत्यं भण्यते ?’ इति प्रश्नकृते चिन्तितं देवाचार्येण-‘कथञ्चिज्जिनदत्ताचार्यमन्त्रोऽस्य कर्णे प्रविष्टोऽस्तद्धा-सित इव लक्ष्यते’ इति निचिन्त्योक्तम्-‘श्रावक ! रात्रौ स्त्रीप्रवेशादिकं सगतं न भवति’ । देवधरः-‘तर्हि किं न वार्यते ?’ आचार्यः-‘ग्राह-‘लक्षसंख्यलोकानां मध्ये को सार्यते ?’ देवधरः-‘भगवन् ! यत्र देवगृहे जिनाज्ञा न प्रवर्तते, किं तर्हि जिनाज्ञानिरपेक्षः खेच्छया जनो वर्तते, तज्जिनगृहं जनगृहं नाप्रोच्यत इति प्रतिपादयन् वृणुम्’ । आचार्यः-‘यत्र साक्षाजिनोऽन्तर्निविष्टो दृश्यते तत्कथं जिनमन्दिरं नोच्यते ?’ देवधरः-‘आचार्य ! वयं तावन्मूर्खाः, परमेतद् वयमपि जानीमो यदुत यत्र यस्याज्ञा न प्रवर्तते तद्गृहं तदीयं नोच्यते । एव च पापाणरूपाईर्द्विभ्यमात्रान्तर्निवेश-नेन भगवदाज्ञापरिहारेण खेच्छया व्यवहारे कथं नाम तज्जिनमन्दिरमुच्यते । परमेव जानानां अपि वृणु प्रगाहमार्गं न निगारयन्ने प्रत्युत पोषयन्ने, तदंते वन्दिता अनुज्ञापिताश्च मया वृणुम्-यत्र तीर्थरूपाज्ञा प्रवर्तते स मार्गो मयाऽप्यु-पेतव्यः’-इत्यभिधायोत्थितो देवधरः । महानीतखड्गदुम्बरूपश्रावकाणां जातं स्थिरीकरणं विधिमार्गविषये । प्राप्नः श्रावकममुदायसहितोऽजयमेरौ । वन्दिता मात्सरं श्रीजिनदत्तद्वरयमन्तदभिप्रायायगमपूर्वकं कृत्वा पूज्यैर्दंशना । जातो-ऽस्तौ नि.मन्देहः । अम्यधिताः प्रमनः श्रीनिक्रमपुरविहारं प्रति । ततो निस्तरेण तत्र देवगृहनिम्बाम्बिकागणधरादि-प्रतिष्ठा विधाय समागतः श्रीदेवधरेण सह निक्रमपुरे । प्रनोधितस्तत्रत्यो जनो बहुः । स्थापिता श्रीमहावीरप्रतिमा ।

३८. तत्र उद्याया गच्छतामन्तराये भूतादयस्तेऽपि प्रतियोधिताः । किं पुनरुचक्रीयलोकः । ततो ननहरे निहृताः । ततश्चिन्ननगरैः, प्रतियोधितस्तत्र इमारपालो नाम राजा । कृतमन्त्रं प्रचुरस्तयतिजननिहारः । प्रतिष्ठितो भगवान् श्रान्ति-नाथदेवः । तथोजयिन्या विहारेण प्रतियोधितं पूज्यैर्गोमिनीचक्रम् । तथैकदा श्रीचित्रकूटप्रवेशके दुष्टेऽप्यनुनाय सम्मु-

स्वीकृतो रश्मिवद्धः कृष्णभुजङ्गमः । ततो मन्दीभूतानि गीतवादित्रादीनि । श्रावका अद्याऽहो न सुन्दरमिति जाताः सविषादाः । ततः प्रोक्तं ज्ञानदिवाकरैः श्रीजिनदत्तसूरिभिः—‘भो किमेवं विमनस्का यूयम् ? यथैष कृष्णभुजङ्गो रश्म्या वद्धः, एवमन्येऽपि ये केचनास्मदुष्टास्तेषां बन्धनं पतिष्यतीति प्रेरयिताऽतीव सुन्दरं शकुनमेतत् । पुनरग्रतो गच्छतां दुष्टैरेका कृत्तनासिका दुर्निमित्तविधानाय प्रेषिता । सा चाग्रतः स्थिता दृष्टा पूज्यपादैर्जल्पिता च यथा ‘आई! भल्ली?’ ततस्तया दुष्टरण्डया दत्तं प्रतिवचो यथा ‘भल्लइ धाणुकइ मुकी’ । पुनरुक्ता किञ्चिद्बिहस्य सप्रतिभैः श्रीपूज्यैर्यथा—‘पक्खहरा तेण तुह छिन्ना । ततः सा गयविलक्खा उत्तर निक्खुट्ठी (?)’ । इत्यनेकाश्चर्यनिधानानां निरन्तरं किङ्करिव सूरैः सर्वदोषास्यमानपादानां करुणासमुद्राणां धारापुरी-गणपद्रादिस्थानेषु प्रतिष्ठितवार्धपार्श्वशान्त्यजिनादितीर्थकृद्भिस्त्व-देवगृह-शिखराणां स्वज्ञानबलदृष्टनिजपट्टोद्धारकारिरासलाङ्गरुहाणां भास्करवद्विवोधितभुवनमण्डलभञ्ज्याम्भोरुहाणां श्रीजिनदत्तसूरीणां चरित्रलेशः प्रतिपादितः । ततो महता विस्तरेण श्रीचित्रकूटे प्रविष्टाः । ततः श्रीजिनविम्बप्रतिष्ठादि-महामहोत्सवाः कृताः । ततः सं० १२०३ अजयमेरौ फाल्गुन सुदी ९ जिनचन्द्रसूरिदीक्षा । सं० १२०५ वैशाखशुक्ल-पष्ठ्यां विक्रमपुरे, इतरजनदुःसाध्यध्यानतपोबलावलोकितानवद्यविद्यामन्त्रतन्त्रयन्त्रप्रभावेध्विन्तामणिगणायमानाः—चिन्ता-मणिगणा इवाचरन्ति चिन्तामणिगणायन्ते, चिन्तामणिगणायमाना उपदेश्या येषां ते तथा तैर्देशैः—श्रीजिनदत्तसूरिभिः स्वकीयपदे सा० रासलकुलव्योममण्डलायमाननववर्षवयोमानविबुधजनमनोहारिसौभाग्यभाग्यारोग्यादिगुणगणनिधान-श्रीजिनचन्द्रसूरय उपवेशिताः । सं० १२११ आपाढ वदि ११ जिनदत्तसूरयो दिवं गताः ।

३९. सं० १२१४ श्रीजिनचन्द्रसूरिभिस्त्रिभुवनगिरौ श्रीशान्तिनाथशिखरे सज्जनमनोमन्दिरे प्रमोदारोपणमिव सौवर्णदण्डकलशध्वजारोपणं महता विस्तरेण कृत्वा, हेमदेवीगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं दत्त्वा, मथुराया यात्रां कृत्वा, सं० १२१७ फाल्गुनशुक्लदशम्यां पूर्णदेवगणि-जिनरथ-वीरभद्र-वीरजय-जगहित-जयशील-जिनभद्रैः सार्धं श्रीजिनप-तिसूरयो दीक्षिताः । सा० क्षेमन्धरः प्रतिवोधितः । वैशाखशुक्लदशम्यां मरुकोट्टे चन्द्रप्रभस्वामिविधिचैत्ये साधुगोल्हक-कारितसौवर्णदण्डकलशध्वजारोपणं कृतम् । तत्र च सा० क्षेमन्धरेण पारुथ्यद्रुमशतपञ्चकेन माला गृहीता । सं० १२१८ उच्चायां ऋषभदत्त-विनयचन्द्र-विनयशील-गुणवर्धन-वर्धमानचन्द्रसाधुपञ्चकं जगश्री-सरस्वती-गुणश्रीसाध्वी-त्रयं च दीक्षितम् । अनेन क्रमेण साधवो [वहव]श्च कृताः । सं० १२२१ सागरपाटे सा० गयधरकारिता श्रीपार्श्वनाथ-विधिचैत्ये देवकुलिका प्रतिष्ठिता । अजयमेरौ श्रीजिनदत्तसूरिस्तूपः प्रतिष्ठितः । बब्बेरके च वा० गुणभद्रगणि-अभय-चन्द्र-यशश्चन्द्र-यशोभद्र-देवभद्रा दीक्षिताः । देवभद्रभार्याऽपि दीक्षिता । आशिकायां नागदत्तस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम् । महावने श्रीअजितस्वामिविधिचैत्ये प्रतिष्ठा देवनागकारिता । इन्द्रपुरे शान्तिनाथविधिचैत्ये सौवर्णदण्डकलश-प्रतिष्ठा वा० गुणभद्रगणिपितामहलालेश्रावककारिता । तग(?)लाग्रामेऽजितस्वामिविधिचैत्यं प्रतिष्ठा च । कृताश्च सर्वा अपि श्रीजिनचन्द्रसूरिभिः । सं० १२२२ वादलीनगरे श्रीपार्श्वनाथभवने वा० गुणभद्रगणिपितामहलालेश्रावकका-रितसौवर्णदण्ड-कलशौ प्रतिष्ठाप्याम्बिकाशिखरयोग्यं सौवर्णकलशं च प्रतिष्ठाप्य, रुद्रपल्ल्यां विहृताः । ततोऽपि परतो नरपालपुरे कञ्चिज्ज्योतिःशास्त्रसम्यक्परिज्ञानाभिमानादागतं ज्योतिषिकं वृषलग्रसत्कैकोनविंशत्रिंशंशे मृगशीर्षमुहूर्ते षट्सप्तत्यधिकवर्षशताचलस्थित्यवधिप्रदानप्रतिज्ञया श्रीपार्श्वनाथदेवगृहपुरतो रङ्गायामेकां शिलां स्थापयित्वा जितवन्तः । तच्छिलोपरितना भित्तिरद्याऽपि तथैव वर्तते ।

४०. पुनरपि रुद्रपल्ल्यां विहृताः । तत्र चान्यदा कदाचिन्मुनिमण्डलीमण्डितपार्श्वदेशाल्लघुवयसो बहिर्भूम्यां गच्छ-तः श्रीजिनचन्द्रसूरीन् दृष्ट्वा श्रीपद्मचन्द्राचार्यो मत्सरवशात् पृच्छति स्म—‘आचार्यमिश्राः ! यूयं भद्राः स्थ ?’ श्रीमत्पू-ज्यैरुक्तम्—‘देवगुरुप्रसादात्’ । पुनरपि स प्राह ‘साम्प्रतं किं किं शास्त्रं वाच्यमानमस्ति ?’ पार्श्वस्थेन मुनिना भणितम्—‘साम्प्रतं श्रीमत्पूज्या न्यायकन्दलीं चिन्तयन्ति’ । स प्राह—‘आचार्यमिश्राः ! तमोवादश्चिन्तितः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—

‘चिन्तितः’ । स ग्राह ‘हृदयेऽवगतः ?’ श्रीमत्पूज्यैरुक्तम्—‘अवगतः’ । स ग्राह ‘तत्किं तमो रूपविशेषमेव ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘ननु भवतु स्वस्वरूपेण यादृश तादृश तमः, पर वादव्यवस्थया राजसभाया प्रधानसम्पत्समक्ष वादिना कदापि क्रीदृश स्थाप्यते, ननु स्थापनामात्रेण वस्तु स्वस्वरूपं त्यजति’ । पुनरपि स ग्राह—‘मा त्याक्षीत् स्थापनामात्रेण वस्तु स्वस्वरूपम्, पर परमेश्वरैस्तीर्थकैस्तमो द्रव्यमेवोक्तम्’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘को नाम न मन्यते द्रव्यत्व तममः । परमाचार्य-दर्पितः’ । प्रतिनादी यथा तथा जितो विभीष (१) ।’ तदनन्तर कोपावेगाद्रक्षीभवत्रैः कम्पमानगात्रः सन् स इदमाह—‘प्रमाणरीत्या द्रव्यमेव तम इति स्थापयति सति मयि, तत्र योग्यताऽस्ति सम्मुखी भवितुम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘कस्याऽपि योग्यताऽस्ति, कस्याऽपि नास्तीति ज्ञास्यते राजसभायाम् । पशुप्रायाणामेवारण्य रणभूमिः । तथाऽऽचार्य ! माऽस्मान् लघुरयसो दृष्ट्वा स्वशक्ति स्फोरयः, लघुरपि सिंहः पर्वतसमानोपममत्तद्भुजानुग्रासयति’ । एव च विनदता तेषा कौतुकदर्शनार्थं मिलितः सर्गोऽपि नागरिको लोकः । उभयभक्तश्रावकाश्च निजनिजाचार्यपक्षपातेन परामहङ्कार-कोटिमारूढाः । किम्वहुना राजलोकममक्ष व्यवस्थापत्रे लिखिते मति सापटम्भेषु च श्रीजिनचन्द्रस्वरिपु सत्सु, नाद-वार्तायाऽपि भग्न श्रीपद्मचन्द्राचार्यं दृष्ट्वा मर्बलोकसमक्ष राजलोकैर्दत्त जयपत्र श्रीजिनचन्द्रस्वरिणाम् । जयकारश्चेक । लोके महती प्रभावना सजाता जिनशासने । महानन्दभरनिर्भरैश्च आनन्दैर्हृद्दर्शपनकं कारितम् । तदनन्तर श्रीपूज्य-भक्तश्रावका ‘जयतिहृद्’ इति नाम्ना प्रसिद्धिं गताः । पद्मचन्द्राचार्यभक्ताश्च श्रावकाः सर्वरपि लोकैस्तर्क्यमाना हस्य-मानाः ‘तर्कहृद्’ इति नाम्ना प्रसिद्धिं गताः । अनया रीत्या कानिचिद्दिनानि स्थित्वा, सिद्धान्तोक्तप्रिधिना सुमार्थेन सह ततः प्रचलिताः ।

४१. मार्गे च चौरसिंदानकग्रामसमीप उचारितः संघातः । तत्र च म्लेच्छभयादाकुलीभूतं संघातलोक दृष्ट्वा श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘किमिति भो ! यूयमाकुलीभूताः ?’ तैरुक्तम्—‘प्रभो ! म्लेच्छकृतकमागच्छदस्ति, पश्यता-ज्या दिशि गगनतलानलम्विनी धूलिम्, शृणुत निखानशब्दम्’ । श्रीपूज्यैरुपधान दत्ता भणितम्—‘अहो सार्थिक-लोका ! विश्वस्तीभवत, सर्वमपि वस्तु धृषभादिचतुष्पदादिकमेकत्र कुरुत, प्रभुश्रीजिनदत्तस्वरिर्मिलिप्यति’ । तदनन्तर श्रीपूज्यैर्मन्त्रध्यानपुरस्सर निजदण्डकेन संघातकस्य चतुर्दिक्षु कौष्टाकारा रेखा कृता । मार्थलोकश्च सर्गोऽपि गोणीपू-पविष्टः । संघातनिकटदेशे वहमानान् तुरगाधिरूढान् सहस्रसरयान् म्लेच्छान् पश्यति, म्लेच्छाश्च संघातं न पश्यन्ति, केवल कोट्ट पश्यन्तो दूर गताः । निर्भये सति ततः स्थानात् प्रचलितान् पृष्ठग्रामे संघातेन सहाऽऽगतान् श्रीपू-ज्यान् श्रुत्वा दिङ्मोहास्तव्य ठ० लोहट-सा० पाहण-सा० कुलचन्द्र-सा० गृहचन्द्रादिसंघमुख्यश्रावका महता निस्तरेण वन्दनार्थं सम्मुख प्रचलिताः । ताश्च प्रधानवैपान् प्रधानपरिगारान् प्रधानवाहनाधिरूढान् दिङ्मोहगारादिर्हि-च्छन्तो दृष्ट्वा स्वप्रसादोपरि वर्तमानः श्रीमदनपालराजा निस्सितः सन् स्वरीपरराजप्रधानलोक पप्रच्छ—‘किमित्येष नगरवास्तव्यलोकः सर्गोऽपि बहिर्गच्छति ?’ राजप्रधानैरुक्तम्—‘देव ! अतीवरमणीयरूपोऽनेकशक्तियुक्तो गुरुरेवा समागवोऽस्ति । तस्य सम्मुख भक्तिश्राधान्त्येते ।’ तदनन्तर कुतूहलनैतेन राज्ञोक्तम्—‘महासाधनिक ! प्रगुण्य पट्ट-तुरङ्गम्, वादय च काहलिकहस्तेन काहला यथा सर्गोऽपि राजलोकं प्रभूय प्रभूय शीघ्रमत्राऽऽगच्छति’ । आदेशान-न्तर सहस्रसंख्ययोदकाधिरूढसुभट्टलक्रियमाणः श्रीमदनपालराजा श्रावकलोकात् प्रथममेव श्रीपूज्याना पार्थं गतः । तत्र च सार्थमध्यस्थितलोकैः प्रभूतदौकनिकरुदानपुरस्सर राजा ज्योत्कृतः, श्रीपूज्यैश्च कर्णमुखकारिण्या वाण्या धर्मदे-शना कृता । राज्ञा चोक्तम्—‘आचार्याः ! कुतः स्थानाधूयमत्राऽऽगताः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘रुद्रपल्लीतः’ । राज्ञोक्तम्—‘आचार्याः ! उत्तिष्ठत यूयम्, पवित्रीकृत मदीयं नगरम्’ । श्रीपूज्यैः प्रभुश्रीजिनदत्तस्वरिदत्तचोपदेशसरणान् किमपि भणितम् । पुनरपि राज्ञोक्तम्—‘आचार्याः ! किं न वृत यूयम्, किं मदीये नगरे शुष्माक प्रतिपन्थी कथिद्वर्तते ?, आहो-

श्वित् परिवारोपयोग्यन्नपानादि न लभ्यतेऽथवाऽन्यत्किमपि कारणं वर्तते यद्ययं मार्गमुख आगतमपि मदीयं नगरं परिहृत्याऽन्यत्र व्रजथ ?' श्रीपूज्यैरुक्तम्—'महाराज ! युष्मदीयं नगरं प्रधानं धर्मक्षेत्रम्' । 'तद्युत्तिष्ठत चलत दिल्लीं प्रति, न कोऽपि युष्मानङ्गुलिकयाऽपि संज्ञास्यतीत्यादि' । 'श्रीमदनपालमहाराजोपरोधाद् युष्माभिर्योगिनीपुरमध्ये कदापि न विहर्तव्यमि'त्यादिश्रीजिनदत्तसूरिदत्तोपदेशत्यागेन हृदये दूयमाना अपि श्रीपूज्याः श्रीदिल्लीं प्रति प्रस्थिताः । बाद्यमानासु चतुर्विंशतिषु निखानयुगलीषु, विरदावलीं पठत्सु भट्टलोकेषु, धवलेषु दीयमानेषु, वसन्तादिमाङ्गलिक्य-रागेण गायत्सु गायनेषु, नृत्यमानासु नर्तकीषु, ऊर्ध्वाकृतेपालम्बसहस्रेषु, मस्तकोपरि ध्रियमाणछत्रैर्लक्षसंख्यलोकैर-नुगम्यमानैः श्रीमदनपालमहाराजदत्तहस्तैः श्रीजिनचन्द्रसूरिभी राजादेशात्कृततलिकातोरणादिमहाशोभे श्रीयोगिनीपुरे प्रवेशः कृतः ।

४२. तत्र चान्यदा कदाचिदत्यन्तभक्तं कुलचन्द्रश्रावकं दुर्बलं दृष्ट्वा करुणार्द्रहृदयैः श्रीपूज्यैर्दत्तो द्रवरूपीकृत-कुङ्कुमकस्तूरिकागोरोचनादिसुरभिद्रव्यलिखितानेकमन्त्राक्षरो यन्त्रपटः, भणितं च तस्याग्रतः—'महानुभावकुलचन्द्र ! निजमुष्टिप्रमाणैर्वासैरेष पटो दिने दिने पूजनीयः, निर्माल्यीभूताश्चैते वासाः पारदादिसंयोगात् सुवर्णा भविष्यन्ति' । स च गुरुपदिष्टरीत्या पटं पूजयन् कोटीध्वजः सञ्जातः ।

४३. अन्यदोत्तरप्रतोल्यां वहिर्भूमौ गच्छद्भिः श्रीपूज्यैर्महानवमीदिने मांसनिमित्तं मिथ्यादृष्टिदेवताद्वयं महासंर-म्भेण युध्यमानं दृष्ट्वा करुणयाऽधिगालिनाम्नी देवता प्रतिवोधिता । तया चोपशान्तचित्तया श्रीपूज्या विज्ञप्ताः—'भग-वन्तो ! मया परित्यक्तो मांसवलिः, परं मम किञ्चिद्वासस्थानकं दर्शयत यथाऽहं तत्र स्थिता युष्मदादेशं प्रतिपालयामि' । श्रीपूज्यैस्तदग्रतो [भणितम्—] 'महानुभावे ! श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये प्रविशतां दक्षिणस्तम्भे त्वयाऽवस्थातव्यम्' इत्युक्ता पौषधशालायां चाऽऽगत्य सा० लोहड सा० कुलचन्द्र सा० पाल्हणादिप्रधानश्रावकाणामग्रे कथितम् यथा—'श्रीपार्श्व-नाथप्रासादे प्रविशतां दक्षिणस्तम्भेऽधिष्ठायकमूर्त्तिमुत्कारयतेति' । आदेशानन्तरं श्राद्धैस्तथैव सर्वं कारितम् । महावि-स्तरेण श्रीपूज्यैस्तत्र प्रतिष्ठा कृता । 'अतिवल' इति नामाऽधिष्ठायकस्य कृतम् । श्रावकैश्च तस्य महान् भोगः कर्तुं प्रारम्भे । अतिवलोऽपि श्रावकाणां वाञ्छितं पूरयितुं प्रवृत्तः ।

सं० १२२३ समस्तलोककृतक्षामणापूर्वकमनशनविधिना द्वितीयभाद्रपद वदी १४ देवीभूताः श्रीजिनचन्द्रसूरयः ।

४४. तदनन्तरं श्रावकैर्महाविस्तरेणानेकमण्डपिकामण्डिते विमान आरोप्य 'यत्र काप्यस्माकं संस्कारं करिष्यत यूयं तावतीं भूमिकां यावन्नगरवसतिर्भविष्यती' त्यादिगुरुवाक्यस्मृतेरतीव दूरभूमौ नीताः । तत्र च भूमौ धृतं श्रीपूज्यविमानं दृष्ट्वा जगद्द्वयानन्ददायकश्रीपूज्यगुणसारणात् समुच्छलत्परमगुरुस्नेहाच्च—

चातुर्वर्ण्यमिदं मुदा प्रयतते त्वद्रूपमालोकितुं,

माहक्षाश्च महर्षयस्तव वचः कर्तुं सदैवोद्यताः ।

शक्रोऽपि स्वयमेव देवसहितो युष्मत्प्रभामीहते,

तत्किं श्रीजिनचन्द्रसूरिसुगुरो ! स्वर्गं प्रति प्रस्थितः ॥

[२२]

साहित्यं च निरर्थकं समभवन्निलक्षणं लक्षणं,

मन्त्रैर्मन्त्रपरैरभूयत तथा कैवल्यमेवाश्रितम् ।

कैवल्याज्जिनचन्द्रसूरिवर ! ते स्वर्गाधिरोहे हहा ! ,

सिद्धान्तस्तु करिष्यते किमपि यत्तन्नैव जानीमहे ॥

[२३]

प्रामाणिकैराधुनिकैर्विधेयः, प्रमाणमार्गः स्फुटमप्रमाणः ।

हृहा ! महाकष्टमुपस्थित ते, स्वर्गाधिरोहे जिनचन्द्रसूरे । ॥

[२४]

इत्यादि मणिस्ता बृहदसमाधानशतद्वैचःखरेणाऽधुपातं कर्तुं प्रवृत्तः प्रवर्तकमाधुगुणचन्द्रगणिः । तदनन्तरमितरेऽपि साधनो निजगुरुत्वेहनिह्वलाः परस्परपराद्विमुखीभूयाधुपातं कर्तुं लग्नाः, आनन्दा अपि प्रच्छादिकाञ्चल नेत्रयोः दत्त्वा तथैव भावं कर्तुं प्रवृत्ताः । क्षणान्तरे तादृशमसमञ्जसं दृष्ट्वा स्वयं धैर्यमत्रलभ्य च-‘भो ! भो ! महासत्त्वाः साधवो ! माऽसमाधानं कुरुत, श्रीपूज्यैर्मम मर्गाऽपि शिक्षा दत्ताऽस्ति, यथा युष्मन्मनोरथाः सेत्स्यन्ति तथा विधासे-ज्जो मम पृष्ठलग्ना यूयमागच्छत’ इत्याद्यास्य सर्वमाधुममेतः कृतकृत्यव्यक्रियाकलापः समाजगाम पौषधशालाया सर्वजनमान्यो भाण्डागारिकगुणचन्द्रगणिः । कतिचिदिनानन्तरं चतुर्भिःसवसमेतः श्रीनन्वेरके विहृतः ।

४५. तत्र च सं १२१० विक्रमपुरे जिनपतिद्वरेर्जन्म, सं १२१७ फाल्गुन शुक्लदशम्या त्रतम्, सं १२२३ कार्तिकसुदि १३ अनेरुदेशसमागताने-रुसधमम्मुत्वा प्रधानशकुनेप्रेरणया श्रीजिनदत्तचरित्रपाठोपजीविश्रीजयदेनाचार्य-हस्तेन श्रीजिनचन्द्रचरित्रपेष्ठे चतुर्दशवर्षप्रमाणः पट्टिंशदाचार्यगुणालङ्कृतो महाप्राज्ञो नरपतिनामा क्षुल्लको महता महोत्स-वेनोपवेशितः श्रीजिनपतिचरित्ररिति नाम कृतम् । तस्य च द्वितीयस्थानीयः श्रीजिनचन्द्रचरित्राचक्षो मुनिः श्रीजिनम-क्ताचार्यनामाऽऽचार्यः कृतः । तत्र च तत्रत्यममुदायमहितेन सां मानदेवेन देशान्तरीयसमुदायसत्कारपूर्वकं सहस्रसं-ख्यद्वयव्ययेन महामहोत्सवः कारितः । तत्रैव स्थाने श्रीजिनपतिचरित्रमिः पञ्चचन्द्र-पूर्णचन्द्रयोर्व्रतं दत्तम् । सं १२२४ विक्रमपुरे गुणधर-गुणशीलयोः पूर्णरथ-पूर्णसागरयोर्व्रतचन्द्र-वीरदेवयोः क्रमेण दीक्षानन्दित्रयं कृतम् । जिनप्रि-यस्य चोपाध्यायपदं दत्तं श्रीजिनपतिचरित्रमिः । सं १२२५ श्रीपूज्यैः पुष्करिणा समार्यस्य जिनसागरस्य जिनाकर-जिनन्धु-जिनपाल-जिनधर्म-जिनशिष्य-जिनमित्राणां व्रतं दत्तम् । पुनर्विक्रमपुरे जिनदेवगणिदीक्षा । सं १२२७ श्रीपूज्यैरुत्थाया धर्मसागर-धर्मचन्द्र-धर्मपाल-धनशील-धर्मशील-धर्ममित्राणां धर्मशीलमातुश्च त्रतम्, जिनहितस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम् । तथा मरुकोष्ठे शीलसागर-धिनयसागरयोः, शीलसागरमगिन्यजितश्रीगणिन्या व्रतं दत्तम् । सं १२२८ सागरपाटे दुः सा(हुमाज्ञ ?) सादलसेनापत्याम्बदकारिता अजितस्वामि-शान्तिनाथचैत्ययोः प्रतिष्ठा कृता च श्रीपूज्यैः । तत्रैव वर्षे नन्वेरके निहारः । आसिकाया चाऽऽसिकामयीपरतिप्रामागतान् श्रीपूज्यान् श्रुत्वा प्रमोदाति-शयादासिकाप्राप्तव्यसमुदायेनाऽऽत्मना साधं श्रीमीममिहनामा राजाऽपि सम्मुखमानीतः । तत्र च सनातिशायिरूपान् लघुनयसः श्रीपूज्यान् दृष्ट्वा हर्षप्रयोज्योऽश्रीमीमसिहभूपतिः कुशलवार्ताप्रश्नव्याजेन जिह्वापाटवदर्शनकुतूहलादालापया-मास । श्रीपूज्यैश्च राजनीत्युपदेशितद्वारेण निस्तरेण धर्मदेशना कृता । लब्धानसरेण राजा केलिवशादुक्तम्-‘आचार्य ! अस्माकं नगरे महाप्रिद्वान् दिगम्बरो वर्तते तेन सार्धं वादं ग्रहीष्यमि ?’ पार्श्वोपनिष्टेन श्रीजिनप्रियोपाध्यायेनोक्तम्-‘महाराज ! अस्माकं दर्शनं उपेत्य केनापि सह वादो न क्रियते, परं यदि कदापि कोऽपि पण्डितमानी स्वशक्तिं स्तोत्रयन् जैनदर्शनं वाऽनहेलयन्सागुदेजयति तदा पश्चाद् न भूयते, किं बहुना यथातथा तस्मिन्निर्लोठित एवाऽस्माकं शरीरे सुखं भवति ।’ श्रीपूज्यानुद्दिश्य राजोक्तम्-‘आचार्य ! एवम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘महाराज ! एवमेव’ । पुनरप्यु-पाध्यायेनोक्तम्-‘महाराज ! ज्ञानबाहुल्येनासह्युरव एव ममर्थाः, परं दर्शनमर्थादया ज्ञानाभिमानं न कुर्वन्तोऽपि दर्शनविप्लवकारिण प्रतिपादिन स्वशक्त्या सकललोकममक्ष मानपर्वतादुचार्यं मुञ्चन्ति’ । राजोक्तम्-‘आचार्य ! किमय-माचष्टे युष्माकं पण्डितः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘महाराज !

ज्ञान मददर्पहर मायति यस्तेन तस्य को वैद्यः ? ।

अमृतं यस्य विपायति तस्य चिकित्सा कथं क्रियते ? ॥१॥

[२५]

इत्यादिदेशनया गाढतरमावर्जितो राजोक्तवान्—‘आचार्य ! किमिति विलम्बः क्रियते ?; नगरप्रवेशेऽपि दृहती चेला लगिष्यतीति’ । तदनन्तरं चतुर्विधसंघेन पृथ्वीपतिश्रीभीमसिंहेन च सार्धं पूर्वोक्तदिल्लीप्रवेशकरीत्या श्रीआसिकायां श्रीपूज्याः प्रविष्टाः ।

४६. तत्र चान्यदा बहिर्भूमौ गच्छतां साधुवृन्दालङ्कृतपश्चाद्भागानां श्रीपूज्यानां प्रतोलीप्रदेशे मिलितः सम्मुखमागच्छन् महाग्रामाणिको दिगम्बरः । सुखवार्ताप्रश्रव्याजेनाऽऽलाप्य श्रीपूज्यैः सज्जनस्वरूपप्रतिपादकवृत्तेषु व्याख्यायमानेषु मिलितः कुतूहलात् सर्वोऽपि नागरिकलोको राजलोकश्च । तत्र च श्रीपूज्यानां स्फूर्जितं दृष्ट्वा लोकः सर्वोऽपि लघुनाऽपि श्वेताम्बराचार्येण जितो दिगम्बरः पण्डितराज इति परस्परं वार्तयामास । राजप्रधानदिदा-ककरिउ-कालाश्च राजसभायां गत्वा राजश्रीभीमसिंहस्याग्रे कथयामासुः—‘देव ! यस्याऽऽचार्यस्य सम्मुखं तस्मिन् दिने गूयं गता आसन् तेनाऽऽचार्येण लघुनाऽप्यत्रत्यो दिगम्बरो जित इति ।’ राजा हर्षवशाद् विकसितवदनः प्राह—‘सत्यम् ?’ ते प्राहुः—‘देव ! सत्यं, नास्त्यत्र हास्यम्’ । राजोवाच—‘भोः कथं कथम् ?’ ते च हर्षावेगात् परवशा इवोचुः—‘देव ! प्रतोलीप्रदेशे सर्वलोक-समक्षं तैरित्थमित्थं दिगम्बरो जितः ।’ राजा प्राह—‘अहो ! पौरुषमेव प्राणिनां सर्वसम्पदो हेतुर्न लघुत्वं महत्त्वं वा । मया तस्मिन्नेव दिने तदाकृतिं दृष्ट्वा सम्भावितं यदस्याग्रतो दिगम्बरो वाऽन्यो वा विद्वान् स्यात् न शक्यते’—इत्यादिकां बह्वीं प्रशंसां कृतवानिति । फाल्गुनशुक्लतृतीयायां देवगृहे श्रीपार्श्वनाथप्रतिमां स्थापयित्वा श्रीसागरपाटे देवकुलिका प्रतिष्ठिता श्रीपूज्यैः ।

४७. सं० १२२९ धानपाल्यां श्रीसंभवस्थापना शिखरप्रतिष्ठा च कृता । सागरपाटे च पं० माणिभद्रपदे विनयभद्रस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम् । सं० १२३० विक्रमपुरे थिरदेव-यशोधर-श्रीचन्द्राणाम्, अभयमति-जयमत्यासमति-श्रीदेवीसाध्वीनां च दीक्षा दत्ता । सं० १२३२ फाल्गुनसुदि १० विक्रमपुरे भाण्डागारिकगुणचन्द्रगणिस्तूपः प्रतिष्ठितः । तत्रैव वर्षे निजप्रभुप्रसादननिमित्तसमागतमण्डलीकभूपमण्डलीमण्डितमण्डलाकारस्कन्धावारवारोपशोभितकोट्टवहिःप्रदेशस्वकीय-प्रासादमध्यवर्तमानचक्रवर्तिराजधानीसमानलक्ष्मीकतत्कालनिष्पन्नश्रीपार्श्वनाथमन्दिरशिखरहिरण्यमयकलशदण्डप्रभृति-प्रभूतधर्मस्थानार्थप्रारब्धप्रतिष्ठामहोत्सवदर्शनकुतूहलबलमिलितनानादेशवास्तव्यभव्यलोकसंघसंघाताकारसन्निवेशविशेष-शोभमानवहिःपरिसरश्रीमदासिकायां चत्वारिंशत्संख्यसर्वानवद्यविद्याभ्यासजितवाचस्पतिमतिमुख्यतिजनमनःकुमुदखण्ड-मार्तण्डमण्डलायमानोपदेशैः श्रीपूज्यैर्विक्रमपुरीयसमुदायेन सार्धं विजहे । तत्र च ज्वेष्टानुक्रमेण समकालपुरःप्रारब्धपृथक्पृथक्प्रेक्षणीयकपञ्चशब्दवादनादिवर्धापनकर्हर्षभरनृत्यमानास्तोकलोकोच्चारितनिरुच्छनकदानगीयमानयुगप्रधानगुरुनामश्रवणानन्तरवितीर्यमाणार्थसार्थतिरस्कृतवैश्रवणद्रव्यगर्वगान्धर्विकलोकोपश्लोक्यमाननिजनिजदेशपूर्वजनामधे-याकर्णनोच्छलदमन्दानन्दामृतसरस्तरङ्गभङ्गिसङ्गसुखीभवदङ्गसमग्रसङ्घानुगम्यमानानां श्रीपूज्यानां प्रवेशः सञ्जातो ज्येष्ठशुक्लतृतीयायाम् । वादलब्धिलब्धजगन्मध्याध्यामसाधुवादाशीतिसंख्यसाधुमधुपपर्युपास्यमानक्रमकमलैः श्रीपूज्यैर्महता विस्तरेण प्रतिष्ठिते श्रीपार्श्वनाथशिखरे प्रतिष्ठितौ सुवर्णदण्ड-कलशावधारोपितौ । तस्मिन्नेव समये दुसाङ्गसाढलपुत्र्या साऊश्राविकया पारुथ्यद्रम्मशतपञ्चकेन माला गृहीता । धर्मसारगणि-धर्मरुचिगणी व्रतिनौ कृतौ । आपाढमासे च कन्यानयने विधिचैत्यालये गृहस्थावस्थजिनपतिसूरिपितृव्यविक्रमपुरवास्तव्यसा० मानदेवकारितश्रीमहावीरदेवप्रतिमा स्थापिता । व्याघ्रपुरे पार्श्वदेवगणिदीक्षितः श्रीपूज्यैः । सं० १२३४ फलवर्धिकायां विधिचैत्ये पार्श्वनाथः स्थापितः । लोकयात्रादिकारणकलापभाविविज्ञस्वकीयधर्मध्यानशास्त्रपरिज्ञानहानिसंभावनानङ्गीकृतलभ्यमानाचार्यपदानुमेयजगद-साधारणगुणगणस्य जिनमतस्य चोपाध्यायपदं दत्तम्, गुणश्रीगणिन्या महत्तरापदं च, श्रीसर्वदेवाचार्याणां च दीक्षा जयदेवीसाध्व्याश्च । सं० १२३५ अजयमेरौ चतुर्मासी कृता । श्रीजिनदत्तसूरिस्तूपः पुनरपि महाविस्तरेण प्रतिष्ठितः । देवप्रभो दीक्षितस्तन्माता चरणमतिगणिनी च । सं० १२३६ अजयमेरौ पासटकारितमहावीरप्रतिमा प्रतिष्ठिता, अम्बि-

काशिराजश्च । मागरपाटेऽप्यम्बिकाशिरः । स० १२३७ चन्द्रेके जिनरथो वाचनाचार्यः कृतः । स० १२३८ आसि-
काया वृहज्जिनयुगलं स्थापितम् । -

४८. स० १२३९ फलवर्धिकाया भक्तिवशादनेकश्रान्करनुगम्यमानान् बहिर्भूमौ गच्छतः श्रीजिनभक्ताचार्यान्
दृष्ट्वा मत्सरशब्दजानाढा महद्भिरुश्रान्करुपाढा कुर्मपरिपाकाद्वा नटभटपटलोष्ठित ऊर्कगमच्छीयः पद्मप्रभनामा
पण्डितमन्य आत्मनः पुरः पद्मप्रभेण जितो जिनपतिश्चरितिरिति भट्टान् पाठयितुं लग्नः । तदनन्तरं कोपावेगादुचालगत्या
गत्वा श्रीपूज्यभक्तश्रान्करालापितः स-‘आः पाप ! अलीकमापि पद्मप्रभ ! कस्मिन् काले जितस्त्वया जिनपतिश्चरि-
र्यदेव भट्टान् पाठयामि ?’ तेनोक्तम्-‘यद्यलीकं मन्यस्व-तदा पुनर्गम्यान् यतः स्वगुरुमित्रानीमपि जेष्यामीति’ । तैरु-
क्तम्-‘आत्मा[म]मभीमममप्रकृते दुरात्मन् ! शृगालोऽपि सन् मिहेन मह स्पर्धमानो निश्चितं मुमूर्षसी’ त्याद्विष-
त्सु तेषु, मिलिता उभयभक्तश्रान्करा अहङ्कारशब्दात् पणत्यागपूर्णं चक्रुर्वादव्यवस्थाम् । श्रुत्वा च वार्ताऽजयमेरौ श्रीपू-
ज्यं, प्रेषितश्च तत्र तद्विजयार्थं सप्तप्रभोदार्थं च श्रीजिनमतोपाध्यायः । पुनरपि तत्रत्यमष्टाद्येन चिन्तितम्-‘एष
दुरात्मा मुपाभापी कथयिष्यति मया पूर्वं जिनपतिश्चरितोऽस्तौ ममाग्रे स्यातुमशक्नुवन् स्वकीयपण्डितं प्रेषितवानि-
त्यादि’ । तस्माच्छ्रीपूज्याः श्रीमुखेन जयन्त्वेनमिति निचार्य समुदायः श्रीजिनमतोपाध्यायेन सहाजयमेरौ गतः ।
तत्र च राजमान्येन श्री० रामदेवेन निजज्ञः श्रीपृथ्वीराजः पृथ्वीपतिः-‘देव ! अमहद्वरुणा येताम्बरेणैकेन सह बाढ-
व्यवस्था निष्पन्ना वर्तते, जतो यथा महापण्डितमण्टलीमण्डिते युष्माकं मभामण्डपे फलवती भवति तथा प्रसादं
कुरुतामपरं प्रयच्छेति’ । केलिप्रियेण राज्ञोक्तम्-‘इदानीमेतामर’ । ॥ ३० ॥ रामदेवेन निजज्ञम्-‘गोस्वामिन् ! द्वितीयः
येताम्बर’ पद्मप्रभनामा फलवर्धिकायां वर्तते । कौतुकाधिना राज्ञोक्तम्-‘तद्विषयेऽहं भलिष्यामि, स्वकीयान् गुरुन्
प्रगुणयेति’ । ॥ ३० ॥ रामदेवेनोक्तम्-‘देव ! जम्बद्वरुणोऽयं वर्चन्त इति’ । तदनन्तरं राजा भट्टपुत्रान् प्रेष्य पद्मप्रभ
आनायितः । तस्मिन्नागते दिग्विजयार्थं नरानयने प्रस्थानीभूतः सकलजलसमेतः श्रीपृथ्वीराजः । तत्र पुनरपि श्रेष्ठि-
रामदेवेन निजज्ञो राजा-‘देव ! अमहद्विजसिक्तामिषये कीदृश आदेशः ?’ प्रतिपन्नप्रतिपालकेन राज्ञोक्तम्-‘प्रगुणय
स्वगुरुन्, काश्चिरुश्रुष्टमसमीदिने जादांमरः’ । ॥ ३० ॥ रामदेवश्चत्ताचदिनोपरि श्रीअजयमेरुतः श्रीजिनमतोपाध्याय-
प० विरचन्-‘ना० मानचन्द्रादिसाधुवृन्दपरिकरिता’ श्रीजिनपतिश्चरयो नरानयने राजसभायां प्रभूताः, पद्मप्रभोऽपि
भट्टपुत्रममेतस्त्रय ममागतः । ‘यान्दहमागच्छामि तापत्रया नागीश्वर-जनार्दनगौड-विद्यापतिप्रभृतिपण्डितसमक्षमेतौ
जादयितव्या’ इत्यादेश मण्डलेश्वर-कृष्णमासख दत्त्वा स्वयं राजा श्रमकृते श्रमस्थानं गतः । अतीतरमणीया श्रीपूज्यानां
मूर्तिं दृष्ट्वा हर्षादाह मण्डलेश्वरः-‘अहो ! एके ईदृशा दर्शनिनः सन्ति ये दृष्ट्वा सन्तो नेत्रयोराणन्दं जनयन्ति, निर्मा-
नाश्च दिगम्बराः पित्राचप्राया दृष्ट्वा सन्तो नेत्रयोरुद्वेगमुत्पादयन्तीति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैरुक्तं मण्डलेश्वर [प्रति]-

पञ्चैतानि पवित्राणि सर्वेषां धर्मचारिणाम् ।

अहिंसा सत्यमस्तेय त्यागो मैथुनवर्जनाम् ॥

[२६]

अतो दर्शनिना निन्दा न कर्तव्येत्यादि व्याचरन्त्यनेषु पूज्यपुनर्त्तरिष्यामिशादुचालः पण्डितपद्मप्रभो वृत्तं पठितुं
प्रवृत्तो मण्डलेश्वर [प्रति]-

प्राणा न हिंसा न पिबेच्च मद्य, वदेच्च सत्यं न हरेत्परस्वम् ।

परस्य भार्या मनसा न वाञ्छे, स्वर्गं यदीच्छे विधिवत्प्रविष्टुम् ॥

[२७]

-इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘अहो शुद्धपाठकृता’ । स ग्राह-‘आचार्य ! मायुपहससि ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘महातुमानं पद्म-
प्रभ ! कलाभिरुले कालेऽस्मिन् क एव उपहस्यते को न नोपहस्यते’ । स ग्राह-‘तहि निमित्त्यहो शुद्धपाठकृतेत्युक्तम् ?’
श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘महासत्त्व ! पण्डितममाया शुद्धमेव पथ्यमानं सुपालङ्कृत्ये भवति । स ग्राह-‘किं कथितं सोऽप्यस्ति

यो मयि वृत्तादिकं पठति कूटानि निष्कासयति ?' श्रीपूज्यैरुक्तम्—'यद्येवं तर्हेतदेव वृत्तं पुनरपि पठ' । 'जनार्दन-
विद्यापतिप्रभृतिपण्डितमिश्राः ! यूयं सावधानीभूय शृणुत । पद्मप्रभेण पठ्यमानं वृत्तम्' । सोऽन्तःक्षुभितोऽपि धाष्टर्यात्
पठितुं लग्नः । श्रीपूज्यैः सभ्यान् साक्षिणः कृत्वा तत्पठितवृत्ते दश कूटानि दर्शितानि; तथा 'महापुरुष ! एवं पठ्यमानं
शुद्धं वृत्तं भवति; यथा—

प्राणान्न हिंस्यान्न पिवेच्च मद्यं, वदेच्च सन्धं न हरेत् परस्वम् ।

परस्य भार्या मनसा न वाञ्छेत्, स्वर्गं यदीच्छेद् विधिवत् प्रवेष्टुम् ॥ [२८]

वैलक्ष्यात् पुनरपि स ग्राह—'आचार्य ! अनया वचनरचनया मुग्धजनान् विप्रतारयसि' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'त्वमपि
विप्रतारय यदि शक्तिरस्ति' । मण्डलेश्वर-कइमासेनोक्तम्—'किमिति प्रथममेव शुष्कवादः प्रारब्धः ?; यदि युवयोः
कापि शक्तिरस्ति तदैकः कश्चित् पदार्थं स्थापयतु, द्वितीयस्तन्निराकरोतु' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'पद्मप्रभ ! रुचिरं भणति
मण्डलेश्वर इति, कश्चित् पक्षं कक्षीकृत्य ब्रूहि' । स ग्राह—'आचार्य ! जिनशासनाधारभूतप्रभूतश्रीमदाचार्यसंमतदक्षि-
णावर्त्तारात्रिकावतारणविधिपरित्यागे किं कारणम् ?' । 'वक्रो वक्रोक्त्यैव निलोढ्यः' इत्याशयवद्भिः श्रीपूज्यैरुक्तम्—
'किं यद् बहुजनसंमतं भवति तदादरणीयम् ?; मिथ्यात्वमपि तर्हि किमिति नाद्रियते ?' स ग्राह—'बृद्धपरम्परया-
ऽऽगतं सर्वमप्याद्रियामहे' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'बृद्धपरम्परानागतोऽपि किमिति भवत्पूर्वजैश्चैत्यवास आदृतः ?' । स ग्राह—
'कथं ज्ञायते बृद्धपरम्परानागतः ?' इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'किं श्रीमहावीरसमवसरणेऽन्यस्मिन् वा जिनभवने श्रीगौ-
तमस्वामिगणधरः शयानो भुञ्जानो वा कदाऽपि कापि श्रुतः ?' । उत्तरदानासामर्थ्यवैलक्ष्यात् स ग्राह—'आचार्य !
कर्णे स्पृष्टः कटिं चालयसि !; अहमपृच्छं दक्षिणावर्त्तारात्रिकावतारणविधिर्बृद्धपरम्परागतोऽपि किमिति परित्यक्त इति,
त्वं च चैत्यवासमादायोत्थितः' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'मूर्ख ! वक्रे काष्ठे वक्रो वेधः क्रियत इति न्यायो भवता विस्मा-
रितः ?; अथवा भवत्तिदानीं सावधानीभूय शृणु—ननु दक्षिणावर्त्तारात्रिकावतारणविधिर्बृद्धपरम्परागत इति कथं
ज्ञायते ? । सिद्धान्ते तावदारात्रिकविचारो नास्ति; किन्तु श्रेयस्कृते पाश्चात्यैर्बहुश्रुतैराचीर्णः । तैश्च स किं दक्षिणा-
वर्त्तो वामावर्त्तो वाऽऽचीर्ण इति विप्रतिपत्तिनिरासार्थं युक्तिर्गवेषणीया । न श्वमुष्टिन्यायः कर्तव्यः । यद् युक्तं प्रति-
भाति तदादरणीयं न शेषम्' । सभ्यैरुक्तम्—'पद्मप्रभ ! सत्यमाहाचार्यः' । तदनन्तरं सभ्यसम्मत्या प्रमाणरीत्या
श्रीपूज्यैः सभ्यशरीरोमाङ्कुरपूरोद्भेदैकसारिण्या गीर्वाणवाण्या तस्यां सभायां यथा वामावर्त्तारात्रिकावतारणं स्थापितं तथा
प्रद्युम्नाचार्यकृतवादस्थानकोपरि श्रीपूज्यकृतवादस्थलेभ्योऽवसेयम् । अत्र गौरवभयान्न लिखितम् । किम्वहुना, हर्षप-
रवशैः सभ्यैः श्रीपूज्यानुद्दिश्य जयजयकारश्चक्रे ।

४९. अस्मिन्नवसरे श्रीपृथ्वीराजः सभामध्ये समागतः । सिंहासने चोपविश्य पप्रच्छ मण्डलेश्वरम्—'केन जितं
केन हारितम् ?' । श्रीपूज्यानङ्गुल्या दर्शयता मण्डलेश्वरेणोक्तम्—'देव ! एतेन जितमिति' । अमर्षात् पद्मप्रभः ग्राह—
'महाराज ! मण्डलेश्वरो लज्जाग्रहण एव प्रवीणो न गुणिनां गुणग्रहणे' । उच्छलत्कोपावेशान्मण्डलेश्वरः ग्राह—'रे
मुण्डिक ! श्वेतपट ! अद्यापि न किमपि विनष्टम्, अयमाचार्यो वर्तते, त एवैते सभ्यावर्तन्ते; मया लज्जा गृहीता-
ऽस्त्यतोऽहं मौनं कृत्वा तिष्ठामि लग्नः; त्वं चेदिदानीमपि श्रीपृथ्वीराजसमक्षमाचार्यं जेष्यसि तदा प्रागपि जित-
मेवेति' । स ग्राह—'मण्डलेश्वर ! नाहं कथयामि भवताऽऽचार्यपार्श्वल्लज्जा गृहीता; किन्तु सर्वाचार्यसंमतदक्षिणावर्त्ता-
रात्रिकावतारणविधिं गलदर्दरिकाप्राणेन निषेध्याचार्येण प्रत्यायितो मण्डलेश्वर इति' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'महात्मन् पद्म-
प्रभ ! सर्वाचार्यसंमतमित्युक्तमुक्तम्, असदाज्ञावर्त्याचार्याणामसंमतत्वात्' । स ग्राह—'किं यूयमन्यतराचार्येभ्यो
घनतरं ज्ञातारो यदेषां संमतमर्थं न मन्यध्वे ?' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'पद्मप्रभ ! किमन्ये आचार्या असदाज्ञावर्त्याचार्येभ्यो
घनतरं ज्ञातारो यत्तेषां संमतं वामावर्त्तारात्रिकविधिं न ते मन्यन्ते ?'—इत्यादि वक्रोक्तिभणनेन श्रीपृथ्वीराजसमक्षं

निर्वचनीकृतः पद्मप्रभः प्रोक्तवान् यथा-‘महाराज ! यदि यौष्माकीण वचनं भवति तदिदानीमत्रोपविष्टविशिष्टलोक-
प्रमोदोत्पादनाय कुतूहलानि दर्शयन्ते, तद्यथाऽऽकाशमण्डलादवतीर्य युष्मदुत्सङ्गे निविष्टामितरूपपात्रामेकं विधा-
धरं दर्शयामि, पर्वतमद्गुलमयं कृत्वा दर्शयामि, नभस्तल इतस्ततो नृत्यमानान् हरिहरादीन् देवान् दर्शयामि, उच्च-
लत्कलोलमालाकराल पारापर समागच्छन्तं दर्शयामि, सरलमपीदं नगरमाकाशस्थितं दर्शयामीत्यादि’ । सम्यैविह-
स्योक्तम्-‘पण्डित पद्मप्रभ ! यदि भवतेद्वेन्द्रजालकला शिक्षिता तत्किमाचार्यैः सह वादः प्रारब्धः । श्रीपृथ्वीराज-
दानलाभाभिप्रायनिरन्तरसमागच्छदपरलक्षस्येन्द्रजालिकैः समं प्रारम्भ्यताम्’ । हर्षाकुलचित्तेन तेनोक्तम्-‘पण्डित-
मिश्रा ! अयमाचार्यः सरकलाकुशलमात्मानं मन्यतेऽतो यद्यद्य श्रीपृथ्वीराजसभाया युष्माकं समक्षं गर्वपर्वतान्नोत्तार-
यिष्यते तदैव वातेन मिथ्यमानो घर्तुमपि न शक्यते’ । निहसितवदनान् श्रीपूज्यान् दृष्ट्वा तेनोक्तम्-‘आचार्य ! किं वि-
लक्षं ह्रस्वम् ? अयं सोऽसरो यदि काचिच्छक्तिरस्ति तदा दर्शय सर्वलोकचेतश्चमत्कारि किमपि कलाकौशलं स्वकी-
यम्, किं वाऽप्युष्याः सभातो बहिर्निःसरति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैर्जिनदत्तचरित्रानामभ्रसरणपूर्णमुक्तम्-‘पद्मप्रभ ! त्वं
तानदात्मशक्तिस्फोरणानुसारेण यथोक्तमिन्द्रजाल प्रथमं निष्कामय, पश्चाद् वर्तमानकालोचितं किमपि वयमपि क-
रिष्यामः’ । कुतूहलानलोकनाभिलाषाकुलतया श्रीपृथ्वीराजेन सोत्सुरुमुक्तम्-‘पद्मप्रभ ! आचार्येणानुमतिर्दत्ताऽ-
स्त्यतो वेगं कृत्वा स्वेच्छानुसारेण दर्शय नानाविधानि कौतुकानीति’ । तदनन्तरमन्तःशून्यत्वादाकुलव्याकुलेन श्रीम-
त्पूज्यपुण्यप्राग्भागेरितेन च पद्मप्रमेणोक्तम्-‘महाराज ! अद्य रात्रौ देवीं पूजयित्वाऽमीष्टदेवताह्वानमभ्यमेकाग्रचित्तेन
ध्यात्वा कल्पे नानाविधमिन्द्रजालं दर्शयामि’-इति श्रुत्वा च हास्यसोक्तोर्षोच्छलदमन्दानन्दाश्रुव्यापूर्णनयनैः सर्वैरपि
लोकैर्दुर्वाक्यभाषणपूर्वकं गाढतरमुपहसितः पद्मप्रभः । तत्पश्चान्निलज्जचूडामणिना तेन सविकाशपदानान् श्रीपूज्यानवे-
क्ष्योक्तम्-‘आचार्य ! किं हससि ? यदि त्वं भद्रोऽमि तदिदानीमेव किमपि दर्शय’ इति निहस्य श्रीपूज्यैरुक्तम्-
‘पद्मप्रभ ! स्थिरीभूय ब्रूहि, किमिन्द्रजालमुच्यते ?’ तेनोक्तम्-‘त्वमेव ब्रूहि’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘देवानाम्प्रिय ! असम-
नद्वस्तुसत्ताभिर्मांसः’ । ‘तत् किम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘पद्मप्रभ ! तदिदमद्य तत्रैव प्रत्यक्षीभूतं किं न पश्यसि ?’ तेनो-
क्तम्-‘किमिति ?’ तदनन्तरं श्रीपूज्यैः सोत्कर्षमुक्तम्-‘महानुभावा ! किं त्वया क्षमापन्तरेऽपि सभाप्रतिमिदं कदाचिद्,
यदहं विशिष्टासनोपविष्टसहस्रसंरम्भमुकुटवद्वाराजराजिनिराजिततया श्रीपृथ्वीराजसभाया गत्वा यथेच्छया बक्ष्यामीति,
परमिदमसभाव्यमपि देवनियोगादस्मात्साभिध्याद्यं सजातमिति, कोऽस्येन्द्रजालाद् भवचिकीर्षिताद् मेद इति ?’ । पुन-
रपि क्रूराशयतया लोकोपहासमवगणय्य राजानमुद्दिश्य तेनोक्तम्-‘महाराज ! अनाक्रमणीयपराक्रमाक्रान्तिनिजपदाधः-
कृतप्रतापप्रचण्डप्रभृतभूपतिनामसतततृमृगमाणादेशामृतसंस्वे त्वयि सरलामपि पृथ्वां ग्रामति युगप्रधान इति विरु-
दमात्मन्ययमाचार्यः प्रचुरत्यागदानानशीकृतममस्तमद्गुलेरुमुखेन पाठयति’ । राज्ञोस्तम्-‘पद्मप्रभ ! युगप्रधान इत्यस्य
कः शब्दार्थः ?’ सहर्षेण तेनोक्तम्-‘महाराज ! युगशब्देन वर्तमानः कालो भण्यते, तस्मिन् यः प्रधानः सर्वोत्तमः स
युगप्रधानशब्देनोच्यते’ । अत्रान्तरे श्रीपूज्यैर्वेगादेवोक्तम्-‘मूर्खं पद्मप्रभ ! यदपि तदपि भणित्वाऽस्माकं मुखोपरि
राजानमुच्छालयितुमिच्छामि’ । श्रीपृथ्वीराजराजानमुद्दिश्य चोक्तम्-‘महाराज ! भिन्नरुचयः’ सर्वेऽपि प्राणिन इति
केपाचित् कोऽपि सुरायते । ततो यः कथिद्येषाममीष्टो भवति तं प्रति नानानिषान्तरद्वन्द्वद्वचनैकविरुदन्यामम-
नोद्देशान् प्रधानशब्दानुचरन्ति ते । यथा त्वामाश्रित्य-जीगाऽऽदिश्य, पादापधार्यताम्-इत्यादिशब्दान् भणन्ति भव-
त्पादापरिन्दाराधनैरुभायमानमानसश्रीकडमाममण्डलेष्वग्रप्रमुखराजप्रधानलोकैः, तथैतानुद्दिश्य यथोक्तान् शब्दानुच्चार-
यन्त्येतस्तेऽपि इति । एव तेषामपि सेनकाः प्रवर्तन्ते । अन्येऽपि लोकं मर्त्येऽपि स्वपल्लभजन नानाविधैर्नर्चनैर्नन्दयति
परं न कोऽपि तेषां दोषमुद्घाटयति । अयं च पद्मप्रमोऽस्मा ममायामित्य यदपि तदप्युच्छिष्टं वदन् स्वसं मर्जनप्रत्य-

नीकतां प्रकाशयति' । तदनन्तरम् 'अयमाचार्यो लोकाचारानुसारेण युक्तं भापते, पद्मप्रभश्च वैलक्ष्यात् पैशुन्यं प्रकटयती'ति विचिन्त्य श्रीपृथ्वीराजेनोक्तम्—'जनार्दन-विद्यापतिप्रभृतयः पण्डितमिश्राः ! सावधानीभूय यूयमनयोः परीक्षां कुरुत, यथा यो महाविद्वान् भवति तस्मै जयपत्रं दीयते सत्कारश्च क्रियते' । पण्डितैरुक्तम्—'देव ! तर्कविद्या-विषये महाक्षुण्णमतिराचार्य इति परीक्षितम्, इदानीं युष्मदादेशात् साहित्यविषये परीक्षां कुरुमः । पण्डितमिश्रौ ! युवां श्रीपृथ्वीराजेन भादानकोर्वीपतिजित इति वर्णयतम्' । श्रीपूज्यैः क्षणमेकमेकाग्रीभूय—

यस्याऽन्तर्बाहुगेहं बलभृतककुभः श्रीजयश्रीप्रवेशे,

दीप्रप्रासप्रहारप्रहतघटतटप्रस्तसुक्तावलीभिः ।

नूनं भादानकीचै रणभुवि करिभिः स्वस्तिकोऽपूर्यतोच्चैः,

पृथ्वीराजस्य तस्यातुलवलमहसः किं वयं वर्णयामः ॥

[२९]

इति वृत्तं पठित्वा व्याख्यातम् । पद्मप्रभेणाऽपि लाववभीरुणा पौर्वापर्यमनालोच्य शीघ्रं वृत्तं पठितम् । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'वृत्तं चतुष्पदमेव दृष्टं श्रुतं किमेतत् पञ्चपदं कृतम् ?' सभ्यानां च तत्पठिते वृत्ते पञ्चापशब्दा दर्शिताः । ईर्ष्यावशात् तेनाप्युक्तम्—'पण्डितमिश्रा ! यस्यान्तर्बाहुगेहमित्यादिवृत्तमाचार्येणेदानीं न कृतं पूर्वपठितमेव पठितम्' । पण्डितैरुक्तम्—'स्थिरीभव ज्ञायते लग्नम्' । 'आचार्य ! श्रीपृथ्वीराजसभामण्डपं गद्यबन्धेन वर्णय' । श्रीपूज्या मनसि सभावर्णनं कृत्वा खटिकया भूमौ लिखितुं प्रवृत्ताः, यथा—'चञ्चन्मेचकमणिनिचयरुचिररचनारचितकुट्टिमोच्चरन्मरीचिप्रपञ्चखचितदिकचक्रवालम्, सौरभभरसम्भृतलोभवश्वम्भ्रम्यमाणझङ्कारभृतभुवनभवनाभ्यन्तरभूरिभ्रमरसम्भृतविकीर्णकुसुमसम्भारविभ्राजमानप्राङ्गणम्, महानीलश्यामलनीलपट्टचेलोल्लसदुल्लोचाञ्चललम्बमानानिलविलोलवहलविमलमुक्ताफलमालातुलितजलपटलाविरलविगलदुज्ज्वलसलिलधारम्, दिग्विक्षिप्तवलक्षचक्षुःकटाक्षलक्षविक्षेपक्षोभितकामुकपक्षामुक्तमौक्तिकाद्यनर्घपञ्चवर्णनूतनरत्नालङ्कारविसरनिःसरकिरणनिकुरुम्बचुस्विताम्बरारब्धनिरालम्बनविचित्रकर्मप्रविशत्कुसुमाधुधराजधानीविलासवारविलासिनीजनम्, क्वचिच्चूताङ्गुरसास्वादमदकलकण्ठकलरवसमाननवगानगानकलाकुशलगायनजनप्रारब्धललितकाकलीगेयम्, क्वचिच्छुचिचरित्रचारुवचनरचनाचातुरीचञ्चुनीतिशास्त्रविचारविचक्षणसचिवचक्रचर्च्यमाणाचारानाचारविभागम्, क्वचिदासीनोद्दामप्रतिवाद्यमन्दमदभिदुरोद्यदनवद्यहृद्यसमग्रविद्यासुन्दरीचुम्ब्यमानावदातवदनारविन्दक्रीविदवृन्दारकवृन्दम्, उद्धतकन्धरविविधमागधवर्ण्यमानोद्गुरधैर्यशौर्यादायवधिष्णु, मुग्धाधामदीधितिसाधारणयशोराशिधवलितवसुन्धराभोगनिविशमानसामन्तचक्रम्, प्रसरन्नानामणिकिरणनिकरविरचितवासवशरासनसिंहासनासीनदोर्दण्डचण्डिमाडम्बरखण्डिताखण्डवैरिभूमण्डलनमन्मण्डलेश्वरपटलस्पर्धोद्भटकिरीटतटकोटिसंकटविघटितविसंकटपादविष्टरभूपालम् ; अपि चोद्यानमिव पुन्नागालङ्कृतं श्रीफलोपशोभितं च, महाकविकाव्यमिव वर्णनीयवर्णाकीर्ण व्यञ्जितरसं च, सरोवरमिव राजहंसावतंसं पद्मोपशोभितं च, पुरन्दरपुरमिव सत्या(?)धिष्ठितं विबुधकुलसङ्कुलं च, गगनतलमिव लसन्मङ्गलं कविराजितं च, कान्तावदनमिव सदलङ्कारं विचित्रचित्रं च' । अत्रान्तरे पण्डितैरुक्तम्—'आचार्य ! समर्थय वर्णनं स्थालीपुलाकन्यायेन, ज्ञायते युष्माकं शक्तिः' । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः—'एवंविधं श्रीपृथ्वीराजसभामण्डपमवलोक्य कस्य न चित्रीयते चेत्'—इति समर्थनं कृतम् । पुनरपि वाचयित्वा विस्तरेण व्याख्यातं च । श्रुत्वा च पण्डितैर्विस्मयवशान्निजशिरो धूनितम् । पद्मप्रभेणोक्तम्—'पण्डितमिश्राः ! एतदपि कादम्बर्यादिकथासम्बन्धि सम्भाव्यते' । पण्डितैरुक्तम्—'मूर्ख ! कादम्बर्यादिकथाः सर्वा अस्माभिर्वाचिताः सन्ति, अतस्त्वं मौनं कुरु । मा भारयासद्गुस्तेन स्वं मुखं धूलिभिः' ।

५०. पूज्यानुद्दिश्योक्तम्—'आचार्य ! प्राकृतभाषया गाथाबन्धेन श्लेषालङ्कारेण श्रीपृथ्वीराजसत्कान्तःपुरसुभटौ वर्णय' । श्रीपूज्यैर्मुहूर्तमेकं चिन्तयित्वोक्तम्—

वरंकरवाला कुचलयपसाहणा उल्लसंतसत्तिलया ।

सुंदरिविंदु व्व नरिंद । मंदिरे तुह सहति भडा ॥

[३०]

इति गाथाया निस्त्रेण व्याख्याने च श्रीपूज्यमुखमम्बुसमतिकुतूहलात् सकलमपि लोकमवलोकमानमलोक्य वैलक्ष्यात् पद्मप्रभेणोक्तम्—‘आचार्य ! मया सह वादमारम्येदानीमन्यतराणामग्रे आत्मान भद्र भावयसि ?’ श्रीपूज्यैश्च नन्दिनीनाम्ना छन्दसा—

पृथिवीनरेन्द्र ! समुपाददे रिपोरवरोधनेन सह सिन्धुरावली ।

भवतां समीपमनुतिष्ठता स्वयं नहि फल्युचेष्टितमहो ! महात्मनाम् ॥

[३१]

इदं नव वृत्तं पठितोक्तम्—‘पद्मप्रभ ! किमिदं छन्दः ?’ पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! अनेनाज्ञानेन महं घृणाणस्त्वमात्मानमेव केवलं हेक्षयति न फलं किञ्चिद्विपश्यति । तथाऽऽचार्य ! खङ्गान्धेन चित्रकाव्यं कुहं । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः छटिकाया भूमौ रेखाकारं खङ्गं कृत्वा तात्कालिकम्—

लसद्यशःसिताम्भोज ! पूर्णसम्पूर्णविष्टप ! ।

पयोधिसमगाम्भीर्य ! धीरिमाधरिताचल ॥

[३२]

ललामविक्रमाक्रान्तपरस्मापालमण्डल ! ।

लब्धप्रतिष्ठ ! भूपालावनीमव कलामल ! ॥

[३३]

इत्येतेरूपश्लोकद्वयाक्षरलिखनेन भगितम् । तच्च चित्रकाव्यं वाचयित्वाऽतिहृष्टैः पण्डितैः प्रशस्यमानान् श्रीपूज्यान् दृष्ट्वाऽमर्षनादाह पद्मप्रभः—‘पण्डितमिश्रा ! द्रुम्ममहत्समेकं दातुमहमपि समथो त्वंस्तो मामपि प्रशमयत’ । मण्डलेश्वरकदमासेनोक्तम्—‘रे मण्डिक ! श्रीपृथ्वीराजममक्षं यदपि तदपि युगान्स्त्वमात्मानं गले ग्राहयसि’ । राज्ञोक्तम्—‘पण्डितमिश्रा ! एनमपि त्राकं समदृष्ट्वा वादयत’ । तैरुक्तम्—‘देव ! यदि गोरूपः किमपि वेत्ति तदैवोऽपि वेत्ति’ । राज्ञोक्तम्—‘भूक्त्याऽपि दृष्ट्या ज्ञायत आचार्यो निद्वान्, परमस्त्वभाया न्यायमग्या वचनीयता यया न भवत्यतः कारणात् पद्मप्रभोऽपि सर्वनिपये युष्माभिः परीक्षयितव्यः’ । पण्डितैरुक्तम्—‘गोस्वामिन् ! पद्मप्रभं काव्यं कर्तुं न जानाति, आचार्यपठिते वृत्ते छन्दो नोपलक्षयति, आचार्येण तर्करीत्या रामानुजारात्रिकान्तारणे स्थापिते प्रत्युत्तरं किमपि न दत्तवान्, तर्कमार्गमपि न परिछिनत्ति, केवलं निरूप्य भाषितुं वेत्ति, तथापि घुष्पन्निरोधाद् निशेषेण समदृष्ट्वा प्रक्षयामः’ । ‘आचार्य ! पण्डितपद्मप्रभ ! युगम्—

“चकर्त दन्तद्वयमर्जुन शरैः क्रमादमुं नारद इत्यथोधि सः ।”

इति समस्या पूरयतमिति । क्षणादेव श्रीपूज्यैरुक्तम्—

चकर्त दन्तद्वयमर्जुन शरैः क्रमादमुं नारद इत्यथोधि सः ।

भूपालसन्दोहनिषेचितक्रम ! क्षोणीपते ! केन किमत्र संगतम् ॥

[३४]

—इति । मर्षैरुक्तम्—‘आचार्य ! न किमपि लभ्यते, ईदृशया समस्या पूरितया, यदम्माभिरसगत्युच्चारणाय युगं पृष्टो, त्वया च सैनं समर्थितेति । तथा मगलकाव्यादेतदेव समस्याया दुःखलं यदमागत्यमपनीयते’ । पूज्यैरुक्तम्—‘पण्डितमिश्रा ! एवमपि समस्या पूर्यत एव, यतः श्रीभोजदेवमभाया केनाप्यागन्तुरुपण्डितेन—

“सा ते भवाऽनुसुप्रीनाऽव्यचित्रकनारगैः । आकाशेन धका यान्ति”

इति समस्यापादनयं कथितम्, ‘देव ! किं केन संगतम्’ इति चतुर्थपादप्रक्षेपेण श्रीभोजराजसत्कपण्डितेन पूरिता । पण्डितैरुक्तम्—‘एनमपि पूर्यत एव, यदि पद्मप्रभमदृष्टः कोऽपि पूरको भवति, युष्मादृशानां क्षेत्रविश्वकाव्य-

शक्तियुक्तानां न युज्यत इदृशीं सम्यस्यां पूरयितुमिति' । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः क्षणमेकं विमृश्योक्तम्—
चकर्त दन्तद्वयमर्जुनः शरैः कीर्त्या भवान् यः करिणो रणाङ्गणे ।
दिदक्षया यान्तमिलाप दूरतः क्रमादमुं नारदमित्यवोधि सः ॥ [३५]

इत्येतद्व्याख्यानावसाने च विस्मयरसपरवशैः पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! भगवती सरस्वती त्वयैवैकस्मिन्तुष्टा, यदेवं चिन्तितान् पदान् ददाति' । पार्श्वोपविष्टश्रीजिनमतोपाध्यायेनोक्तम्—‘पण्डितमिश्राः ! सत्यमेतद् यदाचार्यविषये परमेश्वरी श्रीवाग्देवी प्रसन्नाऽभूदिति, कथमन्यथैषा भगवती निजपुत्रैर्युष्माभिः सहाचार्यस्य साङ्गत्यमकारयत्' । पण्डितैरुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! त्वमपि किमपि ब्रूहि' । स ग्राह—‘क्षणमेकं प्रतीक्षध्वं चिन्तयन्नस्मि' । तैश्च स—‘पण्मासान् यावच्चिन्तयेरि'त्युपहसितः । तथा भणितम्—‘सर्वाधिकारिन् ! मण्डलेश्वरकङ्मास ! आचार्यसदृशः कोऽपि विद्वान् दृष्टः ?' स ग्राह—‘अद्याग्रतो न दृष्टः' । अङ्गुल्या निजतुरङ्गमान् दर्शयता राज्ञोक्तम्—‘आचार्य ! परतः पश्य पश्येत्यमी पट्टघोटकाः केन कारणेनोत्पतन्ति ?' श्रीपूज्यैर्विमृश्योक्तम्—‘शृणु महाराज !

ऊर्ध्वस्थितश्रोत्रवरोत्तमाङ्गा जेतुं हरेरश्वमिवोद्धुराङ्गाः ।

खमुत्प्लवन्ते जवनात्तुरङ्गास्तवाऽवनीनाथ ! यथा कुरङ्गाः ॥ [३६]

एतदर्थश्रवणे च प्रसन्नवदनं राजानं दृष्ट्वा पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! उदयगिरिनाम्नि हस्तिन्यध्यारूढः कीदृशः पृथ्वीराजः शोभत इति वर्णय' । पूज्यैर्हृदये विमृश्योक्तम्—

विस्फूर्जदन्तकान्तं लसदुरुकटकं विस्फुरद्वातुचित्रं,

पादैर्विभ्राजमानं गरिमभृतमलं शोभितं पुष्करेण ।

पृथ्वीराजक्षितीशोदयगिरिमभिविन्यस्तपादो विभासि,

त्वं भास्वान् ध्वस्तदोषः प्रवलतरकराक्रान्तपृथ्वीभृदुच्चैः ॥ [३७]

इति वृत्तार्थं श्रुत्वा प्रसाददानाभिमुखे राजानि सति पण्डितैरुक्तम्—‘देव ! इतः स्थानाच्चतुर्दिक्षु योजनशतमध्ये ये केचन विद्वांसो विद्याबाहुल्यस्फुटदुदरोपरिदत्तसुवर्णपट्टाः श्रूयन्ते तेभ्यः सर्वेभ्य एव लक्षणस्मृत्या साहित्यपरिचयेन तर्काभ्यासेन सिद्धान्तावगत्या लोकव्यवहारपरिज्ञानेनायमेवाचार्यः समधिकः । किम्वहुना, सा विद्यैव नास्ति या-
ऽस्य मुखाम्भोजे सुखासिकया न विलसति' । समस्यामपूरयित्वाऽपि पद्मप्रभेणोक्तम्—‘महाराज ! केषांचिन्मानुषाणां पार्श्वे विद्या असन्त्य एव भद्राः, यतस्ते तद्विद्यावलेन लोकैः सह निरन्तरं कलहायमानाः सकलमपि जगदुत्सन्न-
यन्ति । यदुक्तम्—

विद्या विवादाय धनं मदाय प्रज्ञाप्रकर्षाऽपरवञ्चनाय ।

अभ्युन्नतिर्लोकपराभवाय येषां प्रकाशे तिमिराय तेषाम् ॥ [३८]

श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘भद्र पद्मप्रभ ! त्वदग्रे किञ्चिदभिहितं भणामि भग्नस्त्वं मा रुष' । तेनोक्तम्—‘भण महानुभाव !' ‘इत्थमशुद्धं वृत्तादिकं पठन्तमेकमपि यतिनं दृष्ट्वा सर्वोऽपि मिथ्यादृष्टिलोको-अहो ! एते श्वेतपटाः शुद्धमपि पठितुं न जानन्ति किमन्यज्ज्ञास्यन्तीत्युपहसति-अतः कारणादस्मिन् वृत्तेऽद्य पश्चाद्भवता ‘प्रकर्षः परवञ्चनाये'ति ‘प्रकाश-
स्तिमिराये'ति च पठनीयम् । तथाऽस्मिन्प्रस्तावे ‘विद्या विवादाये'त्यादिसुभाषितमसम्बद्धमुक्तम्, यतो धर्मशील ! किमस्माभिरुक्तं यत्त्वमस्माभिः सह वादं गृहाण, किं वा त्वयैवासम्बद्धकतश्रावकाणामग्रे कथितं यदहो ! अत्रानयन्त स्व-
गुरुं यथेदानीमपि जयामीति' । स स्वस्कन्धास्फालनपूर्वं ग्राह—‘मया कथितम्' । पूज्यैरुक्तम्—‘कस्य शक्त्या ?' स ग्राह
‘स्वशक्त्या ।' पूज्यैरुक्तम्—‘इदानीं सा किं काकैर्मक्षिता ?' स ग्राह—‘नहि नही'ति । पूज्यैरुक्तम्—‘तर्हि क्व गता ?' स

प्राह—‘मम भुजयोर्मध्ये वर्तते, परमसरमन्तरेण न प्रकाश्यते’ । पूज्यैरुक्तम्—‘असरः कदा भविष्यति ?’ । स प्राह—‘इदानीमेव’ । ‘तर्हि किमिति विलम्बः क्रियते ?’ स प्राह—‘राजानमालाप्य स्वशक्तिं स्फोरयिष्ये’ । पूज्यैरुक्तम्—‘वेगं कुरु’ । तत्पश्चात् पद्मप्रभः स्वचेतस्यनेनाचार्येण निजशरीरसौभाग्येन वचनचातुर्येण विद्यामलेन वशीकरणादिभग्नप्रयोगेण या सर्गोऽपि राजलोकः स्वात्मनि साधुरासी कृतः, मया पुनरात्मभक्ताः श्रावका अपि तादृशराजप्रसादवर्णनोद्भूतनिराशमुक्ता अपि श्यामसुरीकृताः, किं क्रियते ? कोऽप्युपायो न फलति, भवतु, तथापि “पुरुषेण सता पुरुषकारो न मोक्तव्यः” इति न्यायादिदानीमपि यदि किञ्चित्साहसं कृत्वाऽऽयोर्द्वयोरपि समश्रीकृता भवति तदाऽस्मिन् देशे स्यात् शक्यतेऽन्यथा महान्तं लोकोपहासमसहमानानामस्माकं सश्रावकाणां देशत्याग एव भविष्यतीति विभाव्य, राजानमुद्दिश्य चोन्तवान्—‘महाराज ! अहं पदत्रिंशत्सरपदण्डनायकायुधप्रकाराभ्यासेन मल्लविद्यायां कृतश्रमो वर्तेश्चो मया सममेनमाचार्यं बाहुयुद्धेन योधयेति’ । राजा च दर्शनेनामाचारानभिज्ञतया कौतुकिदृष्ट्या च श्रीपूज्यमुखसंमुखमवलोकितवान् । पूज्यैश्चाकारोद्भितादिभिः श्रीपृथ्वीराजाभिप्रायमनुभीयोक्तम्—‘महाराज ! बाहुयुद्धादिकं दिक्-रिकाणामेव क्रीडा, यतो गलागलिलग्रा चालका एव शोभन्ते न महान्तः, शस्त्राशस्त्रि युध्यमाना राजपुत्रा एव शोभन्ते न वणिजः, दन्तकलहेन युध्यमाना रण्डा एव शोभन्ते न राजदाराः, तत्कथमस्य वचनमुपादेयं स्यात् ? । पण्डिताश्चोत्तरप्रत्युत्तरदानशक्त्या परस्परं स्पर्धमानाः शोभन्ते’ । अत्रान्तरे पण्डितैरुक्तम्—‘देव ! वयमपि पाण्डित्यगुणेन युष्माकं पार्श्वाद् वृत्तिं लभामहे न मल्लविद्याकुशलतया’ । पूज्यैरुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! अस्या सभायामेव द्रुगणः स्वदंष्ट्रिकायाऽपि न लज्जते ?, महाराज ! यद्यस्य शक्तिरस्ति तदैवोऽस्माभिः महं शुद्धया प्राकृतभाषया सस्कृतभाषया मागधीभाषया पिशाचभाषया शूरसेनीभाषया शुद्धयाऽपभ्रंशभाषया गद्येन वा पद्येन वा लक्षणेन वा छन्दसा वाऽलङ्कारेण वा रसविचारेण वा नाटकनिचारेण वा तर्कविचारेण वा ज्योतिर्विचारेण वा सिद्धान्तविचारेण वा ब्रूताम्, यदि पश्चाद् वयं भगवत्तदा यादृशनेप कथयति तादृशा एव वयम्, परं यदेवोऽस्माकं हस्तेन लोकरिद्धं स्वदर्शनरिद्धं मल्लयुद्धादिकारयति तत्कथमपि न कुर्मः ? । न चास्माकं तावन्मात्राकरणे लाघवम्; यतः कदाचित् कोऽपि हालिकादिः कथयिष्यति—यदि यूयं पण्डितास्तदा मया सह हलरूपणादिं कुरुष्वमिति—तदा किमस्माभित्तर्कतव्यम्, अरुणे च किमस्माकं पाण्डित्यं याति ? । तथा महाराज ! यद्येव यथा तथाऽस्मान् जेतुं वाञ्छति तदाऽस्माकं पार्श्वाद् ह्रिष्टं काव्यं प्रश्नोत्तरं वा गुप्तकिया-कारकादिकं वा पृच्छतु । अथवा खेच्छानुसारकर्तव्याक्षरमन्त्रिवेश्वररूपया कल्पितया लिप्या किञ्चिद्बृत्तं सम्यक्केन कथयित्वा खटिकया भूमौ लिखतु, यद्यदतीयहृदयस्य वृत्तं न निष्काशयामस्तदा हारितमेव । अथवा वृत्तस्य केनलान् खरान् लिखतु केनलानि व्यञ्जनानि वा लिखतु, यदि कैलैस्तैरस्य हृदयस्य वृत्तं न निष्काशयामस्तदापि हारितमेव । तयैरुत्तरयुतवृत्ताक्षराणि पश्चानुपूज्यैष लिखतु, किं वा वयं लिखामः । तथा वर्तमानकालप्रतिधाशिकरूपीय-माननवनगरागनामकथनपूर्वकं तात्कालिककाव्येनाऽन्यनिर्दिष्टकोष्ठकाक्षरप्रक्षेपेण कोष्ठकानेप पूरयतु, किं वा नयं पूरयामः’ । राजोक्तम्—‘आचार्यमित्रा ! यूयं सर्वान् रागान् परिच्छिन्त ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘महाराज ! यदि केनापि पण्डितेन सह वादव्ययस्या निष्पन्ना स्यात् तदा क्रियते वार्ता काऽपि, अनेन पुनरज्ञानेन मानुषेण सह निन्दमानानां केनलमात्मनः कण्ठशोष एवेति’ । राजोक्तम्—‘आचार्य ! मा विषादः, यद्योन्तकोष्ठकपूर्तिरीतिदर्शनेन यथाऽस्माकं वृत्तहलं पूर्यते तथा कुरु’ । पूज्यैरुक्तम्—‘ईदृशं किमपि यदि कथयत तदाऽस्माकमपि शरीरे मुखं भवति’ । तत्काल-कारितमाशिकरागमानवशोचितप्रवचनरागमणनपूर्वकं तत्कालकृतश्रीपृथ्वीराजन्यायप्रियसगुणवर्णनरूपं लोकाक्षराणि सर्वाधिकारि-कदमासनिर्दिष्टं कोष्ठकं प्रक्षिपद्भिः श्रीपूज्यैस्तस्या सभाया कस्य कस्य मनःपद्भ्यः आश्चर्यलक्ष्मीः सुरा-मिरुया न स्थापिता । अतिप्रमत्तेन श्रीपृथ्वीराजपृथ्वीपतिनोक्तम्—‘आचार्य ! जितं त्वया, विकल्पः कोऽपि मनसि न कार्यः । स्वकीयधर्मप्रमावात् सहस्रसरपदेशस्तामितं प्राप्तं मया सप्ततिसहस्रतुरङ्गमानामाधिपत्यं च, तथा न कोऽपि

प्रतिपक्षो मदीयां भूमिकां क्रमितुं शक्नोति यच्चमस्मिन् देशे वससीति । तथाऽऽचार्य ! मया न ज्ञातं यच्चमेवंविधं
रत्नं वर्तसे, अतो यत्किञ्चिदनुचितमाचरितं तत्क्षन्तव्यमिति वदता हस्तौ योजितौ । पूज्यैश्च हर्षवशाद्-

वम्भ्रस्यन्ते तवैतास्त्रिभुवनभवनाभ्यन्तरं कीर्तिकान्ताः,

स्फूर्जत्सौन्दर्यवर्या जितसुरललना योषितः संघटन्ते ।

प्राज्यं राज्यप्रधानप्रणमदवलिपं प्राप्यते यत्प्रभावात्,

पृथ्वीराज ! क्षणेन क्षितिप ! स तनुतां धर्मलाभः श्रियं ते ॥

[३९]

इत्याशीर्वाददानपूर्वकं राजवचनं बहुमानितम् । एवंविधं समाचारमवलोक्य वैलक्ष्यात् पद्मप्रभेणोक्तम्-‘महाराज !
एतावन्तं कालं त्वमेकः समदृष्टिरस्यां सभायामासीः, इदानीं च त्वमपि स्वपरिवारानुवृत्त्याऽऽचार्ये पक्षपातं कृतवान्’ ।
राज्ञोक्तम्-‘पद्मप्रभ ! किमस्मद्वस्तेन कारयसि ?, यदि तव शरीरे काऽपि पाण्डित्यकलाऽस्ति तदाऽऽचार्येण सह ब्रूहि,
वयं न्यायं दापयिष्यामोऽथ नास्ति तदुत्तिष्ठ स्वप्रतिश्रये गच्छेति’ । स प्राह-‘महाराज ! न्यायवत्यां पृथ्वीराजस-
भायां गत्वा यः कश्चित् कलाकौशल्येनाऽऽत्मानं बहु मन्यते स मया सह दौकतामित्याह्वानपूर्वकमङ्गुलीमूर्ध्वं करिष्य
इत्याशावता मया षट्त्रिंशत्संख्यदण्डनायकायुधप्रकारा अभ्यस्ताः, अतो यद्यद्य तव सभायामेपा कला फलवती न
भविष्यति तदा कदा भविष्यतीति ?’ ।

५१. अत्रान्तरे श्रीपृथ्वीराजातिवल्लभेन मण्डलीकराणकसमकक्षेण श्रीजिनपतिसूरिपादभक्तेन श्रे० रामदेवेनोक्तम्-
‘देव ! शृणुत वार्तामेकाम्-श्रे० वीरपालपुत्रजन्मपत्रिकानुसारेण ज्ञायते, तव पुत्रो राजमान्यो द्रव्याढ्यो दानप्रियश्च
भविष्यतीत्यादिज्योतिषिकवाक्यश्रद्धया मदीयः पुत्रो राजसभायां सञ्चरन्मा केनाप्यवहेल्यतामित्यभिप्रायेणावात्यका-
लादहमात्मविप्रेण पण्डितहस्तेन द्विसप्ततिः कला अभ्यासितः । अन्यासां च धनानां कलानां फलं मया दृष्टं किन्तु
युष्मत्प्रसादान्मम संमुखं वक्रया दृष्ट्वा केनापि नावलोकितम्, अतो बाहुयुद्धस्य फलं न दृष्टम्; इदानीं च मम पुण्या-
कृष्टस्तव सभायां पद्मप्रभः समागतोऽतो यदि युष्माकं निरोपो भवति पद्मप्रभस्य च संमतं भवति तदा बाहुयुद्धकलायाः
फलमालोक्यते’ । केलिप्रियेण राज्ञोक्तम्-‘श्रेष्ठिन् ! वेगं कुरु, ऊर्ध्वो भव पद्मप्रभ !, त्वमपि स्वकलायाः फलं प्राप्नु-
हीति’ । तदनन्तरं द्वावपि मल्लग्रन्थि बद्ध्वा गलागलि योद्धुं प्रवृत्तौ । क्षणान्तरे श्रे० रामदेवेन निहत्य भूमौ पातितः
पद्मप्रभः । ‘श्रेष्ठिन् ! श्रेष्ठिन् ! अस्य कर्णौ लम्बौ स्तो मा त्रोटये’ति श्रीपृथ्वीराजवचनं निषेधकमप्युपहासपरतया
विधायकं मत्वा तत्कर्णपालीं हस्तेन गृहीत्वा पूज्याभिमुखमवलोकितवान् रामदेवः । पूज्यैश्च स्वशिरोधूननेन ‘प्रवच-
नोद्वाहं मा कृथा’ इत्यादिवचनेन च निषिद्धः । लोकैश्च कलकलं कृत्वा परस्परमहमिकयोक्तम्-‘यथाऽहो मया प्रथममेव
कथितं यच्छ्रेष्ठी जेष्यति; यदनेन सावष्टम्भं पद्मप्रभाभ्यस्तषट्त्रिंशदण्डकलातो द्विगुणकलाभ्यासः कथितः’-इत्यादि ।
राजादेशात् पद्मप्रभं मुक्तवोत्थितः श्रे० रामदेवः । सोऽपि चोत्थाय धूलिमलिनं निजं वस्त्रादि प्रास्फोटयत्, राजपुत्रैश्च
श्रीपृथ्वीराजाक्षिसंज्ञानुसारेण गले गृहीत्वा पर्यस्तः स वराकः । तत्पश्चात्तस्य पततः सोपानपङ्क्तिसंसक्तया भग्नं मस्तक-
मधस्तनसोपानसमीपे क्षणं मूर्च्छां समागता । केनापि वण्ठेन प्रच्छादिकाऽपहृतेति तादृशमसमञ्जसं दृष्ट्वा जिनशासन-
लाघवभीरुभिः श्रीजिनपतिसूरिभिर्दयापरिणामात्तत्क्षणादेवाऽऽत्मभक्तश्रावकहस्तेन श्वेता प्रच्छादिका दापिता तस्य ।
तथैकेन च वण्ठेन हस्तकादानपूर्वकमूर्ध्वीकृत्य जितमस्माकं ठक्कुरेणेति वदता द्वितीयहस्तेन दत्ता तन्मस्तके टक्करा ।
तदनन्तरं सहस्रसंख्यैर्विदप्रायैर्लोकैस्तन्मस्तके टक्करां ददद्भिर्धवलगृहाद्वहिर्निष्कासितः । श्रीपूज्यैश्च श्रीपृथ्वीराजहस्ते
महाश्वेतवहिकापट्टचतुष्कोणखण्डलघुहस्तचित्रकरलिखितमहाप्रधानछत्रबन्धपटो दत्तः । राजा पुनरतिकुतूहलाच्छत्र-
मवलोक्य-

पृथ्वीराय ! पृथुप्रतापतपन प्रत्यधिपृथ्वीमुजां,
का स्पर्धा भवताऽपराद्धैर्धर्मैर्महत्मा सार्धं प्रजारञ्जने ।
येनाऽऽजौ हरिणेष्वगङ्गलनिकासपृक्तिमन्पाणिना,
दुर्चाराऽपि निदारिता करिघटा आदानक्रोर्वापतेः ॥ [४०]

इत्येतच्छ्रवणश्रुत वाचित पण्डितैश्चोभयथाऽपि व्याख्यातम् । तथा तन्मित्रेण पटे चित्ररुल्लिखितराजहंमिराजयुग-
लोपरिस्थितम्-

कथमलिणपत्तसंगमसमुद्भवयण मलीमसकमं व ।
माणसन्धिय पिञ्जर परिहरिय रायहसकुल ॥ [४१]
परिसुद्धो मयपक्व रत्तपय रायहंसमणुसरङ्ग ।
त पुत्रिरायरणसरसि जयमिरी रायहसि च ॥ [४२]

इति गाथाद्वय वाचितं स्वयं पूज्यमहाविस्तरेण व्याख्यात श्रुत्वा चाऽतिप्रमोदात् 'स्मैरुमस्वाचार्यसामीप्ये क्रौ-
मी'ति चिन्तयित्वा गतोक्तम्-'आचार्य ! ममाधरा निजगुणे ग्रथयोजिते ते, यदि त्वमात्मनोऽभीष्टममप्यधमान
ममाग्रे न कथयसि; यस्मिन् यस्मिन् वा देशे यस्मिन् कस्मिन् वा नगरे तावत् मनो रमते तदुपरि गृहाण पत्तला-
मिति' । श्रीपूज्यैरुक्तम्-'महाराज ! शृणुत, निजसुजोपाजितलभसरराट्पत्यः सा० माणदेवनामा श्रावकः श्रीनिरुम-
पुरे वसन्ति । स च मम गृहस्थमन्त्रन्धेन पितृव्यो भवति । तेन च मम प्रतग्रहणमप्येऽत्यादरेण भणितम्-'वत्स !
कथमहमात्मीयान् जातज्ञानेन तथा विलागान् वृणोते द्रव्यामीत्यभिप्रायेणानेनानि कष्टानि विषय मयैतानानर्थ उपा-
जितः । अतो वत्स ! त्रिमेवं तयाऽऽत्ममनसि निरुल्लिप्त यच्च गृहस्थनामादृष्टि इव लक्ष्यते ? । कथय किं द्रव्यमान्
सहस्राणि दश विंशतिं दश देशान्तरे कस्मिंश्चित् प्रेयाम्यत्रैव वा इदं मण्डयामि कन्यया वा कामपि परिणाययामि, अन्यो
वा यः कश्चित् चैतमि मनोरथो वर्तते त कथय यथा पूज्यामीत्यादि"-मया तु तत्सर्वमगणाय स्वगुरुरपदेशश्रवणो-
च्छलितपरमसवेगात् सर्वमद्भुतपरित्यागः कृतः । सोऽहं कथमद्य युष्माकं देशाय वा नगराय वा स्पृहयामीति' । राजो-
क्तम्-'तर्ह्यन्यतर किञ्चित्कार्यं भण, यथाऽहमात्मोत्पन्न हृषं मन्मानयामि' । उत्सुकीभूय श्रे० रामदेवेनोक्तम्-'देव !
जयप्रणामविषये प्रमादः क्रियताम्' । राजोक्तम्-'श्रे० रामदेव ! अद्य वरमुत्तरं बभूव, दिनद्वयमग्रे निजकार्येणा-
जयमेगतागमिष्यामि । तत्रागतः सन्निधयेन जयप्रमर्षयिष्यामि' । श्रेष्ठिनोक्तम्-'देवनिगेष' प्रमाणम्, परमितः स्थाना-
द्यथाऽस्मद्गुरुणा महाविस्तरेण जयमेरौ प्रवेशो भवति तथाऽऽदिशत' । राजोक्तम्-'मण्डलेश्वर ! त्वया तथा कृतं च
यथा श्रे० रामदेवगुरो महत्या शोभाया भवन्त्यामजयमेरौ निजोपाश्रये प्रभृता भवन्ती'त्यादिशिक्षा कडामास्य दत्ता ।

५०. तदनन्तरं ततः स्थानादुत्थाय सहस्रसरयत्तरङ्गमाधिरुद्रराजपुत्रानुगम्यमानमण्डलेश्वरकडामासप्रमुखराजप्र-
धानैः सह प्रीतिप्रार्तां कुर्वन्तः, स्वरुणाभ्यामात्मीयकीर्तिं शृण्वन्तः, प्रभूतलोकदीयमानाशिषो गृह्णन्तः, श्रीपृथ्वीराज-
सत्के मेघादम्बरनाम्नि छत्रे प्रभाषनायै मन्तक्रोपरि त्रियमाणे, पुरमध्ये स्थाने स्थाने रङ्गभरेण प्रेक्षणायके निष्पद्यमाने,
दाने च व्याघ्रियमाणे, चर्चार्पा दीयमानाया, धनलेपु गीयमानेषु, श्रीगौतमस्याभिगणधरप्रमुखपूज्यमत्कुणगणप्रश-
सनपूर्वकं विरुद्राजलीर्ददत्तु मङ्गलोक्तेषु, श्रीपृथ्वीराजसभाया श्रीजितपतिशरिभिर्जितः पण्डितपद्मप्रभ इत्याद्यर्थप्रतिप-
द्वासु तत्कालनिष्पन्नासु चतुष्पदीषु पञ्चमानासु, निःस्वानैः सह पञ्चशब्देषु वायमानेषु, राजादेशान्नगरशोभया शोभिते
श्रीअजयमेरौ चैत्यपरिपाटिपूर्वकं पौषघशालाया ममामताः श्रीपूज्या' ।

५३. दिनद्वयानन्तरं प्रतिज्ञातार्थनिर्वाहकः सलनाहनो महाराजाधिराज-श्रीपृथ्वीराजः श्रीअजयमेरौ निजधनल-

गृहे समागत्य ततः स्थानाद्वस्तिस्कन्धाधिरूढेन जयपत्रेण सह पौषधशालायामागतो ददौ च जयपत्रं श्रीपूज्यानां हस्ते । पठितश्चाशिर्वादः श्रीपूज्यैः । श्रावकैश्च कारितं महावर्धापनकम् । तस्मिंश्च वर्धापनके श्रे० रामदेवेनात्मगृहात् पारु-
त्थद्रम्माः षोडश सहस्राणि व्ययीकृताः । सं० १२४० विक्रमपुर आत्मना पञ्चदशैः श्रीपूज्यैर्गणियोगनपथके ।
१२४१ फलिवर्धिकायां जिणनागाजित-पद्मदेव-गणदेव-यमचन्द्राणां धर्मश्री-धर्मदेव्योश्च दीक्षा दत्ता । सं० १२४२
माघसुदि १५ श्रीजिनमतोपाध्याया देवीभूताः । सं० १२४३ खेटनगरे चतुर्मासी कृता । सं० १२४४ श्रीमदणहिल-
पाटकनाम्नि पत्तन इष्टगोष्ठ्यां वर्तमानायां वश्यायमभयकुमारमुक्तवान् भाण्डशालिकसंभवः—‘अभयकुमार ! तव स्वाज-
न्येन तव कोटिसंख्यद्रव्याधिपत्येन तव राजमान्यतया किमस्माकं फलम् ? यच्चमस्मद्गुरुन् श्रीउज्जयन्त-शत्रुञ्जयादिती-
र्थेषु यात्रां न कारयसि ?’ एवं प्रोत्साहितः सन् वश्यायोऽपि ‘भाण्डशालिक ! मा कांचिदनिवृत्तिं कृथाः, करिष्यामि
सर्वं भद्रम्’—इत्युक्त्वा राजकुलं गतः । तत्र च महाराजाधिराजभीमदेवं राजप्रधानं जगद्देवनामानं प्रतीहारं च विज्ञप्या-
जयमेरुवास्तव्यखरतरसंघयोग्यं स्वयं लेखितराजादेशं गृहीत्वाऽऽत्मगृह आगतः । तदनन्तरं वश्यायेनात्मसमीपाका-
रितभाण्डशालिकसमक्षं राजादेशं खरतरसंघयोग्यं श्रीजिनपतिसूरियोग्यं स्वकीयं विज्ञप्तिकाद्वयं दत्त्वा प्रधानलेखवाहकः
श्रीअजयमेरौ संघपाश्वे प्रेषितः । श्रीपूज्या अपि राजादेशदर्शनाद् वश्यायश्रीअभयकुमारसत्कविज्ञप्तिकाद्वयवाचनाच्च
संघप्रार्थनया च श्रीअजयमेरुवास्तव्यसंघेन सह तीर्थवन्दनार्थं चलिताः ।

५४. त्रिभुवनगिरौ यशोभद्राचार्यसमीपेऽनेकान्तजयपताका-न्यायावतारादिजैनतर्क-दशरूपकादिग्रन्थान् भणित्वा,
श्रीपूज्यादेशात् त्रिभुवनगिरीयसंघेन सह, तर्कभणनोपपृम्भकारकशीलसागर-सोमदेवयतिद्वयसहितौ पं० यतिपालगणि-
धर्मशीलगणी तीर्थयात्रोपरि प्रस्थितानां श्रीपूज्यानां मिलित्वा कथयतः स्म, यथा—‘प्रभो ! श्रीयशोभद्राचार्येण युष्मदा-
देशात् प्रस्थितानामस्माकमग्रे कथितं यथा—“यदि यूयं कथयत तदहमपि युष्माभिः सह यात्रायामागच्छामि, यथा श्री-
गूर्जरत्रायां सञ्चरतां श्रीपूज्यानामग्रे स्थितः काहलिक इव व्रजामि येन कोऽपि प्रतिमल्लः संमुखमपि स्थातुं [न] शक्नोति
ममापि च निजगुरुबहुमानं कुर्वतो लघुतरः कर्मसञ्चयो भवतीति”—अस्माभिस्तु युष्मन्निरोपाभावान्निषिद्धः श्रीमदा-
चार्यः’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘रुचिरं कुर्वीध्वं यदि तमाचार्यमानयध्वम् । भोरिदानीमपि कथमपि स आगच्छति ?’ तैरुक्तम्—
‘प्रभो ! इदानीं दूरदेशे वर्तते स इति नागच्छति’ । तथा, यथा चतुर्दश सहस्राणि नदीप्रवाहा गङ्गाप्रवाहे मिलन्त्येवं
विक्रमपुर-उच्चा-मरुकोट-जैसलमेरु-फलवर्धिका-ढिल्ली-वागड-माण्डव्यपुरादिनगरवास्तव्यभव्यलोकसंघा अहमह-
मिकया श्रीअजयमेरवीयसंघस्य मिलिताः । श्रीपूज्या अपि विद्यागुणेन तपोगुणेनाचार्यमन्त्रादिशक्त्या श्रावकलोक-
भक्त्या संसारविरक्त्या बृहस्पतिप्रायप्राणि(वाणी ?)संसक्त्या स्थाने स्थाने प्रवचनप्रभावनां कुर्वन्तः श्रीसंघेन सह प्राप्ताश्च-
न्द्रावत्याम् ।

५५. तत्र च संघमध्यस्थितरथप्रतिमावन्दनार्थं पञ्चदशभिः साधुभिः पञ्चभिराचार्यैश्च सह ग्रामाणिकाः पूर्णिमा-
पक्षीयाः श्रीअकलङ्कदेवसूरयः समागत्य रथप्रतिमास्नानमहोत्सवदर्शनार्थमिलितलोकमेलापकदर्शनाद् व्याघुट्य दूरदेशे
वृक्षस्याधस्तात् स्थिताः । श्रीपूज्यैश्च मानुषं प्रेष्य पृच्छापितास्ते, यथा—‘आचार्यमिश्राः ! केन कारणेन चैत्यवन्दनाम-
कृत्वैव यूयं व्याघुट्य स्थिताः ?’ इति । तैरपि प्रेषितमानुषस्याग्रे कथितं यथा—‘येऽत्राचार्याः सन्ति तेऽस्माभिः सह
लघुवृहत्तया व्यवहारं करिष्यन्तीति ?’ । तेनाप्यागत्य पूज्यानामग्रे भणितम् । पूज्यैश्च—‘करिष्यते व्यवहारः, शीघ्र-
मागच्छते’त्यादि भाणितं तन्मुखेन तेषामग्रे । तदनन्तरं ते समागत्य ज्येष्ठानुक्रमेण वन्दनानुवन्दनादिकं सर्वं कृतवन्तः ।
अकलङ्कदेवसूरिभिरुक्तम्—‘किं नामधेया आचार्यमिश्राः ?’ पार्श्वस्थितेन मुनिनोक्तम्—‘श्रीजिनपतिसूरिनामानः श्रीपू-
ज्याः’ । तत्पश्चात्तैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्राः ! केन कारणेनेदृशमयुक्तमात्मनाम कारितम् ?’ । पूज्यैरुक्तम्—‘कथं ज्ञायतेऽ-
युक्तमेतदिति ?’ तैरुक्तम्—‘व्यक्तमेव ज्ञायते; तथाहि जिनशब्देन सामान्यकेवलिन उच्यन्ते तेषां पतिस्तीर्थङ्कर एवेति

तीर्थङ्करनाम्नाऽऽत्मानं वादयन्तः परमेश्वराणां तीर्थङ्कराणां महतीमाज्ञातनां कुरुध्वमिति । तस्माज्जिनपत्तिस्वरिरिति नाम युक्तम् । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्राः ! स्वादेनं यदि युष्माकमेवैकं निश्चितं प्रमाणीकुर्वन्ति विद्वान्, परं तेऽग्रतः पश्चाच्च धनं विचारयन्त्यन्यथा तेषां प्रेक्षापत्ताहानिप्रमत्तेः । यौष्माकीणां चेदृशां वार्णां दृष्ट्वा वयमेव मन्यामहे यदुत युष्माभिलोक्यावयैव केनलया.. (१) ग्रन्थाम्यामः परित्यक्तः । कथमन्यथा युष्माकं जिनपतिशब्द एवनिधा विप्रतिपत्तिरूपयते ? यतो नहि लक्षणनिधायामेक एव तत्पुरुषनामा समासो वर्णितः । सन्त्यन्येऽपि पञ्च समासा वर्णिताः । यदुक्तम्—

पट्टं समासा बहुव्रीहिर्द्विगुह्वन्द्वस्तथाऽपरः । तत्पुरुषोऽन्ययीभावः कर्मधारय इत्यमी ॥ [४३]
तथाऽन्येनापि पण्डितेन चित्री(१) प्रकृतनाय पट्टसमासनामानिद्वयाऽप्या कृतेयम्—

द्विगुरपि सङ्खन्दोऽहं गृहे च मे सततमन्ययीभावः ।

तत्पुरुषः । कर्म धारय चेनाहं स्या बहुव्रीहिः ॥

[४४]

तैरुक्तम्—‘ततः किम् ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘योऽर्थः क्वाप्येकेन समासेन न घटते स तत्र द्वितीयेन घटिष्यते, अतः किमित्युचालीभूयायुक्तमित्युक्तम्’ । तैरुक्तम्—‘कथमन्येन समासेन जिनपतिरिति नाम युष्मासु सङ्गतिमङ्गति ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘शृणुत, जिनः पतिर्यस्यासौ जिनपतिरिति गृहीतसमासे क्रियमाणे को गुणः को वा दोषो भवतीति भणतः’ । तैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! बहुव्रीहौ क्रियमाणे न कोऽपि दोषो भवति, स्वस्वजनस्वरूपापनलक्षणो गुणश्च भवति । परमिदृश्या मनसि कल्पितया कष्टपिष्टिकया किमिति लोको व्यामोहते ? प्राज्ञलभेन जिनपत्तिस्वरिरिति नाम किमिति न क्रियते ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘येषां चेतसि लक्षणनिधा सम्पन्न परिसफुरति तेषामग्रे ममं निपम वा किमपि नास्ति । यतस्तेऽप्यशब्दानपि प्रधानशब्दत्वेन समर्थयन्ति, किं पुनः प्रधानशब्देषु प्रयुज्यमानेषु वान्यम्’ । पुनरपि तैरुक्तम्—‘भवन्तिदमेव, परं सधेन सह यात्रा क्वापि सिद्धान्ते साधूनां निधेयतया भणिताऽस्ति, यदेव यूयं प्रस्थिताः ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘किमेकमुत्तरमापकं मुक्त्याऽने विद्वांसः स्तोकं वचनं वा मिद्वान्तभणितमनाश्रित्य धर्मकृत्ये प्रवर्तन्ते ?’ तैरुक्तम्—‘आचार्य ! अतिधृष्टा यूयं यदद्यापि सिद्धान्तप्रलमालम्बतः । पूज्यैरुक्तम्—‘ज्ञायते लग्नं केचिद्धृष्टाः केचिन्न धृष्टा इति’ । तैरुक्तम्—‘किं युष्माभिरवैकैः सिद्धान्ता दृष्टा न द्वितीयैः ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘यदि द्वितीयैः सिद्धान्ता दृष्टा अभविष्यन् तदा ते निश्चितं नैवमवदिष्यन्’ । तैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! अतिना सता सधेन सह तीर्थयात्रायां न गन्तव्यमित्यादीनि निषेधकरान्यानि सिद्धान्ते किंवा वयं दर्शयामः, किंवा यूयं विधायकाक्षराणि दर्शयथ । जयथाऽस्तु दूरे सिद्धान्तः स्वकीयगुरोरेव वचांसि मा निषार्थः । यतस्तेनोक्तम्—

विहिंसमहिंसयसुयस्यो सविग्गो विहिंससुविहिंस्यविहारो ।

कइयाहं वदिस्सामि सामि तं वभणयनयरे ॥

[४५]

इत्यादि । पूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! किमिति पुनःप्राणेन (१) कल्प्यते यद्वयं सिद्धान्ताक्षराणि दर्शयाम इति ? यतः स्वशक्तिस्तथैव स्फोर्यते, यदि सिद्धान्तेऽन्यथराणि दर्शयते, तानि पुनर्दृष्टितान्यपि न प्रमाणीक्रियते विद्वद्भि-
रिति निरर्थकं स्वशक्तिस्फोरणम् । यानि पुनः सिद्धान्तमन्ये सन्त्यक्षराणि तान्यन्यैरपि दृष्टानि भविष्यन्तीति न तानि दर्शयितुं स्वशक्तिस्फोरणं युक्तमिति’ । तैरुक्तम्—‘युष्माकमपि सिद्धान्तभणितमाश्रित्यैव वयं सधेन सह यात्रायां प्रच-
लिता इति उक्तं न युक्तम्’ । पूज्यैरुक्तम्—‘इदमीदृशमेव, यदि कथमपि वयं सिद्धान्तानुसारेण युष्मान् परिच्छेदयितुं न शक्नुमः, परं युष्माभिरपि मात्सर्यमुत्सार्थं माधवानीभूय च श्रोतव्यम् । यद्यस्मद्विशिता युक्तिः सिद्धान्तानुयायिनी भवति तदा माननीया, न सूतकमुष्टीत्याग्रहः कार्यः’ । तैरुक्तम्—‘प्रमाणमिति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘अतः

र्यमिश्रा ! आचार्यः स एव क्रियते येनानेके देशा दृष्टा भवन्त्यनेकदेशसम्बन्धिन्यश्च भाषा ज्ञाता भवन्तीति सिद्धान्तेऽस्ति । तैरुक्तम्—‘अस्तीति’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘कार्यकारणेन लघुवयसोऽपि वयमाचार्यपदे च प्रवेशिता इत्यतोऽधुनाऽज्ञातदेशभाषापरिज्ञानार्थं संघेन सह प्रस्थितानामस्माकं तीर्थयात्रा यदि भवति तदा शङ्को दुग्धैर्भृतः, कस्तूरिका कर्पूरेण वासितेत्येकमुत्तरम् ; तथा संघेन गाढतरं वयमभ्यर्थिता यदुत—प्रभो ! अनेकचार्वाकलोकसंकुलायां गूर्जरत्रायां तीर्थानि सन्ति, तानि च ज्योत्कर्तुं चलितानस्मान् दृष्ट्वा कश्चिच्चार्वाकस्तीर्थयात्रानिषेधाय प्रमाणयिष्यति, तदा सिद्धान्तरहस्यापरिज्ञानाद्वैदेशिकत्वाच्चास्माभिर्न किमप्युत्तरं दातुं शक्यते; अतो मा जिनशासने लाघवमभूदिति यूयं यथा तथाऽस्माभिः सह तीर्थवन्दनार्थमागच्छत—इत्यादिसंघाभ्यर्थनया वयमागता इति द्वितीयमुत्तरम् । तथा साधूनां नित्यकृत्यव्याघातसंभावनया सिद्धान्ते संघेन सह यात्रा निषिद्धेति । यदा नित्यकृत्यव्याघातो भवति तदा न क्रियत एव । अस्मिंश्च संघे उभयकालप्रतिक्रमणब्रह्मचर्यनियमकभक्ताद्यनेकाभिग्रहग्रहणपूर्वकतीर्थानि वन्दितुं श्रावकलोकश्चागतोऽस्तीति कथमस्माकमावश्यकानित्यकृत्यव्याघातसंभवः ?’—इत्याद्यनेकयुक्तिप्रतिपादनप्रमोदिताः श्रीअकलङ्क-देवस्वरयः प्राहुः—‘आचार्यमिश्राः ! खरतराचार्य इति शब्दश्रवणेनाप्यस्माभिर्ज्ञातमेव यदि(द्) यूयं पुष्टालम्बनमन्तरेण नैवमपवादमाश्रयतः, परं किन्तु मारवो लोकोऽतिस्थूलभापी श्रूयते, अद्य च मरुस्थलात् संघेन सहाचार्या आगताः सन्तीति श्रुतम् ; अतोऽभ्याचार्याः कथं कथं भाषन्त इति द्रष्टुं कौतुकादागत्यास्माभिर्युयमालपिता न विरूपाभिप्रायेणेति यदनुचितमुक्तं तत्क्षन्तव्यम्’ । पूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! इष्टगोष्ठ्यामपि यदपि तदपि वक्तुमायाति, किं पुनर्वादावस्थायाम् ; अतो युष्मानुद्दिश्यास्माभिरपि यत्किञ्चिदनुचितमाचरितं तत्क्षन्तव्यमिति’ । तदनन्तरं तैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्राः ! अद्येह युष्माकं भुवतां रीतिं पश्यतामस्माकं चित्ताद् यदेतदस्मिन् देशे श्रूयते—खरतराणामाचार्यो वादलब्धिसम्पन्नः—इति तत्किं सत्यं किंवाऽलीकमित्येवंरूपः सन्देहोऽपगतः । यतो नहि निर्मूला प्रसिद्धिर्भवति । तथाऽऽचार्यमिश्राः ! साधूनां विहरणस्यातिकालो भवत्यतो मुत्कलयामः’ इति । पूज्यैरुक्तम्—‘अद्यास्माकं प्राघुर्णका न भविष्यथ ?’ हर्षात्तैरुक्तम्—‘प्राघुर्णकास्त एवोच्यन्ते ये देशान्तरादागता भवन्ति, वयं चात्रत्या एवेति कथं युष्माकं प्राघुर्णका भवामः, यूयं पुनरस्माकं प्राघुर्णका भवन्त्विति’ । पूज्यैरुक्तम्—‘युक्तमेवैतद्’ इत्यादिकां प्रीतिवार्तां कृत्वा हर्षितचित्ता गतास्ते निजोपाश्रयम् ।

५६. द्वितीये च दिने तत्रत्यैः श्रावकैः श्रीपूज्यानामग्रे द्वादशावर्त्तवन्दनकं दातुं समागत्य श्रीपूज्या विज्ञप्ता यथा—‘भगवन्तो ! वन्दनकं दापयतेति’ । श्रीपूज्यैर्मुद्रां धृत्वा ‘यथासमाधी’त्युक्तम् । तदनन्तरं ते श्रीजिनवल्लभस्वरिदं शितमार्गागतविधिना वन्दनकं दातुं प्रवृत्ताः । हर्षवशाच्छ्रीपूज्यैरुक्तम्—‘भो भो महासत्त्वा ! गूर्जरत्रायामष्टपुटया मुखवस्त्रिकया वन्दनकं दीयते, युष्माभिः किमिति चतुष्पुटया दत्तम् ?’ । तैरुक्तम्—‘भगवन्तो ! वयं श्रीअभयदेवस्वरिभिरेवं शिक्षिताः’—इत्यादिकां पूर्वजवार्तां श्रुत्वा कासहृदे विहृताः संघेन सह । तत्रापि चैत्यवन्दनार्थं महाप्रामाणिकः पौर्णमासिकः प्रभूतसाधुपरिकलितः श्रीतिलकप्रभस्वरिः समाजगाम संघमध्ये । तत्र च सुखवार्ताप्रश्नपूर्वकं स्वगुरुपादपद्मसेवाहेवोच्छलितकीर्तिपयः पूरवेलेहितक्षीरं परिहितप्रधानपट्टहीरं स्वर्णाभरणालङ्कृतमनसिजसदृशशरीरं माण्डव्यपुरीययवहरकलक्ष्मीधरश्रावकमङ्गुल्या दर्शयता तेन श्रीपूज्याः पृष्टाः—‘किमेते संघपतयः ?’ इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘आचार्य ! श्राकमात्रस्य संघपतिरिति नाम दातुं न युक्तम्’ । तेनोक्तम्—‘भाषा तावदेवंविधा श्रूयते’ । पूज्यैः सोपहासमुक्तम्—‘ग्रामीणजनसुलभां भाषामाश्रित्योत्तरं दास्यसि ?’ तेनोक्तम्—‘किं त्वमपि लोकप्रसिद्धां भाषां वचनमात्रेण त्याजयसि ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘बहुला लोकप्रसिद्धा भाषा अवगतवाक्यशुद्धिनामाध्ययनार्थः साधुभिः परिद्वियन्ते । तथाऽऽचार्य ! नास्माकं लोकेषु कोऽपि मत्सरोऽस्ति, येन तेषां भाषामप्रमाणीकुर्मः ; किं तर्हि व्रतिना सता तथैव भाषया भाष्यं यया भाष्यमाणया मान्यानां लाघवं न भवति’ । तेनोक्तम्—‘किमनया भाषया लाघवं किञ्चिद्भवति ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘सर्वो-

‘अपि कोऽपि जानात्येतत्’ । तेनोक्तम्-‘कथम् ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! सधशब्देन श्रमण-श्रमणी-श्रामरु-श्रावि-
-कारूपलोकात्मदायो भण्यते । यदुक्तम्-‘साहृण साहृणीण य भावय-साविचयचउन्विहो संघो’-इत्यादि ।
तस्य च पतिस्तीर्थर एवाऽऽचार्यो वा’ । तेनोक्तम्-‘केनलश्रामरुमेलकेऽपि संघशब्दः प्रयुज्यमानो दृश्यते’ । पूज्यै-
रुक्तम्-‘कारणे कार्योपचाराद् दृश्यते यथा घृतमायुरित्यादि, परमुपचारजलेन यस्मिस्तस्मिन् क्रियमाणे प्रयोगे मिथ्या-
दृष्टिलोकमप्ये कदाचिदुपहासो भवति, यदेव गृहस्थत्वात्तस्य श्रामरुस्य किमपि कुत्मितं दृष्टोपहासपरतया वक्ष्यति-
यदहो ! जैनानामयमादिरि(मधिपतिः ?) यदेतस्मादधोवर्तिनोऽप्ये सर्वेऽपि जैनाः, अस्य चाय प्रक्षाल(?) इति । तथा-
ऽऽचार्य ! परत उपचार मुञ्चाहमन्यथापि संधपतिशब्द श्रावके वर्तमान दर्शयिष्यामि’ । तेनोक्तम्-‘कथम् ?’ पूज्यै-
रुक्तम्-‘वहुनीहिममासाश्रयणेन, यथा-सचः पतिर्यस्यासौ सधपतिः श्रामरुमात्रः’ तेनोक्तम्-‘ननु मया महद्विके
श्रावके सधपतिशब्दः प्रयुक्तः’ । पूज्यैरुक्तम्-‘आन्तिवशात् प्रयुज्यन्त एवान्यत्रापि शब्दाः’-इत्येवमादिना प्रकारेण
प्रपञ्चेनानेकमिद्वान्तयुक्तिप्रकाशनेन श्रावके प्रयुज्यमानतया संधपतिशब्दे निषिद्धं त्रिलोकीभूतं श्रीतिलरुप्रमसूरे ।
पुनरप्यालपितः सुप्रजातीप्रच्छनेन श्रीपूज्यैर्यथा-‘माग्रत घृयमत्रैव स्थाप्यः ?’ इति । तेनापि सोपहाममुक्तम्-‘आचार्य !
अत्रैवेति ध्रुवता भजताऽहो ! स्वस्य वाक्यशुद्धिनामाध्ययनार्थनैपुण्यं प्रकाशितम्’ । यतस्तत्र

‘तद्देह सावज्जणुमोडणी गिरा ओहारिणी जा उ परोवघाडणी’

इत्यादिना ग्रन्थेन कृताऽनारिणीं धारिणीं न द्रयान्मुनिरित्युक्तम् । भगवत्प्रायेति साधारण भाष्य इति । सर-
लाग्यैः श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! अतीत शोभना नोदना दत्ता, यतः साधारण वाक्यमुक्तं मत् कदाचिद् व्यभिच-
रत्यतो मुनिरलीकभापी स्यात्, तथा च व्रतभङ्ग इति; पर तिलरुप्रमसूरे ! भजता ममाभिप्रायो नाशुद्धोऽन्तः स्वाभि-
प्रायस्कर्तृभाषया प्रकाशयिष्यते । तथाऽऽचार्य ! तर्कस्य मणितस्यैतदेव फल यन्निरभिनिवेदीभूय स्वकीय वाक्य यादृश
तादृशं वा यथा तथा समर्थ्यते । यद्य च काकतालीयन्यायेनाऽऽनयोरङ्गा-यमुनाप्रवाहयोरिव प्रियमेलकः सजातः,
ततो यद्यभिनिवेशं मुक्त्वा तर्करीत्येदोगोष्ठी क्रियते तदा मफली भवति’ । तेनाप्युक्तम्-‘प्रमाणमिति’ । तदनन्तरं श्रीपू-
ज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! साधुः साधारणं वचनं न न्यादेव किं न कदाचिद् ब्रूयादपि ?’ तेनोक्तम्-‘कस्मिन् किं किं ?
आद्ये पक्षे स्ववचनव्याधात् ।

अडयस्मि य कालस्मि य पञ्चुत्पन्नमणागण ।

निस्सकिय भवे जतु एवमेव तु निदिसे ॥

[४६]

इत्यादिसिद्धान्तनिरोधश्च । द्वितीये च पक्षे न वयमुपलभ्याः, भगवत्पुण्यमानुसारेणास्माभिरुक्तत्वात् । तथा-
ऽऽचार्य ! यस्मिन् वाक्येऽनधारणं मास्मान् दृश्यते तत्र स्वयमनश्यमूहनीयम्-‘सर्वं वाक्यं मानधारणं’-इति न्यायाद्,
अन्यथा व्यवस्था क्वापि न स्यात् । परमानयैत्युक्ते यदपि तदप्यानेनैवेद् । अपि च, तथा-अर्हन् देव ! सुसाधुर्गुरु-
त्वादिनाक्येऽपि अर्हन् देव ! परमपदवाक्या, अर्हन् देव एव नाऽदेव, तथा सुसाधुर्गुरुरेव परमपदपददर्शकत्वेना-
श्रित इत्यादयोऽपि नियमा न स्युः । तथा सैद्धान्तिकान्यपि गम्यानि साधारणानि सन्ति मनोहराणि भवन्ति, यथा-
“धम्मो मगलमुक्किट्ठ” इत्यादि वर्म एव मङ्गलमुत्कृष्टं न दधिदुग्धादिः धर्मो मङ्गलमेव नामङ्गलरूपः, धर्मो
मङ्गलमुत्कृष्टमेव न दधिदुग्धादिममानमिति’ । तेनोक्तम्-‘आचार्य ! अयोगव्यवच्छेदार्थं गान्धर्वयोगव्यवच्छेदार्थं
वाऽत्यन्तायोगव्यवच्छेदार्थं चैतन्कारः प्रयुज्यते निचक्षणैः । अत्र च प्रयुक्तेनामुनेनकारेण किं व्यवच्छिद्यते ? न
तादयोगस्तद्व्यवच्छेदार्थं च विशेषणात् पुं पठित एव समर्थं स्यात्, अत्र च विशेषणस्यैवाभावात्, नाप्य-
न्ययोगो वा, तस्य चाम्नाकमुद्रतनिहारित्वेन न्यान्तरयोग निषेद्धमशस्यत्वात्, नाप्यत्यन्तायोग, क्रियया मम
पठित एव शब्दस्तद्व्यवच्छेदार्थं प्रयुक्तस्याभावाभावात्, तस्माद्विचारात्तद्व्यवच्छेद इति’ । श्रीपूज्यैः

सावष्टम्भमुक्तम्—‘भवेद्युक्तमेवायं यदि वयं कथमपि समर्थयितुं न शक्नुमः, परमत्रानेका युक्तयो दर्शिताः, पुनरपि भवत्प्रश्नोत्तरदानपूर्वकमनेका युक्तीर्दर्शयामः । प्रतिपाद्यस्य सति सन्देहे विप्रतिपत्तौ वा तदपनोदार्थमवधारणं प्रयुज्यते विचक्षणैः । तथा हि—एके युक्तिवलेन समर्थयन्त्यस्त्यात्मेति; अपरेऽपि युक्तिवलेन कथयन्ति नास्त्यात्मेति; स्वयं च प्रत्यक्षेण नोपलभ्यते तस्मात् किमस्ति नास्ति चाऽऽत्मेति संशयानं शिष्यं प्रति, तथा यद्वस्तुनः सकाशात्तत्त्वान्यत्वाभ्यामवाच्यं तदवस्तु, यथा व्योमकमलम्, तथा च सुखादिकम् । अथाऽऽत्मनः सुखादिकं भिन्नाभिन्नमित्यसिद्धताहेतोर्त्यतोऽभेदे क्रियाविरोधो नित्यस्यैकरूपस्य क्रियाया असंभवात्; भेदपक्षे तु ये क्रमभाविनो न ते पराभिमतात्मसमवायिनो यथा बीजाङ्कुरादयस्तथा च सुखादयः—इत्यादिना प्रकारेण नास्त्यात्मेति विप्रतिपद्यमानं च शिष्यं प्रति सावधारणं वाक्यमुच्यते । यथा—अस्त्येवाऽऽत्मा प्रतिप्राणिस्वसंवेदनप्रमाणप्रसिद्धचैतन्यान्यथाऽनुपपत्तेरिति । स चावधारणरूप एवशब्दः कस्मिंश्चित्स्थानके प्रयुक्तः किमपि व्यवच्छिन्नति । अस्त्यप्रयुक्तस्त्वयमयोगान्ययोगात्यन्तयोगांस्त्रीनपि व्यवच्छिन्नति । तथा हि—साम्प्रतं यूयमत्रैव स्थाण्व इत्यस्माभिरुक्तं तत्र सप्तम्यन्तैतच्छब्देनात्रैतिरूपेण मासकल्पादियोग्येतरक्षेत्रेभ्यः सकाशादस्य क्षेत्रस्य किमपि व्यवच्छिद्यते च न वा ? । यदि न व्यवच्छिद्यते तदाऽस्य प्रयोगो निरर्थक एव । अथ किञ्चिद् व्यवच्छिद्यते तदैतद्विशेषणं सञ्जातम्, प्रकरणवलाच्च विशेष्यं नगरमायातम् । विशेषणाच्च पुरः पठित एवशब्दो वर्तमानकालापेक्षयैतेन नगरेण सदा युष्मद्योगं व्यवस्थापयति, तस्मिंश्च व्यवस्थापिते, वर्तमानकालापेक्षयैवाऽन्येन नगरादिना योगं स्वयमेवकारो व्यवच्छिन्नति । तथैवात्यन्तायोगमपीत्यनेनाभिप्रायेण साम्प्रतमित्युक्तम् । तस्माद्युक्तमेवायमेवकारः ।

“अः कामचारे” तद्विषय एव शब्दे परेऽवर्णस्य लोपो भवति, यथा—इहैव तिष्ठान्यत्रैव वा तिष्ठेत्यादि । नियोगे तु, इहैव तिष्ठ मा यासीः क्वापीति । पूज्यैर्विहस्योक्तम्—‘तत्किमस्मन्नियोगादेतावता परिवारेण सह भवानत्र स्थितः ?’ तेनोक्तम्—‘तर्हि अत्रैवेत्यप्रयोगः’ । पूज्यैरुक्तम्—‘प्रयोगार्थापरिज्ञानेऽपशब्दत्वं नोद्भावनीयम्’ । तेनोक्तम्—‘वचनमात्रेण मय्यज्ञानता नाऽऽरोपणीया’ । पूज्यैरुक्तम्—‘एवमेतत्’ । तेनोक्तम्—‘तर्हि भण्यतामयमेवशब्दः कस्मिन्नर्थे ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘अनेकेष्वर्थेषु भविष्यति, परं प्रथममेकस्मिन्नर्थे भण्यते, लग्नं त्वं सावधानीभूय शृणु—यथा वचनमेव वचनमात्रमित्यादिषु प्रयोगेषु स्वार्थे एवशब्दः, एवमत्रापीति । अथवाऽयमर्थः—यथा अपि संभावनायां प्रयुज्यते, एवमयमप्येवशब्दः संभावनायां प्रयुज्यते विद्वद्भिर्यथा—‘वपुरेव तवाचष्टे भगवन् ! वीतरागता’ मित्यादि श्रीहरिभद्रस्वरिवाक्येषु ।

यत्र तत्रैव गत्वाऽहं भरिष्ये स्वोदरं बुधाः । मां विना यूयमत्रैव भविष्यथ तृणोपमाः ॥ [४७]

इत्यादिषु वेति चेति युक्त एवायमेवकारः । तथा पृच्छाकाले हि प्रच्छकः सावधारणं वा ब्रूयान्निरवधारणं वा ब्रूयान्न तस्य वचनं विचारमर्हतीति लोकस्थितिर्यतोऽसावजानान एव पृच्छति । यस्त्वन्यदा वक्ति तस्य वचने व्यभिचारित्वादिदोषोद्भावेन स्वशक्त्यनुसारेण कदर्थ्यते, यथा तस्य महती शोभा भवतीत्यादि विदग्धजनरीतिं विस्मारयता भवता स्वकीयं पाण्डित्यं प्रकाशितम्’ इत्यादिवचनसन्दर्भेणात्मप्रयुक्तैवकारविषये उत्तराणि शतं श्रीजिनपतिस्वरिमुखाम्भोजात् श्रुत्वाऽतिप्रमुदितमनसा तिलकप्रभस्वरिणोक्तम्—‘आचार्य ! सकलायामपि गूर्जरत्रायां त्वं सिंह इव निःशङ्कः सन् विचरेन् कोऽपि तव सम्मुखं प्रतिमल्लतया स्थास्यति, येन त्वया ममाप्यग्र एवं विजृम्भितमिति’ । श्रीपूज्यपार्श्वस्थितेन मुनिना शकुनग्रन्थिर्वद्वः । अभूतपूर्वस्वोचितपण्डितगोष्ठीसमुद्भूतहर्षप्रकर्षात्तिलकप्रभस्वरिः श्रीपूज्यान् प्रशंसन् स्वोपाश्रयं गतः ।

५७. तत्पश्चात् संघः श्रीआशापल्लवां जगाम । तत्र च साधुक्षेमन्धरः स्वपुत्रप्रद्युम्नाचार्यवन्दनार्थं वादिदेवाचार्यसत्कपौषधशालायां गतः । तेनापि च वन्दनाऽनन्तरं सादरमालपितः कुशलवार्तापृच्छनेन सः । तथा—‘साधो ! केन कार-

येन पितृपर्यागत वादलब्धिलब्धजगज्जयपताकृथीदेवाचार्यप्रदर्शितमार्गे युक्त्वा यस्मिन् तस्मिन् कुमते लग्नः ?' क्षेम-
न्धरेणोक्तम्—'मस्तकेन वन्दे, स्वाभिप्रायेणाहमेव जाने यन्मया रुचिरं कृतं यत्स्वरतरमार्गे सर्वनिघापारगतः
सिद्धान्तानुवर्ति नव्यः श्रीजिनपतिश्रिरिगुरुत्वेनादृतः' । अमर्षपराशाचार्येणोक्तम्—'साधो ! यन्मरुस्थलीमध्ये जडलोको
प्राप्य सर्वज्ञायितमनेन भद्रदुरुणा, तदुचितमस्य, यतो निर्द्वेषे देशे एरण्डोऽपि कल्पतृक्षायते, परं युष्मादृशा परमगु-
रुश्रीदेवश्रिरिचनान्मृतकर्मयुगलीकुल्यासंसिक्तहृदयक्षेत्रोद्गतविवेकाङ्कुराणां जिनप्रचनप्रतिकूलप्रतिपादनप्रवीणविप्र-
तारकलोकराज्यहिममहिम्ना यदन्यथाभागे जनितस्तेनास्माकं मनो दूयतेतराम् । परं यदद्यापि यूयमस्माकं मिलिता-
स्तेनातिशोभनं मज्जातम्' । मा० क्षेमन्धरेणोक्तम्—'आचार्य ! मम गुरुर्मरुस्थलीं युक्त्वा गूर्जरेष्वामध्ये भवतः समीपे
टकाया बाधमानायामागतोऽस्ति, परं ज्ञायते लग्नं यदि त्वं कथमपि संमुखो भवामि' । त्रिलक्षहास्यकरणपूर्वकमाचार्ये-
णोक्तम्—'साधो ! वेगं कृत्वा स्वगुरुं प्रगुणय स्वप्ररूपितस्थापनावेति' । मा० क्षेमन्धरोऽपि निजपुत्रप्रद्युम्नाचार्यप्रति-
बोधनार्थाभिप्रायेण समीपमागत्य श्रीपूज्या विज्ञप्ताः, यथा—'भगवन्तो ! मम पुत्र प्रद्युम्नाचार्यमायतनानायतनविचार-
करणपूर्वकं प्रतिबोधय स्वशिष्यीकुरुतेति । अहमिदानीं वन्दनार्थं तरपाथं गतोऽभूयम् । सोऽपि च नादाभिमुख इव मया
लक्षित इति' । पूज्यैरुक्तम्—'माधो ! प्रमाणमिति' । सधमध्यस्थितभाण्डशालिकसभमनाहित्रिकोद्वरणप्रमुखप्रधानपुरुर्यैश्च
परस्परं विचार्योक्तम्—'येन मृद्रेण प्रयोजनेनागता यूयं प्रथमं तत् कुरुत, पश्चाद्वादविनादादिकं कुर्यात्' । सा० क्षेम-
न्धरेणोक्तमेव भवतु । पूज्यैरुक्तमेवमपि प्रमाणमिति । मा० क्षेमन्धरेण प्रद्युम्नाचार्यसमीपे गत्वा भणितम्—'आचार्य !
इदानीं सचस्तीर्थवन्दनार्थमुत्कण्ठानाशुचालो व्रजति, वलन्तश्च श्रीमन्तो भट्टारका भवता मममायतनानायतनविचार
करिष्यन्ति' । तेनोक्तम्—'भवतु, परमिति' । खानाद् गहिर्न गन्तव्यमिति' । तदनन्तरं मर्यादोऽपि सधो महाविस्तरेण स्त-
म्भनकोज्जयन्तादित्येधु महाद्रव्यत्वेन महाभानस्तवेन तीर्थानि वन्दितवान् पूजितवानिति । अनुज्ञये च मार्गासौ-
र्यादिकारणाभगतः ।

५८. ततो व्याघ्रव्यागच्छति सधे कौतुकवशात् केचिदग्रे भूत्वाऽऽशपल्लीमध्ये आगताः श्रीपूज्यपादभक्त-
श्रानकाः, उपनिषाधं नाणिजकस्यैरुस्य हृष्टे । नाणिजकेनापि पृष्टाश्च ते—'सधमध्य आचार्यः कोऽप्यस्तीति?' तैरुक्तम्—
स्तीति । तेनोक्तम्—'भविष्यन्ति घना आचार्याः, परं प्रद्युम्नाचार्यमदृशो भरतक्षेत्रमध्ये कोऽपि नास्तीति' । उपहाम-
चशात्तैरप्युक्तम्—'श्रेष्ठिन् ! मलयमेतदुक्तम्, यथा सर्पया भवतापि मदृशः ससारे कोऽपि नास्ति, किं पुनराचार्येण
सदृश इति । ये च प्रद्युम्नाचार्यात् मर्यादुणैः समविरास्ते कथं तेन मदृश इति कथ्यते' । तथा प्रद्युम्नाचार्यभक्ताभयद-
ण्डनायकेन मर्यादोक्तमहितेन सधसमुपमागत्य महाविस्तरेण प्रवेशः कारितः, श्रीपूज्यानां च धरलगृहप्राय आगामो
वामकृते दक्षितः । पूज्याश्च मपरिजारास्तत्र स्थिताः । सा० क्षेमन्धरः पुनरपि श्रीपूज्यानुज्ञया प्रद्युम्नाचार्यवन्दनार्थं
तदुपाश्रये गतः । तेनापि मर्यादमानमालप्य तीर्थवन्दनमार्ताष्ट-उनागमाने च भणितो यथा—'माधो ! किं तत् स्वकीयं
यद्यो निम्मारितम् ?' क्षेमन्धरेणोक्तम्—'मस्तकेन वन्दे, कथं निम्मार्यते स्वयम् ?' यदाहमनेनैव प्रयोजनेनागताम् ।
तेनाऽऽन्ममामारिप्रतिमोऽनाभिप्रायोऽल्लदौत्सुस्यादुक्तम्—'तर्हि किमिति त्रिलग्नः क्रियते ?' क्षेमन्धरेणोक्तम्—
'मस्तकेन वन्दे, उचितेदानीमपि ।' ततोऽमौ जिनपतिश्रिरिममीपे ममागतः, तत्र च ज्येष्ठानुक्रमेण वन्दनानुवन्दनादि-
व्यवहारः सवृत्तः । श्रीपूज्यैरित्यमालापितः स—'आचार्य ! के के ग्रन्था दृष्टाः सन्ति ?' नगरस्थाप्रमाणोऽल्लदहंभा-
वतारलितेन तेनोक्तम्—'वर्तमानकालवर्तिनः मर्यादोऽपि । श्रीपूज्यैश्च—यदि वयं प्रथममेवास्मै उच्यते द्रोपाणुद्वानयिष्याम-
स्तदैव आहुल्यपाकुलीभूतं मन् किमपि वक्ष्यति ततोऽस्य शास्त्रपरिज्ञानादिस्वरूपं न ज्ञान्यत-इत्यादि विप्रश्रयोक्तम्—
'तथापि नामभिः काश्चिद्वृण' । तेनोक्तम्—'हैमव्याकरणप्रभृतीनि लक्षणशास्त्राणि, माधकाव्यादिमहाकाव्यानि, काद-
म्बर्यादिकथा, मुरारिमुन्यानि नाट्यानि, जयदेवादिछन्दसि, रुन्दली त्रिणानव्यमयदेव्यापमप्रमुखास्तकाः, काव्य-

प्रकाशप्रमुखा अलङ्काराः, सिद्धान्ताश्च सर्वेऽपि' । श्रीपूज्यैश्च—'अहो ! अनेन घनं गह्वो वादितः । किमस्यैतावन्मानं शास्त्रपरिज्ञानमस्ति वा नवेत्युपलक्षयामः'—इति हृदये विचार्योक्तम्—'आचार्य ! लक्षणायाः किं स्वरूपं कति भेदाः ?' इत्यादि । तस्मिंश्च सर्वेऽपि काव्यप्रकाशानुसारेण ब्रुवाणे—'यदि वयमिदानीमेव निषेधनाभिप्रायेण गाढं भणिष्यामस्तदाऽसावत्रैव स्थास्यति, न करिष्यत्यायतनानायतनविचारम्, तस्मादसावद्यास्खलितप्रसरः सन् वदतु; यद्वा परामहङ्कारकोटिं रोहती'त्यादि विमृश्य श्रीपूज्यैर्न किमपि तादृशं वचनं भणितं येन स दूयते । ततस्तेन बह्वीं गलगर्जिं कृत्वा भणितम्—'आचार्य ! अनायतनं कस्य सिद्धान्तस्य मध्ये कथितमस्ति, यदेवं भवान् वराकान् लोकान् विप्रतारयतीति ?' श्रीपूज्यैरुक्तम्—'दशवैकालिकौघनिर्युक्ति—पञ्चकल्प-व्यवहारादिसिद्धान्तमध्ये कथितमस्तीति' । तेनोक्तम्—'आचार्य ! गाढतराभ्यासवशादोघनिर्युक्तिः सकलाऽपि स्वनामसदृशी मम भूताऽस्ति, परं तन्मध्येऽनायतनं कापि भणितं नास्ति' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'आचार्य ! दूरे सन्तन्ये सिद्धान्ता यदि कथमपि वयमोघनिर्युक्त्यक्षरैः कृत्वा देवगृहं जिनप्रतिमा वाऽनायतनं भवतीति भवन्तं मानयामस्तदा वयं जयामः' । तेनोक्तम्—'प्रमाणं परमिदानीमुत्तरं बभूव, प्रभाते वार्ता । पूज्यैरुक्तम्—'एवं भवतु' । स च सा० क्षेमन्धरदत्तहस्तः स्वपौषधशालायां जगाम । तत्र च श्रीपूज्यपादस्थित-गृहोपरि वद्धं पट्टमुद्दिश्य सा० क्षेमन्धरे शृण्वति सा० रासलपित्रा सा० धणेश्वरेणोक्तम्—'प्रातर्ज्ञास्यते पादवद्धस्य चीरकटकस्य प्रमाणम्' । प्रोच्छलितकोपारक्तनेत्रेण सा० क्षेमन्धरेणोक्तम्—'अरे लम्पक ! तदीयस्य बृहत्तरस्याऽपि मानोऽस्ति श्रीपूज्यपादस्थितं चीरकटकम्' । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'साधो ! कीदृशेन कारणेनात्मनोऽपि मध्ये कलहः क्रियते ? । प्रातः सर्वमपि भद्रं भविष्यति । सर्वेषामपि मानानि प्रमाणानि ज्ञास्यते' । तदनन्तरं सा० क्षेमन्धरो वन्दित्वा श्रीपूज्यान्त आगतः । तत्र च—

यदपसरति शेषः कारणं तत् प्रहर्तुं, मृगपतिरपि कोपात् संकुचत्युत्पतिष्णुः ।

हृदयनिहितवैरा गूढमन्त्रोपचाराः, किमपि विगणयन्तो बुद्धिमन्तः सहन्ते ॥

[४८]

इत्यादिधीरपुरुषसमाचारमजानानाः साधवः श्रावकाश्च । श्रीपूज्यानामग्रे भणति—'मस्तकेन वन्दे' । स्वकपोलावलीमास्फाल्य तेनोक्तम्—'युष्माभिः किमिति किमपि न भणितम् ?' पूज्यैरुक्तम्—'भो ! स्थिरीभव, न ह्येकेनैव स्वप्नेन रात्रिर्विभास्यति' । प्रद्युम्नाचार्येण चाकारितस्वपक्षानुयायिप्रभूताचार्यपण्डितैः सह जाज्वल्यमानेषु प्रदीपेषु सकलामपि रजनीमोघनिर्युक्तिसूत्रवृत्तिपुस्तकानि वाचितानि परमनायतनस्वरूपप्रतिपादकं स्थानकं न लब्धम् । पश्चात्पूज्यानां पार्श्वे मानुषं प्रेषितम् । पूज्यैश्च तदीयपृच्छानुसारेणोद्देशः कथितः । तैरपि पूज्योपदिष्टमुद्देशं गवेषयद्भिल्लं ध्वं स्थानकम् । अनायतनप्रतिपादकगाथासम्बद्धवृत्त्यक्षराण्यन्यगाथावृत्त्यक्षरैः सह संयोज्य तेन चिन्तितानि । प्रातःक्षणे च सहस्रसंख्यलोकानुगम्यमानमार्गः, अभयडण्डनायकदत्तहस्तकः समाहूतदेशान्तरीयानेकाचार्यपरिकरितः प्रद्युम्नाचार्यः समाजगाम श्रीपूज्यालङ्कृत आवासे । अधस्तनभूमिकायां च क्षुद्रत्वेन शीघ्रमुपविष्टाः सर्वेऽप्याचार्याः । श्रीपूज्या अप्युपरितनभूमिकातः स्वपरिवारेण सह तत्राययुः । वैयावृत्त्यकरेण जिनागरगणिना तत्र तेषां तादृशं कपटमालोक्य श्रीपूज्या विज्ञप्ताः—'प्रभो ! क्व निषद्यां ददे ?' पूज्यैरुक्तम्—'अन्यत्किमप्युपवेशनस्थानकं न दृश्यतेऽतोऽत्रैव देहि' । तेनोक्तम्—'प्रभो ! संमुखा योगिनी भविष्यति' । 'भवतु श्रीजिनदत्तसूरिर्भलिष्यति, त्वं देहि निषद्यामत्रैवेति' । तदनन्तरं श्रीपूज्यास्तत्रोपविष्टाः । सा० क्षेमन्धर-वाहित्रिकोद्वरणाभ्यां हस्तौ योजयित्वा श्रीपूज्या विज्ञप्ताः, यथा—'प्रभो ! ईदृङ्मेलापको घनेभ्यो दिनेभ्योऽद्य संजातोऽस्माभिर्दृष्टः, अतो यदि गीर्वाणभाषया यूयं ब्रूत तदाऽस्मत्कर्णयोः सुखं भवति' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'न किमप्येतद्विरूपमस्ति, परं परतः प्रद्युम्नाचार्याणामग्रे कथयत' । तदनन्तरं ताभ्यां प्रद्युम्नाचार्य वन्दित्वा भणितम्—'मस्तकेन वन्दे, किल लोकमध्य एवं श्रूयते यदुत देवाः सर्वदैव संस्कृतभाषया परस्परं भाषन्ते परं ते न दृश्यन्ते; अतोऽस्माकं महत् कुतूहलमस्तीति यदि यूयमस्मासु महान्तमनुग्रहं कृत्वा संस्कृतभाषया ब्रूत, तदा

स्मारा देवदर्शनेच्छा पूर्णते; यतो युवाभ्यां द्वाभ्यामपि रूपेण देवा निर्जिताः' । विहस्य प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'अहो श्रद्धाः किं यूयं सस्कृतभाषामध्ये परिच्छिन्त' । ताभ्यामुक्तम्—'मस्तकेन वन्दे, यद् यूयं भणथ तत् सत्यमेव । यतो मरुत्थलोत्पन्ना बदरस्य धृन्तमधस्तादुपरिष्ठाद्वा भवतीत्यपि न जानन्ति । पर तथापि, भट्टारकाः ! क यूयं क वयम्, पुनरध्यामद्वाग्याद् युष्माकं सर्वेषामपि सयोगो बभूवेति, यदि कथमप्यस्मत्कर्णयोः सुख जनयत तदाऽतिसमाधानं भवति; यतः क पुनरपीदृशः संयोगः संभाव्यते'—इत्यादि; श्रामकोपरोधात् प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'प्रमाणमिति' । तदनन्तरं श्रीपूज्यैस्तत्समीपे खटिका-संपुटिके दृष्टोक्तम्—'केनाभिप्रायेणैष खटिकाखण्ड आनीतः ?' प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'कदाचित् संस्कृतभाषया भुवता कश्चिदपशब्दः पतति, तस्य साधनकृते' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'यो हि मुखोपरि शब्द साधयितुमसमर्थस्तस्य संस्कृतभाषया वक्तुं कोऽधिकारः ? तस्मात् परतः क्षिप्यताम् । तथैषा सपुटी किमर्थमानीता ?' प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'पतिप्यदपशब्दलेखनार्थम्' । श्रीपूज्यैरास्फाल्योक्तम्—'यो हि पतितानपशब्दानां त्महृदयेऽवधारितुं न शक्नोति तस्य वादादिषु का जिगीषा ? तस्मात् सपुत्र्यपि परतः क्रियताम्'—इत्याक्षिप्य परतः कारिते खटिका सपुटिके । तत्र च तर्करीत्याऽनयतनस्यापन-नियेधनार्थं सस्कृतभाषया तयोर्नृनतोर्भरतेश्च बाहुनयोरपि महा-संरम्भेण वाग्युद्धं सजातम् । तत्र च यादृशं किमपि प्रद्युम्नाचार्येणोक्तं तादृशं सर्वमपि कुतूहलिना प्रद्युम्नाचार्यकृतवाद-स्थलेषु द्रष्टव्यम् । यथा श्रीजिनपतिस्त्रिभिः प्रद्युम्नाचार्यवचनानि निराकृत्य सर्वलोकसमक्षं परतरमार्गः स्थापितस्तथा प्रद्युम्नाचार्यकृतवादस्थलोपरि श्रीजिनपतिस्त्रिरुक्तवादस्थलानि द्रष्टव्यानि । यथा महान् प्रमोदो भवति । अत्र च गौरव-मिया न लिखितानि । यतः श्रामकोपरोधादित्यमेता वार्ता लिख्यन्ते, अतः श्रामकोपयोगिन्य एव वार्ता लेख्याः; वादस्थले लिखिते त्वेता वार्ता अपि दुर्गाह्याः स्युरिति ।

तथापि किंचिदुच्यते । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'यत्र देवगृहादौ साक्षात् साधवो वसन्ति तद् भवत्यनयतनम्, यत्र तु वहिःस्थितेरेव सारा क्रियते तत्र का वार्तेति ?' । श्रीपूज्यैः सोपहासमुक्तम्, यथा—'आचार्य ! साराशब्द प्रद्यु-ज्ज्ञानेन भवता वर्तमानकालवर्तिशास्त्रपरिज्ञानता स्वकीया प्रकाशिता' । तेनोक्तम्—'किं साराशब्दो नास्ति ?' पूज्यै-रुक्तम्—'नास्त्येव' । तेनोक्तम्—'सर्वलोकप्रसिद्धं शब्दं वचनमात्रेणाचार्य ! माऽपलापी' । पूज्यैरुक्तम्—'को लोकः ?—किं हलधर-गोपालादिस्तन्माभिप्रेतः ? किं वा लभणादिनिघापापरदृष्ट्या पण्डितगणः ? । यद्याद्यपक्षस्तदा गीर्वाणभाषा-न्तराले हलघरादिभाषा गुणान्स्वमात्मानं पण्डितसमामध्ये लघु करोषि; अथ द्वितीयः पक्षस्तर्हि कश्चित्पण्डितं साक्षिणं कुरु; जयतां क्वापि केनापि पण्डितेन प्रयुक्तं दर्शयेति' । आकुलव्याकुलीभूतेन तेनोक्तम्—'सारणरारणेत्यादि' । श्रीपूज्यैः सोपहाममुक्तम्—'अहो ! वर्तमानकालशास्त्रदर्शिता'—इत्यादि । तदनन्तरं विलक्षीभूतेन तेनोक्तम्—'सिद्धान्ता-नुयायिनि निचारे प्रारब्धे कीदृशीयं शब्दापशब्दचिन्ता ? प्रस्तुत एव सिद्धान्तः किमिति न वाच्यते ?' पूज्यैरु-क्तम्—'एव क्रियताम्' । तेन च मण्डिता स्थापनिका धृता च तदुपयोगनिर्मुक्तिश्चतुष्टयपुस्तकमन्त्रमन्त्रपत्रभृता कप-रिका । पूज्यैरुक्तम्—'को वाचयिष्यति ?' तेन कूटामिप्रायेणोक्तम्—'अहं वाचयिष्यामि' । सरलाग्रयः श्रीपूज्यैश्चिन्ति-तमहो ! किमस्य क्षोभनशान्मतिनालः (१) साम्प्रतमभूत्, यदसान्सारकमग्रे वाचकत्वाद्धीकारेण स्वस्य लघुता न गणितवानिति । भवतु वा । प्रकटमुक्तम्—'एव कुर्वति' । तदनन्तरम्—

नाणस्स दंसणस्स य चरणस्स य तत्थ होइ वाचाओ ।

वज्जिज्ज वज्जभीरू अणाययणवज्जओ सिप्पं ॥

[४९]

जत्थ साहम्मिया वह्वे भिन्नचित्ता अणारिया । मूलगुणपण्डिसेवी अणाययणं तं विचाणाहि ॥ [५०]

जत्थ साहम्मिया वह्वे भिन्नचित्ता अणारिया । उत्तरगुणपण्डिसेवी अणाययणं तं विचाणाहि ॥ [५१]

जत्थ साहम्मिया बहवे भिन्नचित्ता अणारिया । लिंगवेसपडिच्छन्ना अणाययणं तं विद्याणाहि ॥ [५२]
 आययणं पि य दुविहं दब्बे भावे य होइ नायव्वं । दब्बम्मि जिणहराई भावे मूलत्तरगुणेसु ॥ [५३]
 जत्थ साहम्मिया बहवे भिन्नचित्ता बहुस्सुया । चरित्तायारसंपन्ना आययणं तं विद्याणाहि ॥ [५४]
 सुंदरजणसंसग्गी सीलदरिदं कुणइ य सीलडुं । जह मेरुगिरीलग्गं तणं पि कणयत्तणमुवेइ ॥ [५५]

इत्यादिगाथावृत्तीः पूज्योपदर्शिता वाचयितुं प्रवृत्तः प्रद्युम्नाचार्यः । पूज्याश्चास्वलितवाण्या व्याख्यातुं प्रवृत्ताः । तदनु स्वमतस्थापनाभिप्रायरचितकूटबुद्धिनाऽन्यां गाथां वाचयित्वा प्रस्तुतपत्रद्वयोत्पाटनपूर्वक्रमन्यतरगाथासत्कवृत्तिं वाचयितुं प्रवृत्तः प्रद्युम्नाचार्यः । श्रीमत्पूज्यपार्श्वोपविष्टेन श्रीजिनहितोपाध्यायेन हस्ते गृहीत्वोक्तम्, यथा—‘आचार्य ! पाश्चात्यं पत्रद्वयं वाचयित्वेदं पत्रं वाच्यम्’ । सोऽपि व्याकुलतया गतस्मृतिः पत्राण्यग्रतः पश्चाच्च करोति । अत्रावसरे मातुलतया प्रतिपन्नमभयडदण्डनायकं लोकप्रसिद्धमामेत्यक्षरैः सम्बोध्य हेडावाहकेन श्रीमालवंशीयेन वीरणागेन भणितम्, यथा—‘त्वदीये नगरे स एव किं निगृह्यते यो रात्रौ चौर्यं करोति ? यस्तु दिवसे दीप्ते चौर्यं करोति स शुत्कलः’ । तदनन्तरं संभ्रमवशादिगवलोकनं कृत्वाऽभयडदण्डनायकेनोक्तम्—‘हेडावाहक ! क्रियेतद् भवता भणितम् ?’ वीरणागेनोक्तम्—‘मामा ! पश्य पश्य, आचार्येण पत्रद्वयमपलपितम्’ । कोपावेगादभयडदण्डनायकेन हस्तस्थितया चर्मयष्ट्या पृष्ठप्रदेश आहतो वीरणागः । प्रद्युम्नाचार्योऽपि प्रस्तुतं वाचयितुं प्रवृत्तः । विस्तरेण व्याचक्षाणेषु श्रीपूज्येषु श्रीपूज्यभाग्यप्राग्भारप्रेरितेन प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘आचार्य ! अनया रीत्या देवगृहमेवानायतनं भवति, न तु जिनप्रतिमा; युष्माभिस्तु प्रतिमाऽप्यनायतनत्वेन भणिता’ । श्रीपूज्यैर्विहस्योक्तम्—‘स्थिरीभव, आचार्य ! यदत्र सभायामात्ममुखेन भवता देवगृहमनायतनं भवतीति कथितं तेनास्माकं सर्वेऽपि मनोरथाः सिद्धाः । प्रतिमाऽप्यनायतनत्वेन भणिता’ । श्रीपूज्यैर्विहस्योक्तम्.....द्वा ज्ञेया । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘किं वचनमात्रेण किं वा कयाऽपि युक्त्या ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘निर्युक्तिकं वचनं हलधरादय एव भाषन्ते न वयम्’ । तेनोक्तम्—‘तर्हि युक्तिं ब्रूहि’ । श्रीपूज्यैर्विमृश्योक्तम्—

एवमिणं उवगरणं धारेमाणो विहीइ परिसुद्धं ।

होइ गुणाणाययणं अविहि असुद्धे अणाययणं ॥

[५६]

अस्याश्च गाथाया व्याख्यानं श्रुत्वा विमना इव मौनं कृत्वा स्थितः प्रद्युम्नाचार्यः । तदनन्तरं सा० क्षेमन्धरेण हस्तयोजनपूर्वकमुक्तम्—‘मस्तकेन वन्दे, जिनप्रतिमाऽनायतनं भवति वा नवेति ?’ प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘साधो ! अस्या गाथाया अनुसारेणेदं ज्ञायते, यदुत जैनी प्रतिमाऽपि भवत्यनायतनमिति’ । तत्पश्चात् क्षेमन्धरेण नेत्रयोरानन्दाश्रु विभ्रता स्वकीयमस्तककेशैः कृत्वा प्रद्युम्नाचार्यपादाबुद्ध्युद्यौ, पुत्रस्नेहाच्च भणितम्—‘वत्स ! एतावन्ति दिनानि श्रीजिनदत्तसूरि-मार्गे लग्नस्य मम भूतानि परं मम मनसि न परिणतम् । यदुत लक्षसंख्यद्रव्यव्ययेन कृत्वा तुल्यतोरणं देवगृहं निष्पादितमप्यविधिप्रवृत्तिवशादनायतनं भवतीति । इदानीं च तव मुखात् तादृशमपि देवगृहमनायतनं भवतीति श्रुत्वा महान् प्रमोदः संजातः’ । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘साधो क्षेमन्धर ! अन्येषां सिद्धान्तानामक्षराणि दर्शयित्वा देवगृहमनायतनं न भवतीति परिच्छेदयिष्यामि’ । श्रीपूज्यानामग्रे भणितम्—‘आचार्य ! अस्मन्नामाङ्किता रास-काव्य-चतुष्पद्यादयो न कारयितव्या न पाठयितव्याश्च’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः सा० क्षेमन्धरदाक्षिण्यादुच्चैः स्वरेणोक्तम्—‘अहो ! यः कश्चिदस्माकमाज्ञां मनुते तेन प्रद्युम्नाचार्यपराजयनरूपार्थप्रतिबद्ध रास-काव्य-चतुष्पद्यादयो न कर्तव्या न पठितव्याः’ । आर्द्रहृदयत्वान्नेत्रयोरश्रुप्रवाहं विभ्रता सा० क्षेमन्धरेणोक्तम्—‘वत्स ! न मया भवन्तं विगोपयितुमारभितो वादः, किन्तु विद्यापात्रमात्मपुत्रं लब्धाचार्यपदं प्रतिबोध्य युगप्रधानगुरोः श्रीजिनपतिसूरेः शिष्यं कारयितुम्’—इत्यादि वदत्सु तेष्व-

विप्रमुदितैः श्रावकैः साधुभिश्च सह अभयडदण्डनायकदत्तहस्तकास्ततः स्थानादुत्थायोपरितनभूमिकायां प्रभृताः श्री-
पूज्याः, नागरिकलोकैः। तत्र च पूज्यान् वन्दित्वा, अभयडदण्डनायकोऽधस्तादागतः । प्रद्युम्नाचार्योऽपि सांक्षे-
मन्धरदत्तहस्तको मनःखेदोद्भवमुखाकालिमगुणो लज्जानशाद् भूमिमन्त्रलोकयन् स्वपौषधशालाया गतः । इतरोऽपि कौतु-
कार्थी लोकः स्वकीये स्वकीये गृहे गतः ।

५९. स्वकीयगुरुप्रद्युम्नाचार्यहृदयस्थरुदृशनादसुखिन्यभयटदण्डनायके सकलमपि नगर शून्यमिव जातम् । बहिश्च
संघमध्येऽत्यानन्दोऽभवत् । भा० सभ-वैद्यमहदे-ठ० हरिपाल-सा० क्षेमन्धर-वाहित्रिकोद्वरण-सा० सोमदेवादिस-
मुदायेन महापित्तरेण निजयद्यच्चर्चं वर्षापनकं च कारितम्-‘अहो ! एते परतो गता मदीयं गुरु त्रिगोपधिप्यन्त्यतो
यद्यत्रैव कथमपि शिष्यन्ते तदा भद्रं भवती’ति हृदि विमृश्याऽभयडदण्डनायकेन मालव्यदेशमध्यस्थिते गूर्जरीये
कटके प्रतीहारजगदेवपार्श्वे निजसिद्धिदानपूर्वकं मानुष प्रेप्य द्वितीये दिने सचमध्ये दापिता राजाज्ञा, यथा-‘राजाधि-
राजश्रीभीमदेवसाक्षाऽस्ति यदि धूम्रमितः स्थानादस्माभिरमुत्कलिताः सन्तो यास्येति’ । धृतं च राजपुत्रशतमेक
गुप्तपट्टया संघस्य प्राहरिकपदे । सद्योऽपि स्वचेतमि यदपि तदपि संभावयितुं प्रवृत्तः । निजयदर्शनोच्छलितपरमानन्द-
वशाद् भाण्डशालिकसभयः श्रीपूज्याना पार्श्वे समागत्य हर्षप्रकोर्णवद्गद्गदस्वरेण भणितुं प्रवृत्तः, यथा-‘प्रभो !
जानामि तानकीन पराक्रमम्, यतः सिंहस्य पोतकाः मिहा एव भवन्ति न शृगालाः; पर कपटबहुला गूर्जरत्रास्तत्र
च येनापि तेनापि सम माऽऽस्फाल्यताम् । कापटिकगूर्जरोल्लूटप्रयोगात् कृता चेद्वचनीयता तादृशी भवति यादृश्या
स्वकीय मुखमुद्घाटयितुं न शक्यते-इत्याशङ्क्य मया वादकरणविषयेऽनुमतिर्न दत्ता । भवता च प्रभो ! अतीव शोभन
कृतं यद् गूर्जरत्रामध्यप्रदेशे समस्ताचार्यमुकुटभूतं प्रद्युम्नधरि सकललोकममक्ष निर्जित्योर्ध्वं कृता स्वकीयाहुलिका ।
प्रभो ! तत्रैकेन चरित्रेण घनमानन्दितस्य स्वर्गस्थस्य श्रीजिनदत्तधरेण विस्मृतो निश्चितममृतपानामिलापः । प्रभो !
तानकीन धैर्यमालोभ्य शासनदेवताऽप्यद्यात्मानं सजीवभूतं मन्यते । प्रभो ! तदीयामीदृशं वादलब्धिं दृष्ट्वा भग-
वती सरस्वत्यपि स्वप्रसादस्य माहात्म्यं ज्ञातवती । प्रभो ! तवेदं साहसमवेक्ष्य पुरन्दरादयो देवा अपि भवतो वरप्रदा-
नोत्सुकाः सजाताः-‘इत्यादिका बह्वीं प्रशंसा कृतान् भा० सभयः । श्रीमालवप्रभूपणैद्यमहदे-व्य० लक्ष्मीधर-ठ०
हरिपाल-सा० क्षेमन्धर-वाहित्रिकोद्वरणदयोऽपि सभप्रधानपुरुषाः श्रीपूज्याना पार्श्वे समागत्याभयडदण्डनायकस्य
दुष्टमभिप्रायं कथयामासुः । श्रीपूज्यैर्विमृश्योक्तम्-‘अहो आह्लाः ! अनिशृतिः काऽपि न कार्या । श्रीजिनदत्तधरिपा-
दप्रसादात् सर्वं भद्रं भविष्यति । पर परमेश्वरश्रीपार्श्वराघनार्थं स्नात्रकायोत्सर्गादिधर्मकृत्येषु धृता यूय भवतेति’ ।
श्रीपूज्योपदेशादभिमृश्योद्यते सचे सति सुखेन जातानि चतुर्दश दिनानि पर निर्गमः कोऽपि न सजातः । तदनन्तरं
संघमध्यस्थितलोकमध्यादौन्द्रिकाः श्वेते द्वे सघस्य त्रेयःकृते श्वःरुच्ये किमपि साहसं तादृशं करिष्यामो येन सघः
सर्वोऽपि स्वकीये स्वकीये स्थानके प्रभृतो भविष्यतीत्यभिप्रायेण प्रगुणीभूताः ।

इत्थ-अभयडदण्डनायकप्रेषितमानुषेण कटकमध्ये गत्वा श्रीजगदेवप्रतीहारपादयोः पुरो धृता स्वस्वामिनिजसिद्धि ।
श्रीजगदेवनिरोपाद् वाचयितुं लभ्य पारिश्रितिकं, यथा-अत्र देशे साम्प्रतमतिमहद्विक्रमः सपादलक्षीयो बहुलोकः समा-
गतोऽस्ति । यदि युष्माकं निरोपो भवति तदा राजकीयानां घोटकानां कृते दालि करोमीति’ । श्रुत्वा च कोपाधिरुदेन
श्रीजगदेवेन तत्क्षणदेव स्वकीयपारिश्रितिकहस्तेन लिखितो राजादेशः । लिखितं च तत्र-‘मया महता कष्टेन साम्प्रतं
श्रीपृथ्वीराजेन सह सन्धिः कृतोऽस्त्यतो यदि सपादलक्षीयस्य लोकरुस्य हस्तं लास्यसि तदा गर्दभोदरे त्वा सेनपि-
प्यामि’-इति राजादेशेन सह प्रेषितो मानुषः । पश्चात् तेनापि चोत्तालगत्या गत्वा दत्तो दण्डनायकहस्ते राजादेशः ।
वाचयित्वा च त दण्डनायकेन बहुमानपूर्वकं मुत्कलितः सन् सघः समागतः श्रीमदनहिलपाटकनामपत्तने । तत्र च
श्रीपूज्यैः स्वगोत्रीयाश्रितारिशदाचार्याः स्वमण्डल्या समुदेशं कारयित्वा वस्त्रदानपूर्वकं सम्मानिताः ।

६०. ततः संवेन सह लवणखेटे प्रभूताः श्रीपूज्याः । तत्र च पूर्णदेवगणि-मानचन्द्रगणि-गुणभद्रगणीनां क्रमेण दत्तं वाचनाचार्यपदम् । सं० १२४५ फाल्गुने पुष्करिण्यां धर्मदेव-कुलचन्द्र-सहदेव-सोमप्रभ-सूरप्रभ-कीर्त्तिचन्द्र-श्रीप्रभ-सिद्धसेन-रामदेव-चन्द्रप्रभाणां संयमश्री-शान्तमति-रत्नमतीनां च दीक्षा दत्ता । सं० १२४६ श्रीपत्तने श्रीमहावीरप्रतिमा स्थापिता । सं० १२४७, (?) सं० १२४८ लवणखेटे जिनहितस्योपाध्यायपदं प्रदत्तं । सं० १२४९ पुष्करिण्यां मलयचन्द्रो दीक्षितः । सं० १२५० विक्रमपुरे पद्मप्रभसाधोराचार्यपदं दत्तं-श्रीसर्वदेवस्वरिरिति नाम कृतम् । सं० १२५१ माण्डव्यपुरे व्यवहारकलक्ष्मीधरादिप्रभूतश्रावकाणां मालारोपणादि विस्तरेण कृतम् ।

६१. ततोऽजयमेरौ विहारः । तत्र च म्लेच्छोपद्रवे मासद्वयं यावन्महाकष्टस्थितौ पत्तने समागत्य भीमपल्ल्यां चतुर्मासी कृता । कुहियपग्रामे जिनपालगणेर्वाचनाचार्यपदं दत्तम् । लवणखेटे राणकश्रीकेलहणकृतसामवादोपरोधादक्षिणावतारान्त्रिकावतारणं मानितम् । सं० १२५२ पत्तने विनयानन्दगणिर्दीक्षितः । सं० १२५३ भाण्डागारिकनेमिचन्द्रश्रावकः प्रतिबोधितः । पत्तनभङ्गानन्तरं धाटीग्रामे चतुर्मासी कृता । सं० १२५४ श्रीधारायां श्रीशान्तिनाथदेवगृहे विधिः प्रवर्तितः । तर्कोपन्यासैश्च महावीरनामा दिगम्बरो रञ्जितः । रत्नश्रीप्रवर्तिनी दीक्षिता । नागद्रहे चतुर्मासी कृता । सं० १२५६ चैत्र वदि ५ लवणखेटे नेमिचन्द्र-देवचन्द्र-धर्मकीर्त्ति-देवेन्द्रनामानो व्रतिनः कृताः । सं० १२५७ श्रीशान्तिनाथदेवगृहे प्रतिष्ठाारम्भः प्रधानशकुनाभावे विलम्बितः । सं० १२५८ चैत्र वदि ५ शान्तिनाथविधिचैत्ये श्रीशान्तिनाथप्रतिमा प्रतिष्ठिता, शिखरश्च । चैत्र वदि २ वीरप्रभ-देवकीर्त्तिगणी दीक्षितौ । सं० १२६० आपाठ वदि ६ वीरप्रभगणि-देवकीर्त्तिगण्योरुपस्थापना कृता । सुमतिगणि-पूर्णभद्रगण्योर्व्रतं दत्तम् । आनन्दश्रियो महत्तरापदं दत्तम् । श्रीजिसलमेरौ देवगृहे फाल्गुन सुदि २ श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा स्थापिता । स्थापना च सा० जगद्धरेण महाविस्तरेण कारिता । सं० १२६३ फाल्गुन वदि ४ सहं० कुलधरकारितश्रीमहावीरप्रतिमा लवणखेटे प्रतिष्ठिता । नरचन्द्र-रामचन्द्र-पूर्णचन्द्राणां विवेकश्री-मङ्गलमति-कल्याणश्री-जिनश्रीसाध्वीनां दीक्षा दत्ता, धर्मदेव्याः प्रवर्तिनीपदं च । ठ० आञ्जलि-प्रभृतिवाग्गडीयसमुदायः श्रीपूज्यपादवन्दनार्थमागतो लवणखेटे । सं० १२६५ मुनिचन्द्र-मानभद्रगणी दीक्षितौ, सुन्दरमतिरासमतिश्च । सं० १२६६ विक्रमपुरे भावदेव-जिनभद्र-विजयचन्द्रनामानो व्रतिनः कृताः । गुणशीलस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम्, ज्ञानश्रियश्च दीक्षा । सं० १२६९ श्रीजावालिपुरे श्रीविधिचैत्यालये महता विस्तरेण सहं० कुलधरकारितश्रीमहावीरप्रतिमा स्थापिता । श्रीजिनपालगणेरुपाध्यायपदं दत्तम् । धर्मदेवीप्रवर्तिन्याश्च महत्तरापदं दत्तं प्रभावतीति नाम कृतम् । महेन्द्र-गुणकीर्त्ति-मानदेवानां चन्द्रश्री-केवलश्रयोश्च दीक्षा दत्ता । ततो विक्रमपुरे विहारः ।

६२. सं० १२७० वाग्गडीयसमुदायप्रार्थनया श्रीवाग्गडदेशे विहृताः । दारिद्रेरके शतसंख्यश्रावक-श्राविकाणां सम्यक्तवारोपण-मालारोपण-परिग्रहपरिमाणदानोपधानविधापनादिधर्मकृत्यकृते महाविस्तरेण सप्त नन्दयः कृताः । सं० १२७१ बृहद्वारे संमुखागतश्रीआसराजराणकप्रमुखप्रभूतलोकैः सह महाविस्तरेण ठ० विजयश्रावककारितायां महत्यामुत्सर्पणायां प्रविष्टाः श्रीपूज्याः । नन्द्यादिकं च दारिद्रेरकवत्तत्र कृतम् । मिथ्यादृष्टिगोत्रदेवतादिमिथ्यात्वकृत्यपरिहारकारापणेन समुदायस्य महान् प्रमोदो जनितः । सं० १२७३ तत्रैव बृहद्वारे लौकिकदशाहिकापर्वापरि गङ्गायात्राभिमुखेषु तत्रागतेषु बहुषु राणकेषु सत्सु नगरकोट्टीयराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रसाक्षेत(सहायात ?) काश्मीरीयेन श्रीजिनप्रियोपाध्यायशिष्यजिनदासापरनामश्रीजिनभद्रस्वरिप्रोत्साहितेन पण्डितमनोदानन्देन श्रीजिनपतिस्वरिपौषधशालाद्वारे पत्रावलम्बनं वद्धुं ब्राह्मण एकः प्रेषितः । सोऽपि द्वितीयाह्ने प्रहरसमये वसतिद्वार आगत्य पत्रावलम्बनं वद्धुं प्रवृत्तः । विस्मयवशाद् दूरदेशे गत्वा धर्मरुचिगणिना संभाषितो ब्राह्मणः, यथा-‘वटो ! किं करोषि ?’ निर्भयः सन् स प्राह-‘पण्डितमनोदानन्दो युष्मद्गुरुनुद्दिश्य पत्रावलम्बनं करोति’ । धर्मरुचिगणिना सोपहासमुक्तम्-‘वटो ! मदीयसन्देशमेकं पण्डितस्याग्रे कथयेर्यथा-पण्डितश्रीजिनपतिस्वरिशिष्येण धर्मरुचिगणिना मम मुखेनेदं

भाणितम्, यथा-पण्डितराज ! मनोदानन्द ! यदि मदीये भणिते लगसि तदद्यपश्चाच्छालम्बनं कुर्याः, मा पत्रावलम्बनं कुर्याः; अन्यथा दन्ता भङ्गयन्तीति" । मनोदानन्दपण्डितस्वरूप सर्वेष्टपूजायुक्तः सन् गन्तुं प्रवृत्तो बटुः । धर्मरुचिगणिना सर्वं पूज्यानामग्रे निवेदितम् । श्रीपूज्यपादसमीपोपविष्टकङ्करविजयकृत्रावकेण पत्रावलम्बनमार्तां श्रुत्वा स्वकीयो मानुषः प्रेषितः । कथितं तस्याग्रे यथा-‘अहो ! तमस्य बटोः पादे लग्नो ब्रजेः । कस्मिन् कस्मिन् कटक एष बटुर्नजतीति परिभाष्यते । वयं पृष्ठलग्ना एवागच्छामः स्म'-इत्यादिशिखा गृहीत्वा गतो मानुषो बटुपादैः । सभ्रमादो-सनादुत्थाय-‘भो भोः साधवः । क्षीघ्रं प्रावृणुत'-इति भणन्तः स्वयं प्रावृताः श्रीपूज्याः । श्रीजिनपालोपाध्यायेन ठ० विजयकश्चापकेण विज्ञप्ताश्च, यथा-‘प्रभो ! साम्प्रतं भोजनवेला वर्तते, साधवश्च निहृत्य समागताः सन्त्यतो भोजनं कुरु; तत्पश्चात् तत्र यास्यत' इति । तदुपरोधाद् भोजनं कुलोत्थिताः श्रीपूज्याः । श्रीजिनपालोपाध्यायैर्वन्दनापूर्वकं पादयोर्लेगित्वा विज्ञप्ताः, यथा-‘प्रभो ! मनोदानन्दपण्डितजयनार्थं मा प्रेषयत, यथाऽहं यामि युष्माकं प्रसादाच्च जेष्यामि, सहानीतानामस्माकं क उपयोगो यद्ययमेकैकेन मानुषेण सह स्वयमुचितिष्ठन्म् । तथा प्रभो ! तस्मिन् नराकै मनोदानन्दे युष्माकं कः सम्मः । यतः-

कोपादेकतलाघातनिपातमत्तदन्तिनः । हरेर्हरिणयुद्धेऽपि कियान् व्याक्षेपविस्तरः ॥ [५७]

राजनीतानपि प्रथमं पदातयो युध्यन्ते पश्चाच्च नायकाः । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘उपाध्यायमिश्राः ! न ज्ञायते पण्डितस्य स्वरूपम्, यथा पण्डितः कीदृशोऽस्ति' । उपाध्यायेनोक्तम्-‘प्रभो ! भगवन् पण्डितो यादृशस्तादृशो वा । सर्वत्र युष्माकं प्रसादो विजयते' । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘वयमपि तत्रागमिष्यामः, परं भगवन्निस्तरं वक्तव्यमिति' । उपाध्यायेनोक्तम्-‘प्रभो ! युष्मासु सनिहितेषु सत्सु मम जिह्वा लज्जानगाद् वक्तुं न बहति, अतो यूयमत्रैव तिष्ठत' इत्यादि । श्रीजिनपालोपाध्यायनिहितोपरोधात् प्रसन्नमानसैः श्रीपूज्यैर्मन्त्रध्यानपूर्वकं भक्तैरेव दत्त्वा धर्मरुचिगणि-नीरभद्रगणि-सुमतिगणिभिः, ठ० विजयकप्रमुखप्रधानश्रावकैश्च सह मनोदानन्दपण्डितजयनार्थं प्रेषितः श्रीजिनपालोपाध्यायः । मुख-वार्ताप्रच्छन्ननिमित्तसमागतानेरारणकास्थानमण्डिते नगरकोट्टीपराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रसभामण्डपे प्राप्तः श्रीजिनपालोपाध्यायः परिचारः ।

६३. श्रीपृथ्वीचन्द्रराजानमुपश्लोभ्य तत्रस्यः पण्डितमनोदानन्दो भार्पितः श्रीमदुपाध्यायेन, यथा-‘पण्डितराज ! किमर्थमस्रस्वसतिद्वारे पत्रावलम्बनं दत्तम् ?' तेनोक्तम्-‘जननार्थम्' । उपाध्यायेनोक्तम्-‘तर्हि कुरु कस्यापि पक्षस्याङ्गीकारम्' । तेनोक्तम्-‘युष्मान् दर्शनगच्छन्ते स्थापयिष्यामीति मम पक्षः' । श्रीउपाध्यायेनोक्तम्-‘कुरु प्रमेयमिति' । तदनन्तरं तेनोक्तम्-‘विवादाध्यासिता दर्शनगच्छाः, प्रयुक्ताचारविकलत्वान्म्लेच्छादिति' । श्रीमदुपाध्यायेन निहस्रोक्तम्-‘पण्डितराज मनोदानन्द ! त्वदुक्तेऽसिद्धनुमाने कति दूषणानि दर्शये ?' तेनोक्तम्-‘यथाशक्ति दर्शये; परं तत्समर्थनाया समर्थनं भाव्यम्' । श्रीमदुपाध्यायेनोक्तम्-‘पण्डितराज ! मापद्मानीभूय श्रूयताम्, यथा-त्रिपादाध्यासिता दर्शनगच्छाः, प्रयुक्ताचारविकलत्वान्म्लेच्छादिति-मनतोस्तम्, तत्र प्रयुक्ताचारविकलत्वादिति हेतुरनेकास्तिरुः, पददर्शनगच्छत्वे साध्ये पददर्शनाभ्यन्तरार्चित्वेनाभ्युपगतेषु बौद्ध-चार्वाकादिषु विपक्षभूतेष्वप्यसिद्धो हेतोरगमनात् । तथा साधनविकलो दृष्टान्तः । तथा हि-त्वदुक्ताचारवैकल्यं म्लेच्छेष्वेकदेशापेक्षया सामस्यापेक्षया वा भवेत् ? । न तान्दाद्यविकल्पः, म्लेच्छा अपि हि स्वजात्यनुयायिना लोकाचारं किमपि कुर्यान् दृश्यन्ते । लोकाचारश्च सर्वोऽपि वैदिक एवेत्यसिद्धो हेतुर्दृष्टान्तैः । अथवा सामस्यापेक्षया, तर्हि भगवानपि दर्शनगच्छाः, नहि भगवानपि सर्वमपि वैदिकमाचारं कर्तुं शक्नोति'-इत्यादिना प्रकारेण तर्करीत्या बुधाणेन समस्तराजलोकेतसि चमत्कारकुत्राणेन श्रीमदुपाध्यायेनानेकदूषणोद्भावनेन कदर्थितेऽपि प्राथमिकेऽनुमाने, धार्ष्ट्यादित्यान्वयनुमानानि भणितुं प्रवृत्तः प० मनोदानन्दः । प्रभूतप्रति-

भाप्रभावेन श्रीमदुपाध्यायेन स्थाने स्थाने ज्वलन्तीषु दीप्रासु दीपिकासु समस्तराजलोकसमक्षमसिद्धविरुद्धानैकान्तिका-
दिदूषणोद्भावनेन तान्यपि निराकृत्य जितो मनोदानन्दः । प्रधानानुमानभणनपूर्वकमात्मा च स्थापितो दर्शनाभ्यन्तर-
वर्तित्वेनोपाध्यायेन । उत्तरास्फुरणे वैलक्ष्याचिन्तितुं प्रवृत्तः पण्डितः, यथा—‘अहो ! तथाविधवैदग्ध्याभावादेते राजानो
यं कंचिद् यतिश्रुवाणं पश्यन्ति तमुद्दिश्य भाषन्ते यथाऽयं भद्रो वादीति; तस्मादहमपि किमपि श्रुवन्नासि यथाऽमी
जानन्ति पण्डितमनोदानन्दो गाढो वाग्मी’-इति विचिन्त्य-

शब्दब्रह्म यदेकं यच्चैतन्यं च सर्वभूतानाम् ।

यत्परिणामस्त्रिभुवनमखिलमिदं जयति सा वाणी ॥

[५८]

इत्यादि पठितुं प्रवृत्तः । ततश्च श्रीमदुपाध्यायेन कोपावेगादुक्तम्—‘अरे वठरशेखर ! किमेतदसम्बद्धं भापसे ?
मया त्वां पद्दर्शनवाह्यः कृतः प्रमाणसामर्थ्येन; यदि तव काऽपि शक्तिरस्ति तदा स्वकीयपत्रावलम्बनसमर्थनाय प्रमाणा-
नुयायि किञ्चिद् ब्रूहि । पूर्वपठितगुणनेऽपि वयमेव समर्थाः’ । तदनन्तरं श्रीमदुपाध्यायवचनेन श्रीजिनवल्लभसुरिकृत-
चित्रकूटीयप्रशस्ति-संघपट्ट-कर्मशिक्षादिसंस्कृतप्रकरणान्युदात्तस्वरेण गुणयतो धर्मरुचिगणि-वीरप्रभगणि-सुमतिगणीन्
दृष्ट्वा तत्रोपविष्टान्यराजभिरुक्तम्—‘अहो ! एते सर्वेऽपि पण्डिताः’ इति । मनोदानन्दपण्डितमुखे कालिमानमवलोक्य
राजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रेण चिन्तितम्, यथा—‘अहो ! न दृश्यते शोभना मनोदानन्दस्य मुखच्छाया । अतो यद्येव हार-
यिष्यति ततो महल्लाघवं मम भविष्यति । तस्मादिदानीमेवानयोः समश्रीकृतां करोमीति’-चिन्तनानन्तरं च श्रीमदुपा-
ध्यायानुद्दिश्योक्तम्—‘बृहन्त ऋपयो यूयमिति’ । मनोदानन्दमुद्दिश्योक्तम्—‘बृहन्तः पण्डिता यूयमिति’ । श्रीपृथ्वीच-
न्द्रराजवचनं श्रुत्वा श्रीमदुपाध्यायेन चिन्तितम्, यथा—‘अहो ! अद्यैतावत्प्रमाणेन संरम्भेण रात्रिप्रहरत्रयं जागरित्वाऽपि
न किमपि फलं संग्राप्तम्, यदित्थं निर्वचनीकृतेनापि मनोदानन्देन समं मम समश्रीकृता कृता राज्ञा स्वपण्डितपक्षपा-
तात् । भवतु, तथापि जयपत्रमगृहीत्वा मयेतः स्थानान्नोत्थातव्यमिति’ । प्रकटं च स्वस्कन्धास्फालनपूर्वकमुक्तम्—‘महा-
राज ! किमेतदुच्यते ? । मय्यूर्ध्वं सत्यन्यो भरते सकलेऽपि न कश्चित्पण्डितो भवति । यद्येव पण्डितस्तदा मया सह लक्षण-
मार्गेण तर्कमार्गेण साहित्यमार्गेण वा वदतु, अन्यथा स्वकीयमिदं पत्रावलम्बनं पाटयतु । अरे यज्ञोपवीतमात्रवहनशक्ते
मनोदानन्द ! श्रीजिनपतिसूर्युपरि पत्रावलम्बनं करोषि ? न जानासि रे वटो ! यदनेन सर्वविद्यानिर्णयदायकोः श्रीप्रद्युम्ना-
चार्यसदृशाः पण्डितराजाः सकललोकसमक्षं धूलीं चर्विताः’ । अत्रान्तरे श्रीपृथ्वीचन्द्रेण पत्रावलम्बनं गृहीत्वा पाटितम् ।
श्रीमदुपाध्यायेनोक्तम्—‘महाराज ! न तुष्यामो वयं पत्रावलम्बनपाटनमात्रेण’ । राज्ञोक्तम्—‘कथं तुष्यथ ?’ उपाध्या-
येनोक्तम्—‘जयपत्रलाभेन; यतो महाराज ! अस्माकमीदृशी दर्शनव्यवस्थाऽस्ति, यः कश्चिदस्मदुपाश्रयद्वार एकस्मिन्
दिने पत्रावलम्बनं वध्नाति तस्यैव हस्तेन द्वितीये दिने स्तोपाश्रयद्वारे जयपत्रमुद्भाव्यते । अतो महाराज ! यथा न्याय-
श्रीकरणैकसंमत्याऽस्मददर्शनव्यवस्था वृद्धिं प्राप्नोति तव सभायां तथा विधीयताम्’ । राज्ञा च लघुकृतस्वपण्डितमनोदा-
नन्दमुखकालिमावलोकनोच्छलितमानसिकदुःखेनापि न्यायविचारप्रवीणपार्श्वस्थितप्रभूतप्रधानलोकोपरोधात् स्वकीय-
पारिश्रहिकहस्तेन लेखयित्वा दत्तं जयपत्रं श्रीजिनपालोपाध्यायानां हस्ते । उपाध्यायैश्च धर्मलाभाशीर्वाददानपूर्वकं बहु-
लमुपश्लोकितो महाराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रः । ततः स्थानादुत्थाय प्रातः क्षणे पंचशब्दवादनादिवर्द्धापनपूर्वकं गृही-
तजयपत्राः सपरिवाराः श्रीजिनपालोपाध्यायाः समागताः श्रीपूज्यानां समीपे । श्रीपूज्यैश्च स्वशिष्यनिष्पादितजिन-
शासनप्रभावनोद्भूतप्रभूतप्रमोदान्महासंभ्रमेणालापिताः श्रीमदुपाध्यायाः । सं० १२७३ ज्येष्ठवदि १३ शान्तिनाथ-
जन्मकल्याणके कारितं च वर्धापनकमानन्दभरनिर्भरेण तत्रत्यसमुदायेन ।

६४. सं० १२७४ बृहद्वारादागच्छद्भिरन्तरा भावदेवमुनिर्दीक्षितः । सा० थिरदेवप्रार्थनया दारिद्रेरके चतुर्मासी-

कृता । तत्रापि नन्दयः पूर्ववत् । स० १२७५ जागलिपुरे ज्येष्ठसुदि १२ भुवनश्रीगणिनी-जगमति-मङ्गलश्रीमा-
ध्वीप्रयेणसह निमलचन्द्रगणि-यशदेवगणी दीक्षितौ । स० १२७७ श्रीप्रह्लादनपुरे प्रभृताः प्रभाजनाः कृता । अन्यदा
नाम्यधस्तनप्रदेशोद्भूतग्रन्थिदोपोनितवेदनामशसजातमूत्रसंग्रहोरोगसत्क्रुष्टादात्मन आयुषो गमनमगम्य श्री-
पूज्यैर्दत्ता यथोचिता शिक्षा चतुर्विधस्यापि सधस्य । मित्यादुष्कृत च दन्वा भणितं च संघस्याग्रे-‘सधेन मनोमध्ये का-
स्प्यनिवृत्तिर्चिन्ता कार्या-यद्भोतिरिदानीं कथं भ्रमिष्यति, यतो येना प्राणेनानेकैर्लोकैः सममास्फाल्यास्फाल्योक्त ते देवीभृता
इति । यतः पश्चादपि श्रीसर्वदेवसूत्रि-श्रीजिनहितोपाध्याय-श्रीजिनपालोपाध्याया वयमिन् सर्वेषामप्युत्तर दातुं क्षमाः,
युष्माकं मनोरथान् पूरयितु ममर्थाः सन्ति । तथा वाचनाचार्यसूत्रप्रभ-कीर्तिचन्द्र-वीरप्रभगणि-सुमतिगणिनामान-
श्चत्वारः शिष्या महाप्रधाना निष्पन्ना वर्तन्ते । येषामेकैकोऽप्याकाशस्य पततो धरणे क्षमः । परमस्माकं स्वकीयपद-
योग्यं परिभाषयता वीरप्रभगणिः समागच्छति । वयमपि साम्प्रत सावाधा वर्तमहे । अतो यदि संघः कथयति तदि-
दानीमपि स्वकीयपदे वीरप्रभगणिमुपवेशयामः । शोकरूपं प्ररूपाङ्गलचिचेन सधेन निजज्ञाः श्रीपूज्याः, यथा-‘स्वामिन् !
यद्युष्माकं परिभाषयता समागच्छति तदस्माकं प्रमाणम्, परमिदानीमौत्सुक्येन क्रियमाणमाचार्यपदस्यापनमतिशोभा-
युक्तं न सभाव्यते । अतो यदि युष्माकं निरोपो भवति तदाऽत्रत्यसमुदायलेखदर्शनसमागतमस्तदेशनास्तव्यस्वरतर-
समुदायैरानन्दभरेण स्थाने विधीयमानासु महतीपूतमणिणीषु वीरप्रभगणैराचार्यपदस्थापना महाविस्तरेण कार्यते ।
श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘यत्समुदायस्य पर्यालोचयतः समागच्छति तत्प्रमाणम्’ । तदनन्तरं समस्तलोकक्षमितक्षामणपूर्वकमन-
शननिधिना निखिललोकचेतसि चमत्कार कृत्वा [स० १२७७ आपाठ सुदि १०] दिव गताः श्रीजिनपतिस्वरयः ।

६५, तदनन्तरं श्रीपूज्यनिरहोच्छलितपरमदुःखेन शून्यान्तःकरणेनापि पाश्चात्त्य[कृत्य]कृते श्रीपूज्याननेकमण्डपिका-
मण्डिते निमानेऽध्यारोप्य स्थाने स्थाने च वारनिलासिनीभिस्तत्कालसुखदेन खरेण हृदयार्द्राकरणप्रवीणमेधरागादिशो-
करागेण दैवोपालम्भाद्यर्थनिन्दनमप्युमधुरेषु गीतेषु गीयमानेषु उच्छाल्यमानेषु च नानानिधेषु बहुषु वनफलेषु, पञ्च-
शब्देषु च वाद्यमानेषु नेतुमारेभे समस्तलोकमहितेन चतुर्विधेन सधेन ।

अत्रान्तरे कणपीठमध्ये सावाधश्रीश्रीपूज्यवार्ताश्रवणादुत्तरीभूय जावालिपुरादागतः प्रधानसाधुसहित श्रीजि-
नहितोपाध्यायः । स च तत्र तादृगनस्थान् श्रीपूज्याननलोस्य शोकरविह्वलीभवन्मानसेन श्रीपूज्यगुणगणसरणपूर्वकं
नानाप्रकारान् निलापान् कर्तुं प्रवृत्तः । यथा-

श्रीजिनशासनकाननसर्वर्द्धिविलासलालसे वसता ।

हा श्रीजिनपतिसूरे !, किमेतदसमस्तसमवेक्षे ? ॥

[५९]

जिनपतिसूरे ! भवता श्रीपृथ्वीराजद्वन्द्वपद‘सरसि ।

पद्मप्रभासिचदने नाऽरमिव जयश्रिया सार्धम् ॥

[६०]

मथितप्रथिनप्रतिवादिजातजलधेः प्रभो ! समुद्धृत्य ।

श्रीसधन्न-कण्डू न्यधात त्वमानन्दपीयूषम् ॥

[६१]

बुधबुद्धिचक्रवाकी पद्मकांसरिति तर्कचक्रेण ।

श्रीदति यथेच्छमुदिते जिनपतिसूरे ! त्वयि दिनेशे ॥

[६२]

तव दिव्यकाव्यहृष्टावेकविध सौमनस्यमुल्लसति ।

द्राक् सुमनसा च तत्प्रतिपक्षाणां च प्रभो ! चित्रम् ॥

[६३]

धातुविभक्त्यनपेक्षं क्रियाकलापं त्वनन्यसाध्यमपि ।

य साधयत् जिनपते ! चमत्कृते कस्य नो जाता ॥

[६४]

मयि सति कीदृक् चासन्नयमत्र कविरिति नाम वहतीति ।

रोषादसुराचार्य जेतुं किं जिनपते ! स्वरगाः ? ॥

[६५]

भगवंस्त्वयि दिवि गच्छति हर्षात्त्वदभिसुखमक्षताः क्षिप्ताः ।

सुररमणीभिर्मन्ये सारीभूतास्त एवाभ्रे ॥

[६६]

इन्द्रानुरोधवशतो मध्ये स्वर्गे ययौ भवानित्थम् ।

जिनपतिसूरे ! सन्तो दाक्षिण्यधना भवन्ति यतः ॥

[६७]

वामपदघातलघ्नेन्द्राण्यवतारितशरावपुटखण्डाः ।

स्वःश्रीविवाहकार्यं तव नूनं दिव्युडूभूताः ॥

[६८]

जिनजननदिनस्नानाधानेच्छातः किमाकुलीभूय ।

त्वं पञ्चत्वं प्राप्तः सुरपतिवज्जिनपतिर्भगवान् ? ॥

[६९]

त्वदभिसुखमिव क्षिप्तानाशानारीभिरक्षतान् नूनम् ।

उपभोक्तुं वियदजिरे विचरति चन्द्रो मराल इव ॥

[७०]

नास्तिकमतकृदमरगुरुजयनायेवासि जिनपते ! स्वरगाः ।

परमेतज्जगदधुना विना भवन्तं कथं भावि ? ॥

[७१]

हा ! हा ! श्रीमज्जिनपतिसूरे ! सूरे त्वयीत्थमस्तमिते ।

अहह कथं भविता नीतिचक्रवाकी वराकीयम् ॥

[७२]

करतलधृतदीनास्ये श्रीशासनदेवि ! मा कृथाः कष्टम् ।

यन्मन्ये तव पुण्यैर्जिनपतिसूरिर्दिवमयासीत् ॥

[७३]

रे दैव ! जगन्मातुः श्रीवाग्देव्या अपि त्वयात्रेपि ? ।

ना मन्ये यदसुष्याः सर्वस्वं जिनपतिरहारि ॥

[७४]

इत्यादिशोकविलापभरोच्छलितमूर्च्छावसाने च धैर्यालम्बनपूर्वकं श्रीपूज्यपादौ वन्दित्वा पाश्चात्यकरणार्थं तैः सह शुद्धे स्थंडिले जगाम सपरिवारः श्रीजिनहितोपाध्यायः । तत्र च कृत्यं समस्तमपि कृत्वा स्वोपाश्रयगमनपूर्वकं श्रीगौतमस्वामिगणधरादिमहापुरुषचरितोत्कीर्तनेन सकलमपि लोकमाह्लादयति स्म । ततश्चतुर्मासी कृता जावालिपुरे ।

६६. ततः कालान्तरे श्रीसंघेन सह श्रीजावालिपुरे श्रीजिनहितोपाध्याय-श्रीजिनपालोपाध्यायादि-प्रधानसाधुसमन्वितः श्रीसर्वदेवसूरिः समस्तसंघसम्मत्या श्रीजिनपतिसूरिगुरुपदिष्टरीत्याऽऽचार्यपदोपयोगिपद-त्रिंशद्गुणकलितसौभाग्यभाजनमुपादेयवाक्यं दशविधयतिधर्मादिभूतक्षमाकेलिभवनं वीरप्रभगणिं भक्तिभरसमागत-समस्तदेशवास्तव्यभव्यलोकसंघैः स्थाने स्थाने मण्डितेषु सत्रागारेषु, दीयमानेषु रासकेषु, गीयमानेषु युगप्र-धानगुरु [.....] अमारिघोषणायां निष्पाद्यमानायाम्, सहस्रसंख्यद्रव्यार्पणेन याचकवाञ्छासु पूर्यमाणासु, प्रधानरूपवेपलक्ष्म्या शक्रेण सह स्पर्धमानेषु लोकेषु, महामिथ्यादृष्टिभिरपि निरन्तरं प्रशस्यमाने जिनशासने, स्व-स्वदेवावहेलापरेष्वपरेषु दर्शनेषु, खरतरमार्गसत्कविरुदावलीं पठत्सु भट्टलोकेषु, नानाविधास्वाशिस्सु दीयमानासु, तलिकातोरणादिशोभाभूषिते श्रीमहावीरदेवभवने तीर्थप्रभावनानिमित्तं श्रीजिनपतिसूरिपट्टे माघसुदि ६ उपवेशयामास । कृतं च तस्य पूर्वगुरुपदिष्टं श्रीजिनेश्वरसूरिरिति नाम । आनन्दभरनिर्भरेण च संघेन कारिता महत्युत्सर्पणा ।

६७. श्रीजिनेश्वरसूरीणां च संक्षेपपाचनेयम्-स० १२७८ माघ सुदि ६, श्रीमज्जिनेश्वरसूरीणा पदस्थापना । माघ सुदि ९, यशःकलशगणि-विनयरुचिगणि बुद्धिसागरगणि-रत्नकीर्तिगणि तिलरूपभगणि-रत्नप्रभगण्यमरकीर्तिगणि [नामानः] एते सप्त साधवो दीक्षिताः श्रीजावालिपुरे । श्रीमाले मा०यशोववलेन मह विहृत्य ज्येष्ठ सुदि १२, श्रीविजय-हेमप्रभ-श्री-तिलरूपभ-श्रीविवेकप्रभ-चारित्रमालागणिनी-ज्ञानमाला [गणिनी]-सत्यमालागणिनीना दीक्षा । आपाढ सुदि १०, पुनः श्रीश्रीमाले सा० जगद्धरसत्कसमसरणप्रतिष्ठा श्रीशान्तिनाथस्थापना च । श्रीजावालिपुरे देवगृहप्रारम्भश्च । जावालिपुरे १२७९ माघ सुदि ५, अर्हदत्तगणि-विवेकश्रीगणिनी श्रीलमालागणिनी चन्द्रमालागणिनी-मिनयमालागणिनीना दीक्षा । श्रीमाले १२८० माघ सुदि १२, श्रीशान्तिनाथभवने ध्वजारोप । श्रीरूपभनाथ-श्रीगौतमस्वामि-श्रीजिनपतिस्वरिमेधनादक्षेत्रपाल-पञ्चावतीप्रतिमाना प्रतिष्ठा । फाल्गुन उदि १, कुमुदचन्द्र-कनकचन्द्र-पूर्णश्रीगणिनी-हेमश्रीगणिनीना दीक्षा । वैशाख सुदि १४, श्रीप्रह्लादनपुरे सकलनगरे(?) स्तूपे जिनपतिस्वरिप्रतिमा स्थापिता, विस्तरेण श्रीजिनहितोपाध्यायद्वारेण । स० १२८१ वैशाख सुदि ६, जावालिपुरे विजयकीर्ति-उदयकीर्ति-गुणसागर-परमानन्द-कमलश्रीगणिनीना दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि ९, जावालिपुरे श्रीमहावीरभरने ध्वजारोप । १२८३ माघ वदि २, बाह्यभरौ श्रीरूपभदेवभरने ध्वजारोप । माघ वदि ६, श्रीसूरभोपाध्यायपद मङ्गलमतिगणिन्याः प्रवर्तिनीपद च, वीरकलशगणि-नन्दिधर्धन-विजयवर्धनगणिदीक्षा । १२८४ वीजापुरे श्रीवासुपूज्यदेवस्थापना, आपाढ सुदि २, अमृतकीर्तिगणि-सिद्धकीर्तिगणि-चारित्रसुन्दरिगणिनी-धर्मसुन्दरिगणिनीदीक्षा । स० १२८५ ज्येष्ठ सुदि २, कीर्तिरत्नश्रीगणि-पूर्णकलशगणि-उदयश्रीगणिनीदीक्षा । ज्येष्ठ सुदि ९, वीजापुरे श्रीवासुपूज्यभरने जलानयनादिमहर्द्ध्या ध्वजारोप । १२८६ फाल्गुन वदि ५, वीजापुरे विद्याचन्द्र-न्यायचन्द्राऽभयचन्द्रगणिदीक्षा । १२८७ फाल्गुन सुदि ५, प्रह्लादनपुरे जयसेन-देवसेन-प्रबोवचन्द्राशौरुचन्द्रगणि-कुलश्रीगणिनी-प्रमोदश्रीगणिनीदीक्षा । १२८८ भाद्रपद सुदि १०, स्तूपध्वजप्रतिष्ठा श्रीजावालिपुरे । आश्विन सुदि १०, रतूपे ध्वजारोपः प्रह्लादनपुरे साधुश्रवणपालेन समुदायसहितेन राजपुत्रश्रीजगसीहमाधिप्येन महामहोत्सवेन कारितः श्रीजिनपालोपाध्यायद्वारेण । पौष सुदि ११, जावालिपुरे शरचन्द्र-कुशलचन्द्र-कल्याणकलश-प्रसन्नचन्द्र-लक्ष्मीतिलरुगणि-वीरतिलरु-रत्नतिलरु-धर्ममति-विनयमतिगणिनी-विद्यामतिगणिनी-चारित्रमतिगणिनीदीक्षा । चित्रकूटे ज्येष्ठ सुदि १२, अजितसेन-गुणसेन अमृतमूर्ति-धर्ममूर्ति-राजीमती-हेमावली कनकावली-रत्नावलीगणिनी-सुक्तावलीगणिनीदीक्षा । आपाढ वदि २, श्रीरूपभदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथप्रतिष्ठा साधुलक्ष्मीधर सा०राहाम्या कारिता । सहस्र ८ लक्ष्मीधरेण वैचिताः (व्यथीकृताः) । राजनिस्त्रानेषु वाद्यमानेषु जलानयनम् । १२८९ उज्जयन्त-शत्रुञ्जय-सम्भनकतीर्थेषु यात्रा ठ०अश्वराज-मा०राहामाहाग्नेन कृता । सम्भतीर्थे च रादियमदण्डनामदिगम्बरवादिना [मह] पण्डितगोष्ठी । महामात्यश्रीरस्तुपालस्य सपरिरास्य श्रीपूज्याना समुत्तरागमनेन प्रभावना च । १२९१ वैशाख सुदि १०, जावालिपुरे यतिरत्नश-लमाचन्द्र-शीलगन्ध-वर्मरत्न-चारित्ररत्न-मेघकृमागणि अभयतिलरुगणि-श्रीकुमार-शीलसुन्दरिगणिनी-चन्दनसुन्दरिदीक्षा । ज्येष्ठ वदि २, मूलाकं श्रीविजयदेवसूरीणासाचार्यपदम् । १२९४ श्रीसयहितोपाध्यायस्य पदम् । १२९६ फाल्गुन उदि ५, प्रह्लादनपुरे प्रमोदमूर्ति प्रमोदमूर्ति-देवमूर्तिगणिनी महर्द्ध्या दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि १०, श्रीशान्तिनाथप्रतिष्ठा, साम्गत पचन उपप्रियोऽस्ति । १२९७ चैत्रसुदि १४, देवतिलक-धर्मतिलरुदीक्षा प्रह्लादनपुरे । १२९८ वैशाख ११, जावालिपुरे स्वर्णदण्ड ध्वजारोपो मह०कुलधरेण समुदायमहितेन वसायगुणचन्द्रेण कारितः । १२९९ प्रथमाश्विन वदि २, महामात्रिकुलधरस्य मन्तराजलीननगरलीलाश्रयाम्मोधिप्रोक्षामपार्श्वेण्दुमोदरेण महामहोत्सवेन दीक्षा, तस्य च कुलतिलरुमुनिरिति नाम सजातम् । १३०४ वैशाखसुदि १४, विजयवर्धनगणराचार्यपदस्थापना, जिनरत्नाचार्य इति नाम । त्रिलोकहि जगद्विद-धर्माङ्ग हर्षदत्त सप्तप्रमोद-विजयम-सुद-देगुरुभक्त-चारित्रगिरि सर्वप्रभक्त त्रिलोकानन्ददीक्षा । १३०५ आपाढ सुदि १०, श्रीमहावीर-श्रीरूपभनाथ-

श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्थनाथविम्बानां नन्दीश्वरस्य च प्रह्लादनपुरे प्रतिष्ठा ।

इति श्रीजिनचन्द्रसूरि-श्रीजिनपतिसूरि-श्रीजिनेश्वरसूरिसत्कसज्जनमनश्चमत्कारिप्रभावनावार्त्तानामपरिमितत्वे-
ऽपि तन्मध्यवर्त्तिन्यः कतिचित् स्थूलाः स्थूला वार्ताः श्रीचतुर्विधसंघप्रमोदार्थम् ।

दिल्लीवास्तव्यसाधुसाहुलिसुत सा० हेमाभ्यर्थनया ।

जिनपालोपाध्यायैरित्थं ग्रथिताः स्वगुरुवार्ताः ॥

[७५]

लोकभाषानुसारिण्यः सुखबोध्या भवन्त्यतः । इत्येकवचनस्थाने काऽपि [च] बहुक्तिरपि ॥ [७६]

बालावबोधनायैव सन्ध्यभावः कचित्कृतः । इति शुद्धिकृच्चेतोभिः सद्भिर्ज्ञेयं स्वचेतसि ॥ [७७]

बुद्धये शुद्धये ज्ञानवृद्धये जनसमृद्धये । चतुर्विधस्य संघस्य भण्यमाना भवन्त्यतः ॥ [७८]

॥ उद्देशतो ग्रं० (?) १२४ ॥

६८. सं० १३०६ ज्येष्ठ सुदि १३, श्रीश्रीमाले कुन्धुनाथारनाथप्रतिमाप्रतिष्ठा । द्वितीयवेलाध्वजारोपणं च कारितं सा० धीधाकेन ।

सं० १३०९ श्रीप्रह्लादनपुरे मार्गशीर्ष सुदि १२, समाधिेश्वर-गुणेश्वर-देवेश्वर-साधुभक्त-वीरवल्लभमुनी-
नां तथा मुक्तिसुन्दरिसाध्वीदीक्षा । तस्मिन्नेव वर्षे माघ सुदि १०, श्रीशान्तिनाथ-अजितनाथ-धर्मनाथ-वासुपूज्य-
मुनिसुव्रत-सीमन्धरस्वामि-पद्मनाभप्रतिमायाः प्रतिष्ठा कारिता च सा० विमलचन्द्राहीरादिसमुदायेन । तथा हि-साधु-
विमलचन्द्रेण श्रीशान्तिनाथो नगरकोटप्रासादस्थो महाद्रव्यव्ययेन प्रतिष्ठापितः, अजितनाथो बल० साधारणेन, धर्मना-
थो विमलचन्द्रपुत्रक्षेमसिंहेन, वासुपूज्यः सर्वश्राविकाभिः, मुनिसुव्रतो गोष्टिकथेहडेन, सीमन्धरस्वामी गोष्टिकहीराकेण,
पद्मनाभो महाभावसारेण हालाकेन श्रीप्रह्लादनपुरे । तस्मिन्नेव संवत्सरे वाग्भटमेरौ श्रीआदिनाथशिखरोपरि स्वर्णदण्ड-
स्वर्णकलशौ प्रतिष्ठापितौ, सहजापुत्रेण वत्थडेन महोत्सवेन च तत्र गत्वाऽऽरोपितौ ।

सं० १३१० वैशाख सुदि ११, श्रीजावालिपुरे चारित्रवल्लभ-हेमपर्वत-अचलचित्त-लोभनिधि-मोदमन्दिर-गज-
कीर्ति-रत्नाकर-गतमोह-देवप्रमोद-वीराणन्द-विगतदोष-राजललित-बहुचरित्र-विमलप्रज्ञ-रत्ननिधाना इति पञ्चदश सा-
धवः कृताः । चारित्रवल्लभ-विमलप्रज्ञौ पितृ-पुत्रावेतन्मध्याज्ज्ञेयौ । तस्मिन्नेव वैशाखे १३ स्वातिनक्षत्रे शनौ वारे श्री-
महावीरविधिचैत्ये राजश्रीउदयसिंहदेवादिराजलोकसमागमे मह० जैत्रसिंहे राजमान्ये सति श्रीप्रह्लादनपुरीय-वाग्गडी-
यप्रमुखसर्वसमुदायमेलापके सति चतुर्विंशतिजिनालय-सप्ततिशत-संमेत-नन्दीश्वर-तीर्थकरमातृ-हीरासत्कश्रीनेमिनाथ-
उज्जयिनीसत्कश्रीमहावीर-श्रीचन्द्रप्रभ-शान्तिनाथ-श्रे० हरिपालसत्कसुधर्मस्वामि-श्रीजिनदत्तसूरि-सीमन्धरस्वामि-युग-
मन्धरस्वामिप्रभृतिनामाप्रतिमानां महामहोत्सवेन प्रतिष्ठा जज्ञे । प्रमोदश्रीगणिन्या महत्तरापदं च लक्ष्मीनिधिनाम
कृतम्, ज्ञानमालागणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् ।

सं० १३११ वैशाख सुदि ६, श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीचन्द्रप्रभस्वामिविधिचैत्ये श्रीभीमपल्ली प्रासादस्थितश्रीमहावीर-
प्रतिमा साधुभवनपालेन महामहोत्सवेन निजभुजोपाजितद्रव्यव्ययेन प्रतिष्ठापिता । श्रीऋषभनाथः समुदायेन,
अनन्तनाथो बोहित्येन, अभिनन्दनो मोल्हाकेन, वाग्भटमेरुनिमित्तं श्रीनेमिनाथ आम्बासहोदरेण भावसारेण केलह-
णेन, श्रीजिनदत्तसूरिप्रतिमा हरिपाललघुभ्रात्रा श्रे० कुमारपालेन । श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीजिनपालोपाध्यायानामनशन
पूर्वं द्योगमनम् ।

सं० १३१२ वैशाख सुदि १५, चंद्रकीर्तिगणेरुपाध्यायपदं श्रीचन्द्रतिलकोपाध्याय इति नाम कृतम्, वाचना-

चार्यपद प्रयोधचन्द्रगणि-लक्ष्मीतिलरुगण्योश्च संजातम् । तदनन्तर ज्येष्ठ वदि १, उपशमचित्त-पवित्रचित्त-आचारनिधि-त्रिलोकनिधिदीक्षा ।

सं० १३१३ फाल्गुन सुदि ४, श्रीया(जा)गालिपुरे खर्णगिर्गुपरि महाप्रासादे ग्राहिकोद्वरणप्रतिष्ठापितश्रीशान्ति-नाथस्थापना । चैत्र सुदि १४, कनकक्रीचि-विभुधराज-राजशेखर-गुणशेखर-जयलक्ष्मी-कल्याणनिधि-प्रमोदलक्ष्मी-गच्छद्दिदीक्षा । अनन्तर वैशाख वदि १, श्रीअजितनाथप्रतिमा प्रतिष्ठापिता । पट्ट-मूलिगाम्या बहुद्रव्यव्ययेन स्थापिता द्वितीयदेवगृहे । ततः प्रह्लादनपुरे आपाठ सुदि १०, भागनातिलरु-भरतकीर्त्तिदीक्षा । श्रीभीमपट्ट्या च तस्मिन्नेन दिने श्रीमहावीरस्थापना च ।

सं० १३१४ माघ सुदि १३, कनकगिर्गुपरिनिर्मापितप्रधानप्रासादोपरि ध्वजारोपः । श्रीउदयसिहराजप्रसाद-पूर्वक निर्विघ्न सजात । आपाठ सुदि १०, सरलहित-राजदर्शनसाधोर्वुद्धिसमृद्धि-क्राद्विसुन्दरि-रत्नवृष्टिसाध्वीना च श्रीप्रह्लादनपुरे महाविस्तरेण प्रव्रज्या ।

सं० १३१६ श्रीजानालिपुरे माघ सुदि १, धर्मसुन्दरिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । माघ सुदि ३, पूर्णशेखर-कनक-कलशयोः प्रव्रज्या । माघ सुदि ६, खर्णगिरौ श्रीशान्तिनाथप्रासादे खर्णकलश-खर्णदण्डारोपण पट्ट-मूलिगाम्या श्रीचा-चिदेवराज्ये कारितम् । आपाठ सुदि ११, श्रीबीजापुरे श्रीगणेशपूज्यजिनमन्दिरे खर्णकलश-खर्णदण्डध्वजारोपणं निशे-पेण श्रीसोममन्त्रिणा कारितम् ।

सं० १३१७ माघ सुदि १२, लक्ष्मीतिलरुगणेरुपाध्यायपद महर्द्ध्या पद्माकरस्य दीक्षा च । माघ सुदि १४, श्रीजानालिपुरालङ्कारश्रीमहावीरजिनेन्द्रप्रासादचतुर्विंशतिदेवगृहिकासु खर्णकलश खर्णदण्डध्वजानामारोपण सर्वममु-दायेन कारितम् । फाल्गुन सुदि १२, श्रीशान्तनपुरे श्रीअजितस्वामिप्रासादे ध्वजप्रतिष्ठारोपौ ग्रा० पूर्णकलशगणि-द्वारेण । श्रीभीमपट्ट्या श्रीमण्डलिकराज्ये दण्डाधिपतिश्रीमीलगण (सीलण १) सान्निध्येन अनेकरुप्रह्लादनपुरादिसमु-दायमेलनेन सा० सीमडसुत मा० जगद्धर-तदङ्गजराज सा० भुवनेन समुदायसहितेन महर्द्ध्या, वैशाख सुदि १० दशम्या सोमवारे, श्रीमहावीरकेतलजानमहोत्सवदिने, मन्दिरतिलरुनामश्रीनर्बमानजिनप्रासादशिखरे खर्णदण्ड-खर्णकलशप्र-तिष्ठा तयोरध्वारोपश्च कारितः । तथा श्रेष्ठिहरिपालेन तद्भ्रात्रा श्रेष्ठिकुमारपालेन श्रीसरस्वतीप्रतिमा अनवद्यनिद्याचक्र-वर्तिकल्पा शयाङ्गुश्रुप्रभासनल्पा सरलसधसुबुद्धिप्रदायिनी एकपञ्चाशदङ्गुलप्रमाणा महर्द्ध्या प्रतिष्ठापिता । अङ्गुलि-कात्रिशत्रुप्रमाणा श्रीशान्तिनाथप्रतिमा सा० राजदेवेन, रूपमनाथप्रतिमा मूलदेव-क्षेमन्धराभ्याम्, श्रीमहावीरप्रतिमा सावदेवपुत्रेण पूर्णसिंहेन, आजडसुतवोधाकेन श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा, धारसिंहेन श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा भीमभुजजलपराक्रम-क्षेत्रपालविन्ध च, श्रीरूपमनाथ महावीरप्रतिमे पूनाणीरुद्राकेन, चतुर्विंशतिपट्टाजितप्रतिमे सा० गालचन्द्रेण, श्री रूपमनाथप्रतिमा श्रेष्ठिचान्दलेन भावडसुतेन, शान्तिनाथप्रतिमा वो० शान्तिगेन, श्रीरूपमनाथप्रतिमा आसणागेन, महावीरप्रतिमात्रय साढलपुत्रधनपालेन, वमा० भोजकेन शान्तिनाथप्रतिमा, श्रेष्ठिहरिपाल कुमारपालाभ्यां जिनदच-स्त्रिमूर्ति-चन्द्रम्रभ्रामिप्रतिमे, रूपचन्द्रसुतनरपतिना श्रीनेमिनाथपित्र्य, सत्तम्भ० धनपालेन, चण्डे० बीजाकेन, अम्बि-काप्रतिमा मधुदावेन । द्वादश्या सौम्यमूर्तिन्यायलक्ष्मीदीक्षा ।

सवत १३१८ पौष सुदि ३, सधमक्तस्य दीक्षा धर्ममूर्तिगणेशचर्चनाचार्यपद च ।

सं० १३१९ मार्ग० सुदि ७, अभयतिलरुगणेरुपाध्यायपदम् । तस्मिन्नेन वर्षे श्रीअभयतिलरुपाध्यायैः पं० देवमूर्त्यादिसाधुपरिवृतैरजयिन्या निवृत्य तपोमतीयं प० निद्यानन्द निजित्य प्रासुं श्रीतल जल यतिकस-कल्पत ? इति सिद्धान्तत्रलेन व्यवस्थाप्य च जयपत्र गृहीतम् । तस्य च प्रह्लादनपुरादिषु विस्तरेण प्रवेश-

कोत्सवः । सं० १३१९ माघ वदि ५, विजयसिद्धिसाध्व्या दीक्षा । माघ वदि ६, श्रीचन्द्रप्रभस्वामिप्रतिमा अजितनाथ-
प्रतिमा सुमतिनाथप्रतिमा श्रेष्ठिवधचन्द्रेण महामहोत्सवेन प्रतिष्ठापिता । श्रीकृष्णनाथप्रतिमा सा० भुवनपालेन, धर्म-
नाथप्रतिमा जिसधरसुतेन जीविगश्रावकेण, सुपार्श्वप्रतिमा रत्न-पेथडश्रावकाभ्याम्, श्रीजिनवल्लभसूरिमूर्तिः सिद्धा-
न्तयक्षमूर्तिश्च श्रेष्ठिहरिपाल-तज्जावृश्रेष्ठिकुमारपालाभ्याम् । श्रीपत्तने श्रीशान्तिनाथदेवप्रामादे अक्षतवृत्तीयायां दण्डक-
लशारोपः सा० अभयचन्द्रेण कारापितः ।

सं० १३२१ फाल्गुन सुदि २, गुरौ चित्तसमाधि-क्षान्तिनिधिसाध्व्योर्दीक्षा । सं० १३२१ फाल्गुन वदि ११,
श्रीप्रह्लादनपुरे आलयप्रतिमात्रयस्य दण्डस्य च प्रतिष्ठां कारयित्वा जेसलमेरवास्तव्यसमुदायेन सा० जसोधवलकारिते
देवगृहशिखरे जेसलमेरौ ज्येष्ठ सुदि १२ श्रीपार्श्वनाथस्य स्थापना दण्डध्वजारोपश्च कारितः । सं० १३२१ ज्येष्ठ
सुदि १५, चारित्रशेखर-लक्ष्मीनिवास-रत्नावतारसाधवो दीक्षिता विक्रमपुरे ।

सं० १३२२ माघ सुदि १४, त्रिदशानन्द-शान्तमूर्ति-त्रिभुवनानन्द-कीर्तिमण्डल-सुवृद्धिराज-सर्वराज-वीरप्रिय-
जयवल्लभ-लक्ष्मीराज-हेमसेननामानो दश साधवः, मुक्तिवल्लभा-नेमिभक्ति-मङ्गलनिधि-प्रियदर्शनाभिधानाश्चतस्रः सा-
ध्व्यश्च कृताः । श्रीविक्रमपुरे वैशाखसुदि ६ वीरसुन्दरी साध्वी च ।

१३२३ मार्ग० वदि ५, नेमिध्वजसाधुः, विनयसिद्धि-आगमवृद्धिसाध्व्यौ च कृताः । जावालिपुरे, सं० १३२३
वैशाख सुदि १३, देवमूर्तिगणेशार्चनाचार्यपदम् ; द्वितीयज्येष्ठ सुदि १०, जेसलमेरुश्रीपार्श्वविधिचैत्यारोपार्थं स्वर्ण-
दण्ड-कलशयोः सा० नेमिकुमार-सा० गणदेवकारितयोः प्रतिष्ठा; विवेकसमुद्रगणेशार्चनाचार्यपदस्थापना च कृता ।
आपाठ वदि १, हीराकरसाधुः कृतः ।

सं० १३२४ वर्षे मार्ग० वदि २ शनौ, कुलभूषणसाधु-हेमभूषणसाधुद्वयम्, अनन्तलक्ष्मी-व्रतलक्ष्मी-एकलक्ष्मी-
प्रधानलक्ष्मी इति साध्वीपञ्चकं (चतुष्टयं ?) च महर्द्ध्या श्रीजावालिपुरे कृतम् ।

सं० १३२५ वैशाख सुदि १०, श्रीजावालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये श्रीप्रह्लादनपुरीय-स्तम्भतीर्थीय-श्रीमेद-
पाटीय-श्रीउच्चीय-श्रीवाग्गडीयप्रमुखसर्वसमुदायमेलापके व्रतग्रहण-मालारोप-सम्यक्त्वारोप-सामायिकारोपादिनन्दी महा-
विस्तरेण संजज्ञे । तत्र गजेन्द्रवल इति साधुः, पद्मावतीति साध्वी च कृता । तथा वैशाख सुदि १४, श्रीमहावीरविधि-
चैत्य एव चतुर्विंशतिजिनविम्बानां चतुर्विंशतिध्वजदण्डानां सीमन्धरस्वामि-युगमन्धरस्वामि-बाहु-सुबाहुविम्बानाम्,
अन्येषां च प्रभूतविम्बानां महाविस्तरेण प्रतिष्ठा जज्ञे । तथा ज्येष्ठ वदि ४, सुवर्णगिरौ श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये चतु-
र्विंशतिदेवगृहिकासध्ये तेषामेव चतुर्विंशतिजिनविम्बानां सीमन्धरस्वामि-युगमन्धरस्वामि-बाहु-सुबाहुविम्बानां सर्वसमु-
दायमेलकेन महामहोत्सवेन विस्तरेण स्थापनामहोत्सवः संजातः । तत्रैव च दिने धर्मतिलकगणेशार्चनाचार्यपदम् ।
तथा वैशाख सुदि १४, श्रीजेसलमेरौ श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये सा० नेमिकुमार-सा० गणदेवकारितयोः सुवर्णदण्ड-
सुवर्णकलशयोः सविशेषमहोत्सवो विस्तरेण संजातः ।

६९. सं० १३२६ वर्षे, सा० भुवनपालसुत सा० अभयचन्द्रविरचितेन, सं० अजितसुत सं० देदासुश्रावकाङ्गीकृ-
तपच्छेवाणप्राग्भारेण, सा० अभयचन्द्र-महं० अजितसुत महं० देदा-सा० राजदेव-श्रेष्ठिकुमारपाल-सा० नीम्वदेवसुतसा०
श्रीपति-सा० मूलिग-सा० धनपालप्रमुखेण चतुर्दिग्भवेन विधिसंवेन सह तद्वाढाभ्यर्थनया श्रीशत्रुञ्जयादितीर्थयात्रार्थं
श्रीजिनेश्वरसूरिगुरुषु श्रीजिनरत्नाचार्य-श्रीचन्द्रतिलकोपाध्याय-कुमुदचन्द्रप्रभृतिसाधु-२३ पर्युपास्यमानेषु, श्रीलक्ष्मीनि-
धिमहत्तराप्रमुखसाध्वी १३ परिवृतेषु, चैत्र वदि १३, श्रीप्रह्लादनपुरात् प्रचलितेषु, स्थाने स्थाने श्रीविधिसंघे चमत्कारकारिणीं
विधिमार्गप्रभावनां कुर्वाणे श्रीतारणमहातीर्थे महं० देदाकेन द्रं० १५०० इन्द्रपदम्, पूनाकसुतेन सा० पेथडेन

द्रं० ४०० मन्त्रिपदम्, कुलचन्द्रसुतबीजडेन द्रं० १०० सारथिपदम्, सां० राजाकेन द्रं० ११० भाण्डागारिकपदम्, महं देदाश्रायिकादयेन द्रं० ३०० आद्यचामरधारिपदम्, सां० जयदेव-तेजपालमार्गाम्बा पाश्चात्यचामरधारिपदं तिलकेन; तेजपालेन ९० छत्रधरपदं महामहोत्सवेन गृहीतम् । श्रीनीजापुरे श्रीगणपूज्यविधिचैत्ये मा० श्रीपतिना द्रं० ३१६ माला गृहीता । द्रम्ममहं ३ आयपदे जाताः । श्रीस्तम्भनरुमहातीर्थे बहुगुणभ्रात्रा एकणेन द्रं० ६१६ इन्द्रपदम्, साकरिया-सहजपालेन द्रं० १४० मन्त्रिपदम्, सा० पाश्र्वावकेण द्रं० २३२ चामरधारिचतुष्कपदम्, द्रं० ८० प्रतीहारपदं सागण-पुत्रेण, द्रं० ७० सारथिपदं पाश्र्वपुत्रेण, भा० राजाकपुत्रनावन्धरेण द्रं० ८० भाण्डागारिकपदम्, बहुगुणेन द्रं० ४० छत्रधरपदम्, सा० पारसपुत्रसोमाकेन द्रं० ५० स्वगिराहाहकपदं गृहीतम् । सर्वसरयया पदेषु द्रं० १३०८, आयपदे ५००० सधेन सफलीकृतानि ।

श्रीशत्रुञ्जयमहातीर्थे सा० मूलिगेन द्रं० १४७४ इन्द्रपदम्, महं देदारुपुत्रमहं पूनसीहेन द्रं० ८०० मन्त्रि-पदम्, भा० राजापुत्रइसलेन द्रं० ४२० भाण्डागारिकपदं गृहीतम् । सालाकेन २७४ प्रतीहारपदम्, महं साम-न्तपुत्रग्राहणसिंहेन २२४ सारथिपदम्, सा० धनपालपुत्रधीन्वाकेन ११६ छत्रधरपदम्, छो० देहडेन २८० पार-थिपदम्, पद्मसिंहेन द्रं० १०० स्वगिरावाहकपदम्, नहुगुणेन ४५० आद्यचामरधारिपदम्, भा० राजाकेन १००, सा० रूपाकेन १०० पाश्चात्यचामरधारिपदम् । मन्त्रिग्रेण पदेषु ५३३८ । सा० पाश्र्वावकेण ३८ लेप्पमयमूलनायक-युगादिदेवमुद्रोद्घाटनमाला, मा० पद्मसुतसाहुदाहडेन ३०४ मूलनायकयुगादिदेवमाला, महं देदाजनन्या हीरलश्रायि-कया ५०० मरुदेवीस्वामिनीमाला, सा० राजदेवजनन्या तीरी(?)श्राविकया १४० पुण्डरीकगणधरमाला, तत्पुत्रेण मूल-राजेन १७० कर्पदीपमाला गृहीता । सर्वसरययाऽऽयपदे द्रं० १७००० ।

श्रीउज्जयन्तमहातीर्थे सा० श्रीपतिना द्रं० २१०० इन्द्रपदम्, श्रेष्ठिहरिपालपुत्रपूर्णपालेन ६१६ मन्त्रिपदम्, पाश्र्वा-भा० २९० प्रतीहारपदम्, भा० राजपुत्रेण आटाभिघेन ५०० भाण्डागारिकपदम्, सा० मनोरथेन २६० सारथि-पदम्, सा० राजदेवभ्रातृपुत्रेण भुवणकेन १५० पारिथियपदम्, सा० राजदेवेन पु० सलखणेन १४० स्वगिराहा-हकपदम्, धनदेवेन ११३ छत्रधरपदम्, सा० श्रीपतिना २०० प्रथमचामरधारिपदम्, ८५ चतुर्थचामरधारिपदम्, च । वै० सा० नहुगुणेन १६० द्वितीयचामरधारिपदम्, ९० तृतीयचामरधारिपदं च । वै० हासिलसुत वै० देहडेन ५१६ श्रीनेमिनायकरोद्घाटनमाला, सा० अमयचन्द्रमात्रा त्रिहण(?)पालहीश्राविकया २४० राजीमतीमाला, मा० श्रीपतिमात्रा मोह्याश्राविकया ३५ अभिज्ञमाला, पाहणसुतदेवकुमारेण १४४ साम्नामाला, सा० जमयचन्द्रपुत्रवीर-धनेलेन १८० प्रभुभूमाला, सा० राजदेवभ्रात्रा भोलाकेन ३११ कल्याणजयमाला, मा० पाश्र्वावगिन्या रासलगाविकया २५० श्रीशत्रुञ्जयरूपभदेवमाला, मा० पाश्र्वावमात्रा पाह्याश्राविकया १२४ मरुदेवीमाला, सा० ऊदापुत्रमीमसिंहेन १०८ पुण्डरीकमाला, सा० धनपालेन ११६ अलोकनागिराममाला, सा० राजदेवभ्रातृगुणधरपुत्रमीमसिंहेन ६४ कर्पदीपमाला गृहीता । एव मन्त्रिग्रेण ७०९७ । शत्रुञ्जये देवभाण्डागारे उद्देशतः सहस्र २०, उज्जयन्ते सहस्र १७ संजाताः ।

श्रीजिनेश्वरश्रमिभिः । श्रीउज्जयन्ते श्रीनेमिनायकगजपुस्तो ज्येष्ठदि... प्रयोगममुद्र-विनयममुद्रमाधुद्वयस्य दी-क्षामहोत्सवो मालारोपणादिमहोत्सवश्च कृतः । ततो देवयचने पतिवार्षिकं च महिर्कर्महता निम्नरेण चतुर्विधसंयमहितैः श्रीजिनेश्वरश्रमिभिः मरुल्लोकाहितकारिणी चैत्यपरिपाटी कृता । सर्वेऽपि पतियाणास्तत्प्रभुश्च अतिरजिताः ।

एव स्थाने स्थाने महाप्रमानाकरणतः सफलीकृतनिजजन्ममामर्त्येन सम्पूर्णमनोरथेन विधिमार्गसधेन मह तीर्थ-यात्रा निधाय, आपाद सुदि ९, सा० अमयचन्द्रेण देवालयस्य श्रीजिनेश्वरश्रमिभ्यस्तत्तुर्विधसंयममन्त्रितस्य प्रवे-

शकमहोत्सवः सकलनगरालोकचमत्कारकारी [कृतः] श्रीप्रह्लादनपुरे महता विस्तरेण महोत्सवेन श्रीजिनेश्वरसुरिसुगुरुप्रसादानिविघ्नश्रेयसेऽस्तु ।

सुमेरौ निर्मेरैरपि सपदि जग्मे तरुवरै-

द्युगव्या दिव्यन्ते सलिलनिधौ चिन्तामणिगणैः ।

कलौ काले वीक्ष्यानवधिमभितो याचकगणं

न तस्थौ केनाऽपि स्थिरमभयचन्द्रस्तु विजयी ॥

[७९]

धैर्यं ते स विलोक्तामभय ! यः शैलेन्द्रधैर्योत्तमना,

गाम्भीर्यं स तवेक्षतां जलनिधेर्गाम्भीर्यमिच्छुश्च यः ।

भक्तिं देवगुरौ स पश्यतु तव श्रीश्रेणिकं यः स्तुते,

यात्रां तीर्थपतेः स वेत्तु भवतो यः स सांप्रतीं ज्ञीप्सति ॥

[८०]

सं० १३२८ वैशाख सुदि १४, श्रीजावालिपुरे सा० क्षेमसिंहेन श्रीचन्द्रप्रभस्वामिमहाविम्बस्य, महं पूर्णसिंहेन श्रीऋषभदेवस्य, महं ब्रह्मदेवेन श्रीमहावीरविम्बस्य प्रतिष्ठामहोत्सवः कारितः । ज्येष्ठ वदि ४, हेमप्रभा साध्वी कृता । सं० १३३० वैशाख वदि ६, प्रबोधमूर्त्तिगणैर्वाचनाचार्यपदम्, कल्याणऋद्धिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । वैशाख वदि ८, श्रीस्वर्णगिरौ श्रीचन्द्रप्रभस्वामिमहाविम्बं शिखरमध्ये स्थापितम् ।

७०. एवं प्रतिदिनचमत्कृतविश्वविश्वचित्तानि नैकानि सच्चरित्राणि कुर्वन्तः, श्रीमहावीरतीर्थराजतीर्थं प्रभावयन्तः, प्रोच्छलद्ब्यापल्लहरिरौद्रसंसारमहाम्भोधिमज्जन्तुजातं निस्तारयन्तः, समस्तप्राणिप्राज्यमनोराज्यमालाः कल्पद्रुवत्पूरयन्तः, स्ववाक्चातुरीतजितदेवसूरयः प्रभुश्रीजिनेश्वरसूरयो लोकोत्तरज्ञानसारभाण्डागाराः श्रीजावालिपुरस्थिताः स्वान्त्यसमयं ज्ञात्वा सर्वसंघसमक्षं संक्षेपेण स्वहस्तेनानेकगुणमणित्रिपणिं वा० प्रबोधमूर्त्तिगणिं १३३१ आश्विनकृष्णपञ्चम्यां प्रातः स्वपदे समस्थापयत् । श्रीजिनप्रबोधसूरिरिति नाम ददुः । श्रीप्रह्लादनपुरस्थितान् श्रीजिनरत्नाचार्यानिवमादिशंश्च यच्चतुर्मास्यनन्तरं सर्वगच्छं समुदायं च मेलयित्वा युष्माभिः प्रधानलङ्घने यथाविधि विस्तरेण [स्वरिपदस्थापना] कार्या । ततः श्रीपूज्यैरनशनं प्रतिपन्नम् । तदनन्तरं विशेषतः श्रीमत्पञ्चपरमेष्ठिनमस्कारमन्त्रराजं ध्यायन्तोऽनेका आराधना गुणयन्तः सर्वसत्त्वान् क्षमयन्तः शुभध्यानाग्रमारूढा आश्विनकृष्णपष्ठ्या रात्रिप्रथमघटिकाद्वये गते श्रीपूज्याः स्वर्गाङ्गणविभूषणा वभूवुः ।

ततः प्रभाते समुदायेन सर्वराजलोकसहितेन स्थाने स्थाने प्रेक्षणीयके संजायमाने नान्दीतूर्ये वाद्यमाने श्रीमत्पूज्यसंस्कारमहोत्सवः सर्वजनचमत्कारकः कृतः । तत्र च सर्वसमुदायसहितेन सा० क्षेमसिंहेन स्तूपः कारितः ।

✽

७१. ततश्चतुर्मास्यनन्तरं श्रीजिनरत्नाचार्याः श्रीजिनेश्वरसूरिसुगुरुपदिष्टश्रीजिनप्रबोधसूरिविस्तरपदस्थापनां चिकीर्षवः श्रीजावालिपुरे समागमन् । ततः सर्वदिवसमुदायमेलापके श्रीचन्द्रतिलकोपाध्याय-श्रीतिलकोपाध्याय-वा० पद्मदेवगणिप्रमुखानेकसाधुमेलापके च प्रतिदिनं दीनानाथदुःस्थितलक्ष्मीदानश्रीचतुर्विधसंघसत्कारविधानादिषु महोत्सवेषु जगज्जनमनोमयूरताण्डवाडम्बराम्भोधरेषु भविक्लोकैर्विधीयमानेषु, सं० १३३१ फाल्गुन वदि ८ रवौ, श्रीजिनरत्नाचार्यैः श्रीजिनप्रबोधसूरीणां पदस्थापना चक्रे । ततः श्रीजिनप्रबोधसूरिभिः फाल्गुन सुदि ५, स्थिरकीर्त्ति-भुवनकीर्त्तिमुनी केवलप्रभा-हर्षप्रभा-जयप्रभा-यशःप्रभासाध्यश्च दीक्षिताः ।

स० १३३२ ज्येष्ठ वदि १, शुक्रे श्रीजागलपुरे सर्वदेशसमुदायमेलापके महान्निस्तरं सा० क्षेमसिंहशान्को-
चसेन नमि-विनमिपरित्तु श्रीयुगादिजिन-श्रीमहापीर-अपलोकनाशितार-श्रीनेमिनाथनिम्बान् शान-प्रशुभ्रमूर्त्योः
श्रीजिनेश्वरस्मिन्मूर्त्तैर्धनदयधूमूर्त्ति-श्रीसुगर्णगिरि-श्रीचन्द्रप्रभस्वामिचैत्रयन्त्याथ प्रतिष्ठा करिता । श्रीयोगिनीपुरवास्त-
व्यदलिकरुहश्रावकेण श्रीनेमिनाथस्य, सा० हरिचन्द्रश्रावकेण श्रीशान्तिनाथस्य, अन्येषामपि प्रभूतनिम्बाना प्रतिष्ठा
जज्ञे । ज्येष्ठ वदि ६, श्रीसुगर्णगिरौ श्रीचन्द्रप्रभस्वामिध्वजारोपः । ज्येष्ठ वदि ९, स्तूपे श्रीजिनेश्वरस्मिन्मूर्त्तैः स्थापना ।
तस्मिन्नेव दिने निमलप्रज्ञस्योपाध्यायपदम्, राजतिलकस्य च वाचनाचार्यपदम् । ज्येष्ठ सुदि ३, गच्छकीर्त्ति-चारित्र-
कीर्त्ति-क्षेमकीर्त्तिमुनयो लब्धिमाला-पुण्यमालासाध्व्यौ च दीक्षिताः ।

७२ स० १३३३ माघ वदि १३, श्रीजागलपुरे कुशलश्रीगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । अत्रैव सत्रत्सरे सा० नि-
मलचन्द्रसुत सा० क्षेमसिंह-सा० चाहडनिरचितेन मन्त्रिदेदासुतमन्त्रिमहणसिंहनिर्घुटपञ्चेनाणप्राग्भारेण सा०क्षेमसिंह
-सा० चाहड-सा० हेमचन्द्र-श्रेष्ठिहरिपाल-योगिनीपुरवास्तव्य सा०ज्येष्ठसुत सा० पूर्णपाल-सौगर्णिकधान्यलसुतसा०
भीम-मन्त्रिदेदापुत्रमन्त्रिमहणसिंहप्रमुखेन सर्वदिग्भवेन विधिसधेन सह तद्गढोपरोधेन श्रीशुज्जयादिमहातीर्थयात्रायै
श्रीजिनप्ररोधक्षरिसुगुरु श्रीजिनरत्नाचार्येण श्रीलक्ष्मीतिलकोपाध्याये-श्रीनिमलप्रज्ञोपाध्याय-ना० पद्मदेवगणि-ना०
राजतिलकगणिप्रमुखसाधु २७ सेव्यमानचरणारविन्देषु, प्र० ज्ञानमालागणिनी-प्र०कुशलश्री-प्र०कल्याणरुद्रिप्रभृ-
तिसाध्वी २१ परिव्रजेषु, चैत्र वदि ५ श्रीजागल(लि)पुरात् प्रस्थितेषु, स्थाने स्थाने श्रीविधिसधसर्वजनमनस्मत्कारका-
रिणीं विधिमार्गप्रभाजना निदधानेषु, श्रीश्रीमाले श्रीशान्तिनाथविधिवैत्ये द्र० १४७४ विधिसधेन सफलीकृताः ।

तथा श्रीप्रह्लादनपुरादिषु निस्तरं चैत्यपरिषाट्यादिना प्रभावना विधाय, श्रीतारणतीर्थे सा० नीम्बदेवसुत सा०
हेमाकेन द्र० ११७४ इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवारेण द्र० २१०० मन्त्र्यादिपद गृहीतम् । कलशाघायपदे सर्वसत्त्व-
योद्देशतो द्र० ५२७४ विधिसधेन सफलिता । तथा वीजापुरे श्रीवासुपुज्यविधिवैत्ये उद्देशतो द्र० सहस्र ४ मालादि-
ग्रहणेन श्रीसमुदायेन कृतार्था निदधिर । तथा श्रीस्तम्भनरुमहातीर्थे गोष्ठिरुक्षेमन्धरसुत गो० यशोधनलेन द्र० ११७४
इन्द्रपदम् । इन्द्रपरिवारेण द्र० २४०० मन्त्र्यादिपद गृहीतम् । कलशाघायपदे सर्वसत्त्वयोद्देशतो द्र० सहस्र ७
सधेन कृतार्था चक्रिरे । तथा भृगुरुच्छे द्र० ४७०० समुदायेन स्थिरीकृताः ।

तथा श्रीशुज्जये श्रीयुगादिदेवचैत्ये योगिनीपुरवास्तव्य सा०पूनपालेन द्र० ३२०० इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवा-
रेण द्र० सहस्र ३ मन्त्र्यादिपद जगृहे । श्रेष्ठिहरिपालेन द्र० ४२०० पाह्वापदे । उद्देशतः कलशाघायपदे सत्राग्रेण द्र०
सहस्र २५ श्रीसधेनाऽध्यामा निर्ममिरे ।

तथा युगादिदेवपुरतः श्रीजिनप्ररोधक्षरिभिर्व्येष्ट वदि ७ जीवानन्दसाधोः पुष्पमाला यशोमाला धर्ममालालक्ष्मी-
मालासाध्वीना च दीक्षामहोत्सवो मालारोपणादिमहोत्सवश्च निस्तरं विधिमार्गप्रभाजनया चक्रे । श्रीश्रेयामविधि-
चैत्ये द्र० ७०८, तथा उज्जयन्ते सा० मूलिगसुत सा० कुमारपालेन द्र० ७५० इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवारेण २१५०
मन्त्र्यादिपदम् । सा० हेमचन्द्रेण स्वामातुराजनिमित्त द्र० सहस्र २ नेमिनाथमाला जगृहे । उद्देशतः कलशाघायपदे
सत्राग्रेण द्र० सहस्र २३ श्रीसधेन शाश्वतीकृता ।

एव स्थाने स्थाने प्रवचनप्रोत्सवार्पणाकारिप्रभाजनविधानतः सफलीकृतनिजजन्म-द्रव्य-कलामामर्त्येन सम्पूर्ण-
मनोरथेन श्रीविधिसधेन सह महातीर्थयात्रा विधाय सा० क्षेमसिंहेन श्रीजागलपुरे आपात सुदि १४ श्रीदेवालयस्य
श्रीजिनप्ररोधक्षरिप्रमुखचतुर्विधसधमन्वितस्य विधिमार्गप्रभाजनया निविध्य निर्मापितः प्रवेशकमहोत्सवः । सम-
स्तसधप्रमोदायामरचाचन्द्रार्कम् ।

७३. सं० १३३४ मार्ग सुदि १३, रत्नवृष्टिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । श्रीभीमपत्न्यां वैशाख वदि ५, श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथविम्बयोः, श्रीजिनदत्तसूरिमूर्तेः, श्रीशान्तिनाथदेवगृहध्वजादण्डस्य च सा० राजदेवेन, श्रीगौतमस्वामिमूर्तेः सा० वयजलेन, प्रतिष्ठामहोत्सवः सर्वसमुदायमेलकेन महामहोत्सवेन कारितः । वैशाख वदि ९ सङ्गलकलशसाधोर्दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि २, बाहडमेरौ विहारः । सं० १३३५ मार्ग० वदि ४, पन्नकीर्ति-सुधाकलश-तिलककीर्ति-लक्ष्मीकलश-नेमिप्रभ-हेमतिलक-नेमितिलकसाधूनां विस्तरेण दीक्षा ।

७४. पौष सुदि ९, श्रीचित्रकूटे विहारः । तस्मिन् दिने सौवर्णिकधान्धल-तत्पुत्र भा० बाहडश्रावकाभ्यां सकल-राजलोकसकलनागरिकलोके.....सविस्तरः प्रवेशकमहोत्सवः कारितः । फाल्गुन वदि ५, श्रीसमरसिंहमहाराजरामराज्ये प्रत्यासन्ननगरग्रामसमुदायमेलापके समस्तब्रह्मलोक-जटाधर-राजपुत्र-प्रधानक्षेत्रसिंह-कर्णराजप्रमुखराजलोकनागरिकलोकेषु मध्येभूय महोत्सवं कुर्वाणेषु सर्वदेवगृहसत्केषु एकादशसु मेघाडम्बर-छत्रेषु जनितशोभातिशयेषु स्थाने स्थाने व्याप्तदिगन्तेषु समुच्छलद्वादशविधनान्दीनिनादेषु सम्पूर्णविश्वमनोरथविताने यथेच्छं प्रवर्तमाने दाने जगन्मनश्चमत्कारकारिजलयात्रापूर्व चतुरशीतौ श्रीमुनिसुव्रतस्वामि-युगादिदेव-अजितनाथ-वासुपूज्यविम्बानाम्, श्रीमहावीरसमवसरणस्य, सा० धनचन्द्रसुत सा० समुद्रारकारित श्रीपू(स्व ?)र्णगिरिश्रीशान्तिनाथविधिचैत्यसंस्थितश्रीशान्तिनाथपित्तलामयसमवसरणस्य, अन्यासां बहूनां प्रतिमानां शास्त्रमूर्ति-दण्डाटकस्य च विधिमार्गजयजयारवकारकः सविस्तरं प्रतिष्ठामहोत्सवः संजातः । तस्मिन्नेव दिने चतुरशीतौ श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथयोः स्थापना । फाल्गुन सुदि ५ चतुरशीतौ श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथानां शास्त्र-प्रद्युम्नमुन्योरम्बिकायाश्च प्रासादेषु चक्र(त्व?)रहट्टी अम्बिकायाश्च ध्वजारोपमहोत्सवः सकलराज्यधुराधरणधौरेयराजपुत्रश्रीअरसिंहसान्निध्यात् तीर्थप्रोत्सर्पणाकारी सम्पन्नः । एते च सर्वे महामहोत्सवाः सौवर्णिकधान्धल-तत्पुत्ररत्नभा० बाहडाभ्यां सकलसमुदायसहिताभ्यां प्रभूत-स्वस्थापतेयसफलीकरणेन कारिताः ।

वद्रदहाग्रामे श्रीजिनदत्तसूरिप्रतिष्ठिते श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये सा० आह्लाकेन महण-झाञ्जणादिपुत्रसहितेन कृतनवोद्वारे चित्रकूटे प्रतिष्ठितस्य दण्डस्य, फाल्गुन सुदि १४, विस्तरेणाध्वारोपः संजातः । जाहेडाग्रामे चैत्र सुदि १३, सम्यक्तवारोपादिनन्दिमहोत्सवः सा० सोमलश्रावकेण सा० कुमरप्रभृतिस्वकुटुम्बसहितेन सविस्तरः कारितः । वरडियास्थाने, वैशाख वदि ६, श्रीपुण्डरीक-श्रीगौतमस्वामि-प्रद्युम्नमुनि-जिनवल्लभसूरि-जिनदत्तसूरि-जिनेश्वरसूरि-मूर्तीनां सरस्वत्याश्च सविस्तरजलयात्रापूर्व विस्तरेण निर्विघ्नं प्रतिष्ठामहोत्सवः, वैशाख वदि ७, मोहविजय-मुनिवल्लभयोर्दीक्षा, हेमप्रभगणेर्वाचनाचार्यपदं च संपन्नानि ।

७५. सं० १३३६ ज्येष्ठसुदि ९ श्रीमत्पूज्यैर्युगप्रधान श्रीआर्यरक्षितचरित्रं संस्मरद्भिः स्वपितुः साधुश्रीचन्द्रस्य प्रान्त्यसमयं विज्ञाय श्रीचित्रकूटान्महता वेगेन श्रीग्रहादनपुरे समागत्य तद्भाग्याकृतदेवपत्तनीयाद्यनेककोमलसंघमहामेलापकेन दीनानाथमनोमनोरथान् पूरयतः सप्तक्षेत्र्यां स्वं स्वं सफलीकुर्वतः, प्रभूतवसुदानप्रदानेन द्वादशविधनान्दीनिनादवादं विवादयतः, अनवरतशुद्धशीलालङ्कारधारकस्य, पुण्यरागाङ्गरागसुरभीकृताङ्गस्य, नानाविधस्वाध्यायरसताम्बूलेन सुभगस्य, सा० श्रीचन्द्रपरमश्रावकस्य संयमश्रीः प्रदत्ता । तेन च पुण्यात्मना प्रकटितपुरोहितसोमदेवचरित्रेण प्रतिक्षणं वर्धमानसंवेगरसेन उच्चण्डव्यावलात्(?)करवालजालोपममपुण्यवतां दुष्प्रापं व्रतं प्राप्य सप्तदशभिर्वाससरप्रहारिनिर्दलितसप्तदशविधासंयममहासुभटेन निरतिचारप्रतिपालितकृतप्रान्त्यप्रत्याख्यानेन कृतनवनवाराधनामृतपानेन अपूर्वचारित्रेण जगत्रयाचित्रायता स्तम्भतीर्थीयाद्यनेकसंधानां वन्दारुभव्यजनवृन्दान् स्वकुलप्रासादसौवर्णकलशेन महा-मुनिना श्रीकलशेन श्रीपञ्चपरमेष्ठिमहामन्त्रपरमध्याने सोपानश्रेण्यारोहेण स्वर्गाङ्गणहर्म्याङ्गणमलञ्चके ।

७६ सं० १३३७ वैशाख वदि ९ श्रीमज्जिमप्रबोधसरिसुगुरुभिः श्रीमकलगूर्जरत्रापुरवर श्रीजीजापुर स्वचरणविचरणैः पावनीचक्रे । तस्मिन् सुगासरे सा० मोहन-श्रेष्ठिआसपालप्रभुसमस्तसमुदायेन मन्त्रिनिध्यादित्य-ठ० उदयदेव-भा० लक्ष्मीधरप्रभुसुराज्यपुरन्धरसकलनागरिकमहाजनमेलापकेन व्याप्तोदसीरन्ध्रेषु विविधजनजनितानन्देषु, द्वादशनिधनान्दीनिनादेषु जृम्भमाणेषु नानानिधनिलासिनीजननारेण स्थाने स्थाने प्रप्रप्रेक्षणीयकेषु क्रियमाणेषु, उदात्तस्वरेण दानावजितभट्टलोकादिषु पठत्सु सत्सु, उच्चमदेशनानिनादानन्दितैर्मन्त्रिनिध्यादित्य-ठ० मङ्करोदयदेवप्रभुसुराज्यपुररूपकुञ्जैः संस्तूयमानाना धृतस्थेतातपत्रजिनेश्वरानुगाना सकलनगरमन्त्रे देवाधिदेवान् नमस्काराणाना श्रीमत्पूज्याना महामिध्यालोत्कटतयाऽऽहृष्टपूर्त्वात् सकलपौरपुरन्धीजनमनःक्षोभाग्रहो नानानिधयाचकजनाना मनोऽभिलाषपूरको निविधमन्व्यप्राणिमनोहारको लीलयैव निर्दलितनिम्नैः (मः?) लोकोचरः प्रभूतस्वस्वापतेयमफलीकरणेन सरङ्गः प्रवेष्टुमहामहोत्सवः कारितः ।

७७. तथा ज्येष्ठ वदि ४ शुके, श्रीसाङ्गदेवमहाराजाधिराजराजराज्ये निजयमाने महामात्यमल्लदेवप्रतिश्रीरम० निध्यादित्ये शास्त्रि सकलपृथ्वीतलसारश्रीगूर्जरत्रापुरनितानानापुरालङ्कारकिरीटायमानश्रीजीजापुरस्व माणिम्यभूते श्रीवासुपूज्यनिधिवैद्ये जहमहमिकया नानानिधदेशसमायातमद्विद्वत्समहामेलापकेषु, याचमानजनेन वाद्यमानदीप्रनान्दीनिनादविनादप्रारब्धकोलाहलपरिपूर्णमाणेषु दिगङ्गनार्कणकोटरेषु, हर्षाङ्कुरपूरपूरितमनोमङ्गलपाठकजनपल्यमाननिरुदावलीपरःसहस्रेषु, स्थाने स्थाने प्रमुदितजनेन दीयमानेषु प्रधानरामकेषु, नानाविषणिमार्गेषु गीयमानेषु निविधप्रवरचञ्चरीश्रेणिशतेषु, मथितमहामिध्यात्वप्रलमहामोहादिसुमतेषु जिनशासनमहाराजशास्त्रेषु, छत्रत्रयचामरालम्बादिषु अग्रतो ध्रियमाणेषु, पुरोवर्त्तितमहामन्त्रिनिध्यादित्य-ठ० उदयदेवप्रभुसुराज्यपुरन्धरैर्महामहोत्सवेषु स्वयं कार्यमाणेषु, कौतुकाक्षिप्तविनिवर्परजनममाजैः स्थगितनानाप्रकारनिगमगृहभित्तिमालाङ्गलदेवकुलवितनेषु, सकलाननीतलचमत्कारकारी मन्व्यलोकजनमनोहारी अभूतपूर्वो जलनयनमहोत्सवः सरङ्गः सम्पन्नः । द्वितीयदिने तथैव महामहोत्सवेषु सजायमानेषु, अवारितशस्त्रेषु क्रियमाणेषु, अमारिघोषणाया प्रवर्तमानाया चतुर्विंशतिश्रीजिनालयविम्बाना ध्वजदण्डाना च, जोयलानिमित्त श्रीपार्श्वनाथस्य, अन्येषा प्रभूतनिम्बाना भूयिष्ठप्रतिमाना च, श्रीवृत्तप्रबोध-श्रीपञ्जिकाप्रबोय-श्रीमौढ्याधिकारनिवरणादिश्रीमत्पूज्योपज्ञसुग्रन्थदर्शनोदितचित्तेन तुरगपदचिन्तितसमस्याऽनुलोमप्रतिलोमाद्यनेकमङ्गिकथितश्लोककथनाद्यनेकानुवाचनप्रतिपादनचञ्चुना कृष्णपण्डितेन अथ प्रतिदिनमनेरुपण्डितगोष्ठ्या मन्त्रिनिध्यादित्यादिसमासु च नानावृत्तं पवित्रैः संस्तूयमानश्रीमत्पूज्यनिप्रतिमध्यानाधिरोहप्ररोहशतकोटिकोटिना निर्दलितकलिकालानुभावकिञ्चिदुत्थितप्रत्युहममृदश्लो निधिमार्गजयजयारवर्णकः सरङ्गः सप्रभावः प्रतिष्ठातमहोत्सवः समजनित । एते सर्वेऽपि महोत्सवाः सा० मोहन श्रेष्ठिआसपालप्रभृतिस्सकलसर्चल्लसत्स्यकीयासारसरसारसरसफलीकरणेन कारिताः । अस्मिन् महमि श्रीवासुपूज्यनिधिवैद्ये द्र० सहस्र ३० उत्पन्नाः । द्वादश्यामानन्दमूर्त्तिपुण्यमूर्त्तिमुन्योर्दीक्षादानमहोत्सवः सम्पन्नः ।

७८. सं० १३३९ फाल्गुन सुदि ५, मन्त्रिपूर्णसिंह-भा० राजा-गो० जिमहड-देवसीह मोहाप्रभुसुराज्यानालिपुरीयसर्वसंपेन श्रीप्रह्लादनपुरीय-श्रीजीजापुरीय-श्रीश्रीमालपुरीय-रामशयनीय-श्रीजम्पानयनीय-श्रीरामभटमेरीय-श्रीरत्नपुरीयानेकनगरग्रामशरुपक्षशतीमेलापकैरनयैः सर्वविधमार्गसर्वैः सह ग्रन्थ्या श्रीजिनरत्नाचार्य-देवाचार्य-वाचनाचार्यनिवेकसमुद्रगणिप्रभुसुरानानामुनिमतल्लिकोदग्रनिकरविराजमानैः, उच्छेदयङ्गि सकलानि तमपटलानि, त्रिकाशयङ्गिः समस्तजनतापदनकुसुदकाननानि, कुर्वङ्गिर्वाक्यमुधावृष्टा परमनिर्वृत्तिलक्ष्मीं समस्तजननयनचकोरनिकरस्य, युगप्रधानश्रीजिनप्रबोधसरिसुगुराजपादैः पात्रिज्यमाजा, प्रतिपुर प्रतिग्राम निधिमार्गजयजयाकारकारिण स्वकीय विभव सफल्यता फाल्गुनचतुर्मासके सर्वविधमारे सञ्जलसुधातलपत्रिरामणीयकाधारे श्रीजर्जुदगिरीन्द्रनरे श्रीयु-

गादिदेव-श्रीनेमिनाथतीर्थचक्रिणौ नमश्चक्राते । ततो विस्मृतगृहप्राग्भारेण हर्षाङ्कूरपूरितशरीरेण ममस्तश्रीसंवेन सर्वस्वापतेयसारपुण्यानुबन्धिपुण्यसारोपार्जनया त्रैलोक्योपरि स्वं मन्यमानेन श्रीइन्द्रपदादिभिः सर्वमहोभिः सुदिनेष्वष्टसु दिनेषु द्युमन्स्योद्देशतः सप्त सहस्राणि सफलीचक्रिरे । तदनन्तरं श्रीमत्पूज्यप्रसादात् सफलीकृतनिजजन्मवैभवो दलितदुर्गतिसंभवः सम्पूर्णाखर्वसर्वमनोरथः श्रीजावालिपुरे सम्पन्नमहाप्रवेशकमहोत्सवः क्षेमेण सर्वोऽपि संघः प्राविशत ।

७९. तस्मिन्नेव वत्सरे ज्येष्ठ वदि ४, जंगचन्द्रमुनिः कुमुदलक्ष्मी-भुवनलक्ष्मीसाध्व्यौ च दीक्षिताः । पञ्चम्यां चन्द-नसुन्दरीगणिन्या महत्तरापदं प्रदत्तं तस्याश्च श्रीचन्दनश्रीरिति नाम जज्ञे । ततः संमुखीनायातश्रीसोममहाराजाभ्यर्थ-नया श्रीशम्भानयने चतुर्मासीं विधाय, अतुलवलक्षोणिपालमालामौलिमाणिक्यकिरणकदम्बपानीयपूरप्लुतचरणकमला-नां सम्पादितभव्यभव्यलोकनिरुपमसम्यक्तवक्रमलानां सकलसैन्यपरिवारपरिकलितसंमुखायातप्रमुदितश्रीकर्णमहानरे-न्द्राणां श्रीजिनप्रबोधसूरिमुनीन्द्राणां श्रीजेसलमेरौ सं० १३४० फाल्गुनचतुर्मासके महता विस्तरेण प्रवेशकमहोत्सवः समपनीपद्यत ।

तत्र च वैशाखसुदिअक्षततृतीयादिने श्रीउच्चापुरीय-श्रीविक्रमपुरीय-श्रीजावालिपुरीयाद्यनेकसंघमेलापकेन सर्व-समुदायसहिताभ्यां सा०नेमिकुमार-सा०गणदेवाभ्यां महर्ज्या कृतसर्वमहोत्सवाभ्यां चतुर्विंशतिजिनालयस्याष्टापदा-देश्व विम्बानां ध्वजदण्डानां च गरिष्ठप्रतिष्ठामहोत्सवः कारितः सर्वमहोत्सवैः । श्रीदेवगृहायपदे द्र० सहस्र ६ समु-त्पन्नाः । ज्येष्ठ वदि ४, मेरुकलशमुनि-धर्मकलशमुनि-लब्धिकलशमुनीनां पुण्यसुन्दरी-रत्नसुन्दरी-भुवनसुन्दरी-हर्षसु-न्दरीसाध्वीनां दीक्षामहोत्सव उत्पेदे । श्रीकर्णदेवमहाराजोपरोधेन चतुर्मासीं तत्रैव विधाय नानाविधधर्मदेशनया सकलनगरलोकस्य चित्तेषु चमत्कारमुत्पाद्य श्रीविक्रमपुरसमुदायगाढाभ्यर्थनया युगप्रधानश्रीजिनदत्तसूरिसंस्थापितं मरु-स्थलीकल्पद्रुमं श्रीमहावीरवर्तीर्थ महता विस्तरेण श्रीविक्रमपुरे प्रविश्य जिनप्रबोधसूरयो वन्दितवन्तः । तत्र श्रीउच्चा-पुरीय-श्रीमरुकोट्टीयप्रभृतिनानासमुदायमेलके श्रीमहावीरविधिचैत्ये महता विस्तरेण सम्यक्तवारोप-मालारोपण-दीक्षा-दानादिमहानन्दिमहोत्सवः सं० १३४१ फाल्गुनकृष्णैकादश्यां श्रीजिनप्रबोधसूरिभिश्चक्रे । तत्र च नन्दिमहोत्सवे विन-यसुन्दर-सोमसुन्दर-लब्धिसुन्दर-चन्द्रमूर्ति-मेघसुन्दरनामानः क्षुल्लकाः पञ्च, धर्मप्रभा-देवप्रभाख्ये क्षुल्लिके द्वे च संजाते ।

तत्र च श्रीमहावीरतीर्थ प्रभावयतां ज्ञानध्यानवलेन समस्तजनमनःस्वाश्चर्यमुत्पादयतां स्वपक्ष-परपक्षाराध्य-मानचरणानां पवित्रचरणानां श्रीपूज्यानां महान् दाहज्वरः संजातः । ततो ध्यानवलेन स्वायुःपरिमाणं स्वल्पं सम्यक् परिज्ञायाविच्छिन्नप्रयाणैः श्रीपूज्याः श्रीजावालिपुरे समायाताः । तत्र च सकललोकचमत्कारकारिणि श्रीवर्धमान-स्वामिनो महातीर्थे वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, गीयमानेषु प्रवरगीतेषु, दीयमानेषु धवलेषु, नृत्यमानासु प्रवर-पुराङ्गनासु, वितीर्यमाणेषु दीनानाथदुःस्थितानां महादानेषु, मिलितेषु नानापुरग्रामसंघेषु, नानाविधावदातानुकृतपू-र्वसूरिभिः श्रीजिनप्रबोधसूरिभिः, सद्रूपलक्ष्मीतजितकलाकेलयः समस्तभव्याम्बुजप्रकाशनहेलयो नानागुणरत्ननिधयः प्रवरगभीरिमाधरीकृतवार्धयः श्रीजिनचन्द्रसूरयः सं० १३४१ श्रीयुगादिदेवपारणकपवित्रितायां वैशाखशुक्लाक्षततृती-यायां स्वपदे महाविस्तरेण स्थापिताः । तस्मिन्नेव दिने राजशेखरगणेशोपाचार्यपदं प्रदत्तम् । ततश्चाष्टम्यां श्रीम-त्पूज्यैः सकलसंघेन सह विस्तरेण मिथ्यादुष्कृतं दत्तम् । ततश्च दिने दिने वर्धमानशुभभावादिज्ञातसांसारिकभावा-नित्यस्वभावाः सुसाधुभिर्निरन्तरं श्राव्यमाणसमाराधनाः सम्यग्विहितश्रीदेवगुरुपादपञ्चाराधनाः सज्ज्ञानलक्ष्मीकण्ठ-कन्दलहाराः स्ववदनकमलोच्चारितपञ्चपरमेष्ठिनमस्काराः कीर्त्तिधवलितक्षोणयः श्रीजिनप्रबोधसूरयो राधशुक्लैकादश्यां स्वर्गाङ्गणभूषणा वभूवुः ।

८०. तदनन्तर स० १३४२ वैशाखशुक्लदशम्या, श्रीजापालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये श्रीतिचन्द्र-सुरकीतिनामक धुल्लरुद्रय जयमञ्जरी-रत्नमञ्जरी-शीलमञ्जरीनामकं धुल्लिकात्रयं च विहितम् । तस्मिन्नेन दिने वाचनाचार्यमिश्राणां विवेकममुद्रगणीनामभिषेकपदम्, सर्वराजगणेशाचनाचार्यपदम्, उद्विग्नमृद्विगणिन्याथ नीपदं च प्रदत्तम् । सप्तम्या च सम्यक्पराशर-मालारोपण-सामायिकारोप-माधुमाध्वीउत्थापनानन्दिमहोत्सवश्चेत् ।

तथा ज्येष्ठकृष्णनवम्या साधुराजक्षेममिहेन कारितस्य रत्नमयस्य श्रीअजितस्वामिनिम्बस्य सप्तविधत्यङ्गुलप्रमाणस्य तेनैव कारितानां श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथनिम्बानां च, महाम० देदाकारितश्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथनिम्बानाम्, भाण्डागारिस्त्राहडकारितस्य श्रीशान्तिनाथनिम्बस्य महत्तमस्य, वैद्यदेहडिकारिताष्टापदचक्रादण्डस्य, अन्येषां च गृहानां निम्बानां महता निस्तरण श्रीसामन्तसिंहविजयराज्ये सरललोकमनश्चमत्कारी निःशेषपापहारी श्रीजिनचन्द्रस्वरिभिः प्रतिष्ठामहोत्सवे विहितः । अस्मिन् प्रतिष्ठामहोत्सवे निशेषतोऽतिप्रसन्न-श्रीसामन्तसिंहमहाराजमाभिधेयेन सरलस्वपक्ष परपक्षाह्लादकः सरलविधिमार्गप्रोत्तमर्षणाद्युत्पादकः प्रभूततरङ्गमय-फलकीकरणेन सा० क्षेममिहप्रमुखसमस्तश्रावकैर्विधिमार्गप्रभाषकैः प्रमोदभरमेदुरैः सङ्गाजनावन्युरैः श्रीहन्द्रमहोत्सवः कारितः । ज्येष्ठकृष्णकादश्या च वा० देवमूर्तिगणेशः श्रीअभिषेकपद मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च सजातः ।

स० १३४४ श्रीजापालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये मार्गशीर्ष सुदि १०, सा० कुमारपाल पु० ५० स्थिरकीर्तिगणेशः श्रीजिनचन्द्रस्वरिभिस्तरेण आचार्यपदं दत्तम्-श्रीदिनारुचार्या इति नाम ।

स० १३४५ आपाद सुदि ३, मतिचन्द्र-धर्मकीर्त्योर्दीक्षा । वैशाख उदि १, पुण्यतिलक-भुवनतिलकयोश्चारित्रलक्ष्मीमाध्व्याथ दीक्षा । राजदर्शनगणेशाचनाचार्यपदं च ।

स० १३४६ माघ वदि १, सा० क्षेममिहभा० (आ० १) बाहडकारितस्वर्णगिरिस्थ श्रीचन्द्रप्रभस्वामिदेवगृहपार्श्वस्थितयोः श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथविम्बयोर्मण्डपसत्तकेषु च समेतशिरपरिभक्तिनिम्बानां च स्थापनामहोत्सवः । फाल्गुन सुदि ८, सा० बाहड-भा० भीमा-भा० जगसिंह-भा० सेतसिंहसुश्रावकराकारिते प्रासादे श्रीशम्भानयने चाहड (चाह ?) मानाह्वयने श्रीमोमेश्वरमहाराजकारितनिस्तरप्रवेशमहोत्सवस्य श्रीशान्तिनाथदेवस्य निस्तरण स्थापनामहोत्सवः । देववल्लभ-चारित्रतिलक-कुशलकीर्तिसाधूनां रत्नश्रीसाध्व्याथ दीक्षा । मालारोपणादिमहोत्सवश्च । चैत्र सुदि १, श्रीप्रह्लादनपुरे सर्वत्र आहट्टोर्ध्वतपताकोचरे निःस्वानेषु वाद्यमानेषु मं० माधवप्रमुखसमकलनगरलोकसमुत्सागमनपूर्वं सा० जयचन्द्रप्रमुखसमुदायेन प्रवेशमहोत्सवः कारितः । वैशाख वदि १४, श्रीभीमपण्ड्या श्रीप्रह्लादनपुरवत्प्रवेशमहोत्सवः । वैशाख सुदि ७, मा० अमयचन्द्रकारिताद्भुतशिलमयश्रीयुगादिदेवविम्ब-श्रीचतुर्विंशतिजिनालय-चतुर्विंशतिनिम्ब-चन्द्रध्वज-श्रीअनन्तनाथदण्डध्वज-श्रीजिनप्रबोधस्वरिस्तूप-मूर्ति-दण्डध्वजानेकशिलमयपिचलामय-निम्बानां निस्तरण प्रतिष्ठामहोत्सवश्च । ज्येष्ठ उदि ७, नरचन्द्र-राजचन्द्र-मुनिचन्द्र-पुण्यचन्द्रमाधूनां मुक्तिलक्ष्मी-मुक्तिश्रीसाध्व्योश्च महाप्रभानापूर्वं दीक्षा च ।

स० १३४७ मार्गशीर्ष सुदि ६, श्रीप्रह्लादनपुरे सुमतिकीर्चिदीक्षा, नरचन्द्रादिमाधुमाध्वीनामुपस्थापना मालारोपणादिमहोत्सवश्च । ततो मार्गशीर्ष सुदि १४, सदिरालुकाया स्थाने स्थाने तलिसातोरणाद्धृताया म० चण्डापुर म० सहणपालेन सरलमहाजनपरिग्रहनाक्षणादिमेलापकेन प्रवेशमहोत्सवः कारितः । म० सहणपालेन समस्तसहमेलापकेन श्रीतारणगडतीर्थलङ्कारश्रीअजितस्वामितीर्थयात्रा कारिता । पौष उदि ५, श्रीजीजापुरीय सा० लक्ष्ममिह-त्रे० ग्रामपालप्रमुखसमुदायेन सदिरालुकात्रप्रवेशमहोत्सवः कारितः । श्रीजापालिपुरे श्रीजिनप्रबोधस्वरिस्तूपे मूर्तिस्थापनामहोत्सवो दण्डध्वजारोपमहोत्सवश्च माघ सुदि ११ सा० अमयचन्द्रेण कारितः । चैत्र वदि ६, श्रीजीजापुरे अमररत्न-पञ्च-

रत्न-विजयरत्नसाधवो मुक्तिचन्द्रिका साध्वी च स्तम्भतीर्थ-आशापल्ली-वागड-वटपद्रकादिसंघमेलापकेन विस्तरेण दीक्षिता, मालारोप-परिग्रहपरिमाणादिनन्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

सं० १३४८ वैशाख सुदि ३, श्रीप्रह्लादनपुरे वीरशेखरस्य अमृतश्रीसाध्व्याश्च दीक्षा, त्रिदशकीर्त्तिगणेर्वाचनाचार्य-पदम् । तस्मिन्नेव वर्षे श्रीपूज्यैः सुधाकलश-मुनिवल्लभसाधुपरिवृतैर्गणियोगतपश्चक्रे ।

सं० १३४९ भाद्रपद वदि ८, साधर्मिकसत्राकारस्य संघपुरुषस्य सा० अभयचन्द्रसुश्रावकस्य संस्तारकदीक्षा, अभय-शेखर इति नाम । मार्गशीर्ष वदि २, यशःकीर्त्तिदीक्षा ।

सं० १३५० वैशाख सुदि ९, करहेटक-अर्बुदादिविहितसविस्तरतीर्थयात्रासफलीकृतजन्मजीवितस्य वरडियानगर-सर्वाधिकारिणो नवलक्षककुलोत्तंसस्य भा० झांझणसुश्रावकस्य सकलस्वपक्ष-परपक्षचमत्कारकारिणी संस्तारकदीक्षा, नरतिलकराजपिरिति नाम ।

सं० १३५१ माघ वदि १, श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीयुगादिदेवविधिचैत्ये सं० तिहुणसत्कश्रीयुगादिदेव-श्रेष्ठिवीजासत्क-श्रीमहावीरविम्बप्रमुखाद्भुतविम्बानां चत्वारिंशदधिकपदशतीप्रमाणानां महं० तिहुण-श्रे० वीजासुश्रावकाभ्यां समुदा-यसहिताभ्यां विस्तरेण प्रतिष्ठामहामहोत्सवः कारितः । पञ्चम्यां श्रीपूज्यानामनेकसाधुसाध्वीश्रावकश्राविकापरिवृतानां मालारोपमहामहोत्सवनन्दिः, विश्वकीर्त्तिसाधोर्हेमलक्ष्मीसाध्व्याश्च दीक्षा । ८००(?)

८१.सं० १३५२ जिनचन्द्रसूरिगुरूपदेशेन वा० राजशेखरगणिः सुबुद्धिराजगणि-हेमतिलकगणि-पुण्यकीर्त्तिगणि-रत्नसुन्दरमुनिसहितः श्रीवृहद्भामे विहृतवान् । ततश्च तत्रत्यठ० रत्नपाल-सा० चाहडप्रधानश्रावकप्रेषिताभ्यां सभ्रातृ-हेमराज-भागिनेयवांचूश्रावकाभ्यां सपरिवाराभ्यां सा० वोहिथपुत्रेण सा० मूलदेवश्रावकेण श्रीकौशाम्बी-बाणारसी-काकिन्दी-राजगृह-पावापुरी-नारिन्दा-क्षत्रियकुण्डग्राम-अयोध्या-रत्नपुरादिनगरेषु जिनजन्मादिपवित्रितेषु तीर्थया-त्रा कृता । तैः श्रावकैः सार्धं समुदायसहितपूर्वविहितहस्तिनागपुरयात्रेण वा० राजशेखरगणिना सपरिवारेणैतानि तीर्थानि वन्दितानि । राजगृहसमीपे उडंडविहारे चतुर्मासी कृता, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च कृतः । तथा तत्रैव वर्षे नाना-द्भुतपुण्यवल्लीश्रीश्रीभीमपल्लीतः सा० धनपालसुश्रावकसत्पुत्र सा० भडसीह-सा० सामलश्रावककृतसंघेन श्रीप्रह्लादन-पुरीय-भीमपल्लीय-श्रीपत्तनीय-सत्यपुरीयाद्यनेकस्वपक्ष-परपक्षमेलापकेन च सार्धं प्रस्थाय वाक्चातुरीपराभूतगीर्वा-णोपाध्याय-श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायप्रमुखसुसाधुमण्डलीपरिवृतैर्जगत्पूज्यैः श्रीमत्पूज्यैः श्रीशङ्खेश्वरपुरालङ्कारचूडामणि-श्विन्तातीतवसुसम्पादनापहस्तितचिन्तामणिः संसारदुःखदावाग्निपाथः श्रीपार्श्वनाथः प्रणतः । तत्र च श्रीसंघेन स्नात्र-पूजाउद्यापनक-ध्वजारोपादिमहोत्सवा विहिताः । ततः सर्वसंघसमन्विताः श्रीमत्पूज्याः श्रीपत्तने समाजग्मुः । तत्र च श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये सविस्तरध्वजारोपादिमहोत्सवपूर्वकनानाविधवाद्यमाननान्दीतूर्यप्रवर्तमानाङ्गनाचङ्गनृत्येषु सक-लपत्तनमध्यस्थसमस्तचैत्येषु विस्तरेण चैत्यपरिपाटीं विधाय, श्रीपूज्याः श्रीभीमपल्लीयां समायाताः । पश्चाच्छ्रीवीजा-पुरीयसमुदायाभ्यर्थनया वीजापुरे चतुर्मासी कृता । तत्र च सं० १३५ [३१] मार्गशीर्षकृष्णपञ्चम्यां श्रीवासुपूज्यवि-धिचैत्ये मुनिसिंह-तपःसिंह-जयसिंहसाधवो दीक्षिताः, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

ततः श्रीजावालिपुरे तत्समुदायाभ्यर्थनया विहारः । तस्मिन्नेव संवत्सरे सा० सलखणश्रावकपुत्ररत्न सा० सीहा श्रावक-माण्डव्यपुरीय सा० झांझणसत्पुत्रसा० मोहनश्रावकाभ्यां निमित्तसंघेन श्रीजावालिपुरीय-श्रीशम्भानयनीय-श्रीजेसलमेरवीय-श्रीनागपुरीय-रुणापुरीय-श्रीमालीय-सत्यपुरीय-प्रह्लादनपुरीय-भीमपल्लीयाद्यनेकमहद्विक-श्रीमा-लजातिमण्डनश्रीयोगिनीपुरवास्तव्य सा० बाह्यासुश्रावकपुत्र सा० लोहदेवप्रमुखप्रभूतश्रावकमेलापकविभूषितेन मार्गानव-स्तविरचितावारितसत्रचैत्यपरिपाट्यनेकमहामहोत्सवेन श्रीजावालिपुराद् वैशाखकृष्णपञ्चम्यां प्रस्थाय, प्रभूतमुनिमण्ड-

लीसंसेव्यमानैः श्रीचतुर्विंशश्रमणसद्यस्तूपमानैर्जगत्पूज्यैः श्रीमत्पूज्यैः श्रीग्रन्थदालङ्कारकारिणौ समस्तदौर्गत्यविदारिणौ श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनायजिनेधरौ नमस्कृतौ । ततोऽपहस्तितकलिकालमहाचौरेण महादानपराभूतदेवतवरणेण परम-चासनाक्षालितानैरुभयसहस्रसचित्तदुष्पापौघेन श्रीममस्तत्रिधिमार्गमणेन श्रीइन्द्रपद-स्नात्र-ध्वजारोपादिमहोत्सवैरुद्देशतो द्रम्म द्वादश सहस्राणि कृतार्थाकृतानि । तदनन्तर हर्षाङ्कुरपूरितः स्वसुकुतमहाराजपूजितः सदानधः श्रीत्रिधिमार्गसंघः क्षेमेण श्रीजानालिपुरे निस्तरेण प्रविष्टः ।

सं० १३५४ ज्येष्ठ वदि १०, श्रीजानालिपुरे श्रीमहावीरत्रिधिचैत्ये सा० सलखगुप्त सा० मीहाकारितो दीक्षा-मालारोपणादिमहोत्सवः सजातः । तस्मिन्महसि वीरचन्द्र-उदयचन्द्र-अमृतचन्द्रमाधूना जयसुन्दरीमाध्व्याश्च दीक्षादानोत्सवः सम्पन्नः । तस्मिन्नेव वत्सर आपादशुक्लद्वितीयाया मिरियाणरुग्रमे श्रीमहावीरग्रासादोद्धार-श्रीमहावीरविम्ब-स्थापना श्रे०भाडाश्रानरुपुत्रेण श्रे०जोधाश्रानकेण महाविस्तरेण कारिता । सं० १३५५ ।

सं० १३५६ राजाधिराजजीवजसिंहविजय्या मार्गशीर्षामितचतुर्थ्यां श्रीजेमलमेरौ श्रीपूज्याः समायाताः । तत्र च श्रीमहाराजजैत्रमिहेन योजनद्वयसमुत्सुतागमनेन बहुमानपूर्वकं मा० नेमिकुमारप्रमुखमस्तममुदायेन च प्रभूतद्रव्य-वेचनेन त्रिधिमार्गप्रमानपूर्वकं निःस्नानादितृयेषु राद्यमानेषु, पठत्सु बन्दिष्टन्देषु, स्थाने स्थाने सजायमाननयन-मनःप्रह्लादकारिप्रेक्षणीयकेषु, श्रानरुश्रानिकाभिनिस्तार्यमाणेषु राम-गीत-धनलमङ्गलेषु, खपक्ष परपक्षचैतथमत्कार-कारी श्रीपूज्याना प्रवेशरुमहोत्सवः सजातः ।

सं० १३५७ मार्गशीर्षशुक्लनवम्या श्रीमहाराजजैत्रसिंहप्रेषितनिःस्नानादिषु राद्यमानेषु दीक्षा-मालारोपणादि-महामहोत्सवः सजातः । तत्र श्रे०लक्ष्म-भा०गजपुत्रौ जयहम-पद्महंमनामानौ दीक्षितौ ।

सं० १३५८ माघशुक्लदशम्या श्रीपार्थनाथत्रिधिचैत्ये महाविस्तरेण निःस्नानादिषु राद्यमानेषु श्रीसमेतशिखरादि-निम्नाना प्रतिष्ठामहोत्सवः श्रीमत्पूज्यैः कृतः । सा० केशवपुत्रेण सा० तोलीश्रानकेण कारापितः, फाल्गुनशुक्लपञ्चम्यां मालारोपण-मन्मत्तारोपादिमहोत्सवश्च सम्पन्नः ।

ततः सं० १३५९ फाल्गुन वदि ११, श्रीगहडमेरौ मा० मोरुलसिंह सा० जीजडप्रमुखसमुदायाम्यर्थनया श्रीपूज्याः श्रीयुगादिदेवतीर्थं नमस्कृतान्तः ।

तत्र च सं० १३६० माघ वदि १०, मा० जीजड-सा० धिरदेवादिमुश्रानैः प्रभूतद्रव्यवेचनेन श्रीजिनशासन-प्रमानपूर्व मालारोपणादिनिन्दिमहोत्सवः सविस्तरः कारितः । ततश्च श्रीशीतलदेवमहाराजविजय्या म० नाणचन्द्र-मं० कुमारपाल-श्रे०पूर्णादिसमुदायाम्यर्थनया च श्रीशम्यानयने श्रीशान्तिनाथदेवतीर्थे श्रीपूज्यैर्नमश्चक्रे ।

ततः सं० १३६१ शान्तिनाथत्रिधिचैत्ये म० नाणचन्द्र-मं० कुमारपाल-भा० पद्म-श्रे०पूर्ण-मा० रूपचन्द्र-प्रमुखसमुदायेन द्वितीयवैशाख सुदि ६, श्रीजानालिपुरीय-सपादलक्षीयप्रमुखनानागरग्रामवास्तव्यसधमेलापकेन श्रीपार्थनाथप्रमुखनानानिम्नाना प्रतिष्ठामहोत्सवः, दशम्या च मालारोपणादिनिन्दिमहोत्सवः सरुलखपक्ष-परपक्षचमत्कारकारी श्रीदेवगुरुप्रमादात्रिभिर्नमः कारितः । अस्मिन्महोत्सवे प० लक्ष्मीनाथगणि-प० हेमभूषणगण्योर्गचनाचार्यपदं दत्तमिति ।

८२. ततः श्रीजानालिपुरीयप्रमुखसमुदायाम्यर्थनया श्रीजानालिपुरे श्रीमहा[वीर]देव श्रीपूज्या नमश्चक्रुः । तत्र च सं० १३६४ वैशाखकृष्णययोदश्या, म० सुमनसिंह-सा० सुमट-म०नयनसिंह-म० दुस्माज-म० भोजराज-सा० सीहा-प्रमुखसमस्तश्रीसमुदायपरिहितनानाश्रोतस्पर्णापूर्वकं श्रीमत्पूज्यैर्नानाश्रीराजगृहादिमहातीर्थनमस्कृगण्यमुवाजितगण्य-पुण्यप्राग्भारवा०राजशेखरगणैराचार्यपदं प्रदत्तम् । स्वयं परपक्षचमत्कारी मालारोपणादिनिन्दिमहोत्सवश्च श्रीसमुदा-

येन कारितः । ततश्चौरचरटाद्युपलुतेऽपि मार्गे भण० दुर्लभसाहाय्यात् श्रीभीमपल्लीयां श्रीपूज्याः समाजगुः । ततः श्रीपत्तनीयश्रीकोट्टिकाश्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये श्रीश्रावकपौषधशालासन्निवेशनप्रमुखश्रीधर्मकृत्यपेशलसा० जेसलप्रभृतिश्रीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपत्तने श्रीशान्तिनाथदेवं नमस्कृतवन्तः । ततः श्रीस्तम्भतीर्थीयकोट्टिकाश्रीअजितनाथदेवविधिचैत्यालयश्रीश्रावकपौषधशालाप्रमुखसद्धर्मकृत्यकुशलेन सा० जेसलेन समामन्त्र्यमाणाः श्रीशेरीपके श्रीपार्श्वनाथदेवं नमस्कृत्य सा० जेसलकारितेन खपक्षपरपक्षचमत्कारकेणानुकृतमन्त्रीश्वरश्रीवस्तुपालकारितश्रीजिनेश्वरसुरिमहाप्रवेशकमहोत्सवेन श्रीस्तम्भतीर्थे श्रीपूज्याः श्रीअजितनाथदेवं नमश्चक्रुः ।

८३. ततः सं० १३६६ ज्येष्ठ वदि १२, नानावदातत्रातसहृदृतसर्वपूर्वजकुलेन साधर्मिकवत्सलेन सा० जेसलमुश्रावकेण मेलितेन श्रीपत्तनीय-श्रीभीमपल्लीय-श्रीवाहडमेरवीय-श्रीशम्यानयनीयसमस्तसंघमेलापकेन स्वकीयवृहद्भात् सा० तोलियनिवेशितसंघधुर्यपदेन लघुभात् सा० लाखुनिवेशितपच्छेवाणपदेन विपमदुःपमाकालेऽप्यतुच्छम्लेच्छसंकुलेऽपि देशे श्रीस्तम्भतीर्थाच्छ्रीदेवालयप्रचलनमहोत्सवो विहितः । तेन सह श्रीमत्पूज्या जयवृहद्भगणि-हेमतिलकगण्यादि-साध्वेकादशकेन प्र० रत्नवृष्टिगणिन्यादिसाध्वीपञ्चदशकेन च वरिवस्यमानाः श्रीमहातीर्थनमस्करणाय प्रस्थिताः । ततः स्थाने स्थाने चैत्यपरम्परासु चैत्यपरिपाट्याद्यनेकमहोत्सवेषु श्रीसंघेन क्रियमाणेषु, नानाविधतूर्येषु वाद्यमानेष्वनेक-श्रावक(श्राविका?) लोकेन श्रीमद्देवगुरुगुणगणेषु गीयमानेषु, भट्टवट्टैः स्वकीयनव्यकाव्येषु पठ्यमानेषु, क्रमक्रमेण पीपलाउलीग्रासे सर्वोऽपि संघः समायातः । तत्र च श्रीशत्रुञ्जयमहातीर्थपर्वतावलोकमहोत्सवः श्रीसंघेन कृतः । ततोऽपागसंसारपारावारनिमज्जन्तुजातप्रवहणायमाननिःशेषदेशागतजन्तुजातपूज्यमानश्रीशत्रुञ्जयमहातीर्थालङ्कारश्रीदेवाधि-देवश्रीयुगादिदेवपादपन्नमस्करणयात्राहर्षप्रकर्षपादुर्भूताङ्कुरपूरपवित्रितैः श्रीचतुर्विधसंघपरिवृतैः श्रीपूज्यैर्विहिता । तत्र च सा० सलखणपुत्ररत्न सा० मोकलसिंहादिसुश्रावकैः श्रीइन्द्रपदादिमहोत्सवाः सविस्तरा विहिताः । तत्र च ज्येष्ठशु-क्लद्वादश्यां मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरः श्रीसमुदायेन कारितः ।

ततः सुराष्ट्रालङ्कारश्रीगिरिनारसंस्थितश्रीनेमिनाथमहातीर्थनमस्करणाय चतुर्विधसंघपरिवृताः श्रीपूज्याः प्रस्थिताः । नेदीयोगच्छदतुच्छम्लेच्छकटकोपद्रुतेऽपि सुराष्ट्रादेशे जगन्नाथश्रीनेमिनाथप्रसादाच्छ्रीअम्बिकासान्निध्या-च्छ्रीमत्पूज्यज्ञानवलाच्च सुखंसुखेन श्रीउज्जयन्ततलहडिकायां सर्वोऽपि संघः प्राप्तः । ततः श्रीनेमिनाथकल्याणकत्रयप-वित्रितश्रीउज्जयन्तमहापर्वतराजालङ्कारभाद्राम्भोधरसौभाग्यसुन्दरनेमिनाथपादपन्नमहातीर्थ श्रीपूज्याः सकलसंघसम-न्विता नमश्चक्रुः । तत्र च सा० कुलचन्द्रकुलप्रदीप सा० वीजडप्रमुखसकलसुश्रावकैः श्रीइन्द्रपदादिप्रोत्सर्पणा विहिता । ततः श्रीनेमिनाथदेवं नमस्कृत्य, स्थाने स्थाने नानाप्रभावनां विधाय, श्रीपूज्याः श्रीसंघसमन्विताः श्रीस्तम्भतीर्थे समायाताः । तत्र च सा० जेसलसुश्रावकेण श्रीदेवालयस्य श्रीमत्पूज्यानां च महता विस्तरेण प्रवेशकमहोत्सवश्चक्र । तत्र च चतुर्मासीं विधाय श्रीस्तम्भनकालङ्कारश्रीपार्श्वनाथदेवतीर्थ मन्त्रिदलीय ठ० भरहपालसुश्रावकसाहाय्याच्छ्री-मत्पूज्या ववन्दिरे ।

८४. ततः श्रीबीजापुरे श्रीवासुपूज्यदेवं नमस्कृतवन्तः । तत्र च सं० १३६७ माघकृष्णनवम्यां श्रीमहावीरप्रमुखशैल-मयादिविम्बानां प्रतिष्ठा श्रीमत्पूज्यैर्महता विस्तरेण कृता, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च जज्ञे । ततः श्रीभीमपल्लीय-श्रीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीमहावीरदेवं नमस्कृतवन्तः । तत्र च सं० १३६७ फाल्गुनशुक्लप्रतिपदि, सकलश्रीभीमपल्लीय-श्रीपत्तनीय-श्रीप्रह्लादनपुरीयसमस्तश्रीसमुदायमेलापके नानाविधपुण्यांकदानादिप्रभावनापुरस्सरं क्षुल्लकत्रयं क्षुल्लिका-द्वयं च श्रीपूज्याश्चक्रुः । तन्नामानि च परमकीर्त्ति-वरकीर्त्ति-रामकीर्त्ति-पद्मश्री-व्रतश्रीरिति । तस्मिन्नेव च दिने मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरः श्रीसमुदायेन कारितः । पं० सोमसुन्दरगणेशोवाचनाचार्यपदं दत्तम् ।

म्या श्रीभीमपल्लीसमुदायरितमहामहोत्सवेन प्रतापकीर्त्यादिधुल्लरुपोत्थोत्थापना धुल्लरुद्रय च
पूज्यैर्वर्षायि । तन्नामानि तरुणकीर्तिस्तेजःकीर्ति , माच्चोश्र प्रतवर्मा दृढवर्मेति । तस्मिन्नेन दिने ठ० हासिरु पुत्रन्त ठ०

देहडानुज ठ० धिरदेवपुत्रिकायाः श्रीजिनचन्द्रसूरिस्वहस्तकमलदीक्षिताया रत्नमञ्जरीगणिन्या महत्तरापदं प्रदत्तम्-
श्रीजयर्द्धिमहत्तरेति नाम विहितम्, प्रियदर्शनगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च ।

ततः श्रीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः पत्तनपुरवरे समायाताः । तत्र च सं० १३६९ मार्गशीर्षासितपष्ट्यां स्वप-
क्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारकेण श्रीसमुदायविधापितमहोत्सवेन 'जयति जिनशासनम्' इति समुत्साहपूर्वकं श्रीपूज्यैर्ज-
गत्पूज्यैश्चन्दनमूर्ति-भुवनमूर्ति-सारमूर्ति-हीरमूर्तिनामकं क्षुल्लकचतुष्टयं विहितम्, केवलप्रभागणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च
प्रदत्तम्, मालारोपणादिसहानन्दिमहोत्सवश्च कृतः ।

सं० १३७० माघशुक्लैकादश्यां पुनः श्रीसमुदायकारितसकलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारी दीक्षामालारोपणादि-
नन्दिमहामहोत्सवः सकलजगत्कल्पद्रुमावतारैः श्रीमत्पूज्यैः कृतः । तस्मिन्महोत्सवे निधानमुनेयशोनिधि-महानिधि-
साध्वीद्वयस्य च दीक्षा प्रदत्ता ।

ततः श्रीभीमपल्लीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः श्रीभीमपल्ल्यां समायाताः । तत्र च सं० १३७१ फाल्गुनशुक्ल-
कादश्यां श्रीमत्पूज्यैः साधुराजश्यामलप्रमुखश्रीभीमपल्लीसमुदायकारितः श्रीअमारिघोषणावारितसत्रसंघपूजासाधर्मिक-
वात्सल्यादिनानाविधप्रोत्सर्पणापूर्वकं सकलजनमनोहारी व्रतग्रहणमालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः कृतः । तस्मिन्महो-
त्सवे त्रिभुवनकीर्तिमुनेः, प्रियधर्मा-आशालक्ष्मी-धर्मलक्ष्मीसाध्वीनां च दीक्षा प्रदत्ता ।

८५. ततः श्रीपूज्यपादाः श्रीजावालिपुरीयसमुदायगाढतराभ्यर्थनया श्रीजावालिपुरे विहृताः । तत्र च सं०
१३७१ ज्येष्ठवदिदशम्यां सं० भोजराज-देवसिंहप्रमुखसकलश्रीजावालिपुरीयसमुदायकारितः सकलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्च-
मत्कारकारी समस्तजनमनोहारी दीक्षामालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीपूज्यैः कृतः । तस्मिन् महोत्सवे देवेन्द्रदत्त-
मुनि-पुण्यदत्तमुनि-ज्ञानदत्त-चारुदत्तपुनीनां पुण्यलक्ष्मी-ज्ञानलक्ष्मी-कमललक्ष्मी-मतिलक्ष्मीसाध्वीनां च दीक्षा
प्रदत्ता । ततो म्लेच्छकृतो भङ्गः श्रीजावालिपुरे जातः । ततः श्रीपूज्याः श्रीशम्यानयन-श्रीरुणापुरी-श्रीवन्वेरकादि-
नानास्थानवास्तव्यसकलसमुदायिनां समाधानमुत्पाद्य श्रीरुणातः श्रीश्रीशालकुलोत्तंसैः श्रीजिनशासनप्रभावकैः सकल-
साधर्मिकवत्सलैः साधुमानलपुत्ररत्नैः सा०माह्ला-सा०धानूप्रमुखभ्रातृभिः सह सकलसपादलक्षनगरग्रामवास्तव्यसम-
स्तसुश्रावकशकटशतत्रयमेलापकेन श्रीपूज्यपादैः श्रीफलवधिकायां सकलातिशयनिधानस्य म्लेच्छव्याकुलसकलसपाद-
लक्षजनपदक्षारसमुद्रामृतकूपतुल्यस्य श्रीपार्श्वनाथस्य प्रथमो यात्रामहामहोत्सवश्चक्रे । तस्मिन् यात्रामहोत्सवे श्रीवि-
धिसंघसुश्रावकैः श्रीइन्द्रपदादिनानापदग्रहण-अवारितसत्र-श्रीसाधर्मिकवात्सल्य-श्रीसंघपूजादिनानाविधश्रीजिनशास-
नप्रोत्सर्पणापूर्वकममेयं सौवस्वापतेयं सफली चक्रे । पश्चाच्छ्रीनागपुरसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्या नागपुरे विहृताः ।

ततः श्रीलोहदेव-सा०लखण-सा० हरिपालप्रमुखश्रीउच्चापुरीयविधिसमुदायानुत्तराभ्यर्थनया नानाम्लेच्छसंकुले
महामिथ्यात्वबहुले श्रीसिन्धुमण्डले महाग्रीष्मर्तौ प्रवर्तमाने दुर्गममरुस्थल्यां सौवज्ञानध्यानवलशालिभिः श्रीमेघकु-
मारदेवकृतसान्निध्यैर्युगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरिभिरनेकसुसाधुपरिवृतैः श्रीधर्मकल्पद्रुमारोपणाय विहारश्चक्रे । तत-
स्तद्देशालङ्कारे श्रीउच्चापुरीप्रत्यासन्ने श्रीदेवराजपुरे श्रीउच्चापुरीयविधिसमुदायकृतप्रवेशकोत्सवाः श्रीपूज्या महामिथ्या-
त्वरान्योत्पाटनायावस्थिताः । तत्र च सकलसिन्धुमण्डलसुश्रावकगाढतराभ्यर्थनया सं० १३७३ वर्षे मार्गशीर्ष-
वदिचतुर्थ्या श्रीआचार्यपदस्थापनाव्रतग्रहणमालारोपणादिमहामहोत्सवाः सकलाज्ञानिलोकसम्यक्त्वोपार्जनहेतवः
श्रीपूज्यपादैः प्रारब्धाः । पश्चान्महोत्सवदिनोपरि आरम्भसिद्धिरात्रौ ज्ञानध्यानातिशयसंस्मारितश्रीजिनदत्तसूरियुग-
प्रवरागमैः श्रीपूज्यैश्चतुर्मासीमध्येऽपि गुरुतरराजविद्वरेण संजायमानशून्यजनपदेषु तस्करादिनानोपद्रवबहुलेष्वपि
मार्गेषु सौवज्ञानातिशयवलेन कुशलं परिभाव्य, स....वीसल-महणसिंहसुश्रावकौ श्रीदेवराजपुराच्छ्रीगूर्जरात्रामुकुटकल्पे

श्रीपत्तने श्रीनिवेकमुद्रमहोपाध्यायाना पार्थे लक्षण-तर्क-साहित्यालङ्कार-ज्योतिष्क-स्वसमय-परसमयसारनिष्कनिष्कपणनिकपोपमे समग्राचार्यगुणालङ्कृतमात्रस्य स्वधिप्यरत्नस्य पण्डितराजराजचन्द्रस्य समाकारणाय प्रेषितौ । ततः श्रीउपाध्यायै सदुर्वदिशानुसारेण ताम्या सह पुण्यकीर्तिगणि दत्त्वा प० राजचन्द्रमुनिः प्रेषितः । ततः श्रीमत्पूज्य-शुरुतरच्याननलारूपिताधिप्रायकृतसाध्विध्यात् तस्कराधनेकोपद्रवानगणस्य कार्तिरुचतुर्मासकदिने स्वदीक्षागुरु-श्रीपूज्यपादपद्ममहातीर्थं प० राजचन्द्रमुनिना नमस्कृतम् । ततश्च श्रीमत्पूज्यैः श्रीउच्चापुरीय-श्रीमरुकोट्ट-श्रीक्यासपुर-प्रभुरामिन्धुदेशनाननगरग्रामनास्तव्यसत् यशुश्रानकसधमहामेलापकेन स्थाने स्थाने प्रेक्षणीयेषु सजायमानेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानेषु सुवतीजनेषु, पापल्यमानेषु वन्दि पु दीयमानेषु, श्रे० उदयपाल-श्रे० गोपाल-सा० वपरसिंह-ठ० कुमारसिंहप्रभुरत्नमहद्विकसुश्रानकलोकैः स्वर्णाचरसुदानेषु क्रियमाणेषु अगारितमत्रेषु सजायमानेषु साध-मिकनास्तव्येषु श्रीआचार्यपदस्थापना-व्रतग्रहण-भालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवशक्रे । तस्मिन् महोत्सवे स्वधिप्यरत्नस्य समग्रविद्याउद्दिपानकुम्भार्पणसमानस्य वारूचातुरीभिर्निर्जितसुराचार्यस्य पण्डितराजचन्द्रमुनिरस्य आचार्यपद प्रदत्तम् । श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्य इति नामधेयं च कृतम् । ललितप्रभ-नरेन्द्रप्रभ-धर्मप्रभ-पुण्यप्रभ-अमरप्रभसाधूना दीक्षा प्रदत्ता । अनेकश्रावकश्राविकालोकैर्माला गृहीता, सम्यक्तारोपसामायिकारोपश्च कृत । तस्मिन् महोत्सवे साधुराजयशोधवल-कुलप्रदीपेन सा० नैमिकुमारपुत्ररत्नेन श्रीजिनशासनप्रभापकेण सकलसार्धमिकरत्नसलेन सा० वपरसिंहसु विशेषतः श्रीसार्धमिकवान्मल्यावारितमत्रामारिचोपणाश्रीसधपूजानिर्मापणपूर्वकं स्वस्वापतेयं सफलीचक्रे ।

८६. ततः पुनः स० १३७४ फाल्गुनपदि पष्ठीदिने श्रीउच्चापुरीयादिनाननगरग्रामनास्तव्यसकलसिन्धुदेशनिष्कसमुदायकारितः श्रीपूज्यव्रतग्रहणभालारोपणोत्थापनादिनन्दिमहामहोत्सवः सकलस्वपक्ष-परपक्षचैतश्चमत्कारकारी कृतः । तस्मिन् महोत्सवे दर्शनहित-श्रुतनहित-त्रिभुवनहितमुनीना दीक्षा प्रदत्ता, श्राविकाशतेन च माला गृहीता । श्रीदेवराजपुरे महामिथ्यात्वतिमिर चतुर्मासीद्वयेनोन्मूल्य श्रीपूज्याः [मा १]री० पूर्णचन्द्रमत्पुत्रोदारचरित्रश्रीजिन-शासनप्रभापक सारी० हरिपालसार्धगाहसान्निधयेन मरुत्थलनालुकासमुद्रमुल्लङ्घ्य श्रीनागपुरे श्रीतमुदाय-प्रवेशकमहोत्सवाः समायाताः । ततः श्रीकन्यानयननास्तव्यश्रीश्रीमालकुलोत्तमश्रीजिनशामनप्रभापक सा० काला सुश्रानकरारिता श्रीकन्यानयनादिसमग्रनागडदेश-सपादलक्षदेश-नगरग्रामनास्तव्यपान ७ नगरग्राममेलापकेन श्रीफलवर्धिकाया श्रीपार्श्वनायदेवस्य श्रीपूज्यैर्द्वितीयनार यात्रा कृता । महद्विकसुश्रानकलोकैरगारितसत्रसाधर्मिक-ल्यश्रीसधपूजानिर्मापणपूर्वकं श्रीजिनशासने महती प्रभावना चक्रे ।

ततः स० १३७५ माघशुक्लद्वादश्या श्रीनागपुरे मन्त्रिदलकुलोत्तम-ठ० रिजयसिंह-ठ० सेहू-सा० रुद्राप्रमुख श्रीयोगिनीपुरममुदायसंघपुरूपमन्त्रिदलीय-ठ० अचलप्रभुरसमग्रडालामरुममुदाय-श्रीकन्यानयन-श्रीआसिका-धीन-रमटप्रभुरनाननगरग्रामनास्तव्य-समस्तवागडदेशसमुदाय-म० कुमार-म० मूधराजप्रभुरकोशनाणासमुदाय-नाननगरग्रामनास्तव्यसमग्रसपादलक्षसमुदाय-सा० सुभटप्रभुरश्रीजागलियुर-श्रीअभ्यानयनप्रभुरसमारुत्रासमुदायादिनानाजनपद प्रभुरसमुदायमहामेलापके स्थाने स्थाने सजायमानेष्वगारितमत्रेषु, कार्यमाणेषु महाप्रेक्षणीयेषु, नृत्यमानेषु पुष्पती जनेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, क्रियमाणेषु साधमिकनास्तव्येषु, दीयमानेषु महामहद्विकसुश्रानकलोकैः करुटकरूपकटकरुत्ताभदानेषु, श्रीवर्धमानस्वामितीर्थप्रवर्तनपरायणैः श्रीपूज्यैः श्रीनागपुरीयसमुदायाभ्यर्चनया पक्ष-परपक्षासंख्यजनमनोहारी सकलमहामिथ्याहलोकमस्तकावधूनकारी श्रीव्रतग्रहणभालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवशक्रे । तस्मिन् महोत्सवे सोमचन्द्रमाघोः शीलममृद्धि-दुर्लभममृद्धि-श्रुतनममृद्धिमाध्वीना दीक्षा प्रदत्ता । प० जगच्चन्द्रगणे' सर्वविद्यागिलिभिनीनायनायोपाध्यायकल्पस्य नानाशिप्यरत्ननिष्पादलब्धिममुद्रस्य दिक्षा जस्य परिमात्रितसपटलक्ष्मीयोग्यस्य तस्य पण्डितराजकुशलकीर्तिगणेश वाचनाचार्यपदम् । धर्ममालागणिनी-

सुन्दरीगणिन्योः प्रवर्तनीपदं च प्रदत्तम् । ततश्च ठ० विजयसिंह-ठ० सेहू-ठ० अचलप्रमुखसमग्रसंघशकटाश्वमहामेलापकेन श्रीफलवधिकायां श्रीपार्श्वनाथस्य श्रीपूज्यैस्तृतीयवारं यात्रा कृता । तत्र च जिनशासनप्रभावनाकरणप्रवणेन सर्वसाधमिकवत्सलेन मन्त्रिदलकुलोत्तसेन ठ० सेहूसुश्रावकेण जैथलसहस्रद्वादशप्रदानपूर्वकमिन्द्रपदग्रहणेन, अन्यैः सुश्रावकलोकैरमात्यादिपदग्रहणेन अवारितसत्रसंघपूजासाधमिकवात्सल्यस्वर्णरजतकटकवस्त्रादिदानैश्च श्रीजिनशासने महती प्रभावना चक्रे । श्रीपार्श्वनाथदेवभाण्डागारे च जैथलसहस्र ३० समुत्पन्नाः । ततः पुनः श्रीपूज्याः श्रीसंघेन सह नागपुरे समायाताः ।

८७. ततः सं० १३७५ वैशाखवद्यष्टम्यां नानावदातव्रातसमुद्धृतसर्वपूर्वजकुलेन निजभुजोपार्जितचारुकमलाकेलिनिवासेन मन्त्रिदलकुलोत्तस-ठ० प्रतापसिंहपुत्ररत्नेन श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणचतुरेण सकलसाधमिकवत्सलेन निःप्रतिमपुण्यपण्यशालिना स्थैर्यौदार्यगाम्भीर्यादिगुणगणमालिना सकलराज्यमानेन टक्कुरराजअचलसुश्रावकेण प्रतापक्रान्तभूतलपातसाहिश्रीकुतवदीनसुरत्राणपुरमाणं निष्कास्य कुङ्कुमपत्रिकादानसन्मानादिपूर्वं श्रीनागपुर-श्रीरूपा-श्रीकोसवाणा-श्रीमेडता-कडुयारी-श्रीनवहा-शुञ्जणू-नरभट-श्रीकन्यानयन-श्रीआसिका-झरे [?] रोहद-श्रीयोगिनीपुर-धामइना-यमुनापारनानास्थानवास्तव्यप्रभूतसुश्रावकमहामेलापकेन प्रारम्भिते श्रीहस्तिनागपुर-श्रीमथुरामहातीर्थयात्रोत्सवे श्रीवज्रस्वामि-श्रीआर्यसुहस्तिस्वरिवत्सर्वातिशयशालिनो जगत्पूज्याः श्रीमत्पूज्या जयवल्लभगणि-पं० पद्मकीर्तिगणि-पं० अमृतचन्द्रगण्यादिसाध्वएक-श्रीजयद्विमहत्तराप्रमुखसाध्वी.....श्रीचतुर्विधसंघसहिताः प्रचुरम्लेच्छावलीसंकुलेऽपि जनपदे अविधवसुधवाभिः सुश्राविकाभिर्गीयमानेषु धवलमङ्गलेषु, दीयमानासु चच्चरीषु, पठत्सु नानाविधवन्दिवृन्देषु, वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, श्रीदेवालयेन सह श्रीनागपुरात् प्रचलिताः । ततश्च पदे पदे शुभशकुनैः प्रेर्यमाणाः सकलसंघकार्यप्राग्भारधुराधौरेयेण निरुपमदानतिरस्कृताशेषकल्पद्रुमेण ठ० अचलसुश्रावकेण, श्रीश्रीमालकुलोत्तसेन श्रीदेवगुर्वाज्ञाचिन्तामणिविभूषितमस्तकेन अङ्गीकृताशेषसंघपाश्चात्यपदप्राग्भारेण सा० सुरराजपुत्ररत्नेन साधुराजरुदपालसुश्रावकेण समस्तसंघेन च कलिताः, प्रतिपुरं प्रतिग्रामं निःशङ्कं गीतनृत्यवाद्यादिना श्रीजिनचैत्येषु चैत्यप्र(परि)पाटीकरणपूर्वं श्रीजिनशासनप्रोत्सर्पणायां विजृम्भमाणायां क्रमक्रमेण श्रीनरभटे श्रीजिनदत्तस्वरिप्रतिष्ठितं नवफणमण्डितं समग्रातिशयनिधानश्रीपार्श्वनाथमहातीर्थ श्रीसमुदायकारितासमप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीपूज्या नमश्चक्रुः ।

ततश्च श्रीनरभटसमुदायेन श्रीचतुर्विधसंघसमन्वितानां श्रीपूज्यानां श्रीसंघपूजादिनिर्माणेन महती प्रभावना चक्रे ।

ततः स्थानात् पुनः श्रीचतुर्विधसंघश्रीदेवालयसमन्विताः श्रीपूज्याः समग्रवागडदेशनगरग्रामवास्तव्यसुश्रावकलोकमनोरथमालां परिपूरयन्तो महतोत्साहेन श्रीकन्यानयने श्रीजिनदत्तस्वरिप्रतिष्ठितं सकलतीर्थमुकुटकल्पं सातिशायिनं श्रीवर्धमानस्वामिनं नमश्चक्रुः । मेहर-पद्म-सा० कालाप्रमुखश्रीकन्यानयनसमुदायेन सकलम्लेच्छसंकुलेऽपि नगरे हिन्दुकवारकवत् स्थाने स्थाने संजायमानेषु प्रेक्षणीयेषु, श्रीदेवालयश्रीसंघसमन्वितानां श्रीपूज्यपादानां प्रवेशकमहोत्सवकरणपूर्वकं श्रीसंघपूजासाधमिकवात्सल्यनिर्माणपूर्वकं च श्रीमहावीरतीर्थे भवभवान्तरेणाजितपापकश्मलापहारिणी महती प्रभावना चक्रे । तत्र च श्रीसंघेन श्रीवर्धमानस्वाम्यग्रे दिनाष्टकं गुरुतरोत्साहपूर्वकमष्टाह्निकामहामहोत्सवश्चक्रे ।

८८. ततः स्थानात् समग्रयमुनापार-वागडदेशसुश्रावकसत्कतुरङ्गमशतचतुष्टय-शकटशतपञ्चक-वृषभशतसप्तकासंख्यलोकमहामेलापकेन वाद्यमानासु ढोल्लपरम्परासु, मार्गेषु स्थाने स्थाने दीयमानासु चच्चरीषु, वाद्यमानेष्वहर्निशं द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, असंख्यम्लेच्छाश्चपरम्परानुगम्यमानः, ठ० जवनपाल-ठ० विजयसिंह-ठ० सेहू-ठ० कुमरपाल-ठ० देवसिंहप्रमुखनानामन्त्रिदलीय-सुश्रावक-ठ० भोजा-श्रेष्ठि-पं०-सा० काला-ठ० देपाल-ठ० पूर्ण-श्रे० महणा-ठ० रातू-सा० लणा-ठ० फेरुप्रमुखानेकश्रीश्रीमालीय-सुश्रावकश्रे० पूनड-सा० कुम्भरपाल-मं० मेहा-मं० वील्हा-सा० ताल्हण-सा० म-

हिराजप्रमुखऊकेशनशीयासख्यमुश्रावकपरम्परैकनितानः श्रीचक्रवर्तिमहासैन्यसमानः, चारुद्रोणीभिर्यमुनामहानदी मुचीर्य क्रमक्रमेण निःशङ्क मन्दमन्दप्रयाणकैः श्रीशान्तिनाथ-श्रीकुन्धुनाथ-श्रीअरनाथतीर्थङ्करचक्रार्चिना गर्भान् तार-जन्म-दीक्षा-ज्ञानरूपाणकचतुष्टयपवित्रितप्रसुन्धर हस्तिनापुर चक्रवर्त्तिसमानश्रीमत्पूज्य-सेनानीममानठ-अचल-पाथात्यपदनिर्वाहक-सांरुद्रपालालकृतः श्रीचतुर्विधोऽपि सधः सम्प्राप्तः ।

८९. ततश्च श्रीमत्पूज्यैः श्रीचतुर्विधसधममन्वितैर्नूतनकृतस्तुतिस्तोत्रममस्कारमणनपूर्व श्रीशान्तिनाथ-कुन्धुनाथः रनाथदेवाना भवभोगोपाजितपापपङ्कोचारिणी यात्रा चक्रे । श्रीसधेन च श्रीइन्द्रपदादिग्रहणावारितसत्र-साधर्मिक-ल्य-श्रीसचपूजानिर्माण-हेमरजतकटकतुरगसत्त्वनितरणपूर्वक कलिकाले प्रवर्तमानेऽपि 'पुष्पगणेश्वरीनाथ' स्वपक्ष-परपक्षचैतश्चमत्कारकारिणी महती प्रभाजना चक्रे । तत्र च ठ०हरिराजपुत्रत्वेनोदारचरित्रेण 'वयु' 'न्तामणिनिभूषितमस्तकेन ठ०मदनानुजेन ठ०देवसिंहसुश्रावकेण जैथलसहस्रविंशत्येन्द्रपद गृहीतम् । ठ०हरिराजादि महर्द्धिरुसुश्रावकैरमात्यादिपदानि गृहीतानि । सर्वसख्यया देवभाण्डागारे जैथललक्ष १ सहस्र ५० समुत्पन्नाः । तत्र दिनपञ्चक श्रीजिनशासनप्रोत्सर्पणा निधाय श्रीहस्तिनागपुरात् सर्वोऽपि सधः श्रीमधुरामहातीर्थोपरि प्रचलितः स स्थाने स्थाने प्रोत्सर्पणा विदधानः श्रीयोगिनीपुरप्रत्यासत्वे तिलपथस्थाने समायतः । अत्रान्तरे द्रमरुपुरीयाचार्य युगप्रवरगामश्रीजिनचन्द्रधरीणामतिशयमसहिष्णुना दुर्जनसभावेन खर्णच्छत्रधरणसिंहासनोपवेशनादिक पैशु महाराजाधिराजपातसाहिङ्गतनदीनाग्रे कृतम् । ततश्च म्लेच्छसभावेन पातसाहिना समग्रोऽपि सधस्तत्रावग्रहे कारितः श्रीपूज्याः सपरिवाराः सधपुरुष-ठ०अचलादिमहर्द्धिरुसुश्रावकसमन्विता स्वपार्थे समाकारिता । ततश्च 'म' मुखकमलानलोरुनादेन न्यायिमहोदधिना प्रतापाक्रान्तसमग्रभूतलेन श्रीअलानदीनसुरत्राणपुनरत्नेन श्रीकुतनदी-येन कथितम्-‘एतेषा श्वेताम्बराणा मध्ये दुर्जनोक्त वाक्य न किमपि जावतीति’ । पश्चाद् दीपानाग्रे आदिष्टम्- ‘कर्णार सम्यगालोच्य येऽन्यायिनो भवन्ति ते शिक्षणीयाः’-इत्युक्त्वा श्रीपूज्या दीपाने प्रेषिताः । ततश्च 'ध' धिकारिपुरुषैः सम्यङ्न्यायान्याय परिभाष्य द्रमरुपुरीयाचार्यो नद्योऽपि सन् निष्कासयित्वा राजद्वारे ऊर्ध्वीकृतः पश्चादालापितः सन् किमपि सत्यमनुत् । श्रीपूज्यानामग्र एव राजद्वारे लक्षसंरयन्लेच्छ-हिन्दुकप्रत्यक्ष यदि-लकुटादिग्रहारे कुट्टयित्वा निगोपयित्वा च वन्दी कृतः । श्रीपूज्यानामग्रे कथितम्-‘युष्माभिः सत्यमापिभिर्न्यायै कमहोदधिभिः सत्यश्वेताम्बरैः पातसाहिमेदिन्या परिभ्रमण स्वेच्छया करणीयम्, अत्रार्थे शङ्का काऽपि न कार्या’ पश्चाच्छ्रीपूज्यैः साधुराजतेजपाल-साधुराजसेतसिंह-ठ०अचला-ठ०फेरुणामग्र आदिष्टम्-‘वयमितः स्थानात् पातसा हिप्रेषिता अपि तदैव त्रिजिप्यामो यदाऽस्य द्रमरुपुरीयाचार्यस्य दुर्जनसभावास्यापि मोचन निधासथाय’ । यतः 'व' वर्धमानशिष्येण श्रीधर्मदामगणिनोपदेजमालायायुक्तमस्ति-

जो चदणेण बाहु आलिप्पइ वासिणाइ तच्छेइ ।

संयुणइ जोवि निदइ महरिसिणो तत्थ समभावा ॥

[८१]

अन्यशास्त्रेष्वप्युक्तमस्ति-

शत्रौ मित्रे तृणे स्त्रेणे स्वर्णेऽहमनि मणौ मृदि ।

मोक्षे भवे च सर्वत्र निःस्पृहो मुनिपुङ्गवः ॥

[८२]

इति श्रीपूज्याना शशुमित्रसमष्टीना ममर्तणमणिलोष्टकाञ्चनाना करुणसमुद्राणा गाढतर भावना विज्ञाय सर्वोऽपि राजलोको नगरलोकश्च मस्तकानधूननपूर्णक श्रीपूज्यानां गुणग्रहणकरपरायणो जज्ञे । ततः श्री...
... सा०तेजपालादिभिः कारणरुपुरुषान् सम्योच्य स द्रमरुपुरीयाचार्यो मोचयित्वा स्वपौषशालाया प्रेषितः

पश्चाच्छ्रीपूज्या अश्वपतिवहुमानिता महाम्लेच्छराजलोकनगरलोक-सा० तेजपाल-सा० खेतसिंह-सा० ईश्वर-ठ० अचलप्रभु-
खासंख्यसुश्रावकलोकानुगम्यमाना गुरुतरप्रभावनापूर्वकं पा(खां)डासरायस्थाने समायाताः । अस्मिन् प्रस्तावे श्रीपूज्यानां
समग्रसंघस्य च श्रीजिनशासनप्रभावकैः सकलराजमान्यैः सर्वकार्यनिर्वाहणसमर्थैः सकलसंवाधारैः श्रीश्रीमालकुलो-
त्तंसैः सा० तेजपाल-सा० खेतसिंह-सा० ईश्वरसुश्रावकैः सकलसंघधुरन्धरेणोदारचरित्रेण चतुर्दिक्षु विख्यातेन मन्त्रि-
दलकुलोत्तसेन ठ० अचलसुश्रावकेण ठ० श्रीवत्सपुत्ररत्नसमन्वितेन च भव्यं साहाय्यं कृतम् । अत्रान्तरे चतुर्मासी
लया । ततः श्रीपूज्याः संघविसर्जनं विधाय ठ० अचलादिभिः सुश्रावकैर्वरिवस्यमानाः खण्डकमराजौ चतुर्मासीं चक्रुः ।

अत्रान्तरे पुनः श्रीमत्पूज्यैः श्रीसुरत्राणकथनेन श्रीसंघानुरोधेन च 'रायाभियोगेण गणाभियोगेण' मित्या-
दिसिद्धान्तवचनमनुसरद्विश्चतुर्मासीमध्येऽपि श्रावणमासे संवभारनिर्वाहक-ठ० अचल-पाश्चात्यपदनिर्वाहकसा० रुद्र-
पालादिसमग्रवागडदेशसुश्रावकसंघमहामेलापकेन श्रीमथुरायां श्रीसुपार्श्व-श्रीपार्श्व-श्रीमहावीरतीर्थकराणां महता
विस्तरेण यात्रा कृता । श्रीसंघेन च अवारितसत्रश्रीसाधर्मिकवात्सल्यादिभिर्महती प्रभावना चक्रे । ततः पुनः श्रीयोगि-
नीपुरे समागत्य पा(खां)डासरायस्थाने श्रीपूज्यैः शेषा चतुर्मासी चक्रे । श्रीजिनचन्द्रसूरिस्तूपे च वारद्वयं सविस्तरा
यात्रा कृता ।

९०. ततश्चतुर्मास्यनन्तरं श्रीमत्पूज्यैः शरीरे कम्परोगेण सावाधितैः सौवज्ञानध्यानबलेन स्वायुः शेषं परिभाव्य स्वह-
स्तदीक्षितस्य द्विधास्वसन्तानप्रभवस्य स्वपट्टलक्ष्मीपाणिग्रहणयोग्यलक्षणस्य तर्क-साहित्यालङ्कार-ज्योतिष्कसारविचार-
चतुरस्य स्वसमय-परसमयाम्भोधितारणतरण्डस्य स्वशिष्यरत्नस्य वा० कुशलकीर्तिगणेः स्वपट्टस्थापनस्वपरिभावितनामका-
रापणादिसर्वशिक्षासमन्वितचिष्टिकागोलकः श्रीराजेन्द्रचन्द्राणां निमित्तं विश्वासपात्रश्रीदेवगुर्वाज्ञानिरत-ठ० विजयसिं-
हहस्ते समर्प्य चाहुमानकुलोत्तंसशरणागतवज्रपञ्जरराणकश्रीमालदेवेन गाढतरोपरोधेन समामन्त्र्यमाणैः श्रीयोगि-
नीपुराच्छ्रीमेडतास्थानकोपरि विहारश्चक्र । ततो मार्गे धामइना-रोहदप्रमुखनानास्थानसुश्रावकलोकान् वन्दापयन्तः
श्रीकन्यानयने श्रीमहावीरदेवं नमश्चक्रुः । तत्रागतैः श्रीमत्पूज्यपादैः तापश्वासादिना घनतरमावाधितैः श्रीकन्या-
नयनीयसमुदायप्रत्यक्षं चतुर्विधसंघमिध्यादुष्कृतदानपूर्वकं पुनः सर्वशिक्षासमन्वितो लेखो विश्वासपात्रप्रवर्तकजय-
वल्लभगणिहस्ते श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्याणां निमित्तं प्रदत्तः । ततो मासमेकं श्रीकन्यानयनीयसमुदायस्य समाधानमु-
त्पाद्य श्रीनरभटादिनानास्थानसुश्रावकलोकान् वन्दापयन्तः श्रीमेडतास्थाने समायाताः । तत्रापि राणकश्रीमालदे-
वाभ्यर्थनया श्रीसमुदायसमाधानाय च चतुर्विंशतिदिनानि स्थित्वा स्वनिर्वाणयोग्यं स्थानं परिभाव्य श्रीकोशवाणा-
स्थाने श्रीपूज्याः समायाताः । तत्रागतैः श्रीमत्पूज्यैः सं० १३७६ आपाढशुक्लनवमीरात्रिप्रथमसार्धप्रहरे... शपश्वषष्टि†
.....श्रीचतुर्विधसंघमिध्यादुष्कृतदानमदनकलाङ्कितहस्तकमलैः अखिता(?)नशनह-
स्तिमल्लैः स्वर्गलक्ष्मीपाणिग्रहणं चक्रे ।

ततः श्रीसमुदायेन श्रीवर्धमानस्वामिनिर्वाणसमयशिविकासमानगुरुतमासंख्यमण्डपिकाशोभितविमाननिर्मा-
णपूर्वकं वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, उच्छाल्यमानेषु नालिकेरादिफलसमूहेषु, अविधवसुधवाभिः श्राविकाभि-
र्गीयमानेषु पूर्वमहर्षिगीतेषु, प्रभातसमये नगरलोक-राजलोकमहामेलापकेन निर्वाणमहामहोत्सवः सविस्तरभरश्चक्रे ।
अत्रार्थे सद्गुरुणां गुणलेशस्मरणं विद्वद्भिः किञ्चित् क्रियते-

यस्मिन्नस्तमितेऽखिलं क्षितितलं शोकाकुलव्याकुलं,

जज्ञे दुर्मदवादिकौशिककुलं सर्वत्र येनोत्त्वणम् ।

† अत्र मूलादर्शे प्रायः ३५-३६ अक्षरप्रमाणा पङ्क्ती रिक्ता मुक्ताऽस्ति ।

ज्योतिर्लक्षणतर्कमन्त्रसमयालङ्कारविद्यासमा,
दुःशीला वनिता इवात्रमुवने वाञ्छन्ति हातुच्छताम् ॥ [८३]

पङ्कापहारनिषिद्धे महीतले गार्मिनिर्जरतरलितैः ।
विधाय येऽस्त गताः श्रीस्वर्गं येः ॥ [८४]

ये तु रीनेपुत्रनिचितवयं मुक्तं मा हृत्पाकुल (१),
सद्यस्तत्पथगामिभिः सहचरैः सौराज्यसौमिध्यकैः ।
स्थास्यामोऽपनयः (१) कथं वयमिति ज्ञात्वेव चिन्तातुरैः,
प्रातः श्रीजिनचन्द्रसूरिगुरुवः स्वर्गस्थिता मङ्गलम् ॥ [८५]

आह्वय भूवलये क्षयं कलिपतेर्दुर्भिक्षसेनापते-
र्ज्ञात्वा तन्मथनोद्यताः सुरगुरु प्रष्टु सखायं निजम् ।
मन्ये नाशिकमग्नवारणयुताभावात् पत्रादुधृता (१),
राजानो जिनचन्द्रसूरय इति स्वर्गं गता दैवतः ॥ [८६]

पश्चान्मश्रीश्वरदेवराजपौत्रेण म० माणचन्द्रपुररत्नेनोदारचरित्रेण म० मून्धराजसुश्रामकेण तस्मिन् स्थाने श्रीम-
न्पूज्यपादुकासमन्वितं स्तूप कारितम् ।

— * —

९१ तत्तत्तुर्मास्यनन्तरं जयपल्लभगणिः श्रीपूज्यप्रदत्त सर्वशिक्षासमन्वित लेख गृहीत्वा श्रीभीमपल्लवा श्रीराजेन्द्र-
चन्द्राचार्याणामन्तिके ममायातः । ततः श्रीमदाचार्या जयपल्लभगणिप्रभुरसमाधुसमन्विताः श्रीपत्तने विहृताः । तत्र च
विपमकाले महादुर्मिक्षे प्रवर्तमानेऽपि स्वप्नानघ्यानरलेन श्रीचतुर्विधस्य सद्यस्य कुशलं परि सिद्धिरामानन्दार्तिनिजगुरु-
श्रीमत्पूज्यादेशप्रतिपालननिमित्तैः श्रीराजेन्द्राचार्यवयः स० १३७७ ज्येष्ठशुक्लपक्षे कुम्भलग्ने श्रीमूलपदस्थापना-
महोत्सवनिमित्तयथाकृत । पश्चाच्छ्रीश्रीचन्द्रकुलराजसेन श्रीजिनशासनप्रभाकरणनिरतनौदार्यनिर्जित सा०
जालहणपुररत्नेन साधुराजतेजपालसुश्रामकेण स्वभ्रातृसा० रुद्रपालपरिवृतेन मूलपदस्थापनामहोत्सवकाराणाय
भार श्रीमदाचार्याणां प्रमादादङ्गीकृत्य, चतुर्दिक्षु श्रीयोगिनीपुर-श्रीउचापुर-श्रीदेवगिरि-श्रीचित्रकूट-श्रीस्तम्भती-
र्थार्दिनां समग्रजनपदनग्रामयास्तव्यममग्रविधिमारुतश्रावकाणां तद्दिनोपरि समाकारणाय कुङ्कुमपत्रिका दद्या
लेखनाहकाः प्रेषिताः । पश्चात् सर्वस्थानकविधिसमुदायाः प्रसूतितदना अहमहमिकया महाविपमकाले प्रवर्तमानेऽपि
तद्दिनोपरि श्रीपत्तने समाजग्रः । ठ० विजयमिहोऽपि श्रीपूज्यप्रदत्त मूलपदयोग्यशिष्यस्थापनशिक्षाचिष्टिका कं गृही-
त्वा श्रीयोगिनीपुरात् तद्दिनोपरि श्रीपत्तने समायातः । ततः सर्वस्थानरुसमुदायसमागमनं ज्ञात्वा स्वप्रतिज्ञार्थनिर्वाहणा-
र्जनचिभिः (१) श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्यं श्रीजिनचन्द्रसूरिसद्व्यञ्जनासमूलस्तम्भप्रायमकलविद्यापाठनाद् द्वितीयोपाध्या-
यश्रीनिवेशममुद्रमहोपाध्याय-प्रवर्तकजयपल्लभगणि-हेमसेनगणि-वाचनाचार्यहेमभूषणगणिप्रभुरसमाधुसमन्वि-
लापके श्रीजयद्विमहचरा-प्र० बुद्धिनमृद्विगणिनी-प्र० प्रियदर्शनागणिनीप्रभुरसमाधुसमन्वि-सर्वस्थानकमरस-
मुदायमहामेलापके च जयपल्लभगणिहस्तक-श्रीमत्पूज्यसहस्रप्रदत्तलेख, ठ० विजयमिहहस्तका श्रीमत्पूज्यमह-
स्रप्रदका गोलक्रमध्या चिष्टिका च वाचिता । तद्वारुणनात् तत्क्षणादेव चतुर्विधसंयोगेऽपि नगनिधानप्राप्तिरुद्वर्-
कछोलाभूतपुरितो नृत्यं कर्तुमारंभे । पश्चाच्छ्रीमदाचार्यरस्यलितनिजगुरुराजप्रतिपालनोद्यतं, सर्वविधयशालिभिः श्रीच-

तुविंघविधिसंघपरिवृतैः साधुराजतेजपालप्रमुखनानास्थानसमुदायैरहमहमिकया स्थाने स्थाने कार्यमाणेषु प्रेक्षणीयेषु-
दीयमानेषु स्वर्णरजतकटकतुरगवस्त्रान्नदानेषु, नानाविधकाव्यं परम्पराभिः पठत्सु वन्दिवृन्देषु, क्रियमाणेषु महद्विक-
सुश्रावकलोकैः श्रीसाधर्मिकवात्सल्येषु, वाद्यमानेष्वहर्निशं द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, संजायमानासु संघपूजासु, स-
र्वशिक्षासमन्वितश्रीपूज्यप्रदत्तगोलकचिष्टिकालेखानुसारेण सर्वलब्धिवितानसंस्मारितपूर्वगणधराणामुद्भटभाग्यप्रताप-
लङ्केश्वराणां स्थैर्यौदार्यगाम्भीर्यादिगुणावलीसमुपाजितहीराड्डहासराकाशशङ्करनिकरसोदरगोक्षीरधाराहारिहारप्रालेयो-
ज्ज्वलदन्तिदन्तक्षोदसमानयशःकाचकर्पूरपूरवासितविश्ववलयाणां स्वसहाध्यायिनां नवनाट्यरसावतारतात्कालिक-
सम्पादितनवनवविच्छित्तिकाव्यपरम्पराविस्मापिताशेषकोविदचक्राणां ज्ञानध्यानातिशयसंस्मारिसकलपूर्वसूरीणां निखि-
लविद्यापारीणानां वाक्चातुरीविनिर्जितसुराचार्याणां मन्त्रीश्वरराजकुलप्रदीपमन्त्री ठ० जेसलरत्नकुक्षिधारिणीमन्त्रिणी-
जयतश्रीपुत्राणां चत्वारिंशद्वर्षप्रमाणानां समग्रयुगप्रवरागमकमलाकेलिनिलयानां वाचनाचार्य.....श्रीशान्ति-
नाथदेवाग्रे सकल.....श्रीगूर्जरत्रामुकुटकल्पनरसमुद्रश्रीपत्तनवास्तव्यनानामहद्विक्रमपक्ष-परपक्षमहाव्यावहारिका-
संख्यलोकगुरुतरानेकराजलोकचेतश्चमत्कारकारी म्लेच्छबहुलेऽपि समग्रजनपदे श्रीश्रेणिक-श्रीसम्प्रति-श्रीकुमारपाल-
महाराजाधिराजवारकवत् श्रीयुगप्रधानपदवीसंस्थापनमहामहोत्सवचक्रे । श्रीपूज्योपदिष्टश्रीजिनकुशलसूरय इति नाम-
निर्माणश्रीपूज्यदापितश्रीपूज्यसमवसरणप्रदानपूर्वकं श्रीयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूर्यादेशप्रासादोपरि महाकलशाधि-
रोपश्च चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे सम्पूर्णाचिन्त्यमनोरथमालेनोदारचरित्रेण साधुराजतेजपालेन सर्वस्थानकत्रास्तव्यः श्रीच-
तुविंघसंघः समग्रोऽपि वस्त्रप्रदानपूर्वं बहुमानितः । अनेकगच्छाश्रिताः शतसंख्या आचार्याः सहस्रसंख्याः साधवश्च
वस्त्रादिप्रदानेन रत्निकचित्ताः कृताः । समस्तवाचकाचार्योऽपि सम्पूरितमनोरथः कृतः । साधुराजसामलपुत्ररत्नेन
सर्वसाधर्मिकवत्सलेन श्रीभीमपल्लीसमुदायमुकुटकल्पेन पुरुषसिंहेन साधुराजवीरदेवसुश्रावकेण, श्रीश्रीमालकुलोत्त-
स-सा० वज्रलपुत्ररत्नसाधुराजसिंहेन, मन्त्रिदलकुलोत्तसेन राजमान्येन श्रीदेवगुर्वाज्ञाचिन्तामणिविभूषितमस्तकेन ठ०
विजयसिंह-ठ० जैत्रसिंह-ठ० कुमारसिंह-ठ० जवनपाल-ठ० पाहाप्रमुखश्रीमन्त्रिदलीयसमुदायेन, साधुराजसुभटपुत्र-
रत्न-सा० मोहण-मं० धनू-ज्ञांकाप्रमुखश्रीजावालिपुरीय-सा० गुणधरप्रमुखश्रीपत्तनीय-साहु० तिहुणाप्रमुखश्रीवीजा-
पुरीय-ठ० पडमसिंहप्रमुखश्रीआशापल्लीय-गो० जैत्रसिंहप्रमुखश्रीस्तम्भतीर्थीयसमुदायैश्च श्रीसंघपूजा-श्रीसाधर्मि-
कवात्सल्यावारितसत्रनिर्माणपूर्वकममेयं स्वस्वापतेयं सफलीचक्रे । तस्मिन्नेव दिने श्रीमालारोपणादिनन्दिमहामहो-
त्सवः श्रीपूज्यैश्चक्रे । ततः श्रीसमुदायेन श्रीशान्तिनाथदेवाग्रे युगप्रधानश्रीजिनकुशलसूरिपट्टनिवेशनसंस्तवनार्थं गुरु-
तरोत्साहपूर्वकमष्टावष्टाहिकाः कृताः ।

९२. तदनन्तरं श्रीपूज्याः श्रीजिनकुशलसूरयः प्राप्तयुगप्रधानराज्या महामिथ्यात्वशत्रूच्चाटनाय दिग्विजयं कर्तुकामाः
साधुवीरदेवसुश्रावककारितगुरुतरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीभीमपल्ल्यां प्रथमां चतुर्मासीं चक्रुः । ततश्च सं० १३७८ माघ-
शुक्लतृतीयायां साधुवीरदेवप्रमुखसकलश्रीभीमपल्लीसमुदायेन श्रीपत्तनीयसमुदायमहामेलापकेन सकलजनमनश्चमत्कार-
कारी दीक्षोत्थापना-मालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीसाधर्मिकवात्सल्यश्रीसंघपूजादिनानाप्रभावनापूर्वकं कारितः ।
तस्मिन् महोत्सवे श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्यवर्येण माला गृहीता, देवप्रभमुनेर्दीक्षा दत्ता, वाचनाचार्यहेमभूषणगणेः श्रीअभि-
षेकपदम्, पं० मुनिचन्द्रगणेशाचार्यपदं प्रदत्तम् । तस्मिन्नेव च वर्षे स्वप्रतिज्ञातार्थप्रतिपालनप्रवीणैः श्रीपूज्यैः
स्वज्ञानध्यानवलेन सकलगच्छातुच्छवात्सल्यसमुद्यतानां श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायराजानामाद्युःशेषं विज्ञाय श्रीभीम-
पल्लीतः श्रीपत्तने समागत्य ज्येष्ठाद्यपक्षचतुर्दशीदिन आरोग्यशरीराणामपि श्रीविवेकसमुद्रमहोपाध्यायानां चतुर्विंघ-
संघेन सह मिथ्यादुष्कृतदानं दापयित्वा, गुरुतरश्रद्धानपूर्वकमनशनं प्रत्याख्यानं च दत्तम् । तदनन्तरं च श्रीपूज्यपा-

द्वारनिन्दं ध्यायन्तः श्रीपञ्चपरमेष्ठिनमस्कारमहामन्त्रं स्मरन्तो नानाविधाराधनामृतपानं कुर्वन्तः श्रीसमुदायकृतप्रोत्सव-
र्चनाः स्वरुर्णाम्यां श्रीउपाध्याया आर्कुर्यन्तो ज्येष्ठसुदिद्वितीयाया सकलामरगुरुजयनार्थं स्वर्गे प्राप्ता । पश्चात् श्री-
पत्तनीयसमुदायेन गुरुतरनिमाननिर्माणपूर्वकमकलजनमनश्चमत्कारकारी निर्वाणमहामहोत्सवः कृतः ।

तदनन्तरं च श्रीपूज्यैः स्वकीयसुगुरुश्रीजिनचन्द्रहरिस्वसहाध्यायिश्रीराजेंद्राचार्य-श्रीदिवाकराचार्य-श्रीराज-
शेखराचार्य-सा० राजदर्शनराणि-सा० सर्वराजधनेरुमुनिमण्डलीपाठशाला चारित्र्य मणितथीहैमव्याकरणवृहद्भूति-
पद्मत्रिशस्तहस्तप्रमाणश्रीन्यायमहातर्कादिमर्वशास्त्राणां सकलगच्छगौरवाणां श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायानां स्तूपं श्रीमसु-
दायपार्श्वोत्तरापरित्ता अपाटशुक्लरयोदय्या महता निस्तरणे प्राप्तक्षेपः कृतः । ततः श्रीपत्तनीयसमुदायाभ्यर्थनया
श्रीपत्तने द्वितीया चतुर्मासी कृता ।

९३. ततः स० १३७९ वर्षे मार्गशीर्षत्रयिपञ्चम्या नानानगरग्रामरास्तच्यासत्यमहर्द्विरुसुश्रावकलोकमहामेलापकेन
श्रीमार्थमिहवत्सलेन श्रीजिनशामनप्रोत्सवर्णणाप्ररीणेनोदारचरित्रेण दक्षदाक्षिण्यीदार्थवर्षगाम्भीर्यादिगुणगणालालङ्क-
तसारेण युगप्रवरगमश्रीजिनप्रबोधहरिसुपुत्रजसाधुराजजाह्नगपुत्ररत्नेन स्वध्राव-सा० रुद्रपालकलितेन साधुराजतेज-
पालसुश्रावकेण दिनदशकादारम्य सजायमानेषु महाप्रेक्षणीयेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानेषु नलाट्टन्देषु, दीय-
मानेषु न्येयस्यस्वापतेयेषु, क्रियमाणेषु श्रीसधपूजाश्रीमार्थमिहवत्सलेन गारितसत्रेषु, सकलगूर्जरत्रासुकुटभूतश्रीपत्तनीय-
महामहर्द्विरुसुश्रावकलोकमहामेलापकेन महिष्ठजलयात्रापूर्वकं गुरुतराश्चर्यकारी स्वपक्ष-परपक्षचेतोहारी प्रति-
ष्ठामहामहोत्सवः श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये कारितः । तस्मिन्नेव दिने श्रीशत्रुञ्जयतीर्थोपरि माधुगजतेजपालादिमसुदाय-
कारितश्रीपुगादिदेवविधिचैत्यप्रारम्भः सा० नरसिंहपुत्ररत्नश्रीदेवगुर्जात्राप्रतिपालनोद्यतस्त्रीनडसुश्रावकोद्यमेन सजातः ।
तस्मिन् महोत्सवे श्रीशान्तिनाथप्रमुखश्रीशैलमय-रत्नमय-पितृलामयत्रिम्यानां सार्धशतं स्वकीयं मूलमनमरणद्वयं
श्रीजिनचन्द्रहरि-श्रीजिनरत्नहरिप्रमुखनानाधिष्ठायिकाणां मूर्त्तयश्च श्रीपूज्यैः प्रतिष्ठिताः । तस्मिन् महोत्सवे श्रीमीमप-
ल्लीमसुदायसुदृष्टत्वेन सा० इयामलपुत्ररत्नेनोदारचरित्रेण साधुश्रीगदेवेन श्रीपत्तनीय-श्रीमीमपल्लीय-श्रीआशापल्ली-
यमसुदानेन श्रीसधपूजाश्रीमार्थमिहवत्सलेन साधुमहजपालपुत्रसा० चिरचन्द्र-सा० धीणापुत्रसा० खेतसिंहप्रमुखश्रा-
वकैः श्रीशङ्करादिमहामहोत्सवनिर्माणदिना महती प्रभाजना चक्रे । ततः श्रीबीजापुरीयमसुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः
श्रीबीजापुरीयसमुदायेन सह श्रीबीजापुरे मकललोकार्थ्यकारकगुरुतरप्रवेशकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीवासुपूज्यदेवमहा-
तीर्थं नमश्चक्रुः । ततः श्रीबीजापुरीयमसुदानेन सह श्रीत्रिशङ्कमके विहृताः । तत्र च साधुराजतेजसपुत्ररत्नाभ्यां श्री-
जिनशामनप्रभाकराभ्यां साधुराजजगधर-साधुमलखणसुश्रावकाभ्यां सकलजनमनश्चमत्कारकार्यनेरुमहस्रसरयलोकम-
हामेलापकेन प्रवेशकमहामहोत्सवः कारितः । ततः म्यानाच्छ्रीजारागणमहतीर्थे श्रीतारङ्गकमहतीर्थे श्रीबीजापुरीयश्री-
त्रिशङ्कमकीयमसुदानेन सह मन्त्रिदललुलोचनश्रीदेवगुर्जात्राप्रतिपालनोद्यत-ठ० आमपालपुत्ररत्न-ठ० जगत्सिंहसुश्राव-
कप्रमुखश्रीमार्थमिहवत्सलेन श्रीसधपूजाश्रीश्रावितमन्त्रमहाध्वजारोपादिनानाविधोत्सवर्णणापूर्वकं तीर्थयात्रां कृत्वा
श्रीपत्तने तृतीया चतुर्मासी चक्रुः ।

तदनन्तरं स० १३८० वर्षे श्रावश्चतुर्दश्या श्रीजिनशामनप्रभाजनाकरणप्ररीणेन स्वपूर्वजमकल्लोचन-
वृक्षमाधुगजपशोचयलत्समार्थमिहवत्सलेन निर्गरेचूडामणिना साधुश्रीचन्द्रहलप्रदीपश्रीजिनप्रबोधहरिसुगुरुचर-
त्यनुजमाधुजाह्नगपुत्ररत्नेन युगप्रवरगमश्रीजिनवृक्षलसुगुरुगजपट्टामिपेरुगणपणोपाजिनदीराट्टहामहारुत्तरादिम-
कन्करनिसर्गोत्तमगधयलत्सपुण्ययशःप्राग्भारेण साधुराजतेजसपुत्ररत्नेन साधुजमाधुक्रुद्रपालपरिवृत्तेन श्रीशत्रु-
ञ्जयनिष्पद्यमानविधिचैत्ययोग्यमूलनाथश्रीपुगादिदेवविष्य मन्त्रिदललुलोचनप्रमाणं कर्षणमद्य कारयिता, मन्त्रन्या-
नयाम्प्यगर्वमसुदायान् बुद्धमपत्रिनादानपूर्वकं ममामन्त्र्य, क्रियमाणेषु नारागितमत्रेषु, दीयमानेषु न्येयेषु, स्वस्वापतेयेषु,

गीयमानेष्वहर्निशमविधवसुधवाभिर्नारीभी रासकवृन्देषु, नृत्यमानेषु खेलकसमूहेषु, सम्पद्यमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्स-
ल्येषु, समग्रश्रीपत्तनीयमहामहद्विकव्यवहारिकलोक-राजलोकमहामेलापकेन गुरुतरजलयात्रानिर्माणपूर्वकं सकलजनम-
नश्चमत्कारकारी नानाभवोपाजितपापसंभारापहारी प्रतिष्ठामहामहोत्सवः सविस्तरतरः कारितः । तस्मिन् महोत्सवे साधु-
तेजपालकारितश्रीयुगादिदेवप्रमुखानेकशैलमय-पित्तलामयविम्बानां श्रीजिनप्रबोधसूरि-श्रीजिनचन्द्रसूरिमूर्त्तीनां श्री-
कपर्दयक्ष-श्रीक्षेत्रपालाम्बिकाद्यधिष्ठायिकानां नानासुश्रावककारितानां प्रतिष्ठा संजाता । श्रीशत्रुञ्जयप्रासादयोग्यद-
ण्डध्वजप्रतिष्ठा च । तस्मिन् महोत्सवे सा०धीणापुत्ररत्नसा०खेतसिंहादिमुश्रावकैरिन्द्रपद-श्रीयुगादिदेवमुखोद्घाट-
नादिमालाग्रहणपूर्वकममेयं स्वस्वापतेयं सफलीकृतम् । मार्गशीर्षवदिपञ्चां च सविस्तरतरः श्रीमालारोपण-श्रीसम्य-
त्त्वरोप-सामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणादिनन्दिमहामहोत्सवश्च कृतः ।

९४. तदनन्तरं सं० १३८० श्रीयोगिनीपुरवास्तव्येन श्रीश्रीमालकुलोत्तंसेन गङ्गाम्बुप्रवाहवत्स्वच्छाशयेन श्रीजिनशा-
सनप्रभावनाकरणप्रवीणेन पूर्वं कृतसविस्तरतरश्रीफलवर्धिकामहातीर्थयात्रोत्सवेनोद्भटभाग्यप्रतापलङ्केश्वरेण दानाधः-
कृतसकलविश्वम्भरादातृवर्गेण साधुहरुपुत्ररत्नेन साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण राजमान्यप्रभावकविदेशविख्यातोद्भटचरि-
त्रस्वपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहपार्थात् पातसाहिश्रीग्यासदीनमहाराजाधिराजफुरमाणं सकलमीरमलिकशिरोवधूननकारकं-
श्रीराजप्रधानश्रीनेवसाहाय्येन निष्कासयित्वा, श्रीपूज्यानां श्रीपत्तनस्थितानां समीपे, श्रीशत्रुञ्जयोज्जयन्तादिमहातीर्थ-
यात्राकरणार्थं स्वविज्ञप्तिकादानपूर्वकं मानुषाणि प्रेषितानि ।

तदनन्तरं सकलातिशयनिधानैर्ज्ञानध्यानादिगुणगणानुकृतसकलपूर्वयुगप्रधानैः श्रीपूज्यैः श्रीजिनकुशलसूरिभिः
सम्यक् परिभाव्य श्रीतीर्थयात्राकरणादेशः प्रदत्तः । तदाकर्णनादेव हर्षाकुलचेतसा साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण प्रभाव-
कोदारचरित्रपुत्ररत्नसाधुमहणसिंह-साधुधर्मसिंह-साधुशिवराज-साधुअभयचन्द्र-पौत्रभीष्म-भ्रातृसाधुजवणपालादि-
सारपरिवारपरिवृतेन श्रीपूज्योपदिष्टविधिना श्रीयोगिनीपुरसमुदायमुकुटकल्पमन्त्रिदलकुलोत्तंससाधुजवणपाल-श्रीदेव-
गुर्वाज्ञाप्रतिपालनोद्यतश्रीश्रीमालीयसाधुभोजा-सा०छीतम-ठ०फेरू-धामइनावास्तव्य सा०रूपा-सा०बीजाग्रमुख-प-
ञ्चउलीसा०क्षेमन्धरप्रमुख-श्रीलूणीवडीवास्तव्यसमुदायान् श्रीयोगिनीपुरप्रत्यासन्नानेकग्रामसमुदायांश्च मेलयित्वा,
स्वपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहराजवलेन अत्थसंअण(?) श्रीयोगिनीपुरराजमार्गेण वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, दीय-
मानेषु रासकेषु, गीयमानेषु गीतेषु, पठत्सु श्रीसुरत्राणादिमहाराजवन्दिवृन्देषु, दीयमानेषु कनकाश्वपट्टांशुकादिना-
नाविधेषु दानेषु, अश्वाधिरूढवाद्यमानढोलपरम्परावधिरीकृताशाचक्रेषु, प्रथमवैशाखवदिसप्तम्यां नूतनकारितप्रासाद-
सदृशः श्रीदेवालयस्य चतुर्विधसंघसमन्वितस्य निष्क्रमणमहामहोत्सवः कृतः । तदनन्तरं प्रथमदिनादारभ्य
प्रतिदिनमवारितसत्रं कुर्वाणो गुर्वाडम्बरेण साधुश्रीरयपतिसुश्रावकः समग्रसंघान्वितः श्रीकन्यानयने समायातः ।
तत्र च श्रीयुगप्रधानश्रीजिनदत्तसूरिप्रतिष्ठितश्रीमहावीरदेवतीर्थराजस्य यात्रानिर्माणपूर्वकं समग्रम्लेच्छानामपि
सम्यक्त्वदायिनी प्रभावना कृता । ततः स्थानाच्च श्रीजिनशासनप्रभावकसकलोत्सवधुराधुरीणश्रे०पूना-श्रे०
पन्ना-श्रे०राजा-श्रे०रातू-ठ०देपाल-साधुराजकाला-खारद्व(?)पूनाग्रमुखश्रीसमुदायो गुर्वाडम्बरेण सा०देदाग्रमुख-
श्रीआसिकासमुदायः श्रीसंघेन सह प्रचलितः । तदनन्तरं ग्रामनगरादिषु प्रोत्सर्पणां कुर्वाणः सर्वोऽपि संघः श्रीनर-
भटे समायातः । तत्र च श्रीजिनदत्तसूरिप्रतिष्ठितं नवस्फटाविभूषितं सर्वातिशयप्रधानं श्रीपार्श्वनाथदेवाधिदेवं नाना-
विध.....पूर्वकं सकलसंघेन नमश्चक्रे । ततः स्थानाच्च सा०भीमा-सा०देवराजादिसमुदायः श्रीसंघेन सह प्रचलितः ।
तदनन्तरं खाटूवास्तव्यसा०गोपालप्रमुखनानानगरग्रामवास्तव्यानेकश्रावकाः श्रीनवहा-झञ्झणूवास्तव्यसा०काण्हाप्र-
मुखविधिसमुदायादिश्रावकाश्च संघेन सह प्रस्थिताः । ततः पश्चात् श्रीजिनशासनप्रभावनां कुर्वाणः सर्वसंघसमन्वितः
साधुश्रीरयपतिसुश्रावकः श्रीफलवर्धिकायां श्रीपार्श्वनाथदेवयात्रार्थं समायातः । तत्राऽऽगते साधुश्रीरयपतिसंघसमुद्रे

कुङ्कुमपत्रिकाप्रदानपूर्वं पूर्वमाकारित श्रे० हरिपालपुत्ररत्न श्रे० गोपाल-सा० पासवीरपुत्र सा० नन्दन-सा० हेमलपुत्र सा० कहुया-सा० पूर्णचन्द्रपुत्रप्रभावक सा० हरिपाल-सा० पेशड-सा० चाहड-सा० लाखण-सा० सीवा-सा० सामल-सा० कीक-ट्रप्रमुखश्रीउचकीय-सा० वस्तुपालप्रमुखश्रीदेवराजपुरीय-श्रीक्यासपुरवास्तव्य सा० मोहरणप्रमुखसमुदाय-सा० ताहण-प्रमुखश्रीमरुकोटसमुदायादिसकलसिन्धुनगरग्रामसमुदायाः, सा० लखमसिंहप्रमुखश्रीनागपुरादिसपादलक्षसमुदायाः, सा० आवाप्रमुखश्रीमेडतासमुदाय-म० केल्हाप्रमुखश्रीकोसेवाणासमुदाया नदीना प्रवाहा इव अहमहमिकया प्रविष्टाः । ततः स्थानात् संघः सर्वोऽपि सा० मेल्हप्रमुखश्रीगुडहासमुदायमात्मना सह गृहीत्वा श्रीजावालिपुरे सकलराजलोकनगरलोक-स्त्रीसमुदायकृतमहाप्रवेशकोत्सवः समायातः । तत्र च गुर्गोडम्बरेण सकलविषक्षहृदयकीलकानुकारिणी श्रीचैत्यप्रपा-ट्यादिप्रभाजना श्रीसंघेन कृता । ततः स्थानाच्च सा० महिराज-कोरण्टकवास्तव्यसा० गाद्गाप्रमुखानेकस्वपक्षपरपक्षीयाः श्रावका यात्रार्थं सधेन सह प्रचलिताः । पश्चात् सर्वोऽपि सघः श्रीश्रीमाले श्रीशान्तिनाथदेवयात्राम्, श्रीभीमपद्ध्यां श्रीवायडे च श्रीमहावीरदेययात्रा च गुरुतरप्रभाजनापूर्वं निर्माय, ज्येष्ठरादिचतुर्दश्या श्रीगूर्जरत्रामुकुटकल्पे प्रभूतम्ले-च्छव्यवहारिकसमूहसकुले श्रीपत्तने महाराजाधिराजसैन्यलीला दधान आवासितः । पश्चात् सकलस्वपक्ष-परपक्षाऽथर्वो-त्पादनपूर्वकं श्रीदशार्थभद्रमहाराजाधिराजजन्महर्ष्या महामक्त्या च श्रीशान्तिनाथस्यानरतीर्थं युगप्रवरागमसुगुरुचक्र-वर्त्तिश्रीजिनकुशलसूरिचरणारनिन्द जङ्गमतीर्थं च सुवर्णवस्त्रट्टिनिर्माणपूर्वकं साधुराजश्रीरयपति-सा० महणसिंहप्रमु-खनानास्थानास्तव्यसर्वसमुदायैर्नमश्चक्रे । तदनन्तरं श्रीशान्तिनाथपुरतो महामहर्ष्याऽष्टाह्निकामहोत्सवं कुर्वाणेन श्री-सधेन श्रीपत्तनीयदेवालेयेषु, अश्वाधिरुदेषु वाद्यमानेषु ढोलेषु, दीयमानेष्वमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, घमघमायमानेषु द्वाद-शभिधनान्दीर्घ्येषु, असख्यलोकमहामेलापकेन सकलजनचेतश्चमत्कारकारिणी मिथ्यादृशामप्युपबृहाद्वारेण श्रीसम्य-चयोपार्जनदायिनी असहिष्णुलोकहृदयशल्यानुकारिणी सविस्तरसरा चैत्यप्रपाटी कृता ।

९५. तदनन्तरम्, सकलसघमुकुटरूपसघपुरुषसाधुश्रीरयपति-सकलसघभारनिर्वाहणप्रवीणसा० महणसिंह-श्रे० गोपाल-सा० जवणपाल-सा० काला-सा० हरिपालप्रमुखश्रीदेशान्तर्रीयसमुदायमुख्यसुश्रावकैः, साधुराजजाह्णकुल-प्रदीपसकलोत्सवनिर्माणोपाजितपुण्यकदम्बकमाधुराजतेजपाल-श्रीश्रीमालकुलोत्तसाधुराजजल[]कुलार-तंसकसाधुश्रीरयपतिसंघाङ्गीकृतपाश्चात्यपदप्राग्भारनिरुपमनिर्वाहणोद्यतसाधुराजराजसिंह-साधुश्रीपतिपुत्ररत्नमाधुकुल-चन्द्र-सा० धीणापुत्ररत्नसा० गोसलप्रमुखश्रीपत्तनीय-श्रीहम्मीरपत्तनीयसमुदायमुख्यसुश्रावकैश्च त्यक्तासन्मार्गास-त्याशौचाद्यन्यायालङ्कृतगात्रप्रचण्डकलिकालभूपालभयारुम्पमानैः श्रीपूज्यश्रीजिनकुशलसूरिधर्मचक्रोन्द्रपादा विज्ञप्ताः यद्-‘स्वामिन् ! प्रत्यासन्नायामपि वर्षाया समागतयाम्, सकलसघोपरि महत्प्रसाद विधाय जनेनोपद्रवादि-महामन्दलिप्रदृष्टकलिकालमहीपालकृतापद्रवक्षणाय प्रमथ तीर्थंजिययात्राया पादाधारण क्रियता येनास्माक मन-श्चिन्तितायसम्पत्त्यस्तत्क्षणदेव सम्पत्नीपद्यन्ते । पश्चाद् दाक्षिण्यैरुमहोदधयः परोपकृति करणोद्यताहनिगुदुष्यः श्रीआ-र्यसुहृस्तिस्त्रि-श्रीनपरस्वामि-श्रीमदभयदेवस्त्रि-श्रीजिनदक्षस्त्रिप्रमुखानेरुगुगप्रवरागमजदातासुकार्यजदातनिर्माणो-पाजितसत्कीर्तयः-श्रीजिनकुशलसूरयः-

जो अवमन्नह सघ पावो थोवं पि माणमयलित्तो ।

सो अप्पाण बोलह दुक्कम्बहासागरे भीमे ॥१॥

[८७]

सिरिसमणसघआसायणाओ पाविंति ज दुह जीवा ।

त साहिउं समत्थो जह परि भयव जणो होइ ॥२॥

[८८]

तित्थपणाम काउं कहेइ साहारणेण सधेण ।

सर्वेसि सत्तीण जोयणनीहारिणा भयव ॥३॥

[८९]

तप्पुन्विद्या अरहया पूइयपूया य विणयकम्मं च ।

कयकिच्चोऽवि जह कह कहेइ नमए तहा तित्थं ॥४॥

[९०]

इत्यादिश्रीआवश्यकादिसिद्धान्तानुसारेण;

“यः संसारनिरासलालसमतिर्मुक्त्यर्थमुत्तिष्ठते,

यं तीर्थं कथयन्ति पावनतया येनास्ति नान्यः समः ।

यस्मै तीर्थपतिर्नमस्यति सतां यस्माच्छुभं जायते,

स्फूर्तिर्यस्य परा वसन्ति च गुणा यस्मिन् स संघोऽर्च्यताम् ॥१॥ [९१]

लक्ष्मीस्तं स्वयमभ्युपैति रभसात् कीर्तिस्तमालिङ्गति,

प्रीतिस्तं भजते मतिः प्रयतते तं लब्धुमुत्कण्ठया ।

स्वःश्रीस्तं परिरब्धुमिच्छति मुहुर्मुक्तिस्तमालोकते,

यः संघं गुणसंघकेलिसदनं श्रेयोरुचिः सेवते ॥२॥”

[९२]

इत्यादिपूर्वाचार्यवाक्यैश्च श्रीसंघः श्रीतीर्थकराणामपि मान्यः किमस्मादशामिति स्वचेतसि परिभाव्य, प्रत्या-
सन्नभाविनीं चतुर्मासीमप्यवगणय्य, श्रीसंघगाढतराग्रहं च ज्ञात्वा, श्रीपूज्याश्चक्रीन्द्रसमानाः प्रधानसाधुसप्तद-
शसंसेव्यमानचरणारविन्दाः, श्रीजयर्द्धिमहत्तराप्रमुख-पुण्यसुन्दरीगणिनीप्रमुखसाध्व्येकोनविंशतिपरिवृताः, साधुश्री-
रयपतिसुश्रावकं श्रीचतुर्विधसंघसैन्ये समग्रसैन्याधिपसेनानीसमानं विधाय, साधुराजसिंहं च संघसैन्यपाश्चात्यपद-
प्राग्भारनिर्वाहणपदे निधाय, सा०महणसिंह-सा०जवणपाल-सा०भोजा-सा०काला-ठ०फेरु-ठ०देपाल-श्रे०गोपा-
ल-साधुराजतेजपाल-साधुराजहरिपाल-सा०मोहण-सा०गोसलप्रमुखानेकमहर्द्धिकसुश्रावकमहारथान् सज्जयित्वा श-
कटपञ्चशती अश्व[....]शतीसंख्यसुभटपदातिवर्गप्रमाणेन श्रीसंघसैन्येन सह वाद्यमानेषु निःस्वानप्राग्रेषु अश्वाधिरू-
ढेषु ढोलेषु, गुर्वाडम्बरेण कलिकालभूधवनिर्जगार्थं स्वकार्यसिद्ध्यर्थं च ज्येष्ठशुक्लपष्ठीदिने शुभमुहूर्ते स्वगुरुश्रीजिन-
चन्द्रस्वरिराजं ध्यायन्तः प्रचलिताः ।

तदनन्तरम्, प्रतिदिनं संजायमानेष्ववारितसत्रेषु, प्रतिपदं दीयमानेषु रासकेषु, श्रीसंघसैन्योत्थितरजःपरम्परा-
समाच्छादिताम्बरीशाङ्गणेषु, भविष्यत्क्षुल्लकानां दीयमानेषु प्रतिदिनं महर्द्ध्या पुष्पांकदानेषु, सकलनगरग्रामा-
धिपमलिक-हिन्दुकादिसमग्रलोकसंसेव्यमानश्रीसंघसैन्याधिपे च श्रीशङ्खेश्वरे श्रीपार्श्वनाथतीर्थराजं नमस्कृत्य, श्री-
महापूजामहाध्वजारोपादिना प्रभावनां विधाय, क्रमक्रमेण दण्डकारण्यप्रायं बालाकदेशमतिक्रम्य, समग्रमलेच्छाधिप-
कृतसाहाय्याः श्रीपूज्या निराबाधवृत्त्या सर्वसंघसमन्विताः समग्राधिष्ठायककृतसान्निध्यः श्रीशत्रुञ्जयतलहट्टिकायां
प्राप्ताः ।

तत्र च श्रीपार्श्वनाथदेवयात्रां विधाय अषाढवदिपष्ठीदिने सकलतीर्थावलीप्रधानं सर्वातिशयनिधानं शत्रुञ्जय-
शैलालङ्कारायमाणं श्रीयुगादिदेवतीर्थराजं सकलसंघपरिवृताः श्रीमत्पूज्या नव्यालङ्कारसारनूतनकृतस्तुतिस्तोत्रन-
मस्कारनिर्माणपूर्वकं नमस्कृतवन्तः । साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण पुत्रकलत्रपरिवृतेन प्रत्येकं प्रत्येकं नवाङ्गेषु हेमटङ्कैः
प्रथमा पूजा कृता कारिता च; अन्यैर्महर्द्धिकसुश्रावकैश्च रूप्यटङ्कादिना पूजा कृता । तस्मिन्नेव च दिने श्रीयुगादिदेव-
पुरतो देवभद्र-यशोभद्रक्षुल्लकयोः सविस्तरतरो दीक्षामहामहोत्सवः कृतः ।

तदनन्तरम्, श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणप्रगुणेन श्रीदेवगुर्वाज्ञाप्रतिपालनसमुद्यतेन साधुश्रीरयपतिमहासंघ-
पाश्चात्यपदप्राग्भारनिर्वाहणेनावारिताहर्निशान्नदानोपाजितपुण्ययशःप्राग्भारेण चतुर्विधबुद्ध्यतिशयानुकृतश्रीश्रेणिकम-

हाराजाधिराजराज्यभारनिर्वाहणप्रवीणश्रीअभयकुमारेण श्रीसुराष्ट्रमहीमण्डलभूपालश्रीमहीपालदेवप्रतिशरीरकल्पसमग्र-
सघकार्यनिर्वाहणप्रवीणप्रभावकसाधुराजमोखदेवानुजपरिवृतेन श्रीश्रीमालकुलोत्तससाधुजलकुलप्रदीपेन साधुराजसिंह-
सुश्रावकेण, वाद्यमानेषु द्वादशविधनादीतूर्येषु, दीयमानेषु खर्णकटकनस्त्राश्वदानेषु, ध्रियमाणेषु मेघाडम्बरछत्रेषु,
ढाल्यमानेषु चामरेषु, गीयमानेषु गीतेषु, सजायमानेषु श्रीमार्घमिकरात्सल्येषु, निष्पाद्यमानेषु वारितसत्रेषु, सघ-
मानासु सन्निस्तरासु श्रीसघपूजासु, साधुश्रीरयपतिप्रमुखसमहासघमेलापकेन आपाढाद्यसप्तम्या जलयात्रानिर्माण-
पूर्वक्रमदम्या श्रीयुगादिदेवमूलचैत्ये स्वरारितश्रीनेमिनाथविग्रप्रमुखानेकविम्बाना स्वभाण्डागारयोग्यश्रीसमग्र-
रणस्य श्रीजिनपतिसूरि-श्रीजिनेश्वरसूरिप्रमुखसुगुरुमूर्त्तिना च अनेकमणोपाजितपापविध्वंसकः सशिष्यलब्धयुगुरजित-
युगप्रनरागमश्रीजिनचन्द्रसूरिभिः खर्गात् समागतैः कैश्चिच्छादोचमैरवलोक्यमानैर्मवेष्ट्यमाणः प्रतिष्ठामहामहोत्सवः
समग्रलब्धनिधानजङ्गमयुगप्रधानश्रीजिनकुशलसूरिहस्तक्रमलेन कारितः । तस्मिन्नेव च दिने साधुराजजाह्नवकुलप्रदी-
पायमानेन सर्वधर्मकृत्याराधनानुकृतश्रीनर्धमानपरमसुश्रानकाऽऽनन्द-कामदेवादिश्रानकराजं सप्रीणिताशेषपाचकग-
णेन साधुराजतेजपालसुश्रावकेण स्वाजसां रुद्रपालमहितेन श्रीपत्तनप्रतिष्ठापितश्रीयुगादिदेवमूलनायकविम्बस्य श्री-
समुदायसहितेन कारिते नूतननिष्पन्ने प्रासादे समग्रवैज्ञानिकरुग्णरुहस्तशङ्कलिका-कम्बिका-पट्टाशुकादिवस्त्रमन्मान-
दानपूर्वकं श्रीसम्प्रतिमहाराजाधिराजसमानमाधुश्रीरयपतिप्रमुखनानास्थानवास्तव्यसर्वथावकनितानमेलापकेन स्थापना
प्रासादप्रतिष्ठा च श्रीनजस्त्राम्यनुकारिश्रीपूज्यहस्तक्रमलेन कारिता । नम्या सविस्तरतरः श्रीमालारोपण-श्रीसम्य-
त्तवारोपण-श्रीपरिग्रहपरिमाण-मामायिकारोपनन्दिमहोत्सवः श्रीयुगादिदेवमूलचैत्य एव श्रीपूज्यैर्निहितः । तस्मिन् दिने
सुखकीर्तिगणेशचर्याचार्यपद दत्तम्, सहस्रसंख्यश्रानकश्रानिकाभिर्निन्द्यारोहणं च कृतम् । तस्मिन्नेव च दिने नूतन-
निष्पन्ने प्रामादे सन्निस्तरतो घञारोपमहोत्सवः सजातः । एव दिनदशक यावच्छ्रीशुभ्रजयशैलोपरि सदावारितसत्र
निर्माणपूर्वकं मूलचैत्य स्वचैत्ययोः श्रीमहापूजारुणपट्टाशुकादिनानासत्कमहाध्वजादानखर्णाभ्रस्रदानसम्पूरिता-
शेषपाचकमन्तानेन्द्रपदादिनिधानादयो महामहोत्सवाः श्रीश्रीमालकुलोत्तससाधुराजहृकुलप्रासादकुम्भायमानश्रीयो-
गिनीपुरारब्धाहनिशानानिधनस्तुदानाद्यः कृतकल्पवृक्षसन्तानसाधुश्रीरयपति-साधुमहणसिंह-साधुराजतेजपाल-साधु-
राजराजसिंहप्रमुखसकलसधेनाहमहमिकया चक्रिरे । तस्मिन् महोत्सवे श्रीउद्यानगरीनास्तव्यरोहडहेमलपुत्ररत्नेन सां
कडुयासुश्रानकेण आद्यपुत्रश्रीजिनशासनप्रभावकमा० हरिपालसहितेन द्विवल्लरुद्रम्मशत २६७४ श्रीद्रुपद गृहीतम्,
मन्त्रिपद च सा०धीणापुत्ररत्नेन साधुगोलेलेन द्रम्मशतपदकेन गृहीतम् । अन्यान्यपि पदानीन्द्रपरिवारयोग्यानि
प्रभूतश्रानकराश्रानिकाभिर्गृहीतानि । सर्वसरयया श्रीयुगादिदेवभाण्डागरे प्रतिष्ठामालोद्धत-श्रीहन्द्रपदमहोत्सव-
कलशमण्डनादिना द्रम्ममहस ५० समुत्पन्नाः ।

९६. तदनन्तरम्, श्रीपूज्याः सर्वसघपरिवृताः श्रीयुगादिदेवमुत्कलन विधाय तलहट्टिकाया सघमध्ये समायाताः ।
ततः स्थानात् म्लेच्छमैत्र्योपद्रवात् सर्वशून्यायामजातमार्गायामपि मुराष्ट्रायाम्, सप्राप्त्यायामपि वर्धायाम्, श्रीमेघकुमा-
रदेवकृतमाहाय्याः श्रीसघमैत्र्यमुकुटकल्पप्रचण्डग्रामनमाधुश्रीरयपतिश्रीकृतासग यम्लेच्छातुगम्यमानमार्गाः श्रीपूज्य-
धर्मचक्ररक्षयश्चतुर्विधसघसैन्यपरिवृताः पूर्वोक्तरीत्येन श्रीपत्तनादिग्रहानगरराजमार्गवत् सुप्तेन, अश्वानेरुशतादिमहा-
मेलापकेन सुगण्डालङ्कार-सङ्कारगठनायकादिसमग्रराजलोकेन नगरलोकेन च सधुखागमनदत्तचक्रमा राजितराजलोक-
प्रधानाः श्रीउज्जयन्तमहातीर्थतलहट्टिकायामागिताः । तत्र च सङ्कारगठमध्ये मरुलेस्वपक्षपरपक्ष-जनचेतश्चमत्कार-
कारिणी चैत्यप्रपाटी सधेन सह विधाय अपाढचतुर्मासकदिने आगालरत्नचारिण राज्य-राजीमतीपरिहारकारिण
श्रीउज्जयन्ताचलमहातीर्थालङ्कार श्रीनेमिकुमार नूतनकृतस्तुति स्तोत्रदानपूर्वकं नमश्चक्रुः । सधाधिपसाधुश्रीरयपति-
प्रमुखसुश्रानरथे श्रीशुभ्रजयवध सुवर्णद्वन्द्वदिना पूजा कृता । श्रीशुभ्रजयवध (१) तस्मिन्नेव दिने श्रीमान्जलउत्तरनगर-

वास्तव्योदारचरित्रप्रभावकनानाभिग्रहग्रहणपूर्वकं वन्दनार्थं समागत सा० जगत्सिंहपुत्ररत्नसाधुजयतासुश्रावक-खङ्गार-गढवास्तव्यमहर्द्विकरीहडझाझण-री० रत्नपुत्ररत्नसा० मोखादिसुश्रावकश्राविकाणां श्रीसम्यक्त्वारोप-सामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणादिनन्दिमहामहोत्सवः कृतः । साधुश्रीरयपतिप्रमुखसर्वसंघसुश्रावकैः शत्रुञ्जयमहातीर्थवद्दिनचतुष्टयं सर्वादरेण महापूजा महाध्वजारोपादिमहोत्सवा निर्मिताः । परमिन्द्रपदं च श्रीहम्मीरपत्तनवास्तव्येन श्रीजिनशासन-प्रभावकेण सा० धीणापुत्ररत्नेन सा० गोसलसुश्रावकेण द्विवल्लकद्रम्मशत २४७४ गृहीतम् । मन्त्रिपदं च प्रभावक-साधुकालासुश्रावकपुत्ररत्नेन सा० वीजासुश्रावकेण द्रम्मशताष्टकेन गृहीतम् । शेषसुश्रावकैरन्यानि पदानि गृहीतानि । सर्वसंख्यया श्रीनेमिनाथदेवभाण्डागारे द्विवल्लकद्रम्मसहस्र ४० उत्पन्नाः ।

तदनन्तरम्, श्रीनेमीश्वरमुत्कलनं विधाय सर्वसंघसमन्विताः श्रीपूज्यराजाधिराजास्तलहट्टिकायां संघमध्ये सम्प्राप्ताः । तत्र च नानाविधोत्सवप्रसरनिर्माणेन प्रबलप्रचण्डकलिकालभूपालोन्मूलनलब्धप्रकर्षान् स्वस्वामिनो व्रीक्ष्य निजदानतिरस्कृतचिन्तामणि-कामधेनु-कल्पद्रुमचयेन समुपार्जितयशःपुञ्जेन साधुश्रीरयपतिसुश्रावकशेखरेण सा० महणसिंहादिपुत्रपरिवृतेन दिनत्रयं यावदहर्निशं स्वर्णशृङ्गलिकाकटकान्नपट्टांशुक्रीकरीचीनांशुकादिवस्तु-कौशल-दक्षिणादानेन स्वस्वामिजयसंस्तवनार्थं समग्रसुराष्ट्रादेशमध्यवर्त्यमेययाचकवर्गो यथेच्छं पोषितः । अन्यैरपि साधुराजराजसिंह-साधुराजतेजपाल-सा० हरिपालादिश्रावकैरवारितसत्रनिर्माणदिना हर्षप्रकर्षाकुलः कृतः ।

९७. तदनन्तरम्, ततः स्थानात् प्रस्थाय सम्पादितस्वार्थसम्पत्तयः साहाय्यीभूतयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरि-श्री-अम्बिकाप्रमुखनानादेवदेवतावल्लो लक्षण-तर्क-साहित्यालङ्कार-नाटक-ज्योतिष्क-मन्त्र-तन्त्र-छन्दोविद्यासंस्फुरता तुरगपद-कोष्ठकपूरण-नानालङ्कार-काव्यकरण-चिन्तितादिनानासमस्यापूरणादिना रञ्जिताशेषकोविदचक्रचूडामणयः अस्खलिताज्ञैश्वर्यारोपणोपार्जितचन्द्रचन्द्रज्योत्स्नासमानकीर्तयः स्वावदातोद्योतितस्वचन्द्रकुलोद्भवानेकपूर्वसूरयो युग-प्रधानश्रीजिनकुशलसूरिसुगुरुचक्रवर्त्तयः श्रीतीर्थयात्राकरणसफलीकृतात्मजन्मानेकायाससमुपार्जितामेयस्वस्वापतेये-नाहर्निशं श्रीजिनशासनापरशासनोद्भवमहापुरुषसमूहैर्वन्दिवर्गवत्संस्तूयमानेन नानाविधाभिग्रहप्रतिपालनपवित्रीकृ-ताजन्मदेहेन मनोवाञ्छितार्थसम्प्राप्तिसमुद्भूतमहार्घविकसिताननेन साधुश्रीरयपतिप्रमुखसकलविधिमार्गसंघेन सह निराबाधवृत्त्या वर्षर्तूद्वाविविराधनानिवृत्त्या शून्यमपि सुराष्ट्रादेशं राजमार्गवदतिलङ्घ्य श्रीसंघनिर्मितासु स्थाने स्थाने संजायमानासु प्रभावनासु, सुखं सुखेन श्रीपत्तनोपवने श्रावणशृङ्गत्रयोदश्यां समवसृत्य, दिनपञ्चदशकं च यावच्च-तुदिग्भ्यः समागतश्रीचतुर्विधसंघस्य महत्समाधानसमुत्पादनार्थं श्रीसंघमध्येऽवस्थिताः ।

तदनन्तरम्, भाद्रपदवद्येकादश्यां चिन्तितार्थसम्पादनसमर्थेन साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण सा० महणसिंहादि-पुत्रपरिवृतेन साधुतेजपाल-साधुराजसिंहाभ्यां चाहमहमिकया देशान्तरीयसंघसमुदाय-श्रीपत्तनीयसमग्रस्वपक्षपरपक्ष-महाजनलोकमहामेलापकेन दीयमानेषु दानेषु, गीयमानेषु गीतेषु, नृत्यमानेषु खेलकवृन्देषु, वाद्यमानेषु द्वादशविध-नान्दीतूर्येषु, अश्वाधिरूढनानाढोल्लवादनविस्मापिताखिललोकेषु, सकलराजलोकनगरलोकचेतश्चमत्कारकारी समस्तदुर्ज-नजनहृदयोद्वेगकारी स्वजनजनमनोऽम्भोजवनविकासनसूर्यानुकारी वचनातिगः श्रीपूज्यराजानां श्रीरामचन्द्र[वत्]प्र-वेशकमहामहोत्सवः श्रीपत्तने संजातः ।

९८. तदनन्तरम्, साधुश्रीरयपतिः सुश्रावको द्वितीयवारं श्रीपत्तनीययाचकवग संपोष्य समग्रसंघपरिवृतः श्री-पूज्यराजपादान् मुत्कलाप्य श्रीपत्तनात् प्रस्थाय, आगमनरीत्यैव स्थाने स्थाने प्रभावनां कुर्वाणो युगप्रवरागमश्रीजिन-चन्द्रसूरिनिर्वाणपवित्रिते श्रीकोशवाणके समग्रसंघपरिवृतः प्राप्तः । तत्र च श्रीजिनचन्द्रसूरिस्तूपे महाध्वजारोप-महा-पूजास्नानविलेपननिर्माणवारितसत्रकरणतुरगकनकादिदानादिना प्रोत्सर्पणां विधाय, पुनर्द्वितीयवारं श्रीफलवर्द्धि-

काया यात्रां च कृत्वा, वस्त्रादिदानसन्मानपूर्वकं देशान्तरीयसंधान् स्वे स्वे स्थाने प्रविष्टान् कृत्वा, यथागमनमार्गेण श्रीयोगिनीपुरे प्रभूतम्लेच्छसंकुले सुपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहकारितनिर्गमनमहोत्सवत्समधिकतरप्रवेशकमहामहोत्सवेन श्रीदेवालयसमन्वितः साधुश्रीरयपतिसुश्रावकः प्रविष्टः कार्तिकवदिचतुर्थ्याम् ।

९९. तदनन्तरम्, पुनः स० १३८१ वैशाखवदिपञ्चम्या श्रीपत्तने श्रीशान्तिनाथविधिवैद्ये श्रीयोगिनीपुर-समागतश्रीश्रीमालकुलोत्तंस-सा० रुद्रपाल-सा० नीबा-जीजागलिपुरागतमन्त्रिभोजराजपुत्र म० सलखणसिंह-रङ्गाचार्यलख (क्ष)ण-श्रीसत्यपुरागत म० मलयसिंह-श्रीभीमपल्लीसमागतसाधुराजवीरदेवप्रमुखसमग्रसमुदाय-श्रीस्तम्भतीर्थगतव्य० छाडा-श्रीघोषावेलाकुलागतसा० देपाल-म० कुमर-सा० खीमडप्रभुराजनेकसुश्रावकममुदायमहामेलापकेन दिनपञ्चद-शकादारम्य संजायमानेषु महाप्रेक्षणीयेषु, त्रितीर्यमाणेष्वभेदेषु स्वस्वापत्तेयेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, सम्पद्यमाना-न्नु सनिस्तरतरासु श्रीसधपूजासु, क्रियमाणेषु श्रीसाधर्मिकरात्सल्यानारितसत्रेषु, भविष्यत्छुल्लुङ्ग छुल्लिकानासकललोका-श्चर्यात्पादनपूर्व दीयमानेषु सविस्तरतरेषु पुष्पाङ्कदानेषु, साधुजाहणपुत्ररत्नान्या समस्तोत्सवसम्पादनोपाजितातुल्यपुण्य-कदम्बकाम्या साधुराजतेजपाल-सा० रुद्रपालसुश्रावकाम्या श्रीश्रीमालकुलोत्तंस-सा० आना-मा० राजमिह-भण० लूगा-सा० क्षेममिह-सा० देवराज-भण० पद्म-मन्नाप्रमुखसमस्तश्रीपत्तनीयसमुदायपरिवृताभ्या चतुर्थ्यां सविस्तरतमजलया त्राधिसानानिर्माणपूर्वकं मकलजनमनश्चेतश्चमत्कारकारी भवभवोपाजितपापहारी समस्तमहाजनलोकप्रत्यासन्नानेक ग्रामनास्तव्यलोकमस्तकावधूननकारी प्रतिष्ठाप्रहामहोत्सवः कारितः । तस्मिन् महोत्सवे समग्रलोकव्यनुकृतश्रीवज्र-स्थामिप्रमुखानेकपुत्राग्रधानै स्वगुरुचक्रवर्तिश्रीजिनचन्द्रहरिकृताहनिशमाहायैः श्रीजिनकुशलहरिभिः श्रीजावालि-पुरयोग्यश्रीमहारीदेवनिम्ब-श्रीदेवराजपुत्रयोग्यश्रीपुगादिदेवविम्ब-श्रीशत्रुञ्जयस्थितवृहानसहीप्रासादजीर्णोद्धारार्थ-सा० छज्जलपुत्ररत्नसाधुराजराजसिंह-साधुमोक्षदेवकारितश्रीश्रेयासमुपानेकविम्ब-श्रीशत्रुञ्जयस्थितस्वप्रासादमण्यस्थ-भण० लूणाकारिताष्टापदयोग्यचतुर्निशतिविम्बप्रभुराजिलमयनिम्बाना सार्धशतद्वय प्रतिष्ठितम्, पिच्छलामयाना सरस्यैव नास्ति । श्रीउचापुरीयोग्यश्रीजिनदत्तहरि-जावालिपुर-श्रीपत्तनयोग्यश्रीजिनप्रबोधहरि-श्रीदेवराजपुरयोग्य श्रीजिनचन्द्रहरिमूर्तिना श्रीअम्बिकाद्यधिष्ठायिकाना प्रतिष्ठा कृता । स्वभाण्डागारयोग्य प्रधान समनमरण च प्रतिष्ठितम् । पष्ठ्या च त्रुग्रहणोत्थापना-मालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवोत्तिशयेन सनिस्तरतरः कृतः । तस्मिन् महोत्सवे देवभद्र-यशोभद्रछुल्लरूपोरुत्थापना कृता । सुमतिसार-उदयसार-जयमारछुल्लरूपा धर्मसुन्दरी-चारि-त्रसुन्दरीछुल्लरूपोश्च दीक्षा दत्ता । जयधर्मगणेः श्रीउपाध्यायपद दत्तम्-तन्नामधेय च श्रीजयधर्मोपाध्याय इति कृतम् । अनेकमाप्तीश्राविकाभिर्माला गृहीता । प्रभूतश्रावकश्राविकाभिः श्रीसम्यक्सारोप-सामाधिकारोपश्रीश्रावक-द्वादशव्रतारोपश्च कृतः ।

तदनन्तरम्, श्रीतीर्थयात्रार्तुकामसाधुराजश्रीरीरदेवप्रमुखश्रीभीमपल्लीसमुदायाम्यर्थेनया श्रीपूज्याः श्रीभीम-पल्ल्या साधुश्रीरदेवकारितसनिस्तरतरप्रवेशकपूर्वकं श्रीमहारीदेव वैशाखवदित्रयोदश्या नमश्चक्रुः ।

१००. तदनन्तरम्, तस्मिन्नेव सत्रत्परे श्रीजिनशमनगभाषकेण सकलस्वपक्ष-परपक्षसख्यलोकमार्गधमाधनो-द्यतमनस्केन सकलभीमपल्लीसमुदायमुकुटरूपेन निजाजदातमस्मारितस्वपूर्वजसाधुराजसौन्द-सा० यशोधर-साधु-राजअभयचन्द्र-सा० माढल-साधु० धणपाल-सा० मामलसुश्रावकप्रमुखसम्पूर्वजकदम्बकेनोदारचरित्रेण दुष्करतरामिग्र-हावलीप्रतिपालनप्रणीणेन साधुराजरीरदेवसुश्रावकेण सा० मालदेव-मा० हुलमसिंहस्त्राटपरिवृतेन प्रतापाक्रान्तभूत-लपातमाहिश्रीग्यामदीनसुरत्राणमत्करुमाण निष्कास्य, सर्वदेशेषु कुङ्कुमपत्रिकाप्रदानपूर्वकं नानास्थानममुदायान् मेलयित्वा, सकलातिशयनिधाना निजाजदातमस्मारितश्रीगौतमस्वामि-श्रीसुधर्मस्वामि-श्रीजम्बूस्वामि-श्रीस्थूलभद्र-

श्रीआर्यमहागिरि-श्रीवज्रस्वामि-श्रीजिनदत्तसूरिप्रमुखानेकयुगप्रधाना युगप्रवरागमश्रीजिनकुशलसूरयः श्रीमहातीर्थ-
यात्रोपरि गाढतरनिबन्धेन सर्वस्थानसंघपरिवृतेन सा०वीरदेवश्रावकेण विज्ञप्ताः ।

तदनन्तरम् , सूरिचक्रवर्तियुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरिशिष्यचूडामणिभिः श्रीपूज्यपादैर्ज्ञानध्यानबलेन सम्यक्
परिभाष्य ज्येष्ठाद्यपञ्चम्यां साधुराजवीरदेवश्रावकं सकलश्रीविधिसंघसैन्यमुख्यत्वेन श्रीजिनशासनप्रभावकं सकल-
कार्यनिर्वाहणसमर्थं साधुराजदेवपुत्ररत्नं साहुझाञ्झासुश्रावकं साहुपूर्णपाल-साहुस्रष्टापरिवृतं श्रीसंघपाश्चात्य-
प्राग्भारनिर्वाहणपदे संन्यस्य, पुण्यकीर्तिगणि-वा० सुखकीर्तिगणिप्रमुखसाधुद्वादशक-प्र० पुण्यसुन्दरीप्रमुखसाध्वीवृ-
न्दपरिवृताः साधुराजवीरदेवकारितकृतयुगावतारमहारथतुल्यश्रीदेवालये चतुर्विंशतिपट्टकं महदुत्सर्पणापूर्वकं संस्थाप्य,
शकट [शत] त्रयानेकाश्ववृन्दोष्ट्रवृन्दनानाज्ञातिसम्मिलितामेयपदातिवर्गसम्मिलितसर्वस्थानवास्तव्यश्रीविधिसंघेन
सार्धं सविस्तरश्रीदेवालयनिष्क्रमणमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीभीमपल्लीतः श्रीपूज्यपादाः श्रीतीर्थनमस्करणार्थं प्रत्यास-
न्नायामपि चातुर्मास्यां गाढतमसर्वसंघोपरोधेन प्रस्थिताः ।

तदनन्तरम् , स्थाने स्थाने संजायमानेष्ववारितसत्रेषु, बाद्यमानेष्वश्वाधिरूढेषु ढोल्लेषु, निजशब्दवधिरीकृताम्ब-
राशासु भेरीशब्देषु, दीयमानेषु तालारासकेषु, श्रीकरीऊ(?)मालेन विराजमानः सर्वोऽपि संघः, अन्तरागतश्रीवायड-
नगरालङ्कारश्रीमहावीरदेव-श्रीशेरीषकालङ्कारश्रीपार्श्वनाथादिनानास्थानतीर्थेषु दिनद्वयं श्रीमहाध्वजारोपपूजाविशेषा-
वारितसत्रनिर्माणपूर्वकं यात्रां विधाय श्रीशिरखिजे महानगरे समग्रलोकाश्चर्यकारकजङ्गमप्रासादकल्पश्रीदेवालयप्र-
वेशकमहामहोत्सवपूर्व प्राप्तः । तत्प्रत्यासन्नश्रीआशापल्लीनगरीवास्तव्यव्यवहारिकमहणपाल-व्यव० मण्डलिक-सा०
वयजलप्रमुखश्रीविधिसमुदायाभ्यर्थनया सर्वसंघसुश्रावकपरिवृतैः श्रीपूज्यपादैः सकलजनाश्चर्यकारकश्रीआशापल्लीसमु-
दायकारितप्रवेशकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीआशापल्ल्यां श्रीयुगादिदेवतीर्थं नमस्कृत्य, सविस्तरतो मालारोपणमहामहो-
त्सवः कृतः ।

तदनन्तरम् , पुनः सर्वसुश्रावकलोकपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीसंघमध्ये समायाताः । तत्पश्चात्, ततः स्थानात्
सर्वोऽपि संघो विशेषतो गुरुतराडम्बरेण श्रीस्तम्भनकश्रीपार्श्वनाथयात्राकरणार्थं सकलगूर्जरत्रालङ्कारभूतश्रीस्तम्भ-
तीर्थोपरि प्रचलितः सन् मार्गागतसर्वनगरग्रामेषु प्रधानप्रासादसमानश्रीदेवालयस्य प्रवेशकमहोत्सवं कुर्वाणः
श्रीस्तम्भतीर्थे प्राप्तः ।

१०१. तत्र च निरुपमातिशयशालिश्रीआर्यसुहस्तिशूरि-युगप्रवरागमानुकारिश्रीजिनकुशलसूरिसुगुरूपदेशेन
सर्वप्रकारेण श्रीसम्प्रतिमहाराजाधिराजसमानेन सकलबुद्धिनिधानेन साधुराजवीरदेवसुश्रावकेण सकलश्रीस्तम्भतीर्थ-
वास्तव्योत्तममध्यमजघन्यलोकाबालगोपालमहामेलापकेन महाम्लेच्छानां पश्यतामपि ढाल्यमानेषु चामरेषु, ध्रिय-
माणासु श्रीकरीषु, बाद्यमानासु भेरीपरम्परासु, अश्वाधिरूढढोल्लादिवादित्रनिनादवधिरीकृताम्बराशाचक्रेषु, नृत्यमा-
नेषु पदे पदे खेलकवृन्देषु, दीयमानेष्वविधवसुधवाभिर्नारीभी रासकेषु, गीयमानेषु श्रीतीर्थङ्करदेवश्रीयुगप्रधानश्री-
संघपुरुषकृतावदातसंस्तवकेषु गीतेषु, पापल्यमानेषु वन्दिवृन्देषु, दीयमानेष्वमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, किं बहुना वचना-
तिगेषु नानाविधेषु नाटकाद्युत्सवेषु संजायमानेषु, समग्रनगरहृद्दृशोभातलिकातोरणनिर्माणपूर्वकं हिन्दुगराज्यालङ्कार-
मन्त्रीश्वरवस्तुपालकारितयुगप्रवरागमश्रीजिनेश्वरसूरिप्रवेशकमहोत्सववत् महाम्लेच्छराज्यप्रधानालङ्कारभूतसाधुराजजेस-
लकारितसमप्रातिशयनिधानश्रीजिनचन्द्रसूरियुगप्रधानमहाप्रवेशकाधिकजङ्गमयुगप्रधानानेकलब्धिनिधानश्रीजिनकुश-
लसूरीणां प्रवेशकमहामहोत्सवो हिन्दुकवारकवत्, श्रीरथयात्रानुकारिप्रासादकल्पश्रीदेवालययात्रानिर्माणपूर्वकं नवा-
ञ्जवृत्तिकारश्रीमदभयदेवसूरिप्रकटितश्रीस्तम्भनकालङ्कारश्रीपार्श्वनाथविधिचैत्यालयसंस्थितश्रीअजितस्वामितीर्थयिनूत-

नकृतनवनवालङ्कारस्तुतिस्तोत्रमणनपूर्वकं श्रीपूज्यैः सर्वचतुर्विधसंघपरिवृतैः सकलभवोपाजितपापकम्भलप्रक्षालनप-
वित्रा यात्रा कृता ।

तदनन्तरम्, दिनाष्टकं यावत् साधुराजवीरदेवप्रमुखदेशान्तरीयमहर्द्विकसुश्रावकैः श्रीस्तम्भतीर्थवास्तव्यश्री-
विधिसमृदायेन च श्रीमहाध्वजारोपश्रीमहापूजा-स्वारितसत्र-श्रीसंघवात्सल्य-श्रीसंघपूजा-श्रीइन्द्रमहोत्सवामेयस्वा-
पतेयोत्सर्पणानिर्माणपूर्वकं सकलस्वपक्षलोकानन्ददायकाः सर्वविपक्षलोऽरूहयकीलानुकारका महामहोत्सवाश्च चक्रिरे ।
इन्द्रपदं च सा०कडयासुश्रावकपुत्ररत्नेन दो०स्वामराजसुश्रावकानुजेन दो०सामलसुश्रावकेण द्विव० द्र० शत १२
गृहीतम् । श्रीमन्निपदादिपदानि चान्यैः सुश्रावकैर्गृहीतानि ।

१०२. तदनन्तरम्, श्रीस्तम्भतीर्थात् प्रस्थाप सर्वोऽपि संघः संजायमानेषु राजविधुरेभ्यः सर्वशून्यभूतेषु देशेषु,
ममप्रोत्साहपूर्वकं श्रीशत्रुञ्जयोपरि प्रचलितः सन्, अन्तरागतधीचान्धूकामहानगरे सप्राप्तः । तत्र सकलनगरनायकेन
मन्त्रिदलकुलोत्तसेन ठ० उदयकर्णसुश्रावकेण श्रीसंघवात्सल्यश्रीसंघपूजानिर्माणपूर्वकं महती प्रभावना कृता । ततः पुनः
प्रस्थाप, क्रमक्रमेण श्रीशत्रुञ्जयतलहट्टिकाया सम्प्राप्तः । तदनन्तरं श्रीपूज्यपादैः मर्यसंघपरिवृतैः श्रीशत्रुञ्जयशैलोपर्य-
ध्वारोहं विधाय ममभववल्लीप्रोन्मूलनासिलतासमाना द्वितीयवारं श्रीशत्रुञ्जयालङ्कारश्रीयुगादिदेवमहातीर्थयात्रा नाना-
मन्त्रिचन्द्रसर्गालङ्कारसुन्दरनूतनकृतस्तुतिस्तोत्रप्रदानपूर्वकं कृता, तदनन्तरं दिनदशकं यावत् सकलसंघमुख्यभूतमा-
धुराजवीरदेवश्रीसंघपाश्चात्यपदप्राग्भारनिर्हर्क-मा०साहुतेजपाल-मा०नेमिचन्द्र-योगिनीपुरवास्तव्यश्रीश्रीमालमा०
रुद्रपाल-साहुनीवधेव-मन्त्रिदलकुलोत्तमठ०जननपाल-सा०लक्ष्मा-श्रीजानालिपुरवास्तव्यमा०पूर्णचन्द्र-सा०महजा-
गुडहानास्तव्यसा०वाधुप्रमुखनानास्थानकनास्तव्यमहामहर्द्विकसुश्रावकैः श्रीमहाध्वजारोपमहापूजानारितमन्त्र-श्रीमाध-
मिकात्मल्य-श्रीसंघपूजा-श्रीइन्द्रपदमहामहोत्समनिर्माणामेयस्वस्वापतेयैश्च पट्टाशुकादिनानास्वस्वर्णकटकादित-
रणपूर्वकं श्रीशत्रुञ्जयोपरि श्रीजिनशामनप्रोत्सर्पिका प्रभावना कृता । इन्द्रपदं च श्रीजिनशामनप्रभावनाकरणप्रगुणेन
माहुलोहट्टपुत्ररत्नेन माधुलक्ष्मासुश्रावकेण द्विच्छि(छ)कद्रम्मशतसप्तत्रिंशद्विगृहीतम् । अमात्यपदं च श्रीयोगिनीपु-
रनास्तव्यश्रीश्रीमालमा०सुरराजपुत्ररत्नेन मा०रुद्रपालानुजेन साहुनीवधेवश्रावकेण द्विच्छकद्रम्मद्वादशशतैर्गृहीतम् ।
शेषपदान्यन्यमहर्द्विकसुश्रावकसुश्राविकाभिर्गृहीतानि । सर्वसंख्या श्रीयुगादिदेवमाण्डागारे श्रीविधिसंघेन सहस्रप-
ञ्चदशप्रमाणं स्वस्वापतेयं मफलीकृतम् । स्वकीयश्रीयुगादिदेवविधौ नूतननिष्पन्नश्रीचतुर्विंशतिजिनालयदेवगृहि-
कासु श्रीपूज्यराजैः सविस्तरतः कलशध्वजारोपः कृतः ।

तदनन्तरम्, मर्यसंघपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीयुगादिदेवमुत्कलन विधाय तलहट्टिकाया ममायाताः । ततः
सर्वोऽपि संघ आगमनरीत्येन गुण्टिम्भरेण व्यापुष्टा पुनः शरीरके श्रीपार्थयात्रा विधाय, क्रमक्रमेण श्रीशङ्खेश्वरे
समायातः । तत्र च दिनचतुष्टयमवारितमन्त्र-श्रीसाधर्मिकनात्मल्य-श्रीमहापूजा-महाध्वजारोपनिर्माणपूर्वकं श्रीपार्थ-
नाथप्रत्यामन्त्रपाडालङ्कारश्रीनेमीध्वग्योर्नूतनकृतस्तुतिस्तोत्रप्रदानपूर्वकं सकलसंघपरिवृतैः श्रीपूज्यैर्यात्रा कृता । तद-
नन्तरं सकलसंघपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रावणशुद्धैकादश्या प्रभाकरमाधुराजवीरदेवकारितसविस्तरतः प्रवेशकनिर्माण-
पूर्वकं श्रीमीमपल्ल्या श्रीमहारीरदेव नमश्चक्रः । देशान्तरीयः सर्वः सन्, साहुनीरसुश्रावकेण मन्मानदानपूर्वकं
स्वस्थ्याने प्रविष्टः ।

१०३. तदनन्तरम्, स० १३८० वर्षे वैशाखसुदि ५ साधुराजमालकुलप्रदीपायमानस्यैवाचार्यगाम्भीर्याच्च तृत्तमेरु-
मन्दरपयोनिधिवितानसमग्रनगरलोऽशुशुद्धायमानश्रीजिनशामनप्रोत्सर्पणाकरणप्रधानश्रीशत्रुञ्जयादिमहातीर्थयात्राकर-
णमधुपाजितपुण्यनिधानमाधुराजवीरदेवसुश्रावककारितो दीवामालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीमीमपल्ल्या-श्री-

प्रत्तनीय-श्रीप्रह्लादनपुरीय-श्रीबीजापुरीय-श्रीआशापल्लीयादिनानास्थानसमुदायमहामेलापकेन वाद्यमानेषु द्वादश धनान्दीतूर्येषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानास्वविधवसुधवासु नायिकासु, संजायमानासु श्रीसंघपूजासु, क्रियमाणेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्येषु, दीयमानेष्वमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, सम्पद्यमानेष्ववारितसत्रेषु, दिनत्रयममारिघोषणा निर्माणपूर्वकं हिन्दुकवारकवत्सकलजनमनश्चेतश्चमत्कारकारी विपक्षहृदयकीलानुकारी सकलातिशयनिधानैः सर्वलब्धि धानैर्निजावदातसंस्मारितपूर्वसूरिभिः श्रीजिनकुशलसूरिभिश्चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे क्षुल्लकचतुष्टयं क्षुल्लिकाद्वयं कृतं तेषां नामानि विनयप्रभ-मतिप्रभ-हरिप्रभ-सोमप्रभक्षुल्लकाः, कमलश्री-ललितश्रीक्षुल्लिके इति । प्रभूतसाध्वीश्री काभिर्माला गृहीता । अनेकश्रावकश्राविकाभिः सम्यत्त्वारोप-सामायिकारोपः कृतः, परिग्रहपरिमाणं च गृहीतमिति ।

तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीपूज्याः श्रीसत्यपुरीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीसत्यपुरे श्रीसमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेश महोत्सवाः श्रीमहावीरदेवतीर्थराजं नमश्चक्रुः । तत्र च मासमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीलाटहृदस्य दाय्याभ्यर्थनया श्रीलाटहृदे श्रीसमुदायविहितसविस्तरतरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीमहावीरदेवाधिदेवं नमश्चक्रुः । तत्र पक्षमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीवाग्भटमेरवीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीवाग्भटमेरौ श्रीसमुदायकारित कलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारिप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीयुगादिदेवतीर्थनाथं नमस्कृत्य चतुर्मासीं चक्रुः ।

१०४. पश्चात्, तत्र च सं० १३८३ वर्षे पौषशुक्लपूर्णिमायां श्रीजिनशासनप्रभावनाश्रीसाधर्मिकवात्सल्यादिना धर्मकृत्यकरणोद्यतसाधुराजप्रतापसिंहप्रमुखश्रीवाग्भटमेरवीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीजेसलमेरवीय-श्रीलाटहृद-श्रीसत्यपुर-श्रीप्रह्लादनपुरीयादिनानास्थानवास्तव्यमहर्द्विकसुश्रावकलोकमहामेलापकेन संजायमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्य श्रीसंघपूजादिनानाविधेषु धर्मकृत्येषु, दीयमानेषु तालारासेषु, क्रियमाणेष्ववारितसत्रेषु, अमारिघोषणानिर्माणपूर्वकं श्रीउत्थापना-मालारोपण-श्रीसम्यत्त्वारोपण-सामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणादिनन्दिमहामहोत्सवं चक्रुः ।

१०५. ततस्तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीजावालिपुरीयसमुदायगाढतराभ्यर्थनया सकलातिशयनिधानाः समग्रसूरिमाल प्रधानाः श्रीजिनकुशलसूरियुगप्रधानाः श्रीवाग्भटमेरुतः प्रस्थाय समग्रराज्यभारधुराधरणधौरेयस्वकीयपूर्वजवाहिकोद्वरणकारित-श्रीशान्तिनाथमहाविम्बसमन्वितोत्तुङ्गतोरणनिरुपमगुरुतरप्रासादशिखरे श्रीलवणखेटकनगरे युगप्ररागसस्वकीयदीक्षागुरुश्रीजिनचन्द्रसूरिसुगुरुजन्ममहोत्सवसौवजन्मदीक्षाग्रहणमहामहोत्सवविलोकनपवित्रीभूताखिलस्वपक्ष-परपक्षजनताननाः श्रीशम्यानयने च श्रीशान्तिनाथदेवाधिदेवम्, श्रीसमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहोत्सवा नमस्कृत्य कियन्ति दिनानि उभयस्थानसमुदाययोः समाधानं च समुत्पाद्य श्रीविधिधर्मकमलकाननप्ररोहसरोवरी श्रीजावालिपुरे नानोत्सवनिर्माणसमुद्यत श्रीजावालिपुरीयमहासमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवस्वहस्तकमलप्रतिष्ठितं श्रीजावालिपुरीयसमुदायमनोवाञ्छितार्थपूरणाङ्गीकृतप्रतिज्ञं श्रीमहावीरदेवमहातीर्थराजचरणकल्पद्रुमं नमश्चक्रुः । तत्र च मन्त्रीश्वरकुलधरकुलप्रदीप मं० भोजराजपुत्ररत्न मं० सलखणसिंह-सा० चाहडपुत्ररत्नसा० झाञ्झणप्रमुखश्रीजावालिपुरीयविधिसमुदायाभ्यर्थनया श्रे० हरिपालपुत्ररत्नश्रे० गोपालप्रमुखश्रीउच्चकीयदेवराजपुरीयसमुदाय-सकलोत्सवधुराधरणधौरेयधवलसा० जाह्णपुत्ररत्नसाधुराजतेजपाल-सा० रुदपालप्रमुखश्रीप्रत्तनीय-श्रीजेसलमेरवीय-श्रीशम्यानयनीय-श्रीश्रीमालीय-श्रीसत्यपुरीय-श्रीगुडहाप्रमुखनानागरग्रामवास्तव्यासंख्यश्रीविधिसमुदायश्रावकलोकमहामेलापकेन दिनदशपञ्चकादारभ्य संजायमानेषु भविष्यत्क्षुल्लकानां सविस्तरतरपुष्पाङ्कदानमहामहोत्सवेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, अनेकमहामहर्द्विकसुश्रावकलोकैः स्वर्णरजतवस्त्रान्नदानैः सफलीक्रियमाणेष्वमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, गीयमानेष्वविधवसुधवाभिर्नारीभिः स्थाने स्थाने गीतेषु, श्रीसंघपूजा-साधर्मिकवात्सल्यावारितसत्रामारिघोषणादिनानाप्रभावनासु प्रवर्तमानासु, सं० १३८३ वर्षे फाल्गुनवदिनवम्यामतिशयेन विषमदुःषमाकाले प्रवर्तमाने, सकलस्वपक्षपरपक्षोत्तममध्यमजघन्यलोकानां मस्तके हस्ताध्यारोहं... कुर्वाणामपि, निरुपम

सौत्रज्ञानध्यानचलातिशयादागामिकुशल' परिभाषयद्भिः श्रीजिनकुशलस्तरिभिः सुपमसुपमावत्सकलस्वपक्ष-परपक्ष-सरयम्लेच्छलोकचेतश्चमत्कारकारी विधिधर्मप्रभावनाप्रद्विष्टलोकहृदयकीलानुकारी निर्विघ्नः श्रीप्रतिष्ठा-व्रतग्रहणो-त्थापना-मालारोपण-श्रीसम्यक्चारोपादिनन्दिमहाभहोत्सवः सप्रतिस्तरतः कृतः । तस्मिन् महोत्सवे श्रीगजगृहनिवा-सिममग्रलोकक्रीडास्थानकश्रीवर्धमानस्वामिचरणकमलन्यास-श्रीगौतमस्वामिप्रमुखश्रीमहावीरकादशगणधरादिमहामु-निनिर्माणपवित्रीकृतश्रीवैभारगिरिशैलोपरि ४० प्रतापसिंहकुलप्रदीपमन्त्रिदलकुलोत्तसप्तधपुरुष ४० अचलकारितश्री-चतुर्विंशतिजिनलोपोत्तुत्तोरणग्रामादमूलनायकयोग्यश्रीमहावीरदेवप्रमुखानेकशिलमय-पिचलामयाधनेकप्रिम्बाना गु-रुमूर्चानामधिष्ठायिकाना च प्रतिष्ठा सजाता । झुल्लकपद्म च कृतम्, तन्नामानि न्यायकीर्ति-ललितकीर्ति-सोम-कीर्ति-अमरकीर्ति-नमिर्कीर्ति-देवकीर्तिष्टुनय इति । अनेकाभिः श्राविकाभिर्माला गृहीता नानाश्रावकश्राविकाभिः श्रीसम्यक्चारोप-सामायिकारोप-द्वादशत्रयाङ्गीकारश्च कृतः ।

१०६. तदनन्तरम्, सिन्धुदेशालङ्कारश्रीउच्चानगर-श्रीदेवराजपुरास्तव्यमहद्विकसुश्रावकममुदायगाढतरोपरोध-शाद् युगप्रनारागमश्रीअर्जुनसुहृत्सखरिलोकचोत्तराजदातप्रकटनपरा दुष्करतरनिरतिचारचारित्रशिलप्रतिपालनलोकोत्तरत-पोनिधानाकृष्टकिङ्करीतभूष्यन्तरामरनिर्कमततविहितमात्रिष्योदुराः ममाश्रितसौत्रध्यानातिशयनिरुपमगम्भीरदेविकु-ञ्जराः सायात्रिताष्टादशमहस्यशीलाङ्गमहारथनिकरा ननपदत्रिंशिकास्त्ररिगुणजात्याश्वघट्टव्याससुन्धराः पराजय्यानेक-मुनिमण्डलीपदातिवर्गमारपरिवारा युगाय्यश्रीजिनकुशलस्तरिसुगुरुचक्रकीश्वरा महाम्लेच्छकुलाकुलगुरुतरश्रीसिन्धुमण्डलो-परि महामिध्यात्वदुर्दान्तभूपालोन्मूलनार्थे स्वाश्रितश्रीनिधिधर्मधरणीधनसंस्थापनार्थे चैत्राद्यपक्षे दिग्विजयमुहूर्त्ते वि-धाय, स्थाने स्थाने शुभशङ्कनैः प्रेर्यमाणा, पुनर्द्वितीयवार मार्गागतश्रीशम्यनयन-श्रीखेदनगरादिर्मन्थ्यानेषु खाज्ञा-भूपालसंस्थापना कुर्वाणाः, क्रमक्रमेण मरुस्थलीजनपदपुष्टरूपश्रीजिसलेरुमहादुर्गमध्यनिवासिसामान्यनराज्यमहा-ज्ञानदैव्योत्पाटनाय श्रीराजलोकनगरलोकमहामेलापकेन बाधमानेषु द्वादशनिधनान्दीर्त्येषु, दीपमानेषु महद्विकसुश्रा-वकरोमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, श्रीनिर्जिसमुदायकारितसकललोकचेतश्चमत्कारकारिप्रवेशक्रमहोत्सवपूर्वकं स्वहस्तकमलप्रतिष्ठित-निःशेषनिर्ममालाप्रिनाशनसमुद्यत श्रीपार्श्वनाथदेवाधिदेवचरणारविन्दद्वैत नमस्कृष्यन्ति स्म ।

पश्चात्तत्र दिनदशपञ्चकैः स्वकीयवार्त्तातुरीरङ्गलतयाज्ञानदैव्योच्छेदन विधाय, मर्जनसुस्नानह ज्ञानावबो-धभूपाल संस्थाप्य, श्रीउच्चकीय-श्रीदेवराजपुरीयमुश्रावकेश्वराः श्रीपूज्ययुगमराः, श्रीपिता प्रवर्तमानायामपि सान्नि-ध्यकार्यमुदाहरनिकराः, किङ्करीभूतमरुस्थलीमध्यस्थानेकभूतप्रेतपिशाचनिकराः, शनैः शनैः स्वच्छन्दलीलाया-ईर्ष्यासमित्यादिनानाममित्यलङ्काराः, मरुस्थलीमहासमुद्र श्रीपत्तनराजमार्गेण मग्नहृदय, बाधमानेषु द्वादशनिधना-न्दीर्त्येषु, ममग्रलोकनगरलोक्महामेलापकेन नानाविधस्वर्णपद्माशुकादिदानपूर्वकं श्रीदेवराजपुरीयममुदायकारितगुरु-तरप्रवेशक्रमहोत्सवाः, स्वहस्तकमलप्रतिष्ठित श्रीयुगादिदेवतीर्थराज नमश्चक्रः ।

१०७ तदनन्तरम्, तत्र चाहनिश धर्ममर्मदण्डरत्नविराजमानव्याययानसेनारिपतिना मिध्यात्वभूपालपक्षपाति-वृत्तासनादिनीमालभूपालान् प्राणिहृदयदुर्गमध्यस्थितान् मार्मकेन निर्धाट्य, श्रीमत्पूज्यमहाराजाधिराजाः श्रीउच्चकी-यममुदायगाढतराम्यर्चनया नानाविधाद्भोक्त्यशक्तिशालिनो दुर्जेवमि-यात्तामनिपालोन्मूलनार्थं तद्व्राजधानीमभाया-हिन्दुस्नारके प्रादीन्द्रद्विपक्षटापञ्चाननश्रीजिनपतिस्तरिगुरुचक्रवर्तिचरणाम्मोक्तहृषयिचिताया श्रीउच्चाया नगरमध्य-निर्नामिचातुर्वर्णम्लेच्छराजलोकासंयमेलापकेन बाधमानेषु द्वादशनिधनान्दीर्त्येषु, महद्विकसुश्रावकदैर्घ्यमानेषु या-चकमनोराजिष्ठवाधनिचयेषु, श्रीउच्चकीयमहाममुदायकारितसप्रतिस्तरतप्रवेशक्रमहोत्सवाः श्रीचतुर्विंशतिपट्टकालङ्कार-श्रीयुगादिदेव नमस्कृत्य निःशङ्कचित्ता अवसिताः । पश्चात् सकललोकासुम्बानह प्रचण्डप्रपलमिध्यात्वभूमीधर-सर्वोत्तमनौवधर्मगुणाध्यारोपमात्रेण निर्धाट्य, मासमेक यावत् स्थिताः स्वपश्चाश्रित श्रीनिधिधर्ममहाराज उद्गमूल स-

१०८. पश्चात्तदनन्तरम्, सं० १३८४ वर्षे माघशुक्लपञ्चम्यां प्रवर्धमानशिष्यसंप्राप्त्याद्यनेकलब्धि-आर्यानार्यदेशजि-
नधर्मप्रवृत्तिभूपालादिप्रतिबोधनशक्ति-निर्लोभताप्रवचनप्रभावनाविधानश्रीसूरिमन्त्राराधन-नानासमयार्थव्याख्यान-
संवेगतासुरासुरवशीकरणता-परवादिनिर्धाटन-सर्वनगरग्रामजिनभुवनविम्बस्थापनादिनानानिजलब्धिज्ञत्तयादिसंसा-
रितश्रीगौतमस्वामि-श्रीसुधर्मस्वामि-श्रीआर्यसुहस्ति-श्रीवयरस्वामि-श्रीआचार्यमन्त्रप्रकटीकरणप्रवीणश्रीवर्धमानसूरि-
श्रीनवाङ्गवृत्तिकारश्रीस्तम्भनकपार्श्वनाथप्रकटीकरणोपार्जितभूरियशःश्रीअभयदेवसूरि-अनेकदेवाराध्य-मरुस्थलीकल्प-
द्रुमावतारश्रीजिनदत्तसूरि-वादीन्द्रद्विषयटाविद्रावणपञ्चाननश्रीजिनपतिसूरि-नानारथानसंस्थापितश्रीतीर्थङ्करदेवोत्तुङ्ग-
तोरणप्रासादश्रीजिनेश्वरसूरिप्रमुखानेकस्ववंशोद्भवगणधरयुगप्रधानमालावदातैः तपःक्रियाविद्याव्याख्यानध्यानातिशया-
वर्जितकिङ्करीभूतामरमहाम्लेच्छहिन्दुकनरेश्वरमधुकरनिकरसमाश्रितचरणाम्भोजयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरिशिष्यरा-
जैर्युगप्रधानपदवीप्राप्त्यनन्तरप्रत्यब्दप्रवर्धमानप्रतिष्ठा व्रतग्रहण-मालारोपण-श्रीमहातीर्थयात्राविधान-समुपार्जितगोक्षी-
रधाराधवलहीराड्डहासतुपारकरनिकरोज्ज्वलयशःकाचकर्पूरवासितविश्ववल्लयैः सुगुरुचक्रवर्तिश्रीजिनकुशलसूरिभिः स्थैर्यो-
दार्यगाम्भीर्यादिनानागुणगणमुक्ताफललतालङ्कृतगात्रश्रीदेवगुर्वाज्ञास्खलितप्रतिपालनजात्यजाम्बूनदमुकुटालङ्कृतोत्तमा-
ङ्गश्रीजिनशासनप्रभावनावलीविधिविक्रीडाविनोदविधानसमुद्यतश्रे०गोपालपुत्ररत्नश्रे०नरपाल-सा०वयरसिंह-सा०नन्द-
ण-सा०मोखदेव-सा०लाखण-सा०आम्बा-सा०कड्डया-सा०हरिपाल-सा०वीकिल-सा०चाहडप्रमुखानेकोच्चकीयम-
हामहर्द्विकसुश्रावक-श्रीदेवराजपुर-श्रीक्रियासपुर-श्रीवहिरामपुर-श्रीमलिकपुरप्रमुखनानानगरग्रामवास्तव्यासंख्यसु-
श्रावक-राणक-राजलोक-नगरलोकगाढतराभ्यर्थनया प्रचुरदिनादारभ्य स्थाने स्थाने संजायमानेषु नानाविधेषु नाट-
केषु, दीयमानेषु नराविधवसुधवाभिर्नारीभिस्तालारासकेषु, हाहाहूहूममानानेकगायनावलीभिर्गीयमानेषु गीतेषु,
पापव्यमानेषु भट्टघट्टवृन्देषु, दीयमानेषु महामहर्द्विकसुश्रावकै राजलोकैर्नानाप्रकारस्वर्णरजतकटकतुरङ्गमपट्टांशुकादि-
वस्त्रान्नदानेषु, संजायमानेषु भविष्यत्क्षुल्लकक्षुल्लिकामालायाः सविस्तरतरेषु पुष्पाङ्कदानेषु, क्रियमाणेषु श्रीसाधर्मिक-
वात्सल्यश्रीसंघपूजाद्यनेकप्रकारेषु धर्मकृत्येषु, विषमदुःपमकाले प्रवर्तमानेऽपि सुप्रभावन्द्गीचक्रवर्तिपट्टाभिपेकमहोत्स-
चालुकारी महामिथ्यात्वदैत्यविनाशनमधुसूदनानुकारी सकलस्वपक्षमहाजनलोकचेतश्चमत्कारकारी प्रद्विष्टाखिललोक-
हृदयकीलानुकारी सौवश्रीविधिधर्मसाम्राज्यसम्प्राप्तिमिथ्यात्वभूपालोन्मूलनश्रीसिन्धुदेशविजययात्राकरणसमुपार्जित-
पुण्यराज्यलक्ष्मीपाणिग्रहणसंस्तवकः श्रीप्रतिष्ठाव्रतग्रहणमालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरतश्चक्रिरे । तस्मिन् महो-
त्सवे श्रीराणकोट्टविधिचैत्य-श्रीक्रियासपुरविधिचैत्यमूलनायकयोग्यश्रीयुगादिदेवविम्बद्वयप्रमुखानेकशिलमयपित्तला-
मयविम्बानां श्रीमत्पूज्यप्रवरतरकीर्तिस्तम्भानुकारिणां प्रतिष्ठा संजाता । नवनिधानानुकारिक्षुल्लकनवकं स्थाप्यं जातम्,
क्षुल्लिकात्रयं च-तन्नामानि भावमूर्ति-मोदमूर्ति-उदयमूर्ति-विजयमूर्ति-हेममूर्ति-भद्रमूर्ति-मेघमूर्ति-पद्ममूर्ति-हर्ष-
मूर्ति क्षुल्लका इति, कुलधर्मा-विनयधर्मा-शीलधर्मा साध्व्य इति । सप्तसप्ततिश्राविकाभिर्माला गृहीता । अनेक-
श्रावकश्राविकालोकैः परिग्रहपरिमाणग्रहण-सामायिकारोप-सम्यक्त्वारोपाः प्रचक्रिरे ।

१०९. ततश्च सं० १३८५ वर्षे लक्षणच्छन्दोलङ्कारसारनाटकाप्रमाणप्रमाणप्रसिद्धसिद्धान्ताद्यनवद्यत्रैविध्यमहापुरवी-
थीविज्ञेयजनप्रचाररथीभूतकुशाग्रनिशातसौवमतिव्राततिरस्कृतसुरस्ररिभिः श्रीजिनकुशलस्ररिभिः श्रीउच्चकीय-श्रीबहि-
रामपुरीय-श्रीक्यासपुरीयादिश्रीखरंतरसमुदायमेलापके फाल्गुनशुक्लचतुर्थीदिने पदस्थापनाक्षुल्लकक्षुल्लिकोत्थापनामा-
लाग्रहणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरतश्चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे पं० कमलाकरगणेशचर्चाचार्यपदं प्रदत्तम्, नूतनदीक्षि-
तक्षुल्लिकानामुत्थापना कृता । विंशतिश्राविकाभिर्मालाग्रहणं विहितम् । बहुभिः श्रावक-श्राविकाभिः परिग्रहपरिमाण-
सामायिकारोप-सम्यक्त्वरोपा विदधिरे ।

११०. तदनन्तरम्, स० १३८६ वर्षे निरुपमाकृत्रिमान्तरद्वद्वतरभक्तिप्राग्भारशृङ्गारसुभगं श्रीदेवगुणाञ्जाचिन्ताम-
णिनिभूषणप्रिय भातुरुमस्तकश्रीजिनशायनप्रभापानावनीतलममुल्लामनघनाघनालीममायश्रीनहिरामपुरीयस्तरतरसमु-
दायघनतरोपरोधनशतः मततविहितसुविहाराः स्वकीयसप्रसरज्योतिर्निसरापसारितान्तरघोरान्धकारा जागरूकीकृतवि-
चित्रचित्रमाह्लाह्लित्यप्राग्भाराः स्वीकृतचरणकरणालङ्करणसुश्रापकगणपरिवाराः श्रीजिनकुशलद्विगुणप्रपरा दिवाकरा
इव सकलभयिकरुमलकाननप्रबोधनप्रद्वारा मोहान्धकारतिरस्कारकर्तणार्थं श्रीनहिरामपुरे सा० भीम-सा० देवा-सा०
धीर-सा० रूपाप्रभृतरममश्रीनहिरामपुरास्तव्यश्रीविधिसमुदायविधीयमानसमग्रस्वपथपरपथचेतश्चमत्कारकारिसन्ति-
स्तरप्रवेशरुमहोत्सवाः संसृष्टागततोक्लोक्तसमुत्कीर्त्यमानकुन्देन्दुसमानानि रूपाप्रिवेकश्रमदमसयमप्रकारा रुमनीयरु-
पलागण्यादिप्रगुणगुणश्रेणयः स्वमहिमातिशयनिश्चितपरशृङ्गारालूनविघ्नगल्लीनिततयः श्रीपार्श्वदेवविभिमन्दिरं ममस्त-
समीहितसम्पादनसमर्थसेव श्रीपार्श्वनाथदेव नमस्कृतवन्तः ।

तत्र च प्रतिष्ठित श्रीनहिरामपुरवास्तव्यविधिममुदायेन श्रीपूज्यपादारविन्दन्दनार्थमागतनानाग्रामग्रास्तव्यश्राव-
कममुदायेन कोमलकश्रावकैरप्यहमक्रिपुर्न श्रीसाधर्मिकनात्मरूप-श्रीसधपूजानारितमत्रनिर्माणदिप्रभाव-
नासु विधीयमानासु, कार्यमाणेषु नागरिकजननिर्निमेषेक्षणश्रेष्ठणीयेषु, सजायमानेषु स्थाने स्थानेऽन्वह धरुमल-
र्जत्यङ्ग(१)नर्तनपूर्णं नागरिकलोकेन श्रीपूज्यगुणग्रामगर्णेषु, क्रियन्त्यपि दिनानि स्थिता, नोभिगिध्यानधकारतिर-
स्कारममुल्लामश्रीकस्कुलपमहाप्रकाशनिवेश्य(१), श्रीनहिरामपुरात् श्रीनयामपुरीयस्तरतरममुदायगाढतरोपरोधेन प्रस्था-
य प्राग्ययुगप्रवराभारतपादप्रधाराभाषस्त्रिभूयमागधानतमस्काण्डकीडापुरे(१) श्रीक्यासपुरोपरि विजहु श्रीपूज्याः॥
अत्र च सा० धीणिग-सा० जेहू-सा० वेला-सा० महाधरप्रमुखश्री लारगहणीयसमुदायेन श्रीलारवाहणे स्वकी-
यन्लेच्छनायकसमुदायनयनपूर्णम्, वाद्यमानदोल्लहान्दीर्त्यर्यनिनाडेन मुखरीक्रियमाणेषु दिहमुयेषु, मिलितज -
पादाथ तेमूली(१)त्रातसमूहदत्तुच्छाम्बुदभ्रमेणाकाण्डताण्डाडम्बर कुर्वन्तु मयूरेषु, मन्दिरद्वारेषु उध्वमानासु बन्द-
न[मालिका]सु श्री पूज्याना प्रवेशरुमहोत्सवो कारयाचके । तत्र च, अत्ररुलोकेन सजायमानेषु श्रीसाधर्मि-
कनात्मन्यापारितसत्रेषु, जायमानासु मरिस्तरतरासु श्रीसधपूजासु, दिनपदक प्ररोधा ततः स्थानात् प्रस्था-
यान्तरालखोजागहनादिन भानप्रवेशकोत्सवा प्राग्भारानुगमैकश्रावकलोकगह्नोत्सातरजपुञ्ज-
ञ्जन्ममा (अत्र कियान् विनेपपाठस्तुति प्रतिभाति) [I]

१११. तदनन्तरम्, नैमर्गिरुगुल्लरुगुभक्तिरमरद्वतरद्वितमानमनिरविधिमार्गपर'रुलहमश्रीक्यामपुरनिगमि-
श्रे० मोहण-सा० कुमरनिह-व्यन० रीमनिह-सा० नाथू-सा० जेहूटप्रमुखश्रावकममुदायेन युगप्ररागमश्रीजिनकुशल-
सरिपादानाधारणममुल्लदन्गलतराद्वाटपयःपटलप्रेक्ष्यमाणक्षेत्रप्रोद्वतप्रभूतरोमाङ्कुरप्रोदेन स्वकीयन्लेच्छनायकपार्श्व-
त कररलितदण्डक तुम्पाक एक दुष्टोक्तनिराकर महादाय, राजलोक नगलोक सा० चाचिगप्रमुखकोमलश्रावकलोक-
भेलापके वाद्यमानप्यधरीकृतमठभाटपदीयमजलजलधरगम्भीरगर्जेषु नान्दीतृयेषु, दीयमानासु महामिध्यानप्रतिप-
न्थिममव्ययनकर्तरीषु चक्षरीषु, गीयमानेपविधिसमुधानभिर्नगीमि सकलामाह्लाह्लित्यमालाज्वालामित्रेषु धरलम-
ङ्गलेषु, पापव्यमानेषु मङ्गलपाठस्तुत्येन श्रीपूज्यराजदन्तिदन्ताश्रयाश्रयातश्रावणनार्गमेषु नयराच्येषु, गीयमा-
नेषु वाद्यशृङ्गेन समग्रवर्णवर्णमृगतर्णस्तन्तेषु गीतेषु, पूर्वमनोरनागोचरमिताम्बरदर्शनदर्शनोन्मिष्टतनारीमिः
स्वमन्दिरद्वारोर्ध्वभूमिरुमीविगचितस्थितिभिर्मुक्तनिजनिजकृत्यामि श्रीपूज्यालोकन कालिकोत्पद्यमानपुण्यजिता-
नम्भार्धानविनुयभारामिगि नि पलागणागना(१) अहो ! जमीपा श्वेताम्बरनार्गमैमानासुप्रश-
मगमम्पूर्णता, अहो ! जमीपा दुर्दमस्तरणतुङ्गमयरीकारर्मठना, अहो ! जमीपा ममस्तनतानन्दिश्रान्तवेपता,
नारत्यमीपा गमोऽन्यस्तपरीति वचनमालागहधेण स्तूपमानगुणग्रामा, अहो ! निमालागहधेण दर्शमानामीमानह-

पा(१)श्चिरं जीवेत्यादिविविधाशीर्वादिराशिष्यमाणाः, अग्रेगच्छदतुच्छश्रीपूज्यपुण्यविलासाहृतप्रभूतकामकलशायमान-
कामिनीजनवराङ्गविन्यस्तपूर्णकलशाः, सौवप्रभावातिशयनिशितपरशूपलूनप्रत्युहच्युहवल्लिवितानाः, दुष्टम्लेच्छैरपि
सुश्रावकलोकैरिव वन्द्यमानपादारविन्दाः, वादीन्द्रद्विपघटापञ्चाननाः, श्रीजिनपतिसूरिश्चैव अजयमेरुमहानगरश्रीपृथ्वी-
राजकारितमहाप्रवेशकमहोत्सवानुहारिणा निरवधिविधिमार्गदुष्टलोकमुखमालिन्यनिर्माणमपीकूर्चकानुकारिणा सवि-
स्तरप्रवेशकमहोत्सवेन प्रवेशिताः सार्वकाष्ठकस्वप्रतिष्ठितश्रीयुगादिदेवपादस्वःपादपयुगं ववन्दिरे ।

तत्र च विधिमार्गीयक्यासपुरवास्तव्यखरतरसमुदायेन कोमलश्रावकैश्च श्रीपूज्यज्ञानध्यानपवित्रचारित्रादिवरेण्य-
गुणगणावर्जितैः प्रतिदिनविधीयमानशालिदालिहैयङ्गवीननवीनपक्वान्नव्यञ्जनफलावलिबहुलश्रीसाधर्मिकवात्सल्य-श्री-
संघपूजावारितसत्र-रासकप्रदान-खेलक-नर्तन-प्रेक्षणीयकनिर्माणमादिभिर्गुर्वीप्रवचनप्रभावना विरचयाञ्चके । श्री-
पूज्याः कौतूहलागततुरुष्कनायकान् स्ववचनचातुरीभिराह्लादयन्तः सुप्रथितमिथ्यात्वान्धकारपूरितबहुललोकहृदयक-
न्दरासु बोधिलाभमहोद्योतमुल्लासयन्तः, सुश्रावकभविकक.....
.....दापयतश्चतुर्मास्युपरि श्रीदेवराजपुरे समस्तसमुदायकारितगुरु-
तरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीयुगादिदेवं नमस्कृतवन्तः ।

११२. तदनन्तरम्, सं० १३८७ वर्षे श्रे० नरपाल-सा० हरिपाल-सा० आम्बा-सा० लखण-सा० वीकलप्रमुखश्री-
उच्चकीयसमुदायगुरुतराग्रहवशादात्मत्रयोदशाः.....(अत्र कियान् पाठो नष्टः) ।

तत्र च माससेकं पूर्ववत्तीर्थप्रभावनां.....गूर्जरनगर इव प्रकटतयाऽर्हद्वर्मकमलपरिमलं विस्तार्य श्रीउच्चापुरीतः
श्रीपरशुरोर[को]ट्टवास्तव्यसा० हरिपाल-सा० रूपा-सा० आशा-सा० सामलप्रमुखसमुदायदृढाग्रहवशात् श्रीजिनकुश-
लसूरयश्चक्रेणइयदि(?)यात्राकरणप्रवणाः प्रभूतश्रावकानुगम्यमाना नानाग्रासेषु श्रीपूज्यागमनोत्कर्णनोद्भवत्प्रमोदाभि-
रामेषु श्रावकान् वन्दापयन्तः परशुरोरकोट्टे वाद्यमानढोल्लिनिनादमेदस्विप्रतिनिनादेन गह्वरितेषु दिग्विचारेषु, संमुख-
मागच्छत्सु शृङ्गारस्फारेषु नागरेषु, संजातगुरुतरप्रवेशकोत्सवा.....श्रीवहिरामपुर-
श्रीपार्श्वदेवपादारविन्दं नमश्चक्रुः । तत्र च महतीश्रीजिनशासनप्रभावनां पूर्ववद्विरचयां.... । ततः स्थानात्
श्रीक्यासपुरादि.....'ग्रामे एका रात्रिर्नगरे पञ्चरात्र'मित्यनया रीत्या भविकलोकपरोपकारायविहृत्य चतु-
र्मास्युपरिश्रीदेवराजपुरवरे श्रीयुगादिजिनवरेन्द्रपादारविन्दं प्रणेषुः ।

११३. ततश्च सं० १३८८ वर्षे श्रीविमलाचलचूलालङ्कारहारश्रीमन्मानतुङ्गविहारशृङ्गारश्रीप्रथमतीर्थङ्करप्रमुखा-
र्हद्विम्बनिकरप्रतिष्ठापन संस्थापन-व्रतग्रहण-मालारोपणादिमहामहोत्सवानेकदेशप्रदेशविहाराद्यवदातव्रातविततकदली-
जातवसंजातयशःकाचकर्पूरपूरपारीपरिमलत्रिभुवनोदयसूरिभिः श्रीजिनकुशलसूरिभिर्विंशतिवारिष्ठज्ञानध्यान-
वलेन सम्यक् सम्यं परिभाव्य निजभुजासमुपार्जित.....निर्जितपारिजातकल्पद्रुमश्रीउच्चापुरी.....क्तिकस्तवको...
लितसौवर्णतिलकायमानश्रीविधिसमुदायश्रीवहिरामपुर श्रीक्यासपुर-श्रीसिलारवाहणादिनानानगरग्रामवास्तव्यसर्वसि-
न्धुदेशसमुदायसेलापके प्रभूतदिनेभ्य आरभ्य नरीनृत्यमानेषु खेलकवितानेषु, दीयमानेषु श्रावकलोकेन सकर्णकर्ण-
सुधासेकेषु रासकेषु, संजायमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्यावारितसत्रश्रीसंघपूजादिषु, दीयमानेषु श्रावकलोकेन सततम-
मेयेषु स्वस्वापतेयेषु, वितन्यमानेषु भाविशुल्लक-शुल्लिकानां पुष्पाङ्केषु अ.....णायां स्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारी
पदस्थापन-व्रतग्रहण-मालारोपण-सामायिकारोपण-सम्यक्त्वारोपादिनन्दिमहामहोत्सवो मार्गशीर्षशुक्लदशमीदिने
निर्माणयामासे । तस्मिन् महोत्सवे गाम्भीर्यौदार्यधैर्यस्थैर्यार्जवविद्वत्कवितवाग्मित्तसत्त्वसौविहित्यज्ञानदर्शनचारित्रवि-
शदपद्मत्रिंशत्सूरिगुणगणमणिविषणीनां पं० तरुणकीर्तिगणीनामाचार्यपदं प्रदत्तम्-नाम श्रीतरुणप्रभाचार्याः; पं० लब्धि-

निधानगणीनामभिपेक्षपद प्रदत्तम्-नाम श्रीलब्धनिधानोपाध्यायाः; क्षुल्लक क्षुल्लिकाद्वयं च बभूव, तन्नामानि जयप्रियमुनि-पुण्यप्रियमुनिक्षुल्लकौ जयश्री-धर्मश्रीक्षुल्लिके । दशभिः आनिकाभिर्मालाग्रहण कृतम् । अनेकश्रावक-श्राविकाभिः परिग्रहपरिमाण-सामायिकारोप-सम्पत्त्वारोपार्थं नन्दारोहय । सौमशुजापरिघसमुपाजितविततनिनिदानदानील्ल-सितदन्तिदन्तान्मुक्तोदक्षीरोदक्षीरडिण्डी इहामकाशसकाशयशःकुसुमसमुच्चयसमन्वितमरुलदिग्देवताचक्रपालेन नभूव ।

११४. ततश्च चतुर्मासी श्रीदेवराजपुरे श्रीजैनशामनसस्थाना परमनिदानेऽपूर्वापरिशीलितश्रीस्याद्वादरत्नाकरमहा-तर्कज्ञाकरथीतरुगप्रभाचार्य-श्रीलब्धनिधानमहोपाध्यायाना स्रष्टृमश्रेष्ठीविवरगोचर कुर्गणाः, स्वप्रान्त्यसमयमवलोक्य स्वर्गं विरचेत् (?) वर्णिनीपाणिपीडनविधौ शुद्धक्षेत्रमध्यायं ते तस्थुः । ततो माघशुक्ल गाढज्वरश्चासादिरोगाभाषिते खनिर्वाणसमयं ज्ञात्वा श्रीतरुगप्रभाचार्य-श्रीलब्धनिधानमहोपाध्यायाना श्रीभुसेन स्वकीयपट्टयोग्यपञ्चदशनर्पमाणस्वशिष्यरत्नप्रधानसा० लक्ष्मीधरपुत्रगुप्तसाधुराजआम्ना-साध्वीनीकीकानन्दन-युगप्रधानरुमलालीलावतीकेलिलीलालामनश्रीमेरुमहीधरमण्डनश्रीनन्दनाभिधानप्रधानकाननममानं पञ्चमूर्तिक्षुल्लक स्वकीयपदसंस्थापनविषया शिक्षा सर्वा दत्त्वा, स० १३८९ फाल्गुनकृष्णपञ्चम्या पाश्चात्यप्रहरे श्रीचतुर्विधसत्वेन मह दत्तमिथ्यादुष्कृतदानाः स्वमुखोच्चारितादानाः नानाराधनामृतपानाः पञ्चपरमेष्ठिश्रेष्ठध्यानमन्धानपञ्चसौगन्धिकताम्बूलास्वादनसुरभिदाना रात्रिहरद्वयोद्देशे स्वर्गरुमलापाणिपीडनविधिं विदधुः ।

ततः प्रातः समये साम्प्रतिकविपमकालकालरात्रन्यकारसमाचारचतुरमास्करप्रकारश्रीमद्विधिसधमाहारश्रीमज्जिनकुशलसूरियुगप्ररास्तमनेन विधुरितान्तःकरणेनापि श्रीसिन्धुमण्डलनानास्थानरास्तव्यसुश्रावकममुदायप्रवरेण श्रीदेवराजगुरुकार्यकरणप्रमुणेन पञ्चसप्ततिमण्डपिकामण्डितममुदण्डदण्डत्रिडम्बिताण्डमण्डलिमाननिर्याणविमाननिधानपूर्वक निर्याणमहामहोत्सवश्चेत् । शरीरसस्कारश्च सारधनसारागुरुकस्तुरिकाथीमलयाचलसारवन्दनप्रसूतसुगान्धिव्यैरेन विरचयाञ्चके । ततश्च सस्कारभूम्या साधुराजरीहडपूर्णचन्द्रकुलप्रदीप-साधुराजहरिपालसुश्रावकवरेण मधुपुत्र सा० श्लाङ्गण-सा० यशोधरलसप्रमुखमर्परिवारपरिवृत्तेन समस्तशस्तदर्शनजनजातनेत्रपत्रमुखाधारापारणाकारणाप्रवीणरूप श्रीभरताधिपनिर्मित श्रीमदष्टापदशिरशिखरश्रेखरायमानश्रीहृन्नाकुलवशीयमुनिमतल्लिकावितानसस्कारस्थानप्रधानस्तूपस्वरूपमृतच्छम्लेच्छकुलजनव्याकुलश्रीसिन्धुमण्डलमध्यनिवासिथाकलोरुमनोऽनष्टमनादानान्तरीपं श्री स्तूप कारयामास ।

११५. ततश्च स० १३९० वर्षे ज्येष्ठशुक्लपञ्चमा सोमवारे मिथुनलग्ने श्रीदेवराजपुरे श्रीयुगादिदेवनिधिचत्वे श्री-तरुगप्रभाचार्यः श्रीजयधर्ममहोपाध्याय-श्रीलब्धनिधानमहोपाध्यायप्रमुखाप्रविशस्तस्पाकपुनि मालानेरुमाध्वीनानाजनपदनगरग्रामरास्तव्यासरयस्वयं परपक्षसुश्रावक-श्रावण-ब्रह्मक्षत्रिय-राजपुत्र-तुरुङ्गनाथाद्यनेकमहत्सख्यलोरुमहामेलापकेन त्रितीयमानाम्बमारिवोषणालु, क्रियमाणालु नानाविधासु श्रोतृमर्षणालु, वितत्यमानेषु बहुविधैवचारितमनेषु, स्थाने स्थाने दीयमानेषु तालारासकेषु, गीयमाने'गनि'यसुघननारीभिर्धनलमङ्गलेषु, सजायमानेषु ममग्रजननयनप्रमोदनृत्याभिपेक्षेषु प्रेक्षणीयेषु, पुष्करावर्तमेघवदसण्डधनधान्यसस्पर्णसुवर्णतुरङ्गमादिनानाविधमहादानधाराभिर्नर्पत्सु श्रावकदम्पकेषु, निजशुभाजितामेयस्वापतेयवीजपनक्षेत्रभूमिकालु क्रियमाणालु श्रीचतुर्विधसधपूजालु, श्रीजिनकुशलसूरीणा शिक्षानुमारेण पञ्चमूर्तिक्षुल्लकस्य श्रीजिनकुशलसूरीन्द्रपट्टमिहामने संस्थापना निदधे । श्रीपूज्यादेवानुमारेण श्रीजिनपद्मसूरय इति नाम कृतम् । श्रीजिनपद्मसूरीणा पट्टाभिपेक्षमहोत्सवश्च रीहडकुलप्रदीपसाधुधनदेवपुराज-साधुहेमलाङ्गज-साधुपूर्णचन्द्रपुराजनेन श्रीजिनशामनप्रभामनाकरणप्रवीणेन श्रीशुशुक्लपुत्रयन्तादिमहातीर्थयात्राकरणश्रीजिनचन्द्रसूरि-श्रीजिनकुशलसूरियुगप्ररागमश्रीमिन्धुदेशविहारकाराणं श्रीआचार्यपद श्रीड-

पाध्यायसंस्थापनास्वपुत्रिकादीक्षादापनप्रमुखदन्तिदन्तावदातावदातव्रातसंजातसुयशःकुसुमश्रेणीसौरभभरसुरभितसर्व-
दिक्कुटुम्बकेन साधुराजहरिपालसुश्रावकेण पितृव्यसाधुकटुक-भ्रातृसाधुकुलधर-सत्पुत्रसाधुझाञ्जण-सा० यशोधवल-
प्रमुखसकलपरिवारपरिकलितेन सर्वेषु देशेषु कुङ्कुमपत्रिकाप्रेषणपूर्वं चतुर्दिक्षु सर्वस्थानश्रीविधिसंवान् समामन्त्र्य, मासै-
कादारभ्य प्रतिदिनं श्रीसाधर्मिकवात्सल्यादिनानाप्रभावनासंघपूजादिमहामहोत्सवेषु स्वभुजोपार्जितानेकसहस्रसंख्य-
रूप्यटङ्ककव्ययेन याचकजनमनःसन्तोषपोषपूर्वकं कारितः ।

तस्मिन् महोत्सवे साधुआम्बा-सा०झाझा-सा०मम्मी-सा०चाहड-सा०धुस्सुर-श्रे०मोहण-सा०नागदेव-सा०गोसल-
-सा०कर्मसिंह-सा०खेतसिंह-सा०वोहिथप्रमुखनानास्थानवास्तव्यमहामहद्विकसुश्रावकैश्च स्वकीयं स्वापतेयं सफली-
चक्रे । तस्मिन्नेव महोत्सवे जयचन्द्र-शुभचन्द्र-हर्षचन्द्रमुनीनां महाश्री-कनकश्रीक्षुल्लिकायाश्च श्रीजिनपद्मसुरिभिर्दीक्षा
प्रददे । पं०अमृतचन्द्रगणेशार्चनाचार्यपदं प्रदत्तम् । अनेकश्राविकाभिर्माला गृहीता । अनेकश्रावक-श्राविकाभिः श्रीस-
म्यत्त्वारोप-श्रीसामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणानि गृहीतानि । तदनन्तरं ज्येष्ठशुक्लनवम्यां साधुराजहरिपालकारित-
श्रीयुगादिदेवप्रमुखार्हद्विम्बानां स्तूपयोग्य-श्रीजिसलमेरुयोग्य-श्रीक्यासपुरयोग्य-श्रीजिनकुशलसूरीणां मूर्तित्रयस्य
प्रतिष्ठापनामहोत्सवः पदस्थापनामहोत्सववत् सविस्तरतरः कृतः । तस्मिन्नेव च दिने महता विस्तरेण श्रीचतुर्विधसंघम-
हामेलापकेन श्रीजिनकुशलसूरीणां मूर्तिः स्तूपे संस्थापिता । तदनन्तरं पट्टाभिषेकमहोत्सवोपरि समागतश्रीजिसलमेर-
वीयश्रीविधिसमुदायगाढतराभ्यर्थनया श्रीउपाध्याययुगलप्रमुखसाधुद्वादशपरिवारपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीजिसलमेरवी-
यश्रीविधिसमुदायकारितस्वपक्ष-परपक्षातुच्छम्लेच्छानन्दकारिसविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीपार्श्वनाथदेवा-
धिदेवं नमस्कृतवन्तः । प्रथमा चतुर्मासी च तत्र कृता ।

११६. तदनन्तरम्, सं० १३९१ वर्षे पौषवदिदशम्यां मालारोपादिमहोत्सवं सविस्तरतरं विधाय, लक्ष्मीमाला-
गणिन्याः प्रवर्तिनीपदं दत्त्वा, श्रीपूज्या वाग्भटमेरूपरि विहृताः । तत्र च सा०प्रतापसिंह-सा०सातसिंहप्रमुखश्रीसमु-
दायेन श्रीचाहमानकुलप्रदीपराणकश्रीशिखरप्रमुखश्रीराजलोकनगरलोकसंमुखानयनपूर्वकं प्रवेशकमहोत्सवं विधाय
श्रीयुगादिदेवमहातीर्थं नमस्कारिताः । तत्र च दिनदशकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीपूज्याः श्रीसत्यपुरो-
परि विहृताः । श्रीसत्यपुरे च राजमान्यसर्वसंघकार्यनिर्वाहणसमर्थसाधुनिम्वाप्रमुखश्रीसमुदायेन राणकश्रीहरिपालदे-
वप्रमुखश्रीराजलोक-नगरलोकसंमुखानयनपूर्वकं प्रवेशकमहामहोत्सवः प्रचक्रे । श्रीमहावीरदेवं च श्रीपूज्या नमस्कृ-
तवन्तः । तत्र च माघशुक्लपष्ठ्यां श्रीसमुदायकारितं सकलजनचेतश्चमत्कारकारकं व्रतग्रहणमालारोपादिमहोत्सवं
चक्रुः । श्रीपूज्यैस्तस्मिन् महोत्सवे नयसागर-अभयसागरक्षुल्लकयोर्दीक्षा प्रदत्ता । अनेकश्राविकाभिर्माला प्रगृहीता ।
श्रीसम्यत्त्वारोपश्च कृतः । तत्र च किञ्चिदूनं मासमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानमुत्पाद्य, पश्चात् श्रीआदित्यपाटके
संघपुरुषसा०वीरदेवादिसर्वसमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवेन श्रीशान्तिनाथमहातीर्थं नमश्चक्रुः । ततो
माघशुक्लपूर्णिमायां सा०जाह्णकुलावतंससा०तेजपालप्रमुखश्रीसमुदायकारितः सविस्तरतरः प्रतिष्ठामहामहोत्सवो विर-
चयाञ्चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे श्रीयुगादिदेवप्रमुखजिनविम्बपञ्चशत्याः श्रीपूज्यैः प्रतिष्ठा विदधे । ततः फाल्गुनाद्यष्टी-
दिने मालारोपण-श्रीसम्यत्त्वारोपादिमहोत्सवो विरचयामासे ।

ततः सं० १३९२ वर्षे मार्गशीर्षवदिपष्टीदिने क्षुल्लकयोरुत्थापनाश्राविकामालाग्रहणादिमहोत्सवश्चक्रे ।

११७. ततः सं० १३९३ वर्षे कार्तिकमासे श्रीपूज्यैर्लघुवयोभिरप्यवश्यकर्तव्यतया साधुतेजपालकारितसविस्तर-
तरघनसारनन्दिपूर्वकं प्रथमोपधानतपो व्यूढम् । ततः श्रीश्रीमालकुलावतंससा०सोमदेवसुश्रावकस्य श्रीजीरापल्लीसमल-
ङ्कारश्रीपार्श्वनाथजिननिनंसाविहितगाढतराभिग्रहस्य विज्ञप्तिकया फाल्गुनाद्यदशम्यां श्रीपत्तनात् प्रस्थाय, नारउद्रस्थाने

मं० गेहाकेन कारितमहाप्रवेशका दिनद्वयमनस्थाय श्रीआशोढास्थाने श्रीपूज्याः समापयुः । तत्र च साधुइयामलकुलो-
त्तसेन श्रीजगन्नाथदिमहातीर्थयात्रनिर्माणनिश्चयिख्यातनानावदातेन सह पुरुषसाधुवीरदेवसुश्रापकेण श्रीविधिममुदा-
सहितेन राज० श्रीसं(री)द्रनन्दनराज० गोधा-सामन्तमिहादिसकलराजलोकागारिकमम्मुखानयनपूर्वक श्रीभीमपल्ली-
कारितयुगप्ररागमश्रीजिनकुशलसूरिप्रवेशक्रमहोत्सववत् श्रीपूज्याना सपिस्तरतरः प्रवेशक्रमहोत्सवश्चे । ततश्च माधु-
मोखदेवकारितविहारक्रमोपक्रमा पिपमकालेऽप्यग्निम् चौरचरटप्रचारप्रचुरेऽपि मार्गे नगरमार्ग इव निःशङ्काः श्रीपूज्या
वृजद्रीस्थाने पादावधारयाञ्चक्रुः । तत्र च साधुउज्जलपिपुलकुलगनतलसमलङ्करणसहस्रकिरणरूपेण सा०मोखदेव-
सुश्रापकेण सर्वश्रीविधिसमुदासहितेन चाहमानउग्रमानममरोराजहमसमानखवाचप्रदाननिर्वाहणप्रधानराज० श्रीउ-
दयसिंहप्रमुखराजलोकागारिकलोकरुमम्मुखानयनेन महाप्रभापनापुर.मरप्रवेशक्रमहोत्सवश्चे ।

११८. ततस्तत्रैव येषं राज० श्रीउदयसिंहमहाप्रसादमामाद्य माधुराजमोखदेवेन साधुराजमिहृतनय-सा०पूर्णमिह-
सा०धनसिंहादिमकलस्वकीयइडुम्बमहितेन श्रीअर्बुदाचलादितीर्थयात्रा कर्तुं श्रीपूज्या पित्रपयामामिरे । श्रीपूज्यैश्च
ज्ञानध्यानविधानसमनुकृतमर्षपूर्णयुगप्रधानपरम्परावर्तितैर्विधिभिर्मिति परिभाष्य श्रीतीर्थयात्रामहत्प्रभापनाङ्ग श्री-
सम्यक्तनिर्मलतानिदान सुश्रावकाणा कर्तव्यैवेति तद्विधाने समादेशः प्रादायि । ततश्च श्रीमपादलक्ष्मीय-श्रीश्रीमालीय-
सा० गीजा-सा० देपाल-सा० जिनदेव-मा० साङ्गाप्रमुखपक्ष-परपक्षथावकमहदङ्कुमपत्रिकाप्रदानेन, मार्गे च सा०मूल-
राज-सा०पञ्चमिहाभ्या मर्महृत्सु शुद्धौ क्रियमाणाया समाकार्य, चैत्रशुक्लपष्टीदिने जादित्यनारे श्रीपूज्याना पार्श्वात्
श्रीतीर्थयात्रायोग्यमूलनकारितश्रीदेवालये श्रीशान्तिनाथत्रिमस्य सत्पापनावासक्षेपः साधुमोखदेवेन कारयामासे । ततो-
ऽष्टाङ्गिकमहोत्सगन् महाप्रभापनया विधाय चैत्रशुक्लपूर्णिमाया श्रीपूजडीयास्तव्य-मा० काला-सा० कीरतमिह-सा०
होता-मा० भोजाप्रमुखश्रीनिधिसच-म० उडाप्रमुखान्य थावन्सप्तमेलापकेन श्रीदेवालयप्रचलनमुहूर्त्त जने । श्रीपूज्या
अपि श्रीलम्बिनिधानमहोपाध्याय-वा० अमृतचन्द्रगणिप्रमुखमुनिमतल्लिकापञ्चदश-श्रीजयद्विमहत्तराप्रमुखसाध्यष्ट-
कपरिवृताः श्रीमद्वेन सह श्रीतीर्थयात्राया प्रचलुः ।

११९. ततः श्रीवृजद्रीमह श्रीमपादलक्ष्मीयमद्वेन सह मिलित्वा श्रीनाणातीर्थे समापयौ । तत्र च सा०सुराप्रमुख-
श्रावकवृन्दस्वीकृतश्रीहृन्प्रदादिनिर्माणेन महतीं प्रभापना विधाय, श्रीमोखदेवप्रमुखश्रीमहः श्रीमहावीरमहाप्रासादे
रूप्यटङ्क शत २ द्रव्य मफलीचकार । ततः श्रीपूज्याः शुभशङ्कनैः प्रोत्साह्यमाना समस्तश्रीविधिमद्वेनाहमहमिकया
चरितस्यमानाः श्रीजगन्नाथचलालङ्कारमकरलोकमनोपहारविज्ञानवितानमारश्रीमिलनिहार-श्रीलृणनिहार श्रीतेजसिह-
निहारमूलालङ्कारश्रीनामेय-श्रीनेमीश्वरप्रमुखश्रीतीर्थकरनार भागमार नमश्चक्रुः । तत्र च मा०मोखदेवप्रमुखश्रीविधिमद्वेन
श्रीशक्रपदामात्यपदादिपदनिर्माणमहाघञ्जरोपणाकारितमन्त्रादिमहामहोत्सवपरम्परा विरचयता रूप्यटङ्कशत ५ प्रमाणं
द्रविण मफलीचक्रे । ततः श्रीप्रह्लादनपुरस्तूलालङ्कारश्रीमज्जिनपतिस्वरियुगप्रधानमूर्तिं मुद्रस्थलाग्रामे श्रीपूज्या सफलम-
हममन्विताः प्रणेषुः । ततः श्रीजीरापल्लया जाग्रत्यभावरुमलामनाथश्रीपार्थनाथश्रीपूज्या श्रीमहममन्विता प्रणमन्ति
स । तत्र च श्रीमद्वेन श्रीशक्रपदादिमहोत्सगन् विधाय रूप्यटङ्कशत १५० कृतार्थकृतम् । ततः स्थानात् प्रस्थाप श्रीमहः
श्रीचन्द्रावत्या मकरलमृपादावधारण निदधे । तत्र च श्रीमहस्य साधुज्ञानाञ्चण-म० कृपाप्रमुखनागरिकसुश्रावकलोकेन
श्रीसायमिकरास्तव्यश्रीमहपूजादिनिधानेन बहुमानप्रदान प्रचक्रे । श्रीमद्वेन च तत्रापीन्द्रपदादिनिधानेन श्रीयुगादि-
देवप्रामादे रूप्यटङ्कशत ० कृतार्थयामासे । ततोऽपि प्रस्थाप श्रीआरामने श्रीनेमीश्वरप्रमुखपञ्चतीर्थी श्रीपूज्याः श्रीमद्वेन
सह नमन्ति स । तत्रापि श्रीमद्वेन पूर्वपञ्चकपदादिनिर्माणेन रूप्यटङ्कशत १५० मफलं निर्ममे । ततश्च श्रीतारङ्गके
श्रीहृमारपालभूपालकीर्तन श्रीअजितस्वामिन श्रीमह. प्रणनाम । तत्र च पित्रोपतर श्रीमद्वेन श्रीशक्रपदादिनिर्माणेन
रूप्यटङ्कशत ० मफले निदधाते । ततो व्याघ्रुट श्रीमह श्रीनिशृङ्गमके ममागमत् । तत्र च मं० साङ्गापुत्ररत्न-मं०-

मण्डलिक-मं० वयरसिंह-सा० नेमा-सा० कुमरपाल-सा० महीपालप्रमुखत्रिशङ्खमकरसङ्केत महा राजश्रीमहीपालाङ्गज-म-
हाराजश्रीरामदेवविज्ञपनं कृत्वा, तदीयनिरोपमासाद्य निःस्थानेषु वाद्यमानेषु सविस्तरतरः श्रीसङ्घस्य नगरप्रवेशकम-
हामहोत्सवश्चक्र । श्रीपूज्यैश्च सर्वचतुर्विधसङ्घसमन्वितैः सविस्तरा सर्वप्रासादेषु चैत्यप्रपाटी विदधे । श्रीसङ्घश्च श्रीश-
क्रपदादिनिर्माणेन रूप्यटङ्कशत १५० श्रीपार्श्वनाथप्रासादे कृतार्थीचकार ।

१२०. ततः प्रतिदिक्प्रसर्पत्प्रतिनिनादश्रीपूज्यनिष्प्रतिमप्रातिभवैभवादिगुणगणसंभवयशोवादसमाकर्णनेन संजा-
तकौतुकसमाजः श्रीरामदेवमहाराजः सा० मोखदेव-मं० मण्डलिकाग्रे प्रतिपादयामास-‘युष्मद्गुरुणां लघुवयसामपि महान्
प्रज्ञाप्रकर्षः श्रूयते । अतस्तदवलोकनार्थमहं तत्रागमिष्यामि; अथवा तान् मम पार्श्वे समानयत’ । ततः सा० मोखदेव-
मं० मण्डलिकाभ्यां श्रीपूज्या महताऽऽग्रहेण विज्ञप्यन्ते स्म । ततस्तदाग्रहाच्छ्रीपूज्याः श्रीलब्धिनिधानमहोपाध्यायादि-
साधुपरिवृताः श्रीरामदेवमहाराजसभायां पादा अवधारितवन्तः । श्रीरामदेवमहाराजः श्रीपूज्यान् समागच्छतोऽवलोक्य
स्वकीयासनात् समुत्थाय श्रीपूज्यपादान् ननाम । श्रीपूज्योपवेशनार्थं चतुष्पिकां मोचयामास च । श्रीपूज्यैश्चाशी-
र्वादः प्रादायि । तत्र चोपविष्टेन श्रीसारङ्गदेवमहाराजव्यासेन स्तोपज्ञं काव्यं व्याख्यायि । तत्काव्ये च श्रीलब्धिनि-
नमहोपाध्यायैः क्रियापदे कूटं निरकास्यत । ततः श्रीरामश्चित्ते चमत्कृतः । पुनः पुनः सभायां वभाण-‘अहो !
अमीषामुपाध्यायानां जाग्रत्समग्रशास्त्ररहस्यानां महाभटवद्वाक्पटुता, येनास्माकमपि सभायां व्यासवचने कूटं नि-
ष्कासितम्’ । ततः सर्वाऽपि राजर्षयः मस्तकधूननेन ताण्डवं नाटयन्ती श्रीपूज्यराजश्रीमदुपाध्यायमिश्रगुणवर्णनपरा
जज्ञे । ततः श्रीपूज्यैः श्रीराममहाराजवर्णनं तात्कालिकयार्यया विदधे । तथा हि-

विहितं सुवर्णसारङ्गलोभिनाऽपि त्वयाऽद्भुतं राम ! ।

यत्ते लङ्कापुरुषेण ननु ददे श्रीर्वरा सीता ॥ —

[९३]

ततः सर्वाऽपि सभा चमत्कृता । ततः श्रीरामेण श्रीसिद्धसेनप्रमुखाचार्यान् समाचार्य, तत्प्रत्यक्षं श्रीपूज्यपार्श्वार्त्त
कायस्थकथितं विकटाक्षरं काव्यमलेख्यत । तच्च श्रीपूज्यैर्नूतनदृष्टराजसभायामपि धाष्टर्थाशालिभिर्वारिमेकं वाचयि-
त्तोत्पुंस्य च मुखे नाममालामनवच्छिन्नवाण्या गुणयत् सर्वकं समलिख्यत । लोकश्च सर्वाऽपि श्रीपूज्यानां संमुखो
वभूव । ततः पुनरप्येकस्यैकस्य श्लोकस्य प्रत्येकमेकमेकमक्षरमाचार्य-व्यास कायस्थपार्श्वाल्लेखयित्वा श्रीपूज्यैरुत्पु-
सितम् । एवं द्वितीयवारं तृतीयवारमित्यादि यावत् श्लोकत्रयं सम्पूर्णमजनिष्ट । ततः श्रीपूज्यैर्निष्प्रतिमप्रज्ञापोषविशे-
षशालिभिः सम्पूर्णश्लोकत्रयं पट्टकेऽलेखि । तेन च सुकमेणा विश्वत्रयेऽपि स्वकीयश्लोकराजहंसः खेलनार्थमप्यपि ।
ततः सर्वाऽपि राजसभा-‘अद्यापि विषमकलिकालविलुप्तसकलकलास्वपि लोकेषु श्रीजैनशासने विलोक्यन्तेऽतिशा-
यिकलाकलापकलिताः श्रीसूरिवराः’-इति श्रीपूज्यगुणगणवर्णनपरा जज्ञे । श्रीपूज्याश्च सराजराजसभाचेतश्चमत्कारं
समुत्पाद्य श्रीसङ्घे पादावधारयाञ्चक्रुः ।

१२१. ततश्चन्द्रावत्यादिमार्गेण श्रीचतुर्विधसङ्केत वरिवस्यमानाः श्रीपूज्या वूजडीस्थाने पादावधारयामासुः ।
तत्र च निर्व्यूढश्रीसङ्घप्राग्भारेण निर्निदानस्वर्णरूप्यवस्त्राश्चप्रमुखवस्तुवितानमहादानप्रदानपवित्रीकृतामेयस्वकीयस्वाप-
तेयसारेण सङ्घपुरुषसाधुमोखदेवसुश्रावकवरेण श्रीउदयसिंहमहाराजप्रमुखराजलोकनागरिकलोकसंमुखागमनेन.....
वाद्यमानेषु सर्वेष्वपि वाद्येषु श्रीसङ्घसहितश्रीदेवालयस्य प्रवेशकमहामहोत्सवो विरचयामासे । श्रीपूज्याश्च सपरिवारा-
स्तत्र चतुर्मासीं चक्रुः ॥

॥ समाप्तिमगमदत्रेयं गुर्वावली ॥

वृद्धाचार्यप्रबन्धावलिः ।

१-श्रीवर्द्धमानसूरिप्रबन्धः ।

*

अथ वृद्धाचार्याणां प्रबन्धाः संक्षेपेण कथ्यन्ते-

१. अहंनया कयार्द सिरिनद्धमाणसूरिआयरिया अरन्नचारिगच्छनायगा सिरिउज्जीयणसूरिपट्टधारिणो गामाणु-
गामं दृढजमाणा अप्पडिन्धेण निहारेण निहरमाणा अब्बुयगिरितलहट्टीए कामद्दहगामे समागया । तयणतरे निमल-
दंढनायगो पोरयाडवसमडणो देसभाग उग्गाहमाणो सोनि तत्थेय आगओ । अब्बुयगिरिमिहर चडिओ । सव्वओ
पव्वयं पामित्ता पमुडओ चित्ते चित्तेह-‘अत्थ जिणपामायं करेमि’ । ताव अचलेसरदुग्गमासिणो जोगी-जगम-तावस-
सच्चासि-माहणप्पमुहा दुट्ठा मिच्छचित्तिणो मिलिउण निमलमाहु दडनायग समीव आदत्ता । एव ययासी-‘मो विमल !
तुम्हाण इत्थ तित्थ नत्थि । अम्हाण तित्थ कुलपरपरायात वट्टड । जओ इहेव तव जिणपामाय काउ न देमि’ । तो
विमलो निलक्खो जाओ । अब्बुयगिरितलहट्टीए कासद्दहगामे समागओ । जत्थ वद्धमाणसूरी समीमट्ठो तत्थेय । गुरु
विहिणा उदिउण एव वयामी-‘भगवन् ! इहेव पव्वए अम्हाण तित्थ जिणपडिमारूव वट्टड त्ति नो मा ?’ । तओ गुरुणा
भणिय-‘वच्छ ! देवयाआराहणेण सव्व जाणिज्जड । छउमत्था जन्नहा रुह जाणति’ । तओ तेण निमलेण पत्थणा कया ।
किं वट्ठणा वद्धमाणसूरीहिं छम्मासीतव कय । तओ धरणिदो आगओ । गुरुणा कहिय-‘मो धरणिदा ! सूरिमवअधि-
ट्ठायगा चउमट्ठि देवया सति । ताण मज्जे एगोनि नागओ, नय किंचि कहिय, कि कारण ?’-धरणिदेणुत्त-‘भगवन् !
तुम्हाण सूरिमवत्स अक्खर वीसरिय । असुद्धमाणाओ देवया नागउत्ति । अह तवउलेण जागओ’ । गुरुणा उच-
‘मो महाभाग ! पुव्व सूरिमव सुद्ध करेहि । पच्छा अन्न कज्ज कहिस्सामि’त्ति । धरणिदेणुत्त-‘भगवन् ! मम सत्ती नत्थि
सूरिमवत्तपस्स सुद्धासुद्ध काउ तित्थक्क निणा’ । तओ सूरिणा सूरिमवत्स गोलओ वरणिदस्स ममपिओ । तेण
महाविदेहसिक्खे सीमधरसामिपासे नीओ । तित्थंकरेण सूरिमवो सुद्धो कओ । तओ वरणिदेण सूरिमवत्स गोलओ
सूरीण समपिओ । तओ वारचयसूरिमवमरणेण सव्वे जहिट्ठायगा देवा पञ्चक्खीभूया । तओ गुरुणा पुट्ठा-‘निमल-
दंढनायगो अम्हाण पुच्छड-अब्बुयगिरिसिहरे जिणपडिमारूव तित्थ अच्छड णमा’ । तओ तेहिं भणिय-‘अब्बुयादे-
वीपामायवामभागे अदुबुदजादिनाहस्स पडिमा वट्टड । अरुडक्कउयसत्थियस्स उरि चउमरपुष्फमाला जत्थ दीमड,
तत्थ खणियव्व’ । इय देवयानयण सुच्चा गुरुणा निमलसाहुस्स पुरओ रुहिय । तेण तहेव कय । पटिमा निग्गया ।
विमलेण मव्वे पासडिणो आहूया । दिट्ठा जिणपडिमा । सामयणा जाया । तओ पामाय काउमारद्ध निमलेण ।
तओ पासडेहिं भणिय-‘अम्हाणं भूमिं पूरिउण टव्वं देहि’ । तओ निमलेण भूमिं दव्वेहि पूरिउण टव्व दिन्न । तओ
पासाय । वद्धमाणसूरीहिं तित्थ प[य]डिय न्हणयूयाडय सव्व कय । तओ गयकालेण मिच्छचित्तिणो तस्सामीणा
जाया । तओ चान्नजिणालओ सोउण्णसलसददधयमहिओ पासाओ निम्मनिओ निमलेण । अट्टारमसोडी तेवन्नस्स-
सखो दधो लग्गो । अज्जनि अखडो पामाओ दीसइ ॥ इय वद्धमाणसूरिपण्यो समत्तो ॥

२.-जिनेश्वरसूरिप्रबन्धः ।

२. अन्नया अवसरे सिरिवद्धमाणसूरीणो महीमंडले विहरमाणा सीधपुरनयरे संपत्ता । जत्थ सरस्सई नई सया वहइ । तत्थ बहवे माहणा न्हायंति । तेसिं मज्झे पुक्खरणागोत्तीओ माहणो सयलविज्जापारगो जग्गाभिहाणो न्हाणं काऊण बाहिरभूमीए गयाणं सूरीणं संम्मुहं मिलिओ । जिणमयं निदिउं लग्गो-एए सेयंवरा सुद्धा, वेदवाहिरा अपविता । तओ गुरुणा उच्च-‘भो जग्गानाममाहणा किं बाहिरन्हाणेण । तुह सरीरसुद्धी नत्थि, जेण तुमं मत्थए मडयं वहसि’ । तओ विवाओ जाओ-‘जइ मम सिरो मडओ तओहं तव सीसो भवामि, अन्नहा मम सीसो तुमं’ । गुरुणा भणियं-‘एवं होउ त्ति’ । तओ कुट्टेण तेण सिरिवेडणवत्थो दूरी कओ । पडिओ मडयमच्छो । पणो हारिओ तओ । गुरुसमीवे सीसो जाओ । तओ दिक्खं सिक्खं गहिऊण सिद्धंतविऊ जाओ । गुरुणा जुग्गं जाणिऊण नियपट्टे ठविओ । जिणेसरसूरी इइ नामं कयं । पच्छा वद्धमाणसूरी अणसणं काऊण देवलोगं पत्तो । तओ जिणेसरसूरी गच्छनायगो विहरमाणो वसुहं अण-हिह्लपुरपट्टणे गओ । तत्थ चुलसीगच्छवासिणो भट्टारगा दव्वलिंणिणो मढवइणो चेइयवासिणो पासइ । पासित्ता जिणसासणुन्नइकए सिरिदुह्लहरायसभाए वायं कयं । दससय चउवीसे(?) वच्छरे ते आयरिया मच्छरिणो हारिया । जिणेसरसूरीणा जियं । रत्ता तुट्टेण खरतर इइ विरुदं दिन्नं । तओ परं खरतरगच्छो जाओ ॥ इति संक्षेपेण जिणेसर-सूरिप्रबन्धः ॥२॥

३.-श्रीअभयदेवसूरिप्रबन्धः ।

३. अह जिणेसरसूरिपट्टधारी छव्विगयपरिहारी जिणचंदसूरी जाओ । तप्पट्टे सिरिअभयदेवसूरिणो आयरिया गुज्जरभूमिं विहरमाणा खंभाइतिनगरे आगया । दुक्कम्मवसेण तेसिं सरीरे कुट्टो जाओ । सासणदेवया आगंतूण सुत्तस्स कुकडीओ छोडणत्थं गुरुणं हत्थे समप्पिया । ते आयरिया छोडिउं असमत्था भणंति-‘वयं गलियकुट्टधारिणो सुत्तता-रच्छोडेउं नत्थि सत्ती’ । सासणदेवया भणियं-‘भो आयरिया ! तुमं नवंगसुत्तवित्तिकारी भविस्ससि । तित्थं पभाव-यिस्ससीह तए चिंता कावि न कायव्वा । परं खंभाइतिनगरवाहिरिया सेठी नाम नई अत्थि । खरपलासस्स अहे पासनाहस्स पडिमा वट्टइ । तत्थ गंतूण तस्स थुइं कुरु’ । तओ अभयदेवसूरिआयरिया देवयावयणं सुणिऊण बाहिणिं आरुहिऊणं संघसहिया तत्थ गया । “जयतिहुयण वरक्कप्परुक्ख” इच्चाइ वत्तीसवित्तजुत्तं नमोकारं कयं । पासनाहप-डिमा पयडीभूया । संघेहिं विहिणा न्हवणपूयाविही कया । तप्पभावाओ अभयदेवस्स कुट्टं गयं । सुवणवन्नो सरीरो जाओ । तओ ‘जयतिहुयण’स्स दो वित्तं भंडारियं । संपइ तीसं वित्तं वट्टइ । सब्बे पढंति । अहुणा खरयरगच्छे ‘जय-तिहुयण’ नमोकारं विणा पडिक्कमणं न लब्भइ । इइ गच्छसमायारी गुरुसंपदाओ ॥ इति श्रीअभयदेवसूरिप्रबन्धः ॥३॥

४.-श्रीजिनवल्लभसूरिप्रबन्धः ।

४. अह अभयदेवसूरिपट्टे जिणवल्लहसूरी जाओ । तप्पवंधो लिहिज्जइ संखेवेण । मालवदेसे उज्जेणीनयरीए क-चोलायरिओ चेइयवासी परिवसइ । तस्स सीसो [जिण]वल्लहो नाम । सो संसाराओ विरत्तचित्तो संवेगपरो । किं कुणइ कुसंगे पडिओ । अह अन्नया, कचोलायरियस्स सिद्धंतस्स भंडारो अत्थि, इक्कारसंगाइसुत्तस्स पुत्थयाणि संति, परं सो आयरिओ जिणवल्लहस्स सिद्धंतं न पाढइ न य दंसेइ । जओ सयं सिढिलो । अन्नया एगंतेण जिणवल्लहेण पुत्थओ छोडिओ । एगा गाहा निग्गया-

असणे देवदव्वस्स, परत्थीगमणे तहा । सत्तमं नरयं जंति, सत्तवाराओ गोयमा ॥१॥

इइ गाहाअर्थं चिंतिऊण संसाराओ विरत्तो नीसरिऊण अणहिलपुरपट्टणे गओ । तत्थ चुलसी पोसहसाला, चुलसी-गच्छवासिणो भट्टारगा वसंति । जिणवल्लहो जत्थ जत्थ पोसहसालाए गच्छइ, पुच्छइ, पिच्छइ, कत्थवि चित्तरई न

जायद् । पच्छा अमयदेवसुरिपोसहसालाए गओ । दिट्ठो सुविहियचूडामणिनिगंथो आयरिओ । तस्म सयासे दिक्खा गहिया । कमेण जोगवाहाविडण गीयत्यो कओ । सन्वसघअन्भत्यणावमाओ एगारह सइ सतसट्ठे वरित्ते अमयदेवसुरिणा धरिमतो दिओ जिणवल्लहधरि इइ से नामं विहिय । सन्वत्य विहरइ निहियक्खयापगो सुविहियचक्खचूडामणी । सवेगपरापणो विहरतो मेडंणि मेदपाडदेसे चित्तकूडदुग्गे संपत्तो । तओ मिच्छत्तवहुलो लोओ जिणधम्मं कोवि न पट्ठिज्जेइ । तओ सूरी चामुढादेवीपामाए ठिओ । तओ रयणीममए चामुंडा आगया । कपियं पासायं । गुरूणं उव-सग्ग काउमादत्ता । धरिणा धरिमतरलेण खीलिया वसीरूया । छागाडजीउहवलिं छंडावियं । जिणसासनस्स पमाणा जाया । देवया भणिय-‘मम नामेण गच्छनाम कुणह, जहा संतुट्ठा महायं करेमि तुम्हं’ । गुरूणा तद्देव कयं । सन्वे लोयो बोहिया । सम्मत्त दिन्न ।

५. अन्न च-जिणउल्लहधरिममीधं एगो माउगो माहारण इइ नामो निट्ठणो धम्मिओ चिट्ठ । गुरूणा तस्स दसकोडिद्वयस्म परिगहो दिओ । गयपहाणपुत्तेण हसिय लोगममकर । एमो दरिदी गिहे गिहे भोषणं करेइ । एयस्म दमकोडिद्वयपरिगह पम्मह । गुरूणो पि तारिमा । तओ गुरूणा उच-‘भो पहाणपुत्त नो हमियव्व एयस्स । एसो तउ मत्तयाओ [क]कर उत्तास्मिइ त्ति कट्ठइ । अन्नया गुरुरपणाओ साधारणमाउगेण पंचसयमयणमगडाणि गहियाणि । तम्मज्जे उतरि मयण भज्जे सुउन्न । पिबिय धणट्ठो जाओ । रायपहाणपुत्तो रत्ता दडिओ, यधिओ । दव्व नत्तिय तम्म मिरं रुवर दिन्न । माहारणमाउगेण कोडिदव्वं डाऊण छोडावियो । जिणपासाय ऋरियं चित्त-कूडनगरे । जिणउल्लहधरिणा पडट्ठिय । सेत्तुज्जे सचादिवो जाओ । माहारणमाउगो देउगुरुपयमत्तो परमसुमाउगो ।

अन्न च - वागडदेसे दममहमगेहाणि सिरिमालाण पट्ठिवोहियाणि जिणवल्लहधरिणा । पिंडपिसुद्धिपगरणं च रहयं ॥ इति जिनउल्लहधरिप्रबन्धः ॥१॥

५-श्रीजिनदत्तसूरिप्रबन्धः ।

६ जिणउल्लहधरिपट्ठे जुगप्पहाणा जिणदत्तसूरिणो अणहिलपुग्गत्तेण विहरिया । तत्थ भिग्गिनागदेओ नाममाउगो परिवमइ । तस्म सगओ जाओ जुगप्पहाणम्म । मच्चे माहुणो अभिमाणउसेण नियनियगच्चे जप्पाण आयरियं जुगप्प-हाणत्त वयत्ति । मम्म न नऊइ केणापि । तओ नागदेउमाउगो गिरनागपव्वए अपिरादेसीमिहरे गत्तण अट्टम तयं कय । अविक्का पचक्खीभूया । तम्म हन्त्ये अक्खरा लिहिया । एउ वयामी-‘भो नागदेउमाउगा ! तुह चित्तं जुगप्प-हाणम्म समओ अत्थि । गच्छह ण देराणुप्पिया तुम अणहिलपुग्गत्तेण । मच्चाए पोसहमालाए चुलमीगच्छट्ठियाण आयरियाण दाणेमह निपहत्य । ओ हत्थक्खराणि वाएइ मो जुगप्पहाणो नायच्चो’ । तओ देयाउयणेण नागदेवो तत्थ गओ । मच्चाए पोमहमालाए आयरियाणं नियहत्य दरिमिय, न कोवि पाण्ड । तओ सो माउओ खरतगच्छा-द्विस्म जिणदत्तसूरिणो पोमहमालाए गओ । वट्ठिओ धुरी दिट्ठो हत्थो । धरिणा भोण रुय । यहाणुमागा नियगु-पयुत्ति न कुत्तवि, लज्जंति य । तओ धरिणा तस्म ममणोसामगम्म हत्थे वामकरोओ रुओ । गुरूणं आण्मउमाओ सीसेण इइ अक्खराणि वाडपाणि-

दामानुदामा इव मर्त्यदेवा यदीयपादाञ्जतले लुटन्ति ।

मरुपलीकन्पतरुः स जीपाद् युगप्रधानो जिनदत्तसूरिः ॥१॥

तओ नागदेवेण निम्ममण्ण तिपयादिणीकरेमानो चामाउत्तउदणेणं उदिओ । मन्वविक्खमाओ जाओ ।

७ अन्नया जिणदत्तसूरिं अन्नयेरदुग्ग पड विहरिओ । तन्थ चउमट्ठिजोगिणीपीड । जया जिणदत्तसूरि इन्ध चिट्ठिम्मइ, तथा अट्ठहणं पूयामपागे न भविस्सइ ति कट्ठइ, जोगिणीहिं विचित्तिऊण चउमट्ठिमात्रिपास्यं काऊण

વક્ષાણમજ્ઞે સમાગયા । દુઢા દેવીઓ છલણત્થં । તઓ સૂરિણા સૂરિમંતધિદ્વાયગવસેણ સ્વીલિયા થંભિયા । ઉઢિઉં ન સંકા । તઓ દયાવસેણ મુકા । અન્નુન્નં વાયાવંધો કઓ । જત્થ અમ્હે ન તત્થ તુમ્હે । અહંઠપીઠે તુમે ન ગંતંવ્વં । પઢમં એગં ઉજ્જેણીપીઠં । વીયં ઢિહ્લીપીઠં । તદ્દયં અજયમેરદુગ્ગે પીઠં । અદ્દં ભરવચ્છે । જોગિણીહિ મણિયં—‘મો મટ્ટારગા ! જો તુમ્હ સીસો તુમ્હં પઢે સો અમ્હાણં પીઠે ન વિહરહ્ । જહ્ વિહરહ્ તયા વધ-વંધાદિકદ્દં સહહ’—ત્તિ નિયમો જહા જિણ-હંસસૂરી । તઓ જિણદત્તસૂરીહિં તહ ત્તિ કયં । તઓ આયરિયા સિંધુમંડલે વિહરિયા । તત્થ ઇગલક્ષ્ણાસીહ્સહસ્સાણિ ઓસવાલાણં ગેહાણિ પહિવોહિયાણિ । તઓ ઉચ્ચનગરે ગયા । તત્થ મિચ્છદિટ્ઠી હિં એગો માહણો છુહોઞરણો રોગવત્થો મુયમાણો જિણાલે મુકો મહઓ । તઓ સંઘેહિં જિણદત્તસૂરી વિન્નત્તો—‘મગવન્ ! માહણેહિં દુટ્ઠત્તં વિહિયં । કિં કિજ્ઞહ્ ?’ । તઓ ગુરુણા પરકાયપ્પવેસવિજ્ઞાણે જિનાલયાઓ મહયં માહણં સજીવં કાઝણ નારાયણપાસાણે સ્થિત્તં । માહણા સચિંતા જાયા । ગુરુસમીવે આગયા માહપ્પં દટ્ટૂણ ચરણે પહિયા । પુનરવિ ગુરુણા મહયં સજીવં કાઝણ સયમેવ મસાણભૂમીએ ગંતૂણ પહિઓ । જિણસાસણસ્સ મહિમા કયા । સવ્વે માહણા સાવયા જાયા । મિચ્છત્તં પરિહરિયં । એવં જેસલમેર—ગ્રાહડમેર—મમ્મણવાહણ—મરવટ્ટપમુહનગરાણિ વિહરિહ્ણ ઠાણે ઠાણે પમાવં કાઝણ પંચનદે પત્તા । જત્થ પંચ નદ્દઓ મિલિયાઓ । સોમરો નામ જક્કઓ પહિવોહિઓ । જયા જિણવલ્લહસૂરી સગ્ગં ગઓ તયા અદ્વાયરિયા ગચ્છાવાસે । એગો આયરિઓ પુવ્વદિસાણે રુદઓલીનગરે જિણસેઞ્વરસૂરિ હ્હ નામેણ મટ્ટારગો રુદપહ્લીંગચ્છાહિવો જાઓ । જિણવલ્લ-હસૂરિપદે અન્ને સત્તાયરિયા જાલરનગરંમિ મિલિહ્ણ મંતં હ્હ કયં । સમગ્ગસંઘગચ્છપરિવારિયા વીયં મટ્ટારગં કરિ-સ્સામિ, જિણવલ્લહસૂરિપદે । તઓ દક્ષિણદેસે દેવગિરિનગરે જિણદત્તગણી ચડમાસી ઠિઓ અત્થિ । તં સપમાવગં ગીય-ત્થં પટ્ટજુગ્ગં જાણિહ્ણ સંઘેહિ આહૂઓ । પટ્ટઠાવણા દો મુહુત્તા ગણિયા । તઓ સંઘપત્થણાવસાઓ જિણદત્તગણી ચ-લિઓ । માલવદેસે ઉજ્જેણીનયરીએ આગઓ વિહરંતો । તંમિ અવસરે જિણવલ્લહદવ્વગુરુસ્સ કચ્છોલાયરિયસ્સ અંતકાલો વહહ્ । તઓ કચ્છોલાયરિણ જિણદત્તગણિપાસાઓ આરાહણા ગ્રહિયા । સુહજ્ઞાણેણ મઓ । સોહમ્મે કપ્પે સુરો જાઓ । જિણદત્તગણી અગ્ગે ચલિઓ । જીહરણિનામનગરઉજ્જાણે સુણ્ણદેવાલે ઠિઓ । તત્થ પહિકમણં કાઝમારદ્દં । તત્થ કચ્છો-લાયરિયસ્સ જીવો દેવો ઉદ્દંડપયંડપવણલહરીહિં સુખ્ખમાણો પયહીમ્મઓ । ગુરુણા ઉત્તં—‘કોસિ ?’ । તેણુત્તં—‘અહં તુહપ્પસાયાઓ દેવસં પાવિઓ’ । તઓ તેણ જિણદત્તગણીણં સત્ત વરા દિન્ના । તંજહા—તુહ સંઘમજ્ઞે એગો સહ્ધો મહહ્ધિઓ હોહી, ગામે વા નગરે વા.—હ્ય પઢમવરો । ૧ । તુહ ગચ્છે સંજઈણં રિહ્ણપુપ્ફં ન હવિસ્સહ્—વીઓ વરો । ૨ । તુહ નામેણ વિજ્જુલિયા ન પહિસ્સહ્—તહઓ વરો । ૩ । તુહ નામેણ આંધીવઘૂલાહ પરિમવો ટલિસ્સહ્—ચડત્થો વરો । ૪ । અગ્ગિથંમો પંચમો । ૫ । સૈન્યજલથંમો છહ્ધો । ૬ । સપ્પવિસો ન પહવિસ્સહ્—સત્તમો વરો । ૭ । અન્નં ચ પઢમમુહુત્તે પઢે મા ઉવવિસસિ, તુચ્છાઝ મવિસ્સસિ । વીયમુહુત્તે તુ જુગપ્પહાણજિણસાસણપ્પમાવગો મવિસ્સહ્ (૦સિ) । તુહ ગચ્છેં દસસ-યસાહુણો સવ્વગણિપ્પમુહા, ધમ્મદેવવાણાયરિયાહ્ પયત્થા । સત્તસયા સાહુણીણં સંપયા મવિસ્સસિ । હ્હ વયણં કહિ-હ્ણ દેવો અદિહ્ધો જાઓ । તઓ ગણી વીયમુહુત્તે જાલરનગરંમિ એગારહસયહ્ણગુણહત્તરે વરિસે જિણદત્તસૂરી પઢે ઠવિઓ સવ્વસંઘેહિં । જારિસો જાઓ । પુણો વિહરંતો અજયમેરદુગ્ગે પત્તો । પહિકમણમજ્ઞે વિજ્જૂ ઉજ્જોયં કરેમાણા થંભિયા । જિણદત્તસૂરી સવાહયં પાલિત્તા સગ્ગં ગઓ । તત્થેવ અજ્ઞવિ થુંમો વટ્ટહ્ ॥ ઇતિ સંક્ષેપેણ જિણદત્તસૂરિ-પ્રવન્ધઃ ॥૫॥

૬.—શ્રી જિનચન્દ્રસૂરિપ્રવન્ધઃ ।

૮. જિણદત્તસૂરિપદે જિણચંદસૂરી મણિયાલો જાઓ । તસ્સ માલયલે નરમણી દીપહ્ । સો વિ જેસલમેર-દુગ્ગાઓ ઢિહ્લીનયરવાસિસંઘેણ આહૂઓ । તઓ સૂરિણા સંઘસ્સ લેહો પેસિઓ—અમ્હાણં તત્થ ગણે જિણદત્તસૂરીણં

जोगिनीपीठे निहारो निसिद्धो तेहिं । तओ दिह्णीपुरसघस अन्वत्थणानसेण जिणचदसूरी आगओ जोगिनीपीठे । पवेसमहोच्चवमज्जे जोगिनीहि छलिओ मओ । अजनि पुरात्तनदिह्णीमज्जे तस्स धुमो अच्छइ । सघो तस्स जत्ता-
कम्मं कुणइ ॥ इतिजिनचन्द्रसूरिप्रबन्धः ॥६॥

७—जिनपतिसूरिप्रबन्धः ।

९ जिणचंदसूरिपट्टे सिरिजिणपतिसूरी हुत्वा । सो नि वारसरिमडठिओ पट्टे ठाविओ । निहरतो आसीनगरे समागओ । संघेहि पवेसमहोच्चओ कओ महापित्थरेण । पुणो विनपइद्वाकाराणमारद्ध सवेहिं । तयणरे एगो निज्जा-
सिद्धो जोगी आगओ भिक्खुद्वा । विग्गचित्तो सघो कोपि तस्स भिक्खु न देइ । तओ सो रुट्टो । मूलनायगविंघो कीलिओ, गओ । पइड्डालगवेलाए सघोनि संघो उट्टवेउ लग्गो पर न उट्टेइ विघो । तओ सघो चित्ताउरो जाओ । जो-
गिण पिच्छति, कत्थनि न लट्ठो । तथा साहुणीण मज्जे जा महत्तरी अजिया सा आयरियं वंदित्ता एव बुत्ता समाणा—
'भगवन्' सघो हसइ, जम्हाण भट्ठारगो बालो तारिसी निज्जा नत्थि, किं किज्जइ' । तओ जिणपतिसूरी मीहासणाओ अन्धुट्टेइ, अन्धुट्टेइत्ता सूरिमतेण धनस्स मत्थए वासक्खेओ कओ । तत्काल एगेण सानगेण उट्ठानिओ विघो ।
विषपइद्दामहूसवो जाओ । सरयरगच्छे जयजयसदो उच्छलिओ । अन्न च—रायसभाए छत्तीमनादा जिया । जिनपति-
सूरिणा पुणो सरयरगच्छसमायारी उट्ठारिओ । महापभाणो जाओ । जिणगल्लहसूरिकयस्म सघपट्टयपगरणस्म टीका
जेण कया । इति जिनपतिसूरिप्रबन्धः ॥७॥

८.—जिनेश्वरसूरिप्रबन्धः ।

१०. जिनपतिसूरिपट्टे नेमिचन्द्रभंडारी जिणेसरसूरीणो (१) पिया सजाओ । तस्स दो सीसा सजाया । एगो सिरि-
मालो जिनसिंहसूरी । बीओ ओसनालो जिणप्पवोहसूरी । अनया जिणेसरसूरी पत्तुपुरे नियपोसहसालाए उवनिट्ठो
सतो सूरिस्स दडगो अरुम्हा तडतडित्ति सई काऊण दुहासडो सजाओ' । तओ सूरिणा भणिय—'भो सीमा ! एस सदो
कुओ सजाओ ?' । अवलोइऊण सीसेहिं कहिय—'सामि ! तुम्ह हत्थदटओ दुहा सजाओ । तँओ चित्तिय आयरिएण—
'मम पच्छा दो गच्छा होइति । तओ सयमेव नियहत्थे गच्छ करिस्सामि' । इत्थेन पत्थावे सिरिमालसवेहिं मिलिऊण
चित्तिय—इत्थ देसे कोई गुरु नागच्छइ । पयलह गुरुसयासे गुरु आणेमो । मिलिऊण सयलसघो गुरुममीनं गओ ।
वंदिऊण आयरियं निम्नत्त सयलसवेहिं—'भो सामि ! अम्ह देसे कोनि गुरु नागच्छइ । तओ अम्हे किं करेमो । गुरु
विना सामग्गी न इइ' । तेण गुरुणा पुब्बनिमित्त नाऊण जिणमिघगणी लाडणुनाउचो सिरिमालवसुब्भओ नियपट्टे
ठनिओ । नामधेय कय जिनसिंघसूरि चि । कहिय—'एए सानया तुम्ह मए समप्पिया । गच्छह सत्तसहिओ' । तओ
वंदिऊण गुरु सानयसहिओ जिनसिंघसूरी समागओ । सव्वसिरिमालसवेहिं रुहिय—अजप्पभिइ एस मम धम्मया-
रिओ । अओ दो गच्छा सजाया । वारसमयअसीए सबच्छरे पत्तुपुरे नयरे जिणेसरसूरिणा जिनसिंघसूरी कओ ।
पउमारदमतो उवएसिओ । केवइ वरिसेहिं जिनेसरसूरी देवलोय गओ ॥८॥

९—जिनसिंघसूरिप्रबन्धः ।

११. जिनेसरसूरिपट्टे जिनसिंघसूरी सजाओ । पउमावईमतसाहणत्तप्पो निचं ज्ञाएइ । ज्ञाणावसाणे पउमावइए
भणिय—'तुह छम्मासाऊ वट्ठइ' । तओ सूरिणा भणिय—'मम सीसाण पच्चक्खीधूया । कहसु मम पट्टे को होही ?' तओ
पोमारईए भणिय—'गच्छइ मोहिलवाडीए नयरीए तावीगोचपविचकारगो महाधरनामयो महड्ढीओ सावगो अच्छइ ।
तप्पुचो रयणपालो । तस्स भज्जाखेतल्लदेवीउयरे सुहडपाल इइ नामधेओ सबलक्खणसपचो, तुह पट्टे जिणपहसूरी

नामभट्टारगो जिणसासणस्स पभावगो होही । इय वयणं सुच्चा जिनसिंघसूरी तत्थ गओ । महया महोच्छवेण साव-
गेण पुरप्पवेसो कओ । पच्छा महाधरसिद्धिगिहे गओ सूरी । दट्ठण आयरियं सत्तट्ठपयं सम्मुहं गच्छइ । वंदिऊण
आसणे निमंतिओ—‘भगवन् ! ममोवरि महप्पसाओ तुमे कओ जेण मम गिहे समागया । परं आगमणप्पयोयणं
वयह’ । तओ गुरुणा भणियं—‘भो महाणुभाव ! तुम्ह गिहे सीसनिमित्तं समागओहं । मम एगं पुत्तं वियरह’ । तओ
तेण तह त्ति पडिवण्णं । तओ तेण अन्ने पुत्ता संसकारं काऊण वत्थादिणा आणीया । कहियं—‘एयस्स मज्जे जो
तुम्हाणं रोयइ तं गिण्हह’ । गुरुणा भणियं—‘एए पुत्ता दीहाउया तुम्ह गिहे चिडंतु । परं जो सुहडपालो वालो तं वि-
यरह’ । तहेव कयं, विहराविओ, सुमुहुत्ते दिक्खिओ य । तेरहसयछवीसावरिसे दिक्खं सिक्खं दाऊण पउमावईमंतो
समप्पिओ । कमेण गीयत्थचूडामणी संजाओ । तेरहसयइकतालवरिसे किट्ठिवाणानगरे जिणसिंघसूरिणा सुमुहुत्ते
नियपट्ठे थप्पिओ जिणप्पहसूरी । जिणसिंघसूरी देवलोयं गओ । इति जिणसिंघसूरिप्रवन्धः ॥९॥

१०.—जिनप्रभसूरिप्रवन्धः ।

१२. अहुणा जिणपहसूरिपवंधो भण्णइ—इओ य जिनसिंघसूरिपदे जिणपहसूरी संजाओ । तस्स पुव्वपुण्णवसा पउमावई
पच्चक्खा संजाया । एगया पउमावई पुच्छिया सूरीहिं—‘कहसु भगवइ ! मम कत्थ नयरे उन्नई भविस्सइ’ । तओ पउ-
मावइए लवियं—‘तुम्ह विहारो जोगिनीपीठे ढीलीनयरे महुच्छओ भविस्सइ, तत्थ तुम्हे गच्छह’ । तओ गुरुणा विहारो
कओ । कमेण जोगिणीपुरे [स]मागओ वाहिं वा(सा ?)हापुरे उत्तिन्नो । एगया सूरी वियारभूमिं गओ संतो, तत्थ
अणारिया मिच्छादिट्ठिणो पराभवं काउमारद्वं लेट्ठुमाईहिं । तओ गुरुहिं भणियं—‘पउमावइ ! सुट्ठ महुच्छओ संजाओ ।
तओ पउमावईए तस्स वहगस्स लेट्ठुमाईहिं तस्सेव पूया कया । ते अणायरिया पलायमाणा महम्मदसाहिणो समीवे
गया । कहियं सूरिव[इ]यरं । तओ चमक्कियचित्तो पुच्छेइ—‘कत्थ सो अत्थि पुरिसो ?’ तेहिं निवेइयं—‘वाहिं पएसे दिट्ठो
अम्हेहिं’ । तो पहाणपुरिसा आइड्डा—‘गच्छह तुब्भे, तं आणेह इत्थ, जहा तं पस्सामि’ । तओ ते गंतूण गुरुसमीवे एवं निवे-
इयं—‘आगच्छह भो सामि ! अम्ह पहुसमीवे । तुमे पयलह’ । तओ आयरिया पउलिदुवारे गंतूण ठिया । भिच्चेहिं गंतूण
निवेइयं । जाव ते साहिणो निवेययंति, ताव सूरी[हिं] सीसाण कहियं—‘अहं कुंभगासणं करोमि । जया साहि समागच्छइ
तया तुम्हेहिं कहियवं—एस मम गुरु । तओ सो कहिस्सइ—जारिसो आसि तारिसं कुणह । तओ तुब्भे अल्लवत्थं धरिऊण
कंधे ठवेह’ । इय वुत्तूण गुरु ज्ञाणमस्सिओ । कुंभसमाणो संजाओ । तओ आगंतूण महम्मदसाहि सीसं [जं]पइ—‘कत्थ
तुज्झ गुरु ?’ । तेण कहियं ‘अग्गओ दीसइ तुम्हाणं’ । तओ साहिणा कहियं—‘भो ! जारिसो पुविं आसि तारिसं कुणह’ ।
तओ सीसेण वत्थं सरसं काऊण सज्जीकया । उट्ठिऊण सूरिणा आसीसा दिन्ना धम्मलाहस्स । तओ कहासंलाओ संजाओ
दुन्हवि । तओ साहिणा लवियं—‘भो सामि ! अम्ह पाणप्पिया चालादे राणी अच्छइ । तस्स वित्तरो लग्गो आसि । न
सा वत्थाणि गिन्हइ नियदेहे, न सुस्ससा वि कुणइ । तस्स तुम्हे पसिऊण सज्जीकुणह । मए मंतजंतचिगिच्छगा आहूया
परं जं जं पासइ तं तं लेट्ठु-लट्ठिणा हणइ । अहुणा पसायं काऊण तुम्हे पासह ।’ गुरुणा भणियं—‘तुब्भे गच्छह तस्स
समीवे, एवं निवेएह—तुम्हं समीवे जिणप्पहसूरी समागच्छइ’ । साहि[णा] गंतूण कहियं तं वयणं । सोऊण सहसा उट्ठिया ।
कहियं—‘दासि ! आणेह वत्थं’ । तओ चेडीहिं वत्थं आणिऊण पहिरावियं । तओ साही चमक्करिओ । आगंतूण गुरुस-
मीवे साहियं—‘आगच्छह तस्स समीवे पासह तं’ । तओ गओ सूरी । तं दट्ठण निवेइयं सूरीहिं—‘रे दुट्ठ ! कत्थ तुमं इत्थ ?
गच्छ तुमं अस्स वासाओ’ । तेण निवेइयं—‘कहं गच्छामि अहं, सुट्ठु गिहं लद्धं’ । गुरुणा भणियं—‘अन्नत्थ गिहं नत्थि ?’
तेण भणियं—‘नत्थि एयारिसो’ । तओ गुरुणा मेहनाओ खित्तवालो आहूओ, कहियं—‘एयं दूरीकुणसु’ । तओ मेहनाएण
सो वित्तरो गाढं पीडिओ । तेण वित्तरेण एवं निवेइयं—‘अहं खुहाउरो मम किंचि भक्खं पयच्छह’ । ‘किं पयच्छामि ?’ ।

तओ कहियं तेण-‘मम हिंसाईणि पयच्छह’ । गुरुणा भणियं-‘मम अगो एव मा भणह । अहं तुम्हाण ददवघणेण चघामि’ । तओ सरिणा मतो जउजो । तओ कहियं-‘मामि ! तुमं सबजीउदयापालगो ममं कह पीडेहि’ । सरिणा भणिय-‘गच्छ इत्थ ठाणाओ’ । तेण कहियं-‘किंचिनि मम पयच्छह’ । तओ भणियं-‘कि पयच्छामि ?’ । धियगुड-सहियं चुनं पयच्छह मम’ । तओ साहिणा कहिय पयच्छामि । गुरुहि भणियं-‘कह जाणामि तुम गओ ?’ । कहियं तेण-‘मम गच्छतस्स अमुगपिप्पलस्स साहा पडिस्सइ, तओ जाणिजाहि’ । तओ रयणीसमए त चेन जाय । पभाए सजीजाया वालादेराणी । दट्टण साहिणो म[हा]हरिसो जाओ । निवेडय तस्स-‘पिए तुम कत्थ आसि जओ न एस महाणुभागो आगओ हुतो’ । तओ एउ सोऊण भणिय तीई-‘सामि ! एम मम पियासारिमो, जया एम महप्पा आग-च्छइ तुम्हपासे तया तुम एयस्स आगडसागई करिस्ससु, अट्टासणे निवेसेह’ । तओ तेण तह चि पडिउण्णं । एस राया गुरुसमीवे गच्छइ । गुरुं नियगिहे आणेइ । अट्टासण दलइ । एवं सुहसुहेण वच्चइ कालो । तओ सचपासडाण पवेसो जाओ ।

१३. इत्थ पत्थावे चाणारसीओ समागओ राघवचैयणो उमणो चउदसजिजापारगो मतजतजाणओ । मो आगतूण मिलिओ भूय । साहिणा बहुमाणो ऊओ । सो निचमेउ आगच्छइ रायसमीवे । एगया पत्थावे सहा उउनिट्ठा । सरि-राघवचैयणपमुहा कहानिणोय चिट्ठति । तओ राघवचैयणेण चितिय दुट्ठमहारं एयं जिणप्पहसरि दोसनत काऊण निगारयामि इत्थ ठाणाओ । एव चित्तिऊण साहिहत्थाओ अगुलीय विजाजलेण अउहरिऊण जिणप्पहसरियहर-णमज्जे पक्खित्त, जहा सरी न जाणइ । तओ पउमानडए निवेडय सरिस्स । तुम्हाणं तक्कीदाउरामो राघवचैयणो । साहिपामाओ मुद्दारयण गहिऊण तुम्ह रयहरणमज्जे ठउजो । सानहाणा हनह तुम्मे । तओ सरिणा त मुद्दारयण गहिऊण राघवचैयणस्स सीसवत्थे पक्खित्तो जहा सो न जाणइ । तओ महम्मदसाहि पासइ, मुद्दारयण नत्थि । पच्छा अगओ पासइ । न पासइ त मुद्दारयण । साहिणा निवेडय-‘इत्थ मम मुद्दारयण आसि, केण गहिय ?’ । तओ राघ वेण निवेडय-‘साहि ! एयस्स सरिमसीवे अच्छइ’ । सरि पड साहि मगिउ लग्गो । सरिणा भणिय-‘साहि एयस्स समीवे अच्छइ’ । तेण नियरत्थाणि दसियाणि । सरिणा भणिय-‘माहि अस्स मीसे अच्छइ’ । तओ मुद्दाउलोडया । गहिय साहिणा । कहिय राघवचैयणस्स-‘घन्नोमि ण तुम सचपाई । सय गहिऊण जिणप्पहसरिस्स दूमण देमि’ । तओ साममुहो सजाओ । नियगिह पत्तो ।

१४. अन्नया चउमट्टिजोगिणी सानियारूण काऊण सरिमसीवे छलणत्थमागया । ता सामाडय गहिऊण वक्खाण निमुणत्ति । पउमानडए निवेडय सरिस्स-‘तुम्ह छलणत्थ एयाओ चउसट्टिजोगिणीओ समागयाओ’ । सरीहिं अन-लोडयाओ ताओ । पासति अणभिसनयण सरिगयट्टिओ वक्खाणरमलुद्धाओ । तओ सरीहि कीलियाओ ताओ सवाओ । उउएमपच्छा सव्ने सानया सानियाओ नदिय नियगिहे पत्ताओ । ताओ आमणाओ जओ उउनिट्ठति तओ आसणसहिय लग्ग पासति । पामित्ता पुणरनि उउनिट्ठाओ । पुणरनि सरीहि भणिय-‘मानिया ! रिसिणो निया-रभूमि निहारभूमिवेला सजाया । तुम्मे वदह’ । तओ तेहि भणियं-‘सामि ! अम्हे तुम्ह छलणत्थमागया । पर तुम्मे अम्हे छलिया । कुणह पमाय, मोयह जम्हाण’ । सरिणा भणिय-‘जइ मम वाया दलह तओ मुचामि नन्नहा’ । ‘वयह का वाया ?’ । ‘जइ मम गच्छादिउणो तुम्ह जोगिणीपीठे वच्चति तेमि तुम्मे न उउदवे कुणह, तओ मुचामि’ । तेहि तह चि पडिच्च । ताओ उक्कीलियाओ नियनियठाण गयाओ । तओ आपरिया मच्चत्थ गच्छति । न उउदवो जायह तस्स । ताओ नियपाचावद्धाओ चिट्ठति ।

१५. अन्नया सहाउउनिट्ठो सरी । सुरासाणाओ सविजो एगो कलदरो समागओ । तेण आगतूण नियकुल्लहं उत्तारेऊण गयणे सिधियाओ । कहिय महम्मदमाहिणो-‘साहि ! सो कोनि जत्थि तुम्ह सहाए, जो एय उचारेइ ?’

साहिणा सहा अवलोइया । तओ सूरि महम्मदसाहिं पइ एवं वयासी—‘पस्सह राया जं मए एयस्स कायवं’ । तओ सूरिहिं आगासे रयहरणं खिविओ । गंतूण तस्स कुल्लहस्स मत्थए पाडियाओ । तओ तेण कलंदरेण पुणरवि एगाए इत्थीए जलवडयमाणीयमाणं सीसे आगासे थंभियं अंतलिक्खे । कहियं साहिस्स । पुणरवि सूरिहिं तं वडयं भंजिऊण जलं कुंभायारं कयं । साहिणा भणियं—‘जलस्स कणफुसियं कुणह’ । तेण तहेव कयं । कलंदरस्स अहंकारो गओ । पुणरवि सहोवविट्ठेण साहिणा भणियं—‘अज्ज मे सहोवविट्ठा जाणया कहसु, पभाए केण मग्गेण अहं वच्चांमि रेवाडीए ?’ । तओ सवेहिं नियनियबुद्धीए चित्तिऊण लिहिऊण य दिन्नं चिट्ठीए साहिस्स । साहिणा भणियं—‘सूरि ! तुम्हमवि दलह’ । सूरिणा वि नियबुद्धीए चिट्ठी दत्ता । तओ सवाओ नेऊण नियउत्तरिए वट्ठाओ । साहिणा चित्तियं—जहा एए सवे असच्चवाइणो होंति तहा करेमि । एवं चित्तिऊण वंदर(ण ?)वुरजाओ भंजिऊण निग्गओ । गंतूणं वाहिं कीडा कया । एगट्ठाणोवविट्ठा सूरिपमुहा सवे आहूया । कहियं च तेसिं—‘वायह नियनियलिहियं’ । तेहिं सवेहिं नियनियलिहियं वाइयं । सूरिस्स कहियं—‘नियलेहं वायह’ । तओ वाइयं आयरिएण—‘वंदण(र ?)वुरजाओ भंजिऊण कीडं काऊण वडपायवस्स अहे विस्सामं काही’—एवं निसुणिऊण चमक्करिओ साही—‘भो एस आयरिओ परमेसरसारिसो । एयस्स सेवं देवावि कुणंति’ । तओ साहिणा भणियं—‘जिणप्पहसूरि ! एस वडो सीयच्छाओ मणोहरो तहा करेह जहा मम सह गच्छइ’ । तहेव कयं । तओ पंचकोसाणंतंरं सूरिणा भणियं—‘साहि ! एयं तरुं विसजेह । जहा नियठाणं गच्छइ’ । साहिणा विसज्जणं कयं तस्स रुक्खस्स ।

१६. अन्नया कन्नाणापुरस्स महावीरो मिच्छेहिं नेऊण साहिपोलिदुवारे पाडिओ अहोमुहं । तस्सोवरि लोया आयंति जंति । तओ जिणपहसूरी समागच्छइ । पासइ तदवत्थं पडिमं । मज्जे गंतूण साहिस्स निवेइयं सूरिहिं—‘साहिं एगं पत्थयामि तुम्ह समीवं, जइ दलह’ । तओ साहिणा भणियं—‘मग्गह जं देमि’ । तओ पओलिदुवारट्ठिओ मग्गिओ महावीरो । तओ साहिणा नियसमीवे आणाविओ महावीरो । जओ तं पासइ अब्भुययरं चित्तहरं । सूरिं पइ एवं भणइ—‘नो दाहामि तुम्हाणं’ । तओ सूरिहिं भणियं—‘अम्हाणं आगमणं निरत्थयं जायं’ । तओ साहिणा कहियं—‘जइ एयं मुहे बुल्लावेह तया दाहामि’ । सूरिहिं भणियं—‘जइ एअस्स पूयासकारं कुणह तओ भासइ’ । साहिणा तहाकयं । पुजोवगरणं काऊण हत्थे जोडिऊण भणइ—‘करिय पसायं वयह’ । तओ दाहिणहत्थो पसारिऊण एवं भणइ महावीरो—

विजयतां जिनसासनमुज्जलं, विजयतां भुवाधिपवल्लभा ।

विजयतां भुवि साहि महम्मदो, विजयतां गुरुसूरिजिणप्रभः ॥१॥

तओ गुरुमुहाओ अत्थं आइन्निऊण तुट्ठो साही—‘भासह एयस्स किं दलामि ?’ । सूरिहिं भणियं—‘साहि ! एस देवो सुरहिदव्वेहिं तूसइ’ । तओ साहिणा भणियं—‘दुन्नि गामं दिन्नं, खरह—मातंडो’ । ते सावया कागतूडं नेऊण धूवो गाहंति सया । सुलताणेण तस्स पासाओ काराविओ । राघवचेयणसंन्नासी जिओ । सुलताणस्स करमुद्दियारयण राघवचेयणस्स सीसे ठाविओ । संकमणं दरिसियं । पुणो सुरत्ताणो सेतुज्जे नेऊण संघाहिवो कओ । रायणिरुक्खो दुद्धेहि वरिसाविओ । अमावसितिहीउ पुन्निमातिही कया ।

खंडेलपुरे नयरे तेरस्सए चउत्ताले । जंगलया सिवभत्ता ठाविया जिणसासणे धम्म ॥१॥

१६. तेसिं च सरुवं भन्नइ—एगया खंडेलवालगुत्ता विन्हुभत्ता दव्वं समज्जिउं गुडखंडाववहारं कुणमाणा चिट्ठंति । वावारं कुणंताणं बहुया वासरा अइया । गुडो बहुयरो ठिओ । तस्स महुकरणट्ठं सेवया अणुन्नाविया । तओ मज्जं कारिऊण विक्किणियं लग्गा । लोएवि मज्जकारगा विक्खाया । केहिं च गुरुउवएसा मज्जववहारो चत्तो । केई पुण तं परिचत्तुं असत्ता तं चेव ववहारमाणा ठिया । तओ जिणप्पहसूरी पउमावईउवएसा पडिवोहिओ जंगलगुत्तो ॥

॥ इति श्रीजिनप्रभसूरिप्रबन्धः ॥१०॥

खरतरगच्छगुर्वालीगतविशेषनाम्नां सूचिः ।

अकलङ्कदेव सूरि	३४, ३६	अमयड [दण्डनायक]	३९, ४०, ४२, ४३	अलानदीन [सुरत्राण]	६७
अचल [ठकुरराज]	६५-६८, ८१	अमयतिलक गणि [उपा०]	४९, ५१	अशोकचन्द्र [मुनि]	५
अचलचित्त [मुनि]	५१	अमयदेव [न्याय-प्रथ]	१०, ३०	अशोकचन्द्र गणि	१९
अचला [ठ०]	६७	अमयदेव [सूरि]	१, ५, ७, ८, ९, १४, ३६, ७३, ७८, ८२, ९०, ९१	अशोकचन्द्राचार्य	१४
अचलेसर [दुर्गा]	८९	अमयमति [साध्वी]	२४	अश्वराज [ठ०]	४९
अजयमेरु } [नगर दुर्गा] १६, १९,		अमयशेखर [मुनि]	६०	अहीर [सा०]	५०
अजयमेरु } २०, २४, २५, ३३,		अमयसागर [कुल्लुन]	६८	आगमवृद्धि [साध्वी]	५२
३४, ४४, ८४, ९१, ९२		अभयसूरि	६	आचारनिधि [मुनि]	५१
अजित [मुनि]	३४	अमोहर [देश]	१	आजड [सा०]	५१
अजित [मह०]	५२	अविकादेवी [सिहर]	९१	आडा [भा०]	५३
अजितश्री [साध्वी]	२३	अमरकीर्ति [कुल्लुन]	८१	आदित्यपाठक [नगर]	८६
अजितसेन [मुनि]	४९	अमरकीर्ति गणि	४९	आनन्द [सा०]	७५
अणहिल पाटक [नगर]	३४, ४३	अमरप्रभ [मुनि]	६५	आनन्दमूर्ति [मुनि]	५७
अणहिलपुर पत्तण	९१	अमररत्न [मुनि]	५९	आनन्दश्री [महत्तरा]	४४
अणहिल पत्तण	१४	अमृतकीर्ति गणि	४९	आना [सा०]	७७
अणहिलपुर पट्टण	९०	अमृतचन्द्र [मुनि]	६१	आसुल [ठ०]	४४
अतिव्रल [अधिष्ठायाक देव]	२२	अमृतचन्द्र गणि [सा०]	६६, ८६, ८७	आम्बड [सेनापति]	२३
अमन्तलक्ष्मी [साध्वी]	५२	अमृतमूर्ति [मुनि]	४९	आम्बा [सा०]	५०, ७३, ८२, ८४, ८६
अमहिल पत्तण	२, ८	अमृतश्री [साध्वी]	६०	आम्बा [श्रानिका]	८५
अनेका तजयपसाका [प्र थ]	१०, ३४	अम्बिका [अधिष्ठायािका]	१७, २४, ५१, ६३, ७२, ७६, ७७	आर्यमहागिरि [सूरि]	७८
अपभ्रश भाषा	३१	अयो-या [नगरी]	६०	आर्यरक्षित [सूरि]	५६
अपरानिता [देवता]	७	अरसिंह [राजपुत्र]	५६	आरासण, न [महातीर्थ]	७१, ९७
अच्युय गिरि	८९	अणोरज [नृप]	१६	आर्यसुहस्ति सूरि	६६, ७३, ७८, ८१, ८२
अच्युया देवी	८९	अर्जुन [गिरि]	५, ५७, ६०, ६१	आर्यदयक [ग्रन्थ]	७४
अमयकुमार [मन्त्रीश्वर]	७५	अर्जुनदाचल [तीर्थ]	९०	आशा [सा०]	८४
अमयकुमार [सा०]	३४	अर्हदत्त गणि	४९	आशापल्ली [ग्राम]	५, ३८, ३९, ६०, ७८
अमयचन्द्र [मुनि]	२०			आशापल्लीय [सध]	७०, ७१, ८०
अमयचन्द्र [सा०]	५२, ५३, ५४, ५९, ६०, ७२, ७७			आशालक्ष्मी [साध्वी]	६४
अमयचन्द्र गणि	४२				

आशिका [नगरी]	२०	उज्जयिनी [नगरी]	१९, ५०, ५१	कक्करिउ [राजप्रधान]	२४
आशीदुर्ग	८	उज्जेणी [नयरी]	९०, ९२	कच्चोलायरिअ	९०, ९२
आशोटा [ग्राम]	८७	उज्जेणी पीढ	९२	कटुक [सा०]	८६
आसणाग [सा०]	५१	उज्जोयण सूरि	८९	कडुया [सा०]	७३, ७५, ७९, ८२
आसमति [साध्वी]	२४, ४४	उदयकर्ण [ठ०]	७९	कडुयारी [ग्राम]	६६
आसदेव [सा०]	१९	उदयकीर्ति [मुनि]	४९	कणपीठ [ग्राम]	४७
आसधर [ठ०]	१६, १७	उदयगिरि [हस्तिनाम]	३०	कथानककोश [ग्रन्थ]	५
आसधर [सा०]	१६	उदयचन्द्र [मुनि]	६१	कनककलश [मुनि]	५१
आसपाल [ठ०]	७१	उदयदेव [ठ०]	५७	कनककीर्ति [मुनि]	५१
आसपाल [सा०]	५७, ५९	उदयपाल [सा०]	६५	कनकागिरि [पर्वत]	५१
आसपाल [श्रे०]	५७	उदयमूर्ति [क्षुल्लक]	८२	कनकचन्द्र [मुनि]	४९
आसराज [राणक]	४४	उदयश्री [गणिनी]	४९	कनकश्री [क्षुल्लिका]	८६
आसा [भाण०]	६३	उदयसार [क्षुल्लक]	७७	कनकावली [गणिनी]	४९
आसिका (आशिका) २३-२५, ६५		उदयसिंह [राजप्रधान]	८७	कन्दली [ग्रन्थ]	१०, ३९
	६६, ७२	उदयसिंह [राजा]	५०, ५१, ८७, ८८	कन्नाणापुर	४६
आसी दुर्ग } [संघ] ९, ९३		उदङ्गविहार [स्थान]	६०	कन्यानयन [ग्राम] २४, ६५, ६६,	६८, ७२
आसी नगर }		उद्योतनाचार्य	१	कन्यानयनीय [संघ]	६८
आह्णसिंह [सा०]	५३	उद्धरण [वाहित्रिक सा०]	४०, ४३, ५१, ८०	कर्पद (दिं) यक्ष	५३, ७२
आह्नाक [सा०]	५६	उपदेशमाला [ग्रन्थ]	१३, ६७	कमलश्री [क्षुल्लिका]	८०
इन्द्रपुर [नगर]	२०	उपशमचित्त [मुनि]	५१	कमलश्री [गणिनी]	४९
इसल [भा०]	५३	ऊकेश [गच्छ]	२५	कमलक्ष्मी [साध्वी]	६४
ईश्वर [सा०]	६८	ऊकेश [वंश]	६७	कमलाकर गणि	८२
उच्चकीय [संघ] ७३, ८०-८२, ८४		ऊदा [मं०]	८७	करडिहट्टी [वसति]	४, ७
	९२	ऊदा [सा०]	५३	करहेटक [ग्राम]	६०
उच्चनगर }		ऊदाक [सा०]	५१	कर्णदेव [राजा]	५८
उच्चानगर }	१९, २०, २३,	ऊधरण [सा०]	६३	कर्पटकवाणिज्य [ग्राम]	९
उच्चानगरी }	३४, ७५, ८१	ऊधर [सा०]	५१	कर्णराज [प्रधान]	५६
उच्चापुर }		ऊधर [सा०]	६३	कर्मशिक्षा [ग्रन्थ]	४६
उच्चापुरी }	६४, ६९, ८४	ऊधर [सा०]	५१	कर्मसिंह [सा०]	८६
उच्चापुरीय [संघ]	५२, ५८, ६४,	ऊधर [सा०]	५१	कलंदर [फकीर]	९६
	६५, ७७	ऊधर [सा०]	५१	कल्याणऋद्धि [गणिनी]	५४
उज्जयन्त [तीर्थ]	५, १७, ३४,	ऊधर [सा०]	५१	कल्याणकलश गाणि	४९
	३९, ४९, ५३, ५५, ६२,	ऊधर [सा०]	५१	कल्याणऋद्धि [प्र०]	५५
	६३, ७२, ८५	ऊधर [सा०]	५१	कल्याणनिधि [मुनि]	५१
उज्जयन्त तलहट्टिका	६२, ७५	ऊधर [सा०]	५१		

कल्याणमति [महत्तरा]	५
कन्याणश्री [साध्वी]	४४
काकिन्दी [नगरी]	६०
काण्हा [सा०]	७२
कादम्बरी [ग्रथ]	२८, ३९
कामदेव [सा०]	७५
काला [राज प्रधान]	२४
काला [सा०]	६५, ६६, ७२-७४, ७६, ८७
काव्यप्रकाश [ग्रन्थ]	३९, ४०
कायस्थ [जाति]	८८
काश्मीरीय [पण्डित]	४४
कासहृद [नगर]	३६
कासहृद [ग्राम]	८९
कियासपुर [ग्राम]	८२
किरणानली [ग्रथ]	१०, ३९
किठियाणा [ग्राम]	९४
कीकट [सा०]	७३
काँका [सा०]	८५
कीरतसिंह [सा०]	८७
कीर्तिकलश गणि	४९
कीर्तिचन्द्र [मुनि]	४४, ४७
कीर्तिमण्डल [मुनि]	५२
कुतवदीन [पातसाहि]	६७
कुतवदीन [सुत्राण]	६६
कुमर [सा०]	५६
कुमर [म०]	७७
कुमरपाल [ठ०]	६६
कुमरसिंह [ठ०]	६५, ७०
कुमरसिंह [सा०]	८३
कुमरा [मंत्री]	६५
कुमारपाल [मंत्री]	६१
कुमारपाल [राजा]	१९, ७०, ८१
कुमारपाल [सा०]	५०-५२, ५५, ५९, ८८

कुमुदचन्द्र [मुनि]	४९, ५२
कुमुदलक्ष्मी [साध्वी]	५८
कुम्भरपाल [सा०]	६६
कुलचन्द्र [मुनि]	४४
कुलचन्द्र [सा०]	२१, २२, ५३, ६२, ६३, ७३
कुलतिलक [मुनि]	४९
कुलनर [मन्त्रीखर]	८०
कुलधर [मह०]	४४, ४९
कुलधर [सा०]	८६
कुलधर्मा [साध्वी]	८२
कुलभूषण [मुनि]	५२
कुलश्री [गणिनी]	४९
कुशलकीर्ति [मुनि]	५९, ६५
कुशलकीर्ति गणि	६८
कुशलचन्द्र गणि	४९
कुशलश्री [प्र० गणिनी]	५५
कुहियप [ग्राम]	४४
कूपा [म०]	८७
कुर्चपुरीय [सध]	८
केल्हण [राणक]	४४
केल्हण [सा०]	५०
केल्हा [म०]	७३
केवलप्रभा [ग० प्रवर्तिनी]	५४, ६४
केवलश्री [साध्वी]	४४
केशव [सा०]	६१
कोटडिका [स्थान]	६२
कोमल [सा०]	८३, ८४
कोमल [सध]	५६
कोमलक [सा०]	८३
कोरण्टक [ग्राम]	७३
कोशनाणक [ग्राम]	६५, ६६, ६८ ७३, ७६
कोशनाणा "	
कोसनाणा "	
कौशाम्बी [नगरी]	६०

क्यासपुर [ग्राम]	६५, ७३, ८३, ८४, ८६
क्यामपुरीय [सध]	८२, ८३
क्षत्रियकुण्ड [ग्राम]	६०
क्षपण (न) क	३, १४
क्षमाचन्द्र [मुनि]	४९
क्षान्तिनिमि [साध्वी]	५२
क्षेत्रपाल [देव]	७२
क्षेत्रसिंह [प्रधान]	५६
क्षेमकीर्ति [मुनि]	५५
क्षेमधर [गोष्ठिक]	५५
क्षेमधर [सा०]	२०, ३८, ३९, ४०, ४२, ४३, ५१, ६३
क्षेमन्वर [पचडली सा०]	७२
क्षेमसिंह [सा०]	५०, ५४, ५५, ५९, ७७
खड्गारगढ	७५, ७६
खडेलपुर	९६
खडेलवाल [गोत्र]	९६
खदिरालुका [ग्राम]	५९
खमाइति नयर	९०
खरतर [गच्छ]	३४, ३६, ३९, ४७, ४८, ८२-८४, ९०, ९१
खरयर [गच्छ]	९०, ९३
खाटू [ग्राम]	७२
खामराज [दो०]	७९
खामड [सा०]	५१, ७७
खीमसिंह [व्यय०]	८३
खीरड [सा०]	७१, ७७
खुरासाण [देश]	९५
खेटनगर	३४
खेटनगर	८१
खेतलुदेवी	९३
खेतसिंह [मा०]	५९

खेतसिंह [सा०] ६७, ६८, ७१, ७२, ८६	गूर्जरीय [संघ] ४३	चारित्रतिलक [मुनि] ५९
गच्छकीर्ति [मुनि] ५५	गृहिचन्द्र [सा०] २१	चारित्रमति [गणिनी] ४९
गच्छवृद्धि [साध्वी] ५१	गेहाक [मं०] ८७	चारित्रमाला [गणिनी] ४९
गज [भा०] ६१	गोधा [सा०] ८७	चारित्ररत्न [मुनि] ४९
गजकीर्ति [मुनि] ५०	गोपाल [सा०] ६५, ७२-७४, ८०, ८२	चारित्रलक्ष्मी [साध्वी] ५९
गजेन्द्रवल [मुनि] ५२	गोल्लक [सा०] २०	चारित्रवल्लभ [मुनि] ५०
गणदेव [मुनि] ३४	गोसल [सा०] ७३-७६, ८६	चारित्रसुन्दरि [गणिनी] ४९
गणदेव [सा०] १२, ५२, ५८	गौतमस्वामी [गणधर] २६, ४८, ४९, ५६, ७७, ८१, ८२	चारित्रसुन्दरी [क्षुल्लिका] ७७
गणधरसप्ततिका [ग्रन्थ] १८	ग्यासदीन [पातसाहि] ७२, ७७	चारित्रशेखर [मुनि] ५२
गणपद्र [ग्राम] २०	घोघा बेलाकुल ७७	चारुदत्त [मुनि] ६४
गतमोह [मुनि] ५०	चउसङ्कि जोगिणी पीठ ९१	चाहड [प्रधान] ६०
गयधर [सा०] २०	चक्र (त्व ?) रहड़ी ५६	चाहड [सा०] ५५, ५९, ६३, ७३, ८०, ८२, ८६
गाङ्गा [सा०] ७३	चच्चरी [ग्रन्थ] १८	चाहमान [कुल] ६८, ८६, ८७
गिरनार [पर्वत] ९१	चन्दनमूर्ति [क्षुल्लक] ६४	चित्तसमाधि [साध्वी] ५२
गिरिनार [तीर्थ] ६२	चन्दनसुन्दरी [गणिनी] ४९, ५८	चित्तकूड दुग्ग ९१
गीर्वाण भाषा ४१	चन्द्रकीर्ति गाणि ५०	चित्रकूट [दुर्ग] १०, १२-१५, १९, २०, ४९, ५६, ६९
गुडहा [ग्राम] ७३, ७९, ८०,	चन्द्र [कुल] ६९, ७१	चित्रकूटीय प्रशस्ति [ग्रन्थ] ४६
गुणकीर्ति [मुनि] ४४	चन्द्र [सा०] ६३	चूडामणि [ज्योतिर्ग्रन्थ] ८
गुणचन्द्र गणि १८, २३, २४	चण्डा [मंत्री] ५९	चौरसिदानक [ग्राम] २१
गुणचन्द्र [वसाय सा०] ४९	चण्डिकामठ १०	छज्जल [सा०] ७३, ७५, ७७, ८७
गुणधर [मुनि] २३	चन्द्रतिलक [उपाध्याय] ५०, ५२, ५४	छाडा [व्य०] ७७
गुणधर [सा०] ५३, ७०,	चन्द्रप्रभ [मुनि] ४४	छाहड [भा०] ५९
गुणभद्र गणि २०, ४४	चरणमति [साध्वी] २४	छीतम [सा०] ७२
गुणवर्धन [मुनि] २०	चन्द्रमाला [गणिनी] ४९	जगच्चन्द्र [मुनि] ५८
गुणशील [मुनि] २३, ४४	चन्द्रमूर्ति [क्षुल्लक] ५८	जगच्चन्द्र गणि ६५
गुणशेखर [मुनि] ५०, ५१	चन्द्रश्री [महत्तरा] ५८	जगदेव [प्रतीहार] ३४, ४३
गुणश्री [साध्वी] २०, २४	चन्द्रश्री [साध्वी] ४४	जगद्धर [सा०] ४४, ४९, ५१, ७१
गुणसागर [मुनि] ४९	चन्द्रावती [नगरी] ३४, ८७, ८८	जगमति [साध्वी] ४७
गुणसेन [मुनि] ४९	चाचिग [सा०] ८३	जगसिंह [भा०] ५९
गुज्जर [देश] ९०	चाचिगदेव [राजा] ५१	जगत्सींह [सा०] ७१, ७६
गूर्जर [देश] ८४	चामुंडादेवी ९१	जगसींह [राजपुत्र] ४९
गूर्जरत्रा [देश] १, ४, ३४, ३६, ३८, ३९, ४३, ५७, ६४, ७०, ७१, ७३, ७८	चारित्रकीर्ति [मुनि] ५५	जगश्री [साध्वी] २०
	चारित्रगिरि [मुनि] ४९	

जगदित [मुनि]	२०	जयहस [सा०]	६१	जिनचद्राचार्य	१
जगल [गोत्र]	९६	जया [देवता]	७	जिनदत्त [सूरि]	१, १६, १८-२४, २७, ४०, ४२, ४३, ५०, ५१, ५६, ५८, ६४, ६६, ७२, ७३, ७७, ७८, ८२
जग्गा माहण	९०	जवणपाल [सा०]	७२-७४	जिनदत्ताचार्य	१९
जटी	३	जवनपाल [ठ०]	६६, ६०, ७९	जिनदास [सूरि]	४४
जट्ट [सा०]	८३	जसोववल [सा०]	५२	जिनदेव [सा०]	८७
जनार्दन गौड [पडित]	२५, २६	जालउर [नगर-दुर्ग]	९२	जिनदेव गणि	२३
जम्बूस्वामी	३, ७७	जालिपुर [नगर]	६, ४४, ४७ -५२, ५४, ५५, ५८- ६१, ६३, ६५, ७३, ७७, ७९, ८०	जिनधर्म [मुनि]	२५
जयचन्द्र [मुनि]	१९, ८६	जालिपुरीय [सध]	५७, ५८, ६१, ६४, ७०, ८०	जिनपति [सूरि]	७०, १, २०, २३-२५, २९, ३२-३५, ३८, ३९, ४१, ४४, ४६- ५०, ७५, ८१, ८२, ८४, ८७
जयतश्री [मन्त्रिणी]	७०	जाहेडाग्राम	५६	जिनपद्म [सूरि]	८५, ८६
जयता [सा०]	७६	जाहण [सा०]	६३, ६९, ७१, ७३, ७५, ७७, ८०, ८६	जिनपाल [मुनि]	२३
जयतिहट्ट [विरुद]	२१	जिणचद सूरि [मणिपाल]	९०, ९२, ९३	जिनपाल गणि	४४
जयतिहट्टयण [स्तोत्र]	६, ९०	जिणदत्त गणि	९२	जिनपालोपाध्याय	४५-५०
जयदत्त [मुनि]	१८	जिणदत्त सूरि	९१, ९२	जिनप्रबोध [सूरि]	५४, ५५, ५७, ५९, ७१, ७२, ७७
जयदेव [छन्द शास्त्र]	१०, ३९	जिणनाग [मुनि]	३४	जिनप्रभाचार्य	१७
जयदेव [सा०]	५३	जिणप्पइ सूरि	४६, ९३-९६	जिनप्रिय [मुनि]	२३
जयदेवाचार्य	१७, १८, २३	जिणपति सूरि	९३	जिनप्रियोपाध्याय	४४
जयधर्म गणि	७७	जिणप्पबोह सूरि	९३	जिनबधु [मुनि]	२३
जयधर्म [महोपाध्याय]	७७, ८५	जिणवल्लह सूरि	९०, ९३	जिनमद्र [मुनि]	२०, ४४
जयन्ती [देवता]	८	जिणसिध गणि	९३, ९४	जिनमद्र सूरि	४४
जयप्रभा [साध्वी]	५४	जिणसेखर सूरि	९२	जिनमकाचार्य	२३, २५
जयप्रिय [मुनि, झुल्लु]	८५	जिणहस सूरि	९२	जिनमत [उपाध्याय]	२४, २५, ३४
जयमञ्जरी [झुल्लिका]	५९	जिणेसर सूरि	९०, ९३	जिनमती [साध्वी]	१८, १९
जयमति [साध्वी]	२४	जिनकुगल सूरि	७०, ७३, ७५- ७८, ८०-८७	जिनमित्र [मुनि]	२३
जयार्द्ध [महत्तरा]	६४, ६६, ६९, ७४, ८७	जिनचक्रित (चन्द्र ?) गणि	१९	जिनरक्षित [सा०]	१८
जयलक्ष्मी [साध्वी]	५१	जिनचन्द्र [सूरि]	१, ५, ६, २०-२३, ५०, ५८-६०, ६३, ६४- ६८, ६९, ७०-७२, ७४- ७८, ८०, ८२, ८५	जिनरक्षित [मुनि]	१८
जयवल्लभ [मुनि]	५२			जिनरत्न सूरि	७१
जयवल्लभ गणि	६२, ६३, ६६, ६८, ६९				
जयशील [मुनि]	२०				
जयसार [झुल्लु]	७७				
जयसिंह [मुनि]	१९, ६०				
जयसुन्दरी [साध्वी]	६१				
जयसेन गणि	४९				

जिनरत्नाचार्य	४९, ५२, ५४, ५५, ५७	जीहरणि [नगर]	९२	ढिल्ली नयर	९२, ९४
जिनरथ [मुनि]	२०	जेठू [सा०]	८३	ढिल्ली देश	२, ४
जिनरथ [वा०]	२५	जेणू [सा०]	५५	ढिल्ली पोंढ	९२
जिनवल्लभ [श्रेष्ठीपुत्र]	८	जेसल [मंत्री, ठ०]	७०	ढिल्लीपुर	९३
जिनवल्लभ [मुनि]	८	जेसल [सा०]	६२, ७१, ७८	ढिल्ली वादली	१
जिनवल्लभ गणि [वा०]	९-१४	जेसलमेर [दुग्ग]	९२	तग [ला] [ग्राम]	२०
जिनवल्लभ सूरि १, १५-१७, ३६, ४६, ५२, ५६		जेसलमेरवीय [संघ]	६०, ८०, ८६	तपोमतीय	५१
जिनशिष्य [मुनि]	२३	जेसलमेरु [नगर]	२४, ५२, ५८ ६१, ६३, ८१, ८६	तपःसिंह [मुनि]	६०
जिनशेखर [मुनि]	८, १६	जैत्रसिंह [गो०]	७०	तरुणकीर्ति [झुल्लक]	६३
जिनशेखर [उपाध्याय]	१७, १८	जैत्रसिंह [ठ०]	७०	तरुणकीर्ति गणि [पं०]	८४
जिनश्री [साध्वी]	१९, ४४	जैत्रसिंह [महं०]	५०	तरुणप्रभाचार्य,	८४, ८५
जिनसंघ सूरि	९३	जैत्रसिंह [राजा]	६१	तर्कहट्ट [विरुद]	२१
जिनसागर [मुनि]	२३	जैथल [द्रम]	६६, ६७	तारङ्गक [महातीर्थ]	७१, ८२
जिनसिंह सूरि	९३	जोगिनी पीढ़	९३, ९४	तारण [महातीर्थ]	५२, ५५
जिनहित [वा०]	२३	जोगिणीपुर	९४	तारणगढ [तीर्थ]	५९
जिनहित [उपाध्याय]	४२, ४४, ४७, ४८, ४९	जोध्या [सा०]	६१	ताहण [सा०]	६६, ७३
जिनाकर [मुनि]	२३	जोयला [ग्राम]	५७	तांवी [गोत्त]	९३
जिनागर गणि	४०	ज्ञानदत्त [मुनि]	६४	तिलककीर्ति [मुनि]	५६
जिनेश्वर [गणि, मुनि]	१-३	ज्ञानमाला [गणिनी]	४९, ५०, ५५	तिलकप्रभ गणि [मुनि]	४९
जिनेश्वर सूरि ४-६, १४, ४८- ५०, ५२-५६, ६२, ७५, ७८, ८२		ज्ञानलक्ष्मी [साध्वी]	६४	तिलकप्रभ सूरि	३६-३८
जिनेश्वर सूरि [चैत्यवासी]	८	ज्ञानश्री [साध्वी]	१९, ४४	तिलपथ [ग्राम]	६७
जिसधर [सा०]	५२	ज्ञांका [श्रा०]	७०	तिहुण [मंत्री]	६०
जिसहड [गो०]	५७	ज्ञांशा [सा०]	८६	तिहुणा [सा०]	६३
जीरापल्ली [ग्राम]	८६, ८७	ज्ञांक्षण [सा०]	५६, ६०, ६३, ८०, ८५-८७,	तिहुणा [साहु]	७०
जीवदेवाचार्य	१९	ज्ञांक्षण [रीहड, सा०]	७६	तीवी (?) [श्राविका]	५३
जीवहित [मुनि]	४९	ज्ञाञ्ज्ञा [सा०]	७८	तुरुष्क [देश]	१७, १८
जीवानन्द [उपाध्याय]	१९	झुञ्झणू } [ग्राम]	६६, ७२	तेजपाल [सा०]	५३, ६७-७७, ७९, ८०, ८६
जीवानन्द [मुनि]	५५	टक्कउर [ग्राम]	५	तेजसिंह विहार	८७
जीवानन्द [सा०]	१८	डालामउ [ग्राम]	६५	तेजःकीर्ति [झुल्लक]	६३
जीविग [सा०]	५२	डिण्डियाणा [ग्राम]	५	तोलिय [सा०]	६२
		ढिल्ली [नगरी]	२१, २२, २४, ३४, ५०	तोली [सा०]	६१
				त्रिदशकीर्ति गणि	६०
				त्रिदशानन्द [मुनि]	५२
				त्रिभुवनकीर्ति [मुनि]	६४

त्रिमुन्नगिरि [नगर] १९, २०, ३४	देदा [मह०] ५२, ५३, ५५, ५९	देवसेन गणि ४९
[त्रि] सुवनहित [मुनि] ६५	देदा [सा०] ६३, ७२, ८३	देवशेखर [मुनि] ५०
त्रिमुन्नानन्द [मुनि] ५२	देदाक [मह०] ५३	देहड [छो०] ५३
त्रिलोकनिधि [मुनि] ५१	देपाल [ठ०] ६६, ७२, ७४	देहड [ठ०] ६४
त्रिलोकहित [मुनि] ४९	देपाल [सा०] ७७, ८७	देहड [वैद्य] ५३
त्रिलोकानन्द [मुनि] ४९	देपाल गणि १८	देहडि [वैद्य] ५९
त्रिशङ्कमक [ग्राम] ७१, ८७, ८८	देवकीर्ति [झुलक] ८१	देवाचार्य [वादी] १९, ३८, ३९, ५७
त्रिशङ्कमकीय [सब] ७१	देवकीर्ति गणि ४४	देवेन्द्र [मुनि] ४४
त्रिहण [?] पालही [आश्रिता] ५३	देवकुमार [सा०] ५३	देवेन्द्रदत्त [मुनि] ६४
यक्ष [सा०] ५३	देवगिरि [नगर] ६९, ९२	द्रमकपुर [ग्राम] ६७
यमणय नयन ३५	देवगुरुमक [मुनि] ४९	द्रोणाचार्य ७
यालण [सा०] ६३	देवचन्द्र [मुनि] ४४	द्विवल्लक [द्रम्म] ७५, ७६, ७९
यिरचन्द्र [प०, मुनि] १८, २५	देवतिलक [मुनि] ४९	घणयाल [सा०] ५३, ७७
यिरचन्द्र [सा०] ७१	देवधर [सा०] १८, १९	घणेश्वर [सा०] ४०
यिरदेव [मुनि] २४	देवनाग २०	घनचन्द्र [सा०] ५६
यिरदेव [ठ०] ६४	देवपत्तन [नगर] ५३	घनपाल [सा०] ५१-५३, ६०, ६३
यिरदेव [सा०] ४६, ६१	देवपत्तनीय [सब] ५६	घनद यक्ष ५५
येहड [गोष्ठिक] ५०	देवप्रम [मुनि] २४, ७०	घनदेव [सा०] १६, ५३, ८५
दक्खिण देस ९२	देवप्रमा [झुलिका] २४, ५८	घनशील [मुनि] २३
दर्शनहित [मुनि] ६५	देवप्रमोद [मुनि] ५०	घनसिंह [सा०] ८७
दशरूपक [साहित्यग्रन्थ] ३४	देवमद्र [झुलक] ७४, ७७	घनी [मण० आश्रिता] ६३
दशरूपकालिक [ग्रन्थ] ३, ४०	देवमद्र [मुनि] ५, २०	घनु [म०] ७०
दारिद्र्य [ग्राम] ९६	देवमद्राचार्य ९, १४-१६	घनेश्वर [मुनि] ५
दारिद्र्य [ग्राम] ४४	देवमूर्ति [प०, गणि] ४९, ५१, ५२, ५९	घम्मदेव [वा०] ९२
दाहड [सा०] ५३	देवराज [मन्त्रीश्वर] ६९	धरणेन्द्र [देवता] १
दिगम्बर २३, २४	देवराज [सा०] ७२, ७७, ८१	धर्मकलदा [मुनि] ५८
दिदा [राजप्रधान] २४	देवराजपुर [ग्राम] ६४, ६५, ७७, ८१, ८२, ८४, ८५	धर्मकीर्ति [मुनि] ४४, ५९
दिनचर्या [ग्रन्थ] ६	देवराजपुरीय [सब] ७३, ८०, ८१	धर्मचन्द्र [मुनि] २३
दिवाकराचार्य ५९, ७१	देवराजपुरीय [मुनि] ५९	धर्मतिलक [मुनि] ४९
दुर्लभ [मण०] ६२, ६३	देवसिंह [म०] ६४	धर्मतिलक गणि ५२
दुर्लभराज [महाराज] २, ३	देवसिंह [ठ०] ६६, ६७	धर्मदास गणि ६७
दुर्लभसमृद्धि [साध्वी] ६५	देवसीह [सा०] ५७, ६३	धर्मदेव [मुनि] ५, ४४
दुहदराम [दुर्लभराज] ९०	देवसुरि ३९	धर्मदेव [उपाध्याय] १४
दुस्साज [म०] ६१		धर्मदेवी [प्र० महत्तरा] ४४
दुधधर्मा [साध्वी] ६३		

धर्मदेवी [साध्वी]	३४	नगरकोट्ट [तीर्थ]	५०	नाथ [सा०]	८३
धर्मपाल [मुनि]	२३	नगरकोट्टीय [संघ]	४४, ४५	नावन्धर [भा०]	५३
धर्मप्रभ [मुनि]	६५	नमिकांति [क्षुल्लक]	८१	नारउद्र [नगर]	८६
धर्मप्रभा [क्षुल्लिका]	५८	नन्दन [सा०]	७३	नारिन्दा [स्थान]	६०
धर्ममति [गणिनी]	४९	नन्दिवर्धन [मुनि]	४९	निम्त्रा [सा०]	८६
धर्ममाला [ग० प्रवर्तिनी]	६५	नन्दीश्वर [तीर्थ]	५०	नीम्बदेव [सा०]	५२, ५५, ७९
धर्ममाला [साध्वी]	५५	नयनसिंह [मंत्री]	६१	नीवा [सा०]	७७
धर्ममित्र [मुनि]	२३	नयसागर [क्षुल्लक]	८६	नेव [राजप्रधान]	७२
धर्ममूर्ति [गाणि, मुनि]	४९, ५१	नरचन्द्र [मुनि]	४४, ५९	नेमा [सा०]	८८
धर्मरुचि गाणि	२४, ४४-४६	नरातिलक [राजर्षि]	६०	नेमिकुमार [सा०]	५२, ५८, ६१, ६५,
धर्मलक्ष्मी [साध्वी]	६४	नन्दण [सा०]	८२		
धर्मशील गाणि	३४	नरपति [क्षुल्लक]	२३	नेमिचन्द्र [नवलक्षक, सा०]	६३
धर्मश्री [साध्वी]	३४	नरपति [सा०]	५१	नेमिचन्द्र [भा० सा०]	४४, ९३
धर्मसागर [गाणि, मुनि]	२३, २४	नरपालपुर [ग्राम]	२०	नेमिचन्द्र [मुनि]	४४
धर्मसिंह [सा०]	७२, ७७	नरपाल [श्रेष्ठी]	८४	नेमिचन्द्र [सा०]	७९
धर्मसुन्दरी [क्षुल्लिका]	७७	नरपाल [सा०]	८२	नेमितिलक [मुनि]	५६
धर्मसुन्दरी [गणिनी]	४९, ५१	नरभट [ग्राम]	६५, ६६, ६८, ७२	नेमिध्वज [साधु]	५२
धर्माकर [मुनि]	४९	नरवर [ग्राम]	१३	नेमिप्रभ [मुनि]	५६
धवलक [नगर]	१४	नरवर्म [राजा]	१३	नेमिभक्ति [साध्वी]	५२
धाटी [ग्राम]	४४	नरसमुद्र [पत्तन]	७०	न्यायकन्दली [ग्रन्थ]	२०
धानपाली [ग्राम]	२४	नरसिंह [भण०]	६३, ७१	न्यायकीर्ति [क्षुल्लक]	८१
धान्धल [सा०]	५१	नरानयन [नगर]	२५	न्यायचन्द्र गाणि	४९
धान्धल [सौवर्णिक, सा०]	५५, ५६	नरेन्द्रप्रभ [मुनि]	६५	न्यायमहातर्क [ग्रन्थ]	७१
धान्धू [सा०]	६४	नवलक्षक [कुल]	६०	न्यायलक्ष्मी [साध्वी]	५१
धान्धूका [नगर]	७९	नवहर [ग्राम]	१९	न्यायावतार [ग्रन्थ]	३४
धामझना [ग्राम]	६६, ६८, ७२	नवहा [ग्राम]	६६, ७२	पउमसिंह [ठ०]	७०
धारसिंह [सा०]	५१	नवाङ्गवृत्ति [ग्रन्थ]	६, ९	पउमावई [देवी]	९३, ९४, ९५
धारा [नगरी]	१३, १८, १९, ४४	नागदत्त [वा०]	२०	पंचनद [देश]	९२
धारापुरी ,,	२०	नागदेव [सा०]	८६, ९१	पञ्चाशरीय [चैत्य]	२, ३
धीणा [सा०]	७१-७३, ७५, ७६	नागद्रह [ग्राम]	४४	पञ्चकल्प [ग्रन्थ]	४०
धीणिग [सा०]	८३	नागपुर [नगर]	१३, १४, १६, १९, ६३-६६, ७३	पञ्जिका [ग्रन्थ]	१८
धीधाक [सा०]	५०			पञ्जिकाप्रबोध [ग्रन्थ]	५७
धीन्धाक [सा०]	५३	नागपुरीय [संघ]	६०, ६५	पतियाण (?)	५३
धीर [सा०]	८३	नाणचन्द्र [मंत्री]	६१	पत्तन [नगर]	२, ६, ७, १०, १४, १६, १९, ४४, ४९, ५२,
धुस्सुर [सा०]	८६	नाणा [तीर्थ]	८७		

६०, ६३-६५, ६९-७३, ७५-७७, ८१, ८६	पातिसाहि	६७	पूना [सा०]	६३, ७२
पत्तनीय [सध] ६०, ६२, ७०- ७३, ७६, ७७, ८०	पारस [सा०]	५३	पूनाक [सा०]	५२
पदम [भा०]	पाक्य [द्रम्मा] १३, २०, २४, ३४		पूनाणी [सा०]	५१
पद्म [भण०]	पाश्चदेव गाणि	२४	पूर्ण [सा०]	६१
पद्म [भा०]	पाल्हउत्ता [ग्राम]	७	पूर्ण [ठ०]	६६
पद्म [सा०]	पाल्हण [सा०] २१, २२, ५३		पूर्णकलश गाणि	४९, ५१
पद्मकीर्ति [मुनि]	पावापुरी [नगरी]	६०	पू (स्व) णमिगि	५६
पद्मकीर्ति गाणि	पासट [सा०]	२४	पूर्णचन्द्र [मुनि]	२३, ४४
पद्मचन्द्र [मुनि]	पासवीर [सा०]	७३	पूर्णचन्द्र [रोहड, सा०]	६५, ८५
पद्मचन्द्राचार्य २०, २१	पासू [सा०]	५३	पूर्णचन्द्र [सा०]	७३, ७९
पद्मदेव [मुनि]	पाहा [ठ०]	७०	पूर्णदेव गाणि	२०, ४४
पद्मदेव गाणि ४७, ५४, ५५	पाह्नी [श्राविका]	५३	पूर्णपाल [सा०]	५३, ५५, ७८
पद्मप्रम [ऊ० ग० मुनि] २५, ३३, ४४, ४७	पिंडविमुद्धि [पगरण]	९१	पूर्णमद्र गाणि	४४
पद्ममूर्ति [झुलक]	पिशाच [मापा]	३१	पूर्णरथ [मुनि]	२३
पद्मरत्न [मुनि]	पीपळाउली [ग्राम]	६२	पूर्णखग [मुनि]	५१
पद्मश्री [झुलिका]	पुक्खरणागोच	९०	पूर्णश्री [साध्वी]	१८, १९
पद्मसिंह [सा०]	पुण्यकीर्ति गाणि ६०, ६५, ७८		पूर्णश्री [गणिनी]	४९
पद्मसिंह [सा०]	पुण्यचन्द्र [मुनि]	५९	पूर्णसिंह [मह०]	५४, ५७
पद्मसिंह [सा०]	पुण्यतिलक [मुनि]	५९	पूर्णसिंह [सा०]	५१, ८७
पद्मसिंह [सा०]	पुण्यदत्त [मुनि]	६४	पूर्णसागर [मुनि]	२३
पद्मा [सा०]	पुण्यप्रम [मुनि]	६५	पूर्णमा [गच्छ]	३४
पद्माकर [मुनि]	पुण्यप्रिय [झुलक]	८५	पृथिनीनरेन्द्र (पृथ्वीराज)	२९
पद्मावती [देवी]	पुण्यमाला [साध्वी]	५५	पृथ्वीचन्द्र [राजा]	४४-४६
पद्मावती [साध्वी]	पुण्यमूर्ति [मुनि]	५७	पृथ्वीराज [राजा]	२५-३३, ४३, ४७, ८४
पद्म [सा०]	पुण्यलक्ष्मी [साध्वी]	६४	पेयड [सा०]	५२, ७३
परमकीर्ति [झुलक]	पुण्यसुदरी [ग० प्रवर्तिनी]	५८, ६५, ७४, ७८	पेरवाड [वस]	८९
परमानन्द [मुनि]	पुर्ण [भण०]	६३	पौर्णमासिक [गच्छ]	३६
परशुरो [कोट] [ग्राम]	पुष्करिणी [ग्राम]	४४	प्रतापकीर्ति [झुलक]	६३
पडी [ग्राम]	पुष्करी [ग्राम]	२३	प्रतापसिंह [ठ०]	६६, ८१
पल्लपुर [ग्राम]	पुष्यमाला [साध्वी]	५५	प्रतापसिंह [सा०]	८०, ८६
पवित्रचिच [मुनि]	पुहिराय [पृथ्वीराज, राजा]	३३	प्रद्युम्नसूत्रि	४३
पाटला } [ग्राम]	पूनड [सा०]	६६	प्रद्युम्नाचार्य २६, ३८-४३, ४६	
पाडला }	पूतसी [मह०]	५३	प्रधानलक्ष्मी [साध्वी]	५२
पाणिनि [ग्रन्थ]	पूतपाल [सा०]	५५	प्रबोधचन्द्र गाणि	४९, ५१

प्रबोधमूर्ति [मुनि]	४९	वालादे [राज्ञी]	९४, ९५	भावडायरिय [गच्छ]	१४
प्रबोधमूर्ति गणि	५४	वाहड [देवगृह]	१६	भावदेव [मुनि]	४४, ४६
प्रबोधसमुद्र [मुनि]	५३	वाहड [भा०]	५६	भावनातिलक [मुनि]	५१
प्रभावती [महत्तरा]	४४	वाहड [सा०]	१४, ५९	भावमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
प्रमोदमूर्ति [मुनि]	४९	वाहडमेरु [नगर]	४९, ५१, ५६	भीम [क्षेत्रपाल]	५१
प्रमोदलक्ष्मी [साध्वी]	५१	वाहडमेरवीय [संघ]	६२	भीम [सा०]	५५, ८३
प्रमोदश्री [गणिनी]	४९, ५०	वाहला [सा०]	६०	भीमदेव [राजा]	३४, ४३
प्रसन्नचन्द्र [मुनि]	५	बुद्धिसमृद्धि [ग० प्रवर्तिनी]	५१, ५९, ६३, ६९	भीमसिंह [राजा]	२३, २४
प्रसन्नचन्द्र गणि	४९	बुद्धिसागर [मुनि]	५	भीमसिंह [सा०]	५३
प्रसन्नचन्द्राचार्य	९, १४	बुद्धिसागर गणि	४९	भीमपल्ली [ग्राम]	४४, ५०, ५१, ५६, ५९, ६०, ६२-६४, ६९-७१, ७३, ७७-७९, ८७
प्रल्हादन [बृहत्तर]	११	बुधचन्द्र [सा०]	५२	भीमपल्लीय [संघ] ६०, ६२, ७१, ७९	
प्रल्हादनपुर [नगर]	४७, ४९-५२, ५४-५६, ५९, ६०, ६३, ८७	बूजडी [ग्राम]	८८	भीमा [भा०]	५९
प्रल्हादनपुरीय [संघ]	५०, ५२, ५७, ६०, ६२, ८०	बूजद्री [ग्राम]	८७	भीमा [सा०]	६३, ७२
प्राकृत [भाषा]	२८, ३१	बूलावसही	७७	भीष्म [सा०]	७२
प्रियदर्शना [साध्वी]	५२	बृहद्धार [ग्राम]	४४, ४६	भुवणाक [सा०]	५३
प्रियदर्शना [गणिनी]	६४, ६९	बोधक [सा०]	५१	भुवन [सा०]	५१
प्रियधर्मा [साध्वी]	६४	बोहित [सा]	६०, ८६	भुवनकीर्ति [मुनि]	५४
प्रीतिचन्द्र [क्षुल्लक]	५९	बोहित्य [सा०]	५०	भुवनचन्द्र गणि [वा०]	१९
फलवर्द्धिका [नगरी]	२४, २५, ३४, ६४-६६, ७२, ७६	ब्रह्मचन्द्र गणि [वा०]	१८, १९	भुवनतिलक [मुनि]	५९
फेरू [ठ०]	६६, ६७, ७२	ब्रह्मदेव [महं०]	५४	भुवनपाल [सा०]	४९, ५२
बज्जल [सा०]	७०	ब्रह्मशांति [यक्ष]	५	भुवनमूर्ति [क्षुल्लक]	६४
बब्बेरक [ग्राम]	२०, २३, २५, ६४	भउणा [भा०]	६३	भुवनलक्ष्मी [साध्वी]	५८
बरडिया [नगर]	६०	भडसीह [सा०]	६०	भुवनश्री [गणिनी]	४७
बहिरामपुर [ग्राम]	८२, ८३, ८४	भद्रमूर्ति [क्षुल्लक]	८२	भुवनसमृद्धि [साध्वी]	६५
बहिरामपुरीय [संघ]	८२, ८३	भरत [क्षेत्र]	३९	भुवनसिंह [मंत्री]	६१
बहुगुण [सा०]	५३	भरत [सा०]	१६	भुवनसुन्दरी [साध्वी]	५८
बहुचरित्र [मुनि]	५०	भरतकीर्ति [मुनि]	५१	भुवनहित [मुनि]	६५
बहुदाक [श्रावक]	११	भरवच्छ [नगर]	९२	भृगुकच्छ [नगर]	५५
बांचू [सा०]	६०	भरहपाल [ठ० सा०]	६२	भोखर [सा०]	१६
बालचन्द्र [सा०]	५१	भवनपाल [सा०]	५०	भोजराज [मं०]	६१, ६४, ७७, ८०
		भाडा [सा०]	६१	भोजराज [राजा]	२९
		भादानक [नगर]	२८, ३३	भोजा [ठ०]	६६
		भामह	१	भोजा [सा०]	७२, ७४, ८७
		भावड [सा०]	५१		

भोजाक [वसा०]	५१	मलिक	७४	मानदेव [सा०]	२३, २४
भोलाक [सा०]	५३	मल्लदेव [महाभाग्य]	५७	मानल [सा०]	६४
मङ्गलकलश [मुनि]	५६	महण [सा०]	५६	मानमद्र गणि	४४
मङ्गलनिधि [साध्वी]	५२	महणपाल [व्यव०]	७८	मारव	३६
मङ्गलमति [गणिनी]	४९	महणसिंह [मत्री]	५५	मास्वत्रा [देश]	६५
मङ्गलमति [साध्वी]	४४	महणसिंह [सा०]	६४, ७२-७६	मालदेव [शाणाक]	६८
मङ्गलश्री [साध्वी]	४७	महणसीढ [सा०]	६३	मालदेव [सा०]	७७
मण्डलिक [म०]	८८	महणा [सा०]	६६	मालय [देस]	९०, ९२
मण्डलिक [राजा]	५१	महम्मदसाहि	९४-९६	मालव्य [देश]	४३
मण्डलिक [व्यप०]	७८	महावर [सा०]	८३, ९३	माहला [सा०]	६४
मतिचन्द्र [मुनि]	५९	महावर [सिद्धि]	९४	मीलगण (सीलण ?)	
मतिप्रम [क्षुल्लक]	८०	महावन [देश]	२०	[दण्डाधिपति]	५१
मतिलक्ष्मी [साध्वी]	६४	महारिदेह [क्षेत्र]	५, ७, ८९	मुक्तावली गणिनी	४९
मथुरा [तीर्थ]	२०, ६६-६८	महानीर [दिगवर]	४४	मुक्तिचन्द्रिका [साध्वी]	६०
मदन [ठ०]	६७	महानीरचरित [ग्रन्थ]	१५	मुक्तिक्षत्री [साध्वी]	५९
मदनपाल [राजा]	२१, २२	महाश्री [सुल्लिका]	८६	मुक्तिगुह्यमा [साध्वी]	५२
मनोदानन्द [प०]	४४-४६	महिराज [सा०]	६६, ७३	मुक्तिश्री [साध्वी]	५९
मनोरथ [का०]	५३	महीपाल [महाराज]	८८	मुक्तिमुन्दरी [साध्वी]	५०
मन्त्रिदलकुल ६५, ६६, ७०-७२,		महीपाल [सा०]	८८	मुद्रस्थला [ग्राम]	८१
७९, ८१		महीपालदेव [राजा]	७५	मुनिचन्द्र [उपाध्याय]	१९
मन्दिरतिलक [प्रासाद]	५१	महेन्द्र [मुनि]	४४	मुनिचन्द्र गणि	४४, ७०
मन्ना [सा०]	७७	माइपड [ग्राम]	९	मुनिचन्द्र [मुनि]	५९
मम्मणवाहण [नगर]	९२	मागधी [भाषा]	३१	मुनिचन्द्राचार्य	११
मम्मी [सा०]	८६	माघकाव्य [ग्रन्थ]	३९	मुनिवह्म [मुनि]	५६, ६०
मरबट्ट [देश]	९२	माङ्गलठर [नगर]	७५	मुनिसिंह [मुनि]	६०
मरुफोट [नगर]	८, ९, १३, २०,	माणचन्द्र [म०]	६९	मुरारि [नाटक]	३९
२३, ३४, ६५, ७३		माणदेव [सा०]	३३	मृन्धराज [म०]	६९
मरुकोटीय [सच]	५८	माणिमद्र [प० मुनि]	२४	मृधराज [मन्त्री]	६५
मरुदेवी [गणिनी]	५	माणिमद्र गणि [बा०]	१९	मृजदेव [सा०]	५१, ६०
मरुस्थल	३६, ४१, ६५	माणू [सा०]	८	मृलराज [सा०]	५३, ८१
मरुस्थली	१६, ३९, ५८, ६४,	माण्डव्यपुर [ग्राम]	३४, ३६, ४४	मृलिंग [सा०]	५१-५३, ५५
८१, ८२		माण्डव्यपुरीय [सच]	६०	मेघकुमार गणि	४९
मउपचन्द्र [मुनि]	४४	माथव [मत्री]	५९	मेघनाद [क्षेत्रपाल]	४९
मउपसिंह [मत्री]	७७	मानचन्द्र गणि [बा०]	२५, ४४	मेघमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
मलिकपुर [ग्राम]	८२	मानदेव [मुनि]	४४	मेघमुन्दर [क्षुल्लक]	५८

मेडता [ग्राम]	६६, ६८, ७३	यशोभद्राचार्य	३४	राजचन्द्र [पं०, मुनि]	५९, ६५
मेदपाटीय [संघ]	५२	यशोधर [मुनि]	२४	राजचन्द्र [सूरि]	६८
मेदपाड [देश]	९१	यशोधवल [गोष्ठिक]	५५, ६३	राजातिलक गणि [वा०]	५५
मेरुकलश [मुनि]	५८	यशोधवल [सा०]	४९, ६५, ७१, ७७, ८५, ८६	राजदर्शन गणि [वा०]	५९, ७१
मेल् [सा०]	७३	यशोदामाला [साध्वी]	५५	राजदर्शन [मुनि]	५१
मेहनाथ [खित्तपाल]	४४	या [जा] वालिपुर [नगर]	५१	राजदेव [सा०]	५१-५३, ७८
मेहर [सा०]	१६, ६६	युगमन्धरस्वामी	७	राजपुत्र [भा०]	५३
मेहा [मं०]	६६	योगिनीपुर [नगर]	२२, ५५, ६०, ६५, ६९, ७२, ७५, ७७, ७९,	राजललित [मुनि]	५०
मोकलसिंह [सा०]	६१, ६२	रत्न [री० सा०]	५२, ७६	राजशेखर [मुनि]	५१
मोख [सा०]	१६	रत्नकीर्ति गणि	४९	राजशेखर गणि	५८, ६०, ६१
मोखदेव [सा०]	७५, ७७, ८२, ८७, ८८	रत्नतिलक गणि	४९	राजशेखराचार्य	६३, ७१
मोदमूर्ति [क्षुल्लक]	८२	रत्ननिधान [मुनि]	५०	राजसिंह [सा०]	७०, ७३-७७, ८७
मोदमन्दिर [मुनि]	५०	रत्नपाल [ठ०]	६०	राजा [भा०]	५३, ५७, ७२
मोल्हाक [सा०]	५०	रत्नपुर [नगर]	६०, ६३	राजाक [भा०]	५३
मोहण [श्रेष्ठी]	६२	रत्नपुरीय [संघ]	५७	राजाक [सा०]	५३
मोहण [सा०]	५७, ७०, ७३, ७४, ८३	रत्नप्रभ गणि	४९	राजामती [गणिनी]	४९
मोहन [सा०]	५७, ६०	रत्नमञ्जरी [क्षुल्लिका]	५९	राजू [श्राविका]	५५
मोहविजय [मुनि]	५६	रत्नमञ्जरी [गणिनी]	६४	राजेन्द्रचन्द्राचार्य	६५, ६९, ७०
मोहा [सा०]	५७	रत्नमति [साध्वी]	४४	राजेन्द्राचार्य	७१
मोहिलवाडी [ग्राम]	९३	रत्नवृष्टि [प्र०, गणिनी]	५६, ६२	राणककोट [ग्राम]	८२
मोहला [श्राविका]	५३	रत्नवृष्टि [साध्वी]	५१	राणुकोट [ग्राम]	६३
यतिकलश [मुनि]	४९	रत्नश्री [साध्वी]	५९	रात् [ठ०]	६६
यतिपाल गणि [पण्डित]	३४	रत्नश्री [प्रवर्तिनी]	४४	रात् [सा०]	७२
यमचन्द्र [मुनि]	३४	रत्नसुन्दर [मुनि]	६०	रामकीर्ति [क्षुल्लक]	६२
यमदण्ड [दिगम्बरवादी]	४९	रत्नसुन्दरी [साध्वी]	५८	रामचन्द्र [मुनि]	४४
यमुना [नदी]	६७	रत्नाकर [मुनि]	५०	रामचन्द्र गणि [वा०]	१८, १९
यमुनापार [प्रदेश]	६६	रत्नावतार [मुनि]	५२	रामदेव [महाराजा]	८८
यशःकलश गणि	४९	रत्नावल [गणिनी]	४९	रामदेव [मुनि]	४४
यशःकीर्ति [मुनि]	६०	रयणपाल [रत्नपाल]	९३	रामदेव [सा०]	२५, ३२, ३३
यशःप्रभा [साध्वी]	५४	रयपति [सा०]	७२-७७, ८४,	रामशयनीय [संघ]	५७
यशश्चन्द्र [मुनि]	२०	राघवचेयण [पण्डित]	९५, ९६	रासल [सा०]	१६, २०, ४०
यशोभद्र [क्षुल्लक]	७४, ७७	राज [मंत्रीश्वर]	७०	रासल [श्राविका]	५३
यशोभद्र [मुनि]	२०	राजगृह [नगरी]	६०, ६१, ८१	राहला [श्रा०]	४९
				रीहड [वंश]	७५, ७६, ८५

रुणा [ग्राम]	६३, ६६	उन्निनिधान गणि	८४	वरस्वामी	७३, ८२
रुणापुरी [ग्राम]	६४	उन्निनिधान महोपाध्याय	८५-८८	वरकीर्ति [कुल्लक]	६२
रुणापुरीय [सच]	६०	उन्निमाला [सात्री]	५५	वरडिया [ग्राम]	५६
रुदबोली [नगर]	९२	उन्निमुन्दर [कुल्लक]	५८	वरणाग गणि [वा०]	१९
रुदपाल [सा०]	६६, ६९, ७१, ७५, ७७, ७९, ८०	उलितकीर्ति [कुल्लक]	८१	वरदत्त [मुनि]	१८
रुदपल्ली [गच्छ]	९२	उलितप्रम [मुनि]	६५	वरदत्त गणि [वा०]	१९
रुदपल्ली [ग्राम]	१७, १८, २०, २१	उलितश्री [कुल्लिका]	८०	वर्धमान [मुनि]	१
रुदा [सा०]	६५	उरणखेटक [नगर]	४४, ८०	वर्धमान सूरि	१, ३, ५, ८२
रूपचन्द्र [सा०]	५१, ६१	लाखण [सा०]	७३, ८२	वर्धमानचन्द्र [मुनि]	२०
रूपा [सा०]	७२, ८३, ८४	लाखू [सा०]	६२	वर्द्धमानाचार्य	९
रूपाक [सा०]	५३	लाटद्वर [ग्राम]	८०	वस्याय [गोत्र नाम]	३४
रोहद [ग्राम]	६६, ६८	लाडगुराड ,,	९३	रस्तुपाल [महामात्य]	४९, ६२, ७८
रोहण्ड [कुल, यशः]	७५	लाभनिधि [मुनि]	५०	रस्तुपाल [सा०]	७३
रोहड [सा०]	७५	लावाहण [ग्राम]	८३	वागड [देश]	१२, १७-१९, ३४, ६०, ६५, ६६, ६८, ९१
लक्ष्मणपञ्जिका [ग्रन्थ]	१४	लावाहणीय [सच]	८३	वागीश्वर [पंडित]	२५
लक्ष्मीकलश [मुनि]	५६	लाडे [श्रा०]	२०	वागड [देश]	४४
लक्ष्मीतिलक उपाध्याय	५५	लीलानती कथा [ग्रन्थ]	५	वागडौय [सच]	४४, ५०, ५२
लक्ष्मीतिलक गणि	४९, ५१	ल्लणसीह [सा०]	६३	वागमट मेरु [ग्राम]	५०, ८०, ८६
लक्ष्मीधर [भा०]	५७	ल्लणा [सा०]	६६	वागमट मेरवीय [सच]	५७, ८०
लक्ष्मीधर [यशहरक, सा०]	४४	ल्लणाक [मण०]	६३	वाछिग [सा०]	१४
लक्ष्मीधर [व्य०]	४३, ४४	ल्लणिगात्रिहार [मन्दिर]	८७	वाणारसी [नगरी]	६०, ९५
लक्ष्मीधर [सा०]	४९, ८५	ल्लणीवडी [ग्राम]	७२	वादली (दिछी)	१, २०
लक्ष्मीनिधि [महत्तरा]	५०, ५२	लोहट [ठ०]	२१	वादस्थल [ग्रन्थ]	२६
लक्ष्मीनिगास [मुनि]	५२	लोहट [सा०]	७९	वादस्थान [ग्रन्थ]	२६
लक्ष्मीनिगास गणि	६१	लोहड [सा०]	२२	वाघू [सा०]	७९
लक्ष्मीमाला [गणिनी]	८६	लोहदेव [सा०]	६०, ६४	वायड [ग्राम]	६३, ७३, ७८
लक्ष्मीमाला [साध्वी]	५५	वज्रस्वामी	६६, ७५, ७७, ७८	वालाक [देश]	७४
लक्ष्मीराज [मुनि]	५२	वटपदक [नगर]	६०	वासल [सा०]	१६, १८
लख (क्ष) ण [रक्षाचार्य, सा०]	७७	वत्यड [सा०]	५०	वा(वा)हडमेर [नगर]	९२
लखण [सा०]	६४, ८४	वद्वमाणसूरि	८९, ९०	विक्रमपुर [नगर]	१३, १८-२०, २३, २४, ३३, ३४, ४४, ५२, ५८
लखम [सा०]	६१	वद्वदहा [ग्राम]	५६	त्रिकमपुरीय [सच]	५८
लखमसिंह [सा०]	५९, ७३	वयजल [सा०]	५६, ७८	विगतदोष [मुनि]	५०
लखमा [सा०]	७९	वयरसिंह [म०]	८८		
लब्धिकलश [मुनि]	५८	वयरसिंह [सा०]	६५, ६६, ८२		

विजय [ठ०, सा०]	४४	विमलचन्द्र [सा०]	५०, ५५	वीरभद्र [मुनि]	२०
विजयक [ठ०, सा०]	४५	विमलप्रज्ञ [मुनि]	५०	वीरभद्र गाणि	४५
विजयकीर्ति [मुनि]	४९	विमलप्रज्ञ [उपाध्याय]	५५	वीरवल्लभ [मुनि]	५०
विजयचन्द्र [मुनि]	४४	विमलविहार [मन्दिर]	८७	वीरशेखर [मुनि]	६०
विजयदेव सूरि	४९	विमलाचल [तीर्थ]	८४	वीरसुन्दरी [साध्वी]	५२
विजय [प्रभ] मुनि	४९	विवेकप्रभ [मुनि]	४९	वीराणन्द [मुनि]	५०
विजयमूर्ति [झुल्लक]	८२	विवेकश्री [साध्वी]	४४	वील्हा [मं०]	६६
विजयरत्न [मुनि]	६०	विवेकश्री [गणिनी]	४९	वीसल [सा०]	६४
विजयवर्धन गाणि	४९	विवेकसमुद्र [मुनि]	४९	वृत्तप्रबोध [ग्रन्थ]	५७
विजयासिद्धि [साध्वी]	५२	विवेकसमुद्र [उपाध्याय]	६०	वृहद्ग्राम	६०
विजयासिंह [ठ०]	६५, ६६, ६९, ७०	विवेकसमुद्र गाणि	५२, ५७, ५९	वैला [सा०]	८३
विजया [देवता]	८	विश्वकीर्ति [मुनि]	६०	व्रतधर्मा [साध्वी]	६३
विद्याचन्द्र [गणि]	४९	विहिपक्ख (विधिपक्ष)	९१	व्रतलक्ष्मी [साध्वी]	५२
विद्यानन्द [पं०]	५१	वीकल [सा०]	८४	व्रतश्री [झुल्लिका]	६२
विद्यापति [पंडित]	२५, २६, २८	वीकिल [सा०]	८२	व्यवहार [सूत्र-ग्रन्थ]	४०
विद्यामति [गणिनी]	४९	वीजड [सा०]	५३, ६१, ६२	व्याघ्रपुर [नगर]	१८, २४
विनयचन्द्र [मुनि]	२०	वीजा [सा०]	६०, ७२, ७६, ८७	शङ्खेश्वरपुर [तीर्थ]	६०, ६३, ७४
विनयधर्मा [साध्वी]	८२	वीजाक [सा०]	५१	शत्रुञ्जय [महातीर्थ]	१७, ३४, ३९, ४९, ५२, ५३, ५५, ६२, ६३, ७१, ७२, ७४-७९, ८५, ८७
विनयप्रभ [झुल्लक]	८०	वीजापुर [नगर]	४९, ५१, ५३, ५५, ५७, ५९, ६२, ६३, ७०, ७१	शत्रुञ्जयतलहट्टिका	७४, ७९
विनयभद्र [वा०]	२४	वीजापुरीय [संघ]	५९, ६०, ७१, ८०	शम्भाणा [ग्राम]	६
विनयमति [गणिनी]	४९	वीर [सा०]	७९	शम्यानयन [ग्राम]	५८-६५, ८०, ८१
विनयमाला [गणिनी]	४९	वीरकशल [गाणि]	४९	शम्यानयनीय [संघ]	५७, ६२, ८०
विनयरुचि गाणि	९४	वीरचन्द्र [मुनि]	२३, ६१	शरच्चन्द्र गाणि	४९
विनयशील [मुनि]	२०	वीरजय [मुनि]	२०	शान्तनपुर	५१
विनयसमुद्र [मुनि]	५३	वीरणाग [हेडावाहक]	४२	शान्तमति [साध्वी]	४४
विनयसागर [मुनि]	२३	वीरतिलक [गाणि]	४९	शान्तमूर्ति [मुनि]	५२
विनयासिद्धि [साध्वी]	५२	वीरदेव [मुनि]	२३	शान्तिग [आ०]	५१
विनयसुन्दर [झुल्लक]	५८	वीरदेव [सा०]	७०, ७१, ७७-७९, ८६, ८७	शिखर [राणक]	८६
विनयानन्द गाणि	४४	वीरधवल [सा०]	५३	शिराखिज [ग्राम]	७८
विन्व्यादित्य [मन्त्री]	५७	वीरपाल [सा०]	३२	शिवराज [सा०]	७२
विबुधराज [मुनि]	५१	वीरप्रभ गाणि	४, ४६-४८	शीतलदेव [राजा]	६१
विमल [मुनि]	५	वीरप्रिय [मुनि]	५२	शीलधर्मा [साध्वी]	८२
विमल [दंडनायग]	८९			शीलभद्र [मुनि]	१८
विमलचन्द्र गाणि	१८, १९, ४७			शीलभद्र गाणि [वा०]	१९

शीलमन्त्री [क्षुद्रिका]	५९	सधपट्टय [पगरण]	९३	सहजा [सा०]	५०, ७९
शीलमाला [गणिनी]	४९	सधप्रमोद [मुनि]	४९	सहणपाल [मन्त्री]	५९
शीलरत्न [मुनि]	४९	सधमक्त [मुनि]	५१	सहदेव [मुनि]	५, ४४
शीलसमृद्धि [साध्वी]	६५	सधहितोपाध्याय	४९	सहदेव [वैद्य]	४३
शीलसागर [मुनि]	२२, ३४	सहक [सा०]	१०	साङ्ग [श्रान्तिका]	२४
शीलसुन्दरी [गणिनी]	४९	सण्हिया [सा०]	१८, १९	सागरपाट [नगर]	२०-२३, २५
शुभचन्द्र [मुनि]	८६	सत्यपुर [ग्राम]	६३, ७७, ८०, ८६	सागण [सा०]	५३
शरसेनी [भाषा]	३१	सत्यपुरीय [सध]	६०, ८०	सागण [म०]	८७
शेरीपक [तीर्थ]	६२, ७८, ७९	सत्यमाला [गणिनी]	४९	सागा [सा०]	८७
श्याम [सा०]	६४	श [रु०] द [राजा]	८७	साङ्ग [सा०]	२३, ५१, ६३, ७७
श्यामल [सा०]	७१, ८७	सपादलक्ष [देश]	६४, ६५, ७३	सातसिंह [सा०]	८६
श्रीकलश [मुनि]	५६	सपादलक्षीय [सध]	४३, ६१, ८७	साधारण [बल०]	५०
श्रीकुमार	४९	समरसिंह [राजा]	५६	साधारण [सा०]	९०, १५, ९१
श्रीचन्द्र [मुनि]	२४	समाधिशेखर [मुनि]	५०	साधुभक्त [मुनि]	५०
श्रीचन्द्र [सा०]	५६	समुद्धार [श्रा०]	५६	सामत [मह०]	५३
श्रीतिलक [उपाध्याय]	५४	समेतशेखर [तीर्थ]	५९, ६१	सामन्तसिंह [राजा]	५९, ८७
श्रीदेवी [साध्वी]	२४	समेत [तीर्थ]	५०	सामल [दो०]	७९
श्रीपति [सा०]	५२, ५३, ७३	सम्प्रति [राजा]	७०, ७८	सामल [सा०]	६०, ६३, ७०, ७३, ७७, ७९, ८४
श्रावण [मुनि]	४४	समश्री [साध्वी]	४४	सारङ्गदेव [महाराज]	५७, ८८
श्रीमती [साध्वी]	१८, १९	सरस्वती [देवी]	५१	सारभूति [क्षुद्रक]	६४
श्रीमाल [कुल]	५५, ६३-६६, ६८, ७०, ७२, ७३, ७५, ७७, ७९, ८६	सरस्वतीश्री [साध्वी]	२०	साङ्गक [प्रतीहार]	५३
श्रीमाल [ज्ञाति]	६०	सरस्वती [नदी]	९०	सारदेव [सा०]	५१
श्रीमाल [नगर]	४९, ५०	सर्वज्ञभक्त [मुनि]	४९	साधारण [साध्वी]	९१
श्रीमाल [बरा]	४३	सर्वदेव [मुनि]	५	साङ्गुलि [सा०]	५०
श्रीमाळीय [सध]	६०, ६६, ७२, ८०, ८७	सर्वदेव गणि	१४	सितपट	१४
श्रीमालपुरीय [सध]	५७	सर्वदेव सूरि	४४, ४७, ४८	सिद्धकीर्ति गणि	४९
श्रीरत्न [ठ०]	६८	सर्वदेवाचार्य	२४	सिद्धसेन [आचार्य]	८८
श्रेणिक [राजा]	७०	सर्वराज [मुनि]	५२	सिद्धसेन [मुनि]	४४
श्वेतपट	११, १३, २६, ३०	सर्वराजगणि [वा०]	५९, ७१	सिद्धान्त यक्ष	५२
श्वेताम्बर	२५, ६७, ८३	सलखण [पुर]	५३	सिधु [देश]	६५, ७३, ८१, ८२, ८४, ८५
श्वेताम्बराचार्य	२४	सलखण [सा०]	६०-६२, ७९	सिधुमण्डल	६४, ८१, ९२
पां(खा)डासराय [ग्राम]	६८	सलखणसिंह [मन्त्री]	७७, ८०	सिरिमाळ [नगर]	९१, ९३
सकल [नगर]	४९	सवेगगशाळा [ग्राम]	६	सिरियाणक [ग्राम]	६१
सकलहित [मुनि]	५१	सव्यगणि [सर्वगणि]	९२	सिवरावाहन	८४
सधपट [ग्राम]	४६	सस्कृत [भाषा]	३१, ४०, ४१	सीधपुर [नगर]	९०
		सहजपाल [सा०]	७१	सीमन्वरस्वामा	७
		सहजपाल [साकरिया]	५३		

सीहा [सा०]	६०, ६१	सोमर [यक्ष]	९२	हर्षप्रभा [साध्वी]	५४
सीवा [सा०]	७३	सोमल [सा०]	५६	हर्षमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
सुखकीर्ति [क्षुल्लक]	५९	सोमसुन्दर [क्षुल्लक]	५८	हर्षसुन्दरी [साध्वी]	५८
सुखकीर्ति गणि	७८	सोमसुन्दर गणि	६२	हस्तिनागपुर	६०, ६६, ६७
सुधर्मस्वामी ३, १७, ७७, ८२		सोमाक [कां०]	५३	हालाक [सा०]	६०
सुधाकलश [मुनि]	५६, ६०	सोमेश्वर [राजा]	५९	हौंसिल [ठ०]	६३
सुन्दरमति [साध्वी]	४४	सौम्यमूर्ति [मुनि]	५१	हौंसिल [वै०]	५३
सुबुद्धिराज [मुनि]	५२	स्तम्भतीर्थ ६०, ६२, ६९, ७७, ७८, ७९		हिन्दुक हिन्दुग [जाति]	६६, ७४, ७८, ८०, ८१, ८२
सुबुद्धिराज गणि	६०	स्तम्भतीर्थीय [संघ]	५२, ५६, ७०	हीरमूर्ति [क्षुल्लक]	६४
सुमति [मुनि]	५	स्तम्भनक [पुर, महातीर्थ]	६, १७, ३९, ४९, ५१, ५५, ७८, ८६	हीरल [सा०]	५३
सुमतिकीर्ति [मुनि]	५९	स्थान [ठाणांग, सूत्र]	७	हीरा [श्रे०]	५०
सुमति गणि	४४-४७	स्थिरकीर्ति [मुनि]	५४	हीराक [गोष्ठिक]	५०
सुमतिसार [क्षुल्लक]	७७	स्थिरकीर्ति गणि [श्रा०]	५९	हीराकर [मुनि]	५२
सुभट [सा०]	६१, ६५, ७०	स्थिरचन्द्र [मुनि]	१८	हुलमसिंह [श्रा०]	७७
सुरराज [सा०]	६६, ७९	स्थिरचन्द्र गणि [वा०]	१९	हेम [सा०]	५०
सुरत्राण	६८, ७२	स्थिरपाल [गोष्ठिक]	६३	हेमचन्द्र [सा०]	५५
सुरा [सा०]	८७	स्थूलभद्र	७७	हेमतिलक [मुनि]	५६
सुराष्ट्र [देश]	६२, ७५, ७६	स्याद्वादरत्नाकर [ग्रन्थ]	८५	हेमतिलक गणि	६०, ६२
सुवर्णागिरी [पर्वत]	५२, ५५	स्वर्णागिरी [पर्वत]	५१, ५४, ५९	हेमदेवी [गणिनी]	२०
सुहृडपाल	९३, ९४	हम्मीरपत्तन [नगर]	१६	हेमपर्वत [मुनि]	५०
सूण्डा [सा०]	७८	हम्मीरपत्तनीय [संघ]	१३	हेमप्रभ [मुनि]	४९
सूरप्रभ [मुनि]	४४, ४७	हरिचन्द्र [सा०]	५५	हेमप्रभ गणि	५६
सूरप्रभ [उपाध्याय]	४९	हरिपाल [ठ०]	४३	हेमप्रभा [साध्वी]	५४
सूराचार्य	२, ३	हरिपाल [राणक]	८६	हेमभूषण [मुनि]	५२
सेढी [नदी]	६, ९०	हरिपाल [सा०]	५०-५५, ६४, ७३, ८०, ८२-८६	हेमभूषण गणि	६१, ६९, ७०
सेढ [ठ०]	६५, ६६	हरिपाल [सा०री, सार्थवाह]	६५	हेममूर्ति [क्षुल्लक]	८२
सेत्तुज [महातीर्थ]	९१, ९६	हरिप्रभ [क्षुल्लक]	८०	हेमराज [सा०]	६०
सेयंवर [श्वेताम्बर]	९०	हरिभद्र [मुनि]	५	हेमल [रोहण्ड, सां०]	७३, ७५, ८५
सोम [मन्त्री]	५१	हरिभद्र सूरि	३८	हेमलक्ष्मी [साध्वी]	६०
सोम [राजा]	५८	हरिराज [ठ०]	६८	हेमश्री [गणिनी]	४९
सोमकीर्ति [क्षुल्लक]	८१	हरिसिंह [मुनि]	५	हेमसेन [मुनि]	५३
सोमचन्द्र [पं०]	५, १४, १५	हरिसिंहाचार्य	१५, १६, १९	हेमसेन गणि	६९
सोमचन्द्र [मुनि]	६५	हरु [दलिक, सा०]	५५, ७२, ७५	हेमाक [श्रा०]	५५
सोमचन्द्र गणि	१६	हर्षचन्द्र [मुनि]	८६	हेमावली [गणिनी]	४९
सोमदेव [मुनि]	३४	हर्षदत्त [मुनि]	४९	हैमव्याकरण [ग्रन्थ]	३९, ७१
सोमदेव [सा०]	४३, ८६			होता [सा०]	८७
सोमध्वज [जटाधर]	१, २				
सोमप्रभ [क्षुल्लक]	८०				
सोमप्रभ [मुनि]	४४				

गुर्वावलीगतनृपति-मन्त्रि-दण्डनायकादि-सत्ताधारिजनानां नाम्नां पृथक् सूचिः ।

अचल [ठकुरराज] ६५-६८, ८१	कुलवर [मह०] ४४, ४९	देगराज [मंत्रीसर] ६९
अचला [ठ०] ६७	केल्हण [राणक] ४४	देवसिंह [म०] ६४
अजित [मह०] ५२	केल्हा [म०] ७३	देवसिंह [ठ०] ६६, ६७
अमयकुमार [मंत्रीसर] ७५	क्षेत्रसिंह [प्रधान] ५६	देहड [ठ०] ६४
अमयड [दण्डनायक] ३९, ४०, ४२, ४३	खामराज [दो०] ७९	नयनसिंह [मंत्री] ६१
अरसिंह [राजपुत्र] ५६	खेतसिंह [भा०] ५९	नरवर्म [नृपति] १३
अर्णोराज [नृपति] १६	गज [भा०] ६१	नरसिंह [भण०] ६३, ७१
अलावदीन [सुरत्राण] ६७	गेहाक [म०] ८१	नाणचन्द्र [मंत्री] ६१
अश्वराज [ठ०] ४९	ग्यासदीन [पातसाहि] ७२, ७७	नावन्धर [भा०] ५३
आटा [भा०] ५३	चण्ड [मंत्री] ५९	नेब [रानप्रधान] ७२
आसुल [ठ०] ४४	चाचिगदेव [नृपति] ५१	नेमिचन्द्र [भा०] ४४, ९३
आम्बड [सेनापति] २३	चाहड [प्रधान] ६०	पउमसिंह [ठ०] ७०
आसधर [ठ०] १६, १७	छाहड [भा०] ५९	पद्म [भा०] ६१
आसपाल [ठ०] ७१	जगदेव [प्रतीहार] ३४, ४३	पाहा [ठ०] ७०
आसराज [राणक] ४४	जगसिंह [भा०] ५९	पुहविराय (पृथ्वीराज) [नृपति] ३३
उदयकर्ण [ठ०] ७९	जगसींह [भा०] ४९	पूनसी [मह०] ५३
उदयसिंह [राजप्रधान] ८७	जननपाल [ठ०] ६०, ६६, ७९	पूर्ण [ठ०] ६६
उदयसिंह [नृपति] ५०, ५१, ८७, ८८	जेसल [मंत्री, ठ०] ७०	पूर्णसिंह [मह०] ५४, ५७
कइमास [मण्डलेसर] २५-२७, २९, ३०, ३३	जैत्रसिंह [ठ०] ७०	पृथिवीनरेद्र (पृथ्वीराज) २९
कङ्करिउ [राजप्रधान] २४	जैत्रसिंह [मह०] ५०	पृथ्वीचन्द्र [नृपति] } ४४-४६
कर्णदेव [नृपति] ५८	जैत्रसिंह [नृपति] ६१	पृथ्वीराज [,,] } २५-३३, ४३, ४७, ८४
कर्णराज [प्रधान] ५६	तिहुण [मंत्री] ६०	प्रतापसिंह [ठ०] ६६, ८१
काळा [राजप्रधान] २४	थिरदेव [ठ०] ६४	फेरू [ठ०] ६६, ५७, ७२
कुतवदीन [पातसाहि] } ६७	दिदा [राजप्रधान] २४	बाहड [भा०] ५६
कुतवदीन [सुरत्राण] } ६६	दुर्लभ [भण०] ६२, ६३	बलदेव [मह०] ५४
कुमार [म०] ७७	दुर्लभराज } [नृपति] २, ३, ९०	मउणा [भा०] ६३
कुमरपाल [ठ०] ६६	दुलहराय } ६१	मरहपाल [ठ०] ६२
कुमरसिंह [ठ०] ६५, ७०	दुस्साज [म०] ६१	भीमदेव [नृपति] ३४, ४३
	देदा [मह०] ५२, ५३, ५५, ५९	भीमसिंह [,,] २३, २४
	देदाक [मह०] ५३	भीमा [भा०] ५९
	देपाल [ठ०] ६६, ७२, ७४	

भुवनसिंह [मंत्री]	६१	रयणपाल (रत्नपाल)	९३	श्रीवत्स [ठ०]	६८
भोजराज [मं०] ६१, ६४, ७७, ८०		राच [मंत्रीश्वर]	७०	श्रेणिक [राजा]	७०
भोजराज [नृपति]	२९	राजपुत्र [भा०]	५३	सं (रु ?) द्र [राजा]	८७
भोजा [ठ०]	६६	राजा [भा०] ५३, ५७, ७२		समरसिंह [नृपति]	५६
मण्डलिक [नृपति]	५१	राजाक [भा०]	५३	सम्प्रति [,,]	७०, ७८
मण्डलिक [मं०]	८८	रात्र [ठ०]	६६	सत्यवर्णसिंह [मंत्री]	७७, ८०
मदन [ठ०]	६७	रामदेव [नृपति]	८८	सहणपाल [मंत्री]	५९
मदनपाल [नृपति] २१, २२		लक्ष्मीधर [भा०]	५७	सांगण [मं०]	८७
मलयसिंह [मंत्री]	७७	लूणा [भण०] ६३, ७७		सामन्त [महं०]	५३
मल्लदेव [महामात्य]	५७	लूणाक [भण०]	६३	सामन्तसिंह [नृपति] ५९, ८७	
महणसिंह [मंत्री]	५५	लोहट [ठ०]	२१	सामल [दो०]	७९
महम्मदसाहि [पातसाह] ९४-९६		वयरसिंह [मं०]	८८	सारङ्गदेव [नृपति]	५७, ८८
महीपाल [नृपति] ७५, ८८		वस्तुपाल [महामात्य] ४९, ६२, ७८		सालाक [प्रतीहार]	५३
माधव [मंत्री]	५९	विजय [ठ०]	४४	सेट्ट [ठ०]	६५, ६६
मालदेव [राणाक]	६८	विजयक [ठ०]	४५	सोम [मंत्री]	५१
मीलगण (सीलण ?)		विजयसिंह [ठ०] ६५, ६६, ६९, ७०		सोम [नृपति]	५८
[दण्डाधिपति]	५९	विन्ध्यादित्य [मन्त्री]	५७	सोमेश्वर [,,]	५९
मून्धराज [मं०]	६९	विमल [दण्डनायक]	८९	हरिपाल [ठ०]	४३
मूधराज [मन्त्री]	६५	वील्हा [मं०]	६६	हरिपाल [राणक]	८६
मेहा [मं०]	६६	शिखर [राणक]	८६	हरिराज [ठ०]	६८
रत्नपाल [ठ०]	६०	शीतलदेव [नृपति]	६१	हांसिल [ठ०]	६३

गुर्वावलीसमुपलब्धस्थलादिज्ञापकानां विशेषनाम्नां पृथक् सूचिः ।

अचलेसर] दुर्ग]	८९	उज्जयन्त [तीर्थ]	५, १७, ३४,	क्षत्रियकुण्ड [,,]	६०
अजयमेरु] [नगर, दुर्ग] १६, १९,		३९, ४९, ५३, ५५, ६२, ६३,		खड्गारगढ (दुर्ग)	७५, ७६
	२०, २४, २५		७२, ८५	खडेलपुर	९६
अजयमेरु] ३३, ३४, ४४, ८४,		उज्जयन्त तलहट्टिका	६२, ७५	खदिरालुन्ना [ग्राम]	५९
	९१, ९२,	उज्जयिनी [नगरी]	१९, ५०, ५१	खमाइति [नगर]	९०
अणहिल पाटक] ३४, ४३		उज्जैणी [,,]	९०, ९२	खाट्ट [ग्राम]	७२
अणहिलपुर पत्तण] ९१		उज्जैणी [पीठ]	९२	खुरासाण [देश]	९५
अणहिल पत्तण] १४		उदयनिहार [स्थान]	६०	खेटनगर }	३४
अणहिलपुर पट्टण] ९०		कडुयारी [ग्राम]	६६	खेडनगर }	८१
अनहिल पत्तण] २, ८		कणपीठ [,,]	४७	गणपद [ग्राम]	२०
अब्दुयगिरि [अर्धुदगिरि]	८९	कनकगिरि [पर्वत]	५१	गिरनार [पर्वत]	६२, ९१
अमोहर [देश]	१	कन्याणपुर [ग्राम]	४६	गुडहा [ग्राम]	७३, ७९, ८०
अयोध्या [नगरी]	६०	कन्यानयन [ग्राम]	२४, ६५, ६६,	गुज्जर [देश]	९०
अर्धुदगिरि	५, ५७, ६०, ६१		६८, ७२	गूर्जर [,,]	८४
अर्धुदाचल [तीर्थ]	९०	करडिहट्टी [वसति]	४, ७	गूर्जरत्रा [,,] १, ४, ३४, ३६,	
आदित्य पाटक [नगर]	८६	करहेटक [ग्राम]	६०	३८, ३९, ४३, ५७, ६४, ७०,	
आरासण, -सन [महातार्य] ७१, ९७		कर्पटकगणित्य [ग्राम]	९	७१, ७२, ७८.	
आशापल्ली [ग्राम] ५, ३८, ३९,		काकिन्दी [नगरी]	६०	घोषा वेलाकुल	७६
	६०, ७८	कासद्वद [नगर]	३६	चउसडि जोगिणी पीठ	९१
आशिका [नगरी]	२०	कासद्वह [ग्राम]	८९	चक्र (त्व ') रहट्टी	५६
आशीदुर्ग	८	कियासपुर [,,]	८२	चण्डिकामठ	१०
आशोठा [ग्राम]	८७	किडिवाणा [,,]	९४	चन्द्रावती [नगरी] ३४, ८७, ८८	
आसिका [आशिका] २३-२५,		कुहियप [,,]	४४	चित्तकूट दुर्ग १०, १२-१५, १९,	
	६५, ६६, ७२	कोटडिका [स्थान]	३२	२०, ४९, ५६, ६९	
इन्द्रपुर [नगर]	२०	कोरप्टक [ग्राम]	७३	चौरसिंदानक [ग्राम]	२९
उच्चनगर }		कोशवाणक [ग्राम] ६५, ६६,		जालउर [नगर, दुर्ग]	९२
उच्चानगर }	१९, २०, २३, ३४	कोशवाणा }	६८, ७३, ७६	जावालपुर [नगर]	६, ४४,
उच्चानगरी }	७५, ८१	कोसयाणा }		४७-५२, ५४, ५५, ५८-६१,	
उच्चापुर }	६४, ६९, ८४	कौशाम्नी [नगरी]	६०	६२, ६५, ७३, ७७, ७९, ८०	
उच्चापुर }		क्यासपुर [ग्राम] ६५, ७३, ८३,		जाहेडामाम	५६
		८४, ८६			

जीरापल्ली [ग्राम]	८६, ८७	द्रमकपुर [ग्राम]	६७	पावापुरी [नगरी]	६०
जीहरणि [नगर]	९२	धवलक [नगर]	१४	पीपलाउली [ग्राम]	६२
जेसलमेर [दुर्ग]	९२	धाटी [ग्राम]	४४	पुष्करिणी [,,]	४४
जेसलमेरु [नगर]	३४, ५२, ५८, ६१, ६३, ८१, ८६	धानपाली [,,]	२४	पुष्करी [,,]	२३
जोगिणी पीढ	९३, ९४	धान्धूका [नगर]	७९	पू(स्व) र्णगिरि [पर्वत]	५६
जोगिणीपुर [नगर]	९४	धामइना [ग्राम]	६६, ६८, ७२	प्रल्हादनपुर [नगर]	४७, ४९-५२
जोयला [ग्राम]	५७	धारा [नगरी]	१३, १८, १९, ४४	५४-५६, ५९, ६०, ६३, ८७	
झुञ्झणू } [ग्राम]	६२, ७२	धारापुरी [,,]	२०	फलवर्द्धिका [नगरी]	२४, २५, ३४
झुञ्झणू }		नगरकोट्ट [तीर्थ]	५०	६४-६६, ७२, ७६	
टक्कर [,,]	५	नन्दीश्वर [,,]	५०	वच्चेरक [ग्राम]	२०, २३, २५, ६४
डालामउ [,,]	६५	नरपालपुर [ग्राम]	२०	वरडिया [नगर]	६०
डिण्डियाणा [,,]	५	नरभट [,,]	६५, ६६, ६८, ७२	वहिरामपुर [ग्राम]	८२, ८३, ८४
ढिल्ली [नगरी]	२१, २२, २४, ३४, ५०, ९२, ९४	नरवर [,,]	१३	वाहडमेरु [नगर]	४९, ५१, ५६
ढिल्ली देश	२, ४	नरसमुद्र [पत्तन]	७०	वूजडी [ग्राम]	८८
ढिल्ली पीढ	९२	नरानयन [नगर]	२५	वूजद्री [,,]	८७
ढिल्लीपुर	९३	नवहर [ग्राम]	१९	वूल्हावसही	७७
ढिल्ली वा दली	१	नवहा [,,]	६६, ७२	बृहद्द्वार [ग्राम]	४४, ४६
तग [ला] [ग्राम]	२०	नागद्रह [,,]	४४	भरत [क्षेत्र]	३९
तारङ्गक [महातीर्थ]	७१, ८२	नागपुर [नगर]	१३, १४, १६, १९, ६३-६६, ७३	भरवच्छ [नगर]	९२
तारण [,,]	५२, ५५	नाणा [तीर्थ]	८१	भादानक [,,]	२८, २३
तारणगढ [,,]	५९	नारउद्र [नगर]	८६	भीमपल्ली [,,]	४४, ५०, ५१, ५६, ५९, ६०, ६२-६४, ६९-७१, ७३, ७७-७९, ८७
तिलपथ [ग्राम]	६७	नारिन्दा [स्थान]	६०	भृगुकच्छ [नगर]	५५
तुरुष्क [देश]	१७, १८	पंचनद [देश]	९२	मथुरा [तीर्थ]	२०, ६६-६८
त्रिभुवनगिरि	१९, २०, ३४	पतियाण (?)	५३	मन्दिरतिलक [प्रासाद]	५१
त्रिशृङ्गमक [ग्राम]	७१, ८७, ८८	पत्तन [अणहिलपुर]	२, ६, ७, १०, १४, १६, १९, ४४, ४९, ५२, ६०, ६३-६५, ६९-७३, ७५-७७, ८१, ८६	मम्मणवाहण [नगर]	९२
थंभणय (स्तंभनक) [,,]	३५	परशुर [कोट्ट] [ग्राम]	८४	मरवट्ट [देश]	९२
दक्खिण देस	९२	पल्ली [,,]	१	मरुकोट्ट [नगर]	८, ९, १३, २०, २३, ३४, ६५, ७३
दारिद्रिक [ग्राम]	९६	पल्हूपुर [,,]	९३	मरुस्थल	३६, ४१, ६५
दारिद्रेरक [,,]	४४	पाटला } [,,]	६३, ७९	मरुस्थली	१६, ३९, ५८, ६४, ८१, ८२
देवगिरि [नगर]	६९, ९२	पाडला }		मलिकपुर [ग्राम]	८२
देवपत्तन [,,]	५३	पाल्हुउद्रा [,,]	७	महावन [देश]	२०
देवराजपुर [ग्राम]	६४, ६५, ७७, ८१, ८२, ८४, ८५				

महाविदेह [क्षेत्र]	५, ७, ८९	दृणीवडी [,,]	७२	शान्तनपुर	५१
माइपड [ग्राम]	९	वटपद्रक [नगर]	६०	शिरखिज [ग्राम]	७८
माङ्गलुवर [नगर]	७५	वददहा [ग्राम]	५६	शोरीपक [तीर्थ]	६२, ७८, ७९
माण्डव्यपुर [ग्राम]	३४, ३६, ४४	वरडिया [,,]	५६	श्रीमाल [नगर]	४९, ५०
मारवना [देश]	६५	वागड [देश]	१२, १७-१९, ३४, ६०, ६५, ६६, ६८, ९१	पा (खा) डासराय [ग्राम]	६८
माळय [,,]	९०, ९२	वागड [देश]	४४	सकल [नगर]	४९
माउक्य [,,]	४३	वाग्मटमेरु [ग्राम]	५०, ८०, ८६	सयपुर [ग्राम]	६३, ८०, ८६
मुद्रस्थल [ग्राम]	८१	वाणासती [नगरी]	६०, ९५	सपादलक्ष [देश]	६४, ६५, ७३
मेढता [,,]	६६, ६८, ७३	वादली (डिडी)	१, २०	समेतशिखर [तीर्थ]	५९, ६१
मेदपाष [देश]	९१	वायड [ग्राम]	६३, ७३, ७८	समेत [,,]	५०
मोहिलगाडी [ग्राम]	९३	वाळारु [देश]	७४	सरस्ई [नदी]	९०
यमुना [नदी]	६७	वा (वा) हदमेर [नगर]	९२	सलखण [पुर]	५३
यमुनापार [प्रदेश]	६६	वा (वा) हदमेर [नगर]	९२	सागरपाट [नगर]	२०-२३, २५
या (जा) वाडिपुर [नगर]	५१	निकुमपुर [नगर]	१३, १८-२०, २३, २४, ३३, ३४, ४४, ५२, ५८	सिधु [देश]	६५, ७३, ८१, ८२, ८४, ८५
योगिनीपुर [नगर]	२२, ५५, ६०, ६५, ६९, ७२, ७५, ७७, ७९	विमलविहार [मन्दिर]	८१	सिधुमुण्डल	६४, ८१, ९२
रत्नपुर [नगर]	६०, ६३	विमलाचल [तीर्थ]	८४	सिरिमाळ [नगर]	९१, ९३
राजगृह [नगरी]	६०, ६१, ८१	वीजापुर [नगर]	४९, ५१, ५३, ५५, ५७, ५९, ६२, ६३, ७०, ७१	सिरियाणक [ग्राम]	६१
राणकफोः [ग्राम]	८२	शृङ्गद्वाम	६०	सिबारावाहण [,,]	८४
राणफोड [,,]	६३	ब्यामपुर [नगर]	१८, २४	सिजपुर [नगर]	९०
रुणा [ग्राम]	६३, ६६	शार्ङ्गेश्वरपुर [तीर्थ]	६०, ६३, ७४	सुराष्ट्र [देश]	६२, ७५, ७६
रुणापुरी [,,]	६४	शत्रुञ्जय [महातीर्थ]	१७, ३४, ३९, ४९, ५२, ५३, ५५, ६२, ६३, ७१, ७२, ७४-७९, ८५, ८७	सुवर्णगिरी [पर्वत]	५२, ५५
रुद्रओली [नगर]	९२	शत्रुञ्जय तटश्रृङ्गिका	७४, ७९	सेढी [नदी]	६, ९०
रुद्रपट्टी [गण्ड]	९२	शम्भागा [ग्राम]	६	सेतुज [महातीर्थ]	९१, ९६
रुद्रपट्टी [ग्राम]	१७, १८, २०, २१	शम्भानयन [,,]	५८-६५, ८०, ८१	स्तम्भतीर्थ	६०, ६२, ६९, ७७, ७८, ७९
रोहद [ग्राम]	६६, ६८			स्तम्भनकपुर [महातीर्थ]	६, १७, ३९, ४९, ५१, ५५, ७८, ८६
लवणजेठक [नगर]	४४, ८०			स्वर्णगिरी [पर्वत]	५१, ५४, ५९
लाट्टद [ग्राम]	८०			हम्पीरपठन [नगर]	१६
लाट्टुवाड [,,]	९३			हस्तिनागपुर [,,]	६०, ६६, ६७
लारवाहण [,,]	८३				

गुर्वावलीस्थितानामवतरणरूपपद्यानामनुक्रमः ।

अइयम्भि य कालम्भि	३९	तप्पुब्बिया अरहया	७४
अन्नहं पगडं लेणं	३	तव दिव्यकाव्यदृष्टा	४७
अत्रोत्सूत्रजनक्रमः	९	तित्थपणामं काउं	७३
आचार्याः प्रतिसन्न०	७	त्वदभिमुखमिव क्षिप्त०	४८
आययणं पि य दुविहं	५१	द्विगुरपि सद्दन्धोऽहम्	३५
आसीज्जनः कृतघ्नः	१२	धातुविभक्त्यनपेक्षम्	४७
इदमन्तरमुपकृतये	१७	धैर्यं ते स विलोकताम्	५४
इन्द्रानुरोधवशतः	४८	नाणस्स दंसणस्स य	४१
ऊर्ध्वस्थितश्रोत्रवरो०	३०	नास्तिकमतकृदमर०	४८
एतेषां चरितं किञ्च	१	पङ्कापहारनिखिले	६९
एवमिणं उवगरणं	४२	पञ्चैतानि पवित्राणि	२५
कयमलिणपत्तसंगह०	३३	परिसुद्धोभयपक्खं	३३
करतलधृतदीनास्ये	४८	पृथिवीनरेन्द्र ! समुपाददे	२९
कोपादेकतलाघात०	४५	पृथ्वीराय ! पृथुप्रताप	३३
कौ दुर्गत्यविनाशिनी	१	प्राणा न हिंसा न	२५
चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः—कीर्त्या	३०	प्राणान्न हिंस्यान्न	२६
चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः—क्रमात्	२९	प्रामाणिकैराधुनिकैः	२३
चातुर्वर्ण्यमिदं मुदा	२२	वम्भ्रम्यन्ते तवैतास्त्रिभुवन०	३२
चिरं चित्तोद्याने	१२	वालावबोधनायैव	५०
जत्थ साहम्मिया—उत्तरगुण०	४१	बुद्धये शुद्धये ज्ञानवृद्धये	५०
जत्थ साहम्मिया—चरित्ता०	४२	बुधबुद्धि चक्रवाकी	४७
जत्थ साहम्मिया—मूलगुण०	४१	ब्रह्मचारियतीनां च	३
जत्थ साहम्मिया—लिंगवेस०	४२	भगवंस्त्वयि दिवि	४८
जिनजननदिनस्नान	४८	भणियं तित्थयरेहिं	७
जिनपतिसूरे ! भवता	४७	भवति नियतमेवासंयमः	४
जिनभवनं जिनबिम्बम्	११	भाव्यं भूवलये क्षयम्	६९
जो अवमन्नइ संघं	७३	मधितप्रथितप्रतिवादि०	४७
जो चंदणेण बाहुं	६७	मयि सति कीदृक्	४८
ज्ञानं मददर्पहरम्	२३	मरिज्जा सह विज्जाए	८
ज्योतिर्लक्षणतर्कमन्त्र०	६९	मरुदेवि नाम अज्जा	५
ढिल्लीवास्तव्यसाधु०	५०	मर्यादाभङ्गभीतेरमृत०	१२

मैव मस्या बहुपरिकर	१६	निष्कृज्जन्तकान्त	३०
यत्र तत्रैव गत्याऽद्भुत	३८	विहित सुवर्णसारङ्ग०	८८
यदपसरति मेघ कारणम्	४०	विहिसमहिगयसुयत्यो	३५
य ससारनिरासलाळस०	७४	शत्रौ मित्रे तृणे क्षेत्रे	६७
यस्मिन्नस्तमितेऽखिलम्	६८	शन्दब्रह्म यदेकम्	४६
यस्या तर्वाद्दुर्गोद्भव	२८	श्रिये कृतनतानन्दा—तत्र०	२
ये तुरीनेपुत्रनिचतयय (१)	६९	श्रिये कृतनतानन्दा—भयताम्	१७
रे देव ! जगन्मातु	४८	श्रीजिनवल्लभसूरि	१
रे रे नृपा ! श्रीनरवर्म०	१३	श्रीजिनशासनकानन०	४७
लक्ष्मीस्त स्वयमभ्युपैति	७४	सत्तर्कन्यायचर्चा	५
लळामविक्रमाकान्त०	२९	सा ते भयाऽनुसुप्रांता	२९
लस्यथश सिताम्भोज !	२९	साहित्य च निरर्थकम्	२२
लोकभाषानुसारिण्य	५०	सिरिसमणसघ आसा	७३
वरकरवाला कुवलय०	२९	सुमेरौ निर्मेरैरपि सपदि	५४
वर्द्धमान जिन नरा	१	सुदरजणससगगी	४२
वामपदघातलक्ष्मे	४८	स्व श्रीनिगाहकार्यम्	४८
विद्या विनादाय धन०	३०	हा ! हा ! श्रीमजिनपतिसूरे !	४८